

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการย่อยที่ 3

โครงการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

Development through Local Participation of Cultural Tourism Products

โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมยศ วัฒนามงคลชัย และคณะ

ตุลาคม 2556

สัญญาเลขที่ RDG5550047

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการย่อยที่ 3

โครงการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

Development through Local Participation of Cultural Tourism Products

คณะผู้วิจัย

สังกัด

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมยศ วัฒนากมลชัย	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
2. อาจารย์แสงเดือน รติธร	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย วช.-สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

สารบัญ

หน้า

สารบัญ.....	ก
บทสรุปผู้บริหาร	ง
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ฉ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ช
กิตติกรรมประกาศ.....	ญ
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญภาพ	ฏ
บทที่ 1	1
บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของงานวิจัย	2
ขอบเขตของงานวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
คำนิยามศัพท์เฉพาะ	4
คำนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ.....	4
บทที่ 2	6
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	6
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	6
1. แรงจูงใจของนักท่องเที่ยว	6
2. ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว	8
3. การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว.....	11
เรือรับจ้างนำเที่ยว.....	13
สถานที่ท่องเที่ยวทางน้ำที่มีชื่อเสียงในเขต 3 จังหวัด	15

1. จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	15
2. จังหวัดปทุมธานี	21
3. จังหวัดนนทบุรี	25
เทศบาลและงานประเพณีที่มีชื่อเสียงในเขต 3 จังหวัด	30
1. จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	30
2. จังหวัดปทุมธานี	33
3. จังหวัดนนทบุรี	34
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	37
กรอบแนวคิดทางทฤษฎี	39
บทที่ 3	40
วิธีการดำเนินการวิจัย	40
ประชากรผู้ให้ข้อมูล	40
วิธีการเก็บข้อมูล เครื่องมือ และจำนวนผู้ให้ข้อมูล	40
1. การศึกษาทัศนคติและความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวทาง น้ำเชิงวัฒนธรรม	40
2. การสำรวจรายชื่อแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมที่คาดว่าจะมีศักยภาพ	41
3. การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม	41
4. การวิพากษ์เส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม	41
5. การทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม	41
การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล	41
เครื่องมือและขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ	42
การเก็บรวบรวมข้อมูล	42
การวิเคราะห์ข้อมูล	42
บทที่ 4	43
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	43
ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล	43

ทัศนคติและความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม	44
1. จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	44
2. จังหวัดปทุมธานี	45
3. จังหวัดนนทบุรี	49
สรุปฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพในความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย.....	51
สรุปผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม.....	67
สรุปผลการวิพากษ์เส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม	79
สรุปผลการทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม.....	81
บทที่ 5	84
สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	84
สรุปและอภิปรายผลการวิจัย.....	84
ข้อจำกัดของการวิจัย.....	101
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	101
บรรณานุกรม.....	103
ภาคผนวก.....	106
ก. แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	106
ข. แบบสอบถามเรื่องศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม.....	117
ค. แบบสัมภาษณ์ทัศนคติและความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม	119
ง. การวิพากษ์เส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และนนทบุรี	120
จ. รายการนำเที่ยว 2 วัน 1 คืน.....	125
ฉ. แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ร่วมเดินทางทดสอบรายการนำเที่ยวแบบเข้าไปเย็นกลับ.....	133
ประวัติเจ้าของผลงาน	136

บทสรุปผู้บริหาร

การศึกษาเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และนนทบุรี โดยสำรวจทัศนคติและความต้องการของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งประเมินความพร้อมทางทรัพยากรที่เป็นองค์ประกอบหลักในการสร้างและพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน 3 จังหวัดดังกล่าว การศึกษารั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณผสม ซึ่งคณะผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพ และแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้น วิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพโดยใช้หลักการวิเคราะห์แก่นสาระ (thematic analysis) และใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

การวิจัยเรื่องนี้ มีผู้ให้ข้อมูลรวมทั้งสิ้น 143 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของการจัดการการท่องเที่ยวในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และนนทบุรี ได้แก่ ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐที่กำกับดูแลด้านการท่องเที่ยว ประชาชน ผู้นำชุมชน และผู้ประกอบการเอกชนด้านการท่องเที่ยว แบ่งเป็นผู้ร่วมเสวนากลุ่ม ซึ่งจัดขึ้นจำนวน 6 ครั้ง จำนวน 20 คน ผู้เข้าร่วมการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยจำนวน 2 ครั้ง จำนวน 9 คน ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 25 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยว จำนวน 3 คน และกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว จำนวน 86 คน นอกจากนี้ การศึกษายังใช้ข้อมูลจากโครงการที่ 1 และโครงการที่ 2 ในแผนงานวิจัยเดียวกันซึ่งดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยเน้นกลุ่มผู้บริหารของจังหวัด นักวิชาการและผู้นำชุมชน

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีทัศนคติและความคิดเห็นที่แตกต่างกันทั้งผู้ให้สัมภาษณ์ที่มาจากภูมิภาคนาเดียวกันและแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าการท่องเที่ยวมีความจำเป็นกับจังหวัดของตน เพราะนำรายได้มาสู่คนในท้องถิ่น แต่ละจังหวัดมีความพร้อมที่แตกต่างกันในการรองรับนักท่องเที่ยว โดยจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีความพร้อมมากที่สุด เพราะมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์เมื่อเทียบกับอีก 2 จังหวัด จังหวัดปทุมธานีและนนทบุรีมีภาพลักษณ์ที่ไม่แตกต่างในมุมมองของผู้ให้ข้อมูล โดยเห็นภาพความเป็นชุมชนคนมอญ มีวิถีชีวิตและประเพณีที่สืบต่อมาจากบรรพบุรุษ แต่แยกความแตกต่างของชาวมอญของแต่ละจังหวัดไม่ได้ จึงทำให้ไม่มีจุดขายที่เป็นเอกลักษณ์ จังหวัดนนทบุรีได้เปรียบจังหวัดปทุมธานีเนื่องจากมีเกาะเกร็ดซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่คนทั่วไปรู้จัก นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลมีความเป็นห่วงเรื่องการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนจำนวนมากเกรงว่าจะถูกกลืนและกลายเป็นการดำเนินการเชิงพาณิชย์มากเกินไป อย่างไรก็ตาม รายได้จากการท่องเที่ยวของทั้ง 3 จังหวัดยังกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่หลักทางการท่องเที่ยว ซึ่งมักอยู่ในเขตเมือง นักท่องเที่ยวยังไม่เดินทางไปในส่วนต่างๆ ของจังหวัดถึงแม้จะมีแหล่งท่องเที่ยวกระจายอยู่ในอำเภอต่างๆ ก็ตาม

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าผู้รับผิดชอบงานด้านการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัดมีความตั้งใจ และพยายามวางนโยบายในการบริหารจัดการและส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด แต่ยังไม่เกิดผลเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นผลมาจากหลายปัจจัย เช่น การขาดความต่อเนื่องในการประชาสัมพันธ์จังหวัด การขาดการประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ที่รับผิดชอบงานด้านการ

ท่องเที่ยว รวมทั้งการประสานงานกับภาคเอกชน ปัญหาใหญ่อีกประการคือการบริหารจัดการเรื่องน้ำ ซึ่งสร้างผลกระทบให้แหล่งท่องเที่ยว

จากการประมวลรายชื่อแหล่งท่องเที่ยวที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่มนำเสนอ โดยพิจารณาประกอบกับการลงพื้นที่สำรวจเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำ เพื่อคำนวณเวลาที่ใช้ในการเดินทางจริง และปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่น่าจะมีศักยภาพของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และนนทบุรีได้จำนวน 13 แห่ง เป็นสถานที่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ วัดพนัญเชิงวรวิหาร วัดพุทไธสวรรย์ วัดท่าการ้อง ชุมชนตำบลเกาะเกิด และวัดนิเวศธรรมประวัติราชวรวิหาร เป็นสถานที่ในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ วัดศาลาแดงเหนือ วัดโบสถ์ วัดหงษ์ปทุมवास และวัดศาลเจ้า และเป็นสถานที่ในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ วัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหาร วัดชมพูเวก เกาะเกร็ด และวัดกุ

จากผลการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิตามแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ของสำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว ได้ผลประเมินของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 13 แห่งโดยสรุปว่าแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในภาพรวมทุกด้านของแต่ละจังหวัด คือ ชุมชนตำบลเกาะเกิด (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา) วัดโบสถ์ (จังหวัดปทุมธานี) และเกาะเกร็ด (จังหวัดนนทบุรี) มีแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการประเมินมาตรฐานในระดับดีเยี่ยม 3 แห่ง คือ ชุมชนตำบลเกาะเกิด (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา) วัดพนัญเชิงวรวิหาร (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา) และเกาะเกร็ด (จังหวัดนนทบุรี) จากผลการประเมินศักยภาพโดยกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ได้ผลประเมินของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 13 แห่งโดยสรุปว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพมากที่สุดของแต่ละจังหวัด คือ วัดนิเวศธรรมประวัติราชวรวิหาร (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา) วัดโบสถ์ (จังหวัดปทุมธานี) และเกาะเกร็ด (จังหวัดนนทบุรี) และไม่มีแหล่งท่องเที่ยวใดที่ได้รับการประเมินให้ได้ระดับดีมาก ซึ่งเป็นระดับที่สูงที่สุด

ในการวิพากษ์เส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม ผู้ร่วมอภิปรายกลุ่มเสนอแนะแหล่งท่องเที่ยวที่ควรรวมอยู่ในการเดินทางล่องเรือแบบไปเช้า-เย็นกลับว่าควรประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวจำนวน 5 แห่ง ได้แก่ เกาะเกร็ด วัดศาลเจ้า วัดโบสถ์ วัดนิเวศธรรมประวัติราชวรวิหาร และชุมชนตำบลเกาะเกิด โดยรับประทานอาหารกลางวัน ณ วัดศาลเจ้า และรับประทานอาหารเย็น ณ ชุมชนตำบลเกาะเกิด มีจุดแวะรับ-ส่งนักท่องเที่ยว 3 จุด ได้แก่ ท่าเรือสะพานพระปิ่นเกล้า ฝั่งธนบุรี ท่าเรือจังหวัดนนทบุรี (ท่าน้ำนนท์) และท่าเรือปากเกร็ด เมื่อจัดทดสอบรายการเดินทางพบว่าสามารถจัดได้ตามที่วางแผนไว้ทุกรายการ ยกเว้นการเปลี่ยนให้ผู้ร่วมเดินทางนั่งรถโค้ชปรับอากาศกลับกรุงเทพมหานครแทนการนั่งเรือด้วยเหตุผลเรื่องความปลอดภัย

บทคัดย่อภาษาไทย

การศึกษาเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และนนทบุรี โดยสำรวจทัศนคติและความต้องการของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งประเมินความพร้อมทางทรัพยากรที่เป็นองค์ประกอบหลักในการสร้างและพัฒนาแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน 3 จังหวัดดังกล่าว การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณผสม ซึ่งคณะผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินมาตรฐานมาตรฐานคุณภาพ และแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้น วิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพ โดยใช้หลักการวิเคราะห์แก่นสาระ (thematic analysis) และใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุดและต่ำสุด โดยมีผลการวิจัยสรุปได้ว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความคิดเห็นที่หลากหลายเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวในจังหวัดของตน ส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าการท่องเที่ยวมีความจำเป็นเพราะนารายได้มาสู่คนในท้องถิ่น แต่แต่ละจังหวัดมีความพร้อมที่แตกต่างกันในการรองรับนักท่องเที่ยว โดยจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีความพร้อมมากที่สุด เพราะมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์เมื่อเทียบกับอีก 2 จังหวัด นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลมีความเป็นห่วงเรื่องการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนจำนวนมาก ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าผู้รับผิดชอบงานด้านการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัดมีความตั้งใจ และพยายามวางนโยบายในการบริหารจัดการและส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด แต่ยังไม่เกิดผลเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ รายได้จากการท่องเที่ยวของทั้ง 3 จังหวัดยังกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่หลักทางการท่องเที่ยว ซึ่งมักอยู่ในเขตเมือง

จากการประมวลรายชื่อแหล่งท่องเที่ยวที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่มนำเสนอ โดยพิจารณาประกอบกับการลงพื้นที่สำรวจเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำ เพื่อคำนวณเวลาที่ใช้ในการเดินทางจริง และปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่น่าจะมีศักยภาพของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และนนทบุรีได้จำนวน 13 แห่ง เป็นสถานที่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ วัดพนัญเชิงวรวิหาร วัดพุทไธสวรรย์ วัดท่าการ้อง ชุมชนตำบลเกาะเกิด และวัดนิเวศธรรมประวัติราชวรวิหาร เป็นสถานที่ในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ วัดศาลาแดงเหนือ วัดโบสถ์ วัดหงษ์ปทุมवास และวัดศาลเจ้า และเป็นสถานที่ในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ วัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหาร วัดชมพูเวก เกาะเกร็ด และวัดกุ

จากผลการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิตามแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ของสำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว มีแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการประเมินมาตรฐานในระดับดีเยี่ยม 3 แห่ง คือ ชุมชนตำบลเกาะเกิด (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา) วัดพนัญเชิงวรวิหาร (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา) และเกาะเกร็ด (จังหวัดนนทบุรี) จากผลการประเมินศักยภาพโดยกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพมากที่สุดของแต่ละจังหวัด คือ วัดนิเวศธรรมประวัติราชวรวิหาร (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา) วัดโบสถ์ (จังหวัดปทุมธานี) และเกาะเกร็ด (จังหวัดนนทบุรี) ในการวิพากษ์เส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม ผู้ร่วมอภิปรายกลุ่มเสนอแนะแหล่งท่องเที่ยวที่ควรรวมอยู่ในการเดินทางล่องเรือแบบไปเช้า-เย็นกลับว่าควรประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวจำนวน 5 แห่ง ได้แก่ เกาะเกร็ด วัดศาลเจ้า วัดโบสถ์ วัดนิเวศธรรม

ประวัติดาววิหาร และชุมชนตำบลเกาะเกิด โดยรับประทานอาหารกลางวัน ณ วัดศาลเจ้า และ รับประทานอาหารเช้า ณ ชุมชนตำบลเกาะเกิด

ภายหลังจัดทดสอบเส้นทาง โดยมีนักท่องเที่ยวร่วมเดินทางจริงจำนวน 40 คน พบว่าสามารถ จัดรายการการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง และจัดกิจกรรมต่างๆ ได้ตามที่วางแผน นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในภาพรวมของรายการเดินทางอยู่ที่ระดับมากที่สุด (4.58 จาก 5.00) แต่ในเที่ยวขากลับ จำเป็นต้องเปลี่ยนไปใช้การขนส่งทางถนนโดยรถโค้ชปรับอากาศแทนเนื่องจาก แม่น้ำเจ้าพระยาค่อนข้างมีตื้นในเวลากลางคืน ไม่มีไฟทางริมน้ำที่ให้แสงสว่างเพียงพอ จึงอาจเกิดความ ไม่ปลอดภัยในการเดินทางกลับ

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ

This study aims to provide a guideline to develop cultural river tourism in Ayudhaya, Pratumthani, and Nonthaburi. Attitudes and needs of community people as well as stakeholders were surveyed and tourism resources in the three provinces were assessed. The study used mixed combining qualitative and quantitative approaches. Data were collected using a question list, a standard assessment form of cultural resources and questionnaires. Quantitative data were then analyzed using a statistical package while qualitative data were processed through thematic analysis approach. It was found that local community and stakeholders had various stances on tourism in their community. However, they all agreed that tourism was financially beneficial to the community. Each province has its own strengths to accommodate tourists with Ayudhaya being the strongest of the group because of its rich and unique touristic resources. Informants were worried that their culture and tradition might be affected when a large amount of tourist came to the area. Most of them agreed that people in charge of tourism in each province had put much effort in laying down policies though not yet carried out. Moreover, income from tourism still came from main tourist destinations in the city area.

Based on tourism-related stakeholders in the three provinces, tourism experts, and surveys of tourist destinations along the river in the areas, thirteen potential destinations were identified. Ayudhaya had 5 potential destinations, which were Wat Phanancherng, Wat Bhudthaisawan, Wat Thakarong, Koh Gerd Community and Wat Niwet Thammaprawat. Pratumthani had 4 destinations, namely, Wat Saladaengnua, Wat Bot, Wat Hongpathummawas, and Wat Sarnchao. Nonthaburi also had 4 destinations, which were Wat Chalermprakitworawihan, Wat Chompuwake, Koh Kret and Wat Goo.

Based on the scores on the Assessment Form for Cultural Tourist Destinations developed by the Department of Tourism, the Ministry of Tourism and Sports, three destinations were considered excellent. They were Koh Gerd and Wat Phanancherng in Ayudhaya and Koh Kret in Nonthaburi. The proposed tour program by a panel of tourism-related experts and stakeholders included Koh Kret, Wat Sarn Chao, Wat Bot, Wat Niwet Thammaprawat, and Koh Gerd. The one-day trip was scheduled to stop for lunch at Wat Sarnchao and for dinner at Koh Gerd Community.

Later a trip testing was organized taking 40 tourists cruising along Chaophraya River. This was to confirm whether the itinerary was practical. The results of the questionnaire showed that these tourists were highly satisfied with the overall trip (4.58 out of 5.00). The trip was run according to the pre-scheduled program making five stops enroute and providing all stated activities in the program. However, there

was a slight change of plan. The trip back to Bangkok was organized by a coach instead of a boat. It was too dark cruising down the river at night as it might not be safe.

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ให้ทุนในการดำเนินการวิจัย ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยกรุงเทพที่สนับสนุนเวลา สถานที่และอุปกรณ์ในการทำวิจัย ขอขอบคุณผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และนนทบุรี ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารงานภาครัฐทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ประชาชน ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยวที่ให้ข้อมูลเพื่อใช้ในการดำเนินการวิจัย ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ ทำให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และขอบคุณเจ้าของหนังสือ ตำรา เอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่ปรากฏในบรรณานุกรมข้างท้ายเล่ม

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 4.1	สรุปรายชื่อสถานที่ท่องเที่ยวตามผลการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย และเชิงลึก	54
ตารางที่ 4.2	ฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมตามผลการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย และ การสัมภาษณ์เชิงลึกรวมทั้งการทบทวนวรรณกรรม	66
ตารางที่ 4.3	ผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ	72
ตารางที่ 4.4	คุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมเรียงตามลำดับคะแนนการประเมิน	76
ตารางที่ 4.5	ผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมโดยกลุ่มตัวอย่าง นักท่องเที่ยว	77
ตารางที่ 4.6	ข้อเสนอแนะจากการวิพากษ์เส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม	80
ตารางที่ 4.7	สรุปความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อรายการทดสอบนำเที่ยว “ล่องลำน้ำเจ้าพระยา จากเมืองกรุง...สู่กรุงเก่า”	82
ตารางที่ 5.1	งานเทศกาลประเพณีจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และนนทบุรี	85

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 แผนภูมิการวิจัย	5
ภาพที่ 2.1 แผนที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	20
ภาพที่ 2.2 แผนที่จังหวัดปทุมธานี	24
ภาพที่ 2.3 แผนที่จังหวัดนนทบุรี	29
ภาพที่ 4.1 การสำรวจเส้นทางทางน้ำ: กรุงเทพฯ นนทบุรี ปทุมธานี และพระนครศรีอยุธยา	55
ภาพที่ 4.2 แหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมที่ได้รับการประเมินศักยภาพ	68
ภาพที่ 4.3 แหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมที่ได้รับการประเมินศักยภาพในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา	69
ภาพที่ 4.4 แหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมที่ได้รับการประเมินศักยภาพในจังหวัดปทุมธานี	70
ภาพที่ 4.5 แหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมที่ได้รับการประเมินศักยภาพในจังหวัดนนทบุรี	71
ภาพที่ 4.6 คะแนนการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (โดย ผู้ทรงคุณวุฒิ)	73
ภาพที่ 4.7 คะแนนการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ในจังหวัดปทุมธานี (โดยผู้ทรงคุณวุฒิ)	73
ภาพที่ 4.8 คะแนนการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ในจังหวัดนนทบุรี (โดยผู้ทรงคุณวุฒิ)	74
ภาพที่ 4.9 คะแนนการประเมินตามเกณฑ์ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว (โดย ผู้ทรงคุณวุฒิ)	74
ภาพที่ 4.10 คะแนนการประเมินตามเกณฑ์ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว (โดย ผู้ทรงคุณวุฒิ)	75
ภาพที่ 4.11 คะแนนการประเมินตามเกณฑ์ศักยภาพในการบริหารจัดการ (โดยผู้ทรงคุณวุฒิ)	75
ภาพที่ 4.12 คะแนนประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม (โดยกลุ่มตัวอย่าง นักท่องเที่ยว)	78
ภาพที่ 4.13 การจัดลำดับเชิงเปรียบเทียบของแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม (โดยกลุ่มตัวอย่าง นักท่องเที่ยว)	78
ภาพที่ 5.1 แผนที่เส้นทางทางน้ำ: กรุงเทพฯ นนทบุรี ปทุมธานี และพระนครศรีอยุธยา สำหรับ 1 วัน	89

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมหลักของประเทศไทย โดยในปี พ.ศ. 2555 มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยจำนวน 22,353,903 คน สร้างรายได้ให้กับประเทศจำนวน 983,928.36 ล้านบาท และมีชาวไทยที่จัดเป็นนักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศไทยจำนวน 86,413,453 คน/ครั้ง¹ สร้างรายได้ให้กับประเทศจำนวน 517,876.27 ล้านบาท รวมรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติในปี พ.ศ. 2555 เป็นเงิน 1,501,804.60 ล้านบาท นอกจากนี้ ยังมีคนไทยที่เดินทางท่องเที่ยวในประเทศโดยไม่พักค้างคืน ณ แหล่งท่องเที่ยว คือ เดินทางแบบเข้าไปเย็นกลับ อีก 64,095,909 คน/ครั้ง คิดเป็นเงินรายได้จำนวน 70,120.28 ล้านบาท (กรมการท่องเที่ยว, 2556) อย่างไรก็ตาม รายได้จากการท่องเที่ยวมักกระจุกตัวอยู่ในจังหวัดขนาดใหญ่ที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวสูง ในขณะที่จังหวัดขนาดเล็กมักไม่ได้รับประโยชน์จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเท่าใดนัก ด้วยเหตุนี้ หน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นต่างพยายามพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่น่าสนใจและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เพื่อดึงดูดให้ผู้เยี่ยมเยือนเลือกเดินทางไปเยือนท้องถิ่นของตนเพื่อชุมชนจะได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีวัตถุประสงค์คล้ายกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ มุ่งเน้นการพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนมากขึ้น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกำลังได้รับความนิยมทั้งจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ และยังได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เนื่องจากความพร้อมด้านศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นประเภทของการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ (Srisuwan, Chantachan & Thidpad, 2010) นอกจากนี้ จำนวนนักท่องเที่ยวที่สนใจรูปแบบการท่องเที่ยวแนวใหม่นี้เพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี ยกตัวอย่างเช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นการปลูกจิตสำนึกของการท่องเที่ยวไทยแบบยั่งยืนชื่อว่า “เที่ยวหัวใจใหม่...เมื่อไทยยั่งยืน” ดำเนินการต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 3 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 – 2556 โดยเน้นปรับพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว รวมทั้งประชาชนในพื้นที่ให้สนใจการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เน้นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม และรักษาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนมากขึ้น (ประกิตต์ พิริยะเกียรติ, 2554)

การท่องเที่ยวทางแม่น้ำเป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ชมทิวทัศน์ทางกายภาพของสองฝั่งแม่น้ำและวิถีชีวิตของชุมชนริมน้ำ (Prideaux & Cooper, 2009) ในแต่ละภูมิภาคของโลก มีแม่น้ำสายหลักที่ใช้เป็นเส้นทางท่องเที่ยว เช่น แม่น้ำมิสซิสซิปปีและโคโลราโดในประเทศสหรัฐอเมริกา แม่น้ำอเมซอนในทวีปอเมริกาใต้ แม่น้ำไนล์ในทวีปแอฟริกา แม่น้ำแยงซีและแม่น้ำโขงในทวีปเอเชีย

¹ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยให้คำจำกัดความนักท่องเที่ยว (tourist) ว่าต้องพำนักค้างคืน ณ แหล่งท่องเที่ยว (อยู่เกิน 24 ชั่วโมง) มิเช่นนั้น จะจัดเป็นนักท่องเที่ยว (excursionist) และใช้คำว่า ผู้เยี่ยมเยือน (visitor) เมื่อต้องการกล่าวถึงทั้ง 2 กลุ่มรวมกัน

สำหรับประเทศไทย แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นแม่น้ำสายหลักที่ไหลจากเหนือลงใต้เชื่อมต่อ 10 จังหวัด โดยมีความยาว 372 กิโลเมตร แม่น้ำเจ้าพระยาเกิดจากการรวมตัวกันของแม่น้ำหลัก 2 สาย ได้แก่ แม่น้ำปิง และแม่น้ำน่านที่จังหวัดนครสวรรค์ จากนั้นไหลผ่านจังหวัดอุทัยธานี ชัยนาท สิงห์บุรี อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี นนทบุรี กรุงเทพมหานคร และไหลลงสู่อ่าวไทยที่จังหวัดสมุทรปราการ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และนนทบุรี ซึ่งมีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านนั้น ล้วนเป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานและมีขนบธรรมเนียมประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ รวมทั้งมีแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ หากพิจารณาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่อยู่ริมน้ำ จะพบความเชื่อมโยงของวัฒนธรรมชาวไทยพุทธเชื้อสายมอญ ซึ่งมีบรรพบุรุษที่อพยพมาจากประเทศเมียนมาร์ และตั้งถิ่นฐานริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาในพื้นที่ของ 3 จังหวัดดังกล่าว เมื่อล่องเรือในแม่น้ำเจ้าพระยา นักท่องเที่ยวจะได้ชมความงามของศิลปะและสถาปัตยกรรม รวมทั้งเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนที่อาศัยอยู่ริมสองฝั่งของแม่น้ำ (Sirikudta, Archarungroj, Serirat & Guild, 2010) ในปี พ.ศ. 2555 มีผู้มาเยี่ยมเยือนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 6,066,545 คน มีรายได้เข้าจังหวัดจำนวน 11,569.24 ล้านบาท มีผู้มาเยี่ยมเยือนจังหวัดปทุมธานี จำนวน 1,474,292 คน มีรายได้เข้าจังหวัดจำนวน 1,979.86 ล้านบาท และมีผู้มาเยี่ยมเยือนจังหวัดนนทบุรี จำนวน 1,663,990 คน มีรายได้เข้าจังหวัดจำนวน 2,425.62 ล้านบาท (กรมการท่องเที่ยว, 2556) ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่ามีผู้สนใจเดินทางท่องเที่ยวใน 3 จังหวัดนี้เป็นจำนวนมาก แต่การจัดการการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัดยังจัดแยกกันเป็นเอกเทศ และการเดินทางมักเป็นในลักษณะเข้าไป-เย็นกลับ เนื่องจากตั้งอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร หรือเป็นเพียงทางผ่านที่นักท่องเที่ยวแวะเที่ยวระหว่างการเดินทางไปยังจังหวัดอื่นที่ตั้งอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร การศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมร่วมกัน อาจช่วยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปยัง 3 จังหวัดมากขึ้น เดินทางไปซ้ำมากขึ้น หรือใช้เวลาในเขต 3 จังหวัดดังกล่าวมากขึ้น ซึ่งจะทำให้ทั้ง 3 จังหวัดได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวในเชิงเศรษฐกิจมากขึ้นด้วย การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวนี้ จะเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่น เพื่อให้สินค้าที่พัฒนาขึ้นมีความยั่งยืน และช่วยกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชนอย่างแท้จริง (Mohamad & Hamzah, 2013) การมีส่วนร่วมของชุมชนจะเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพที่สุดในการพัฒนาการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ (Jiuxia & Jigang, 2007) โดยภาครัฐที่เกี่ยวข้องต้องให้ข้อมูล และแจ้งนโยบายให้ชุมชนทราบเพื่อจะได้สามารถช่วยพัฒนาการท่องเที่ยวได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (พิชัยจันทร์ ทิพย์ประภา และปัญญา น้าเพชร, 2549) ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงจัดทำแผนงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาโยบายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสำหรับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และนนทบุรีขึ้น โดยแผนงานวิจัยนี้ประกอบด้วยโครงการย่อย 3 โครงการ ได้แก่ โครงการที่ 1 การพัฒนานโยบายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้หลักการจัดการโซ่อุปทานการท่องเที่ยว โครงการที่ 2 การศึกษาปัจจัยด้านการตลาดและภาพลักษณ์ของจังหวัดที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และโครงการที่ 3 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาทัศนคติและความต้องการของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และนนทบุรี

2. เพื่อประเมินความพร้อมทางทรัพยากรที่เป็นองค์ประกอบหลักในการสร้างและพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และนนทบุรี
3. เพื่อค้นหาแนวทางในการสร้างและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวทางน้ำเชิง วัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วมจากชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และนนทบุรี
4. เพื่อพัฒนาฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสำหรับการจัดการการท่องเที่ยวทางน้ำ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และนนทบุรี

ขอบเขตของงานวิจัย

โครงการวิจัยนี้เป็นโครงการวิจัยย่อยในแผนงานวิจัย “การพัฒนานโยบายการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมสำหรับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และนนทบุรี” ซึ่งประกอบด้วยโครงการย่อย 3 โครงการ โดยมีความเชื่อมโยงกันดังแสดงในภาพที่ 1.1 แผนภูมิการวิจัย โครงการที่ 3 นี้จะรับผิดชอบ ศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมต่อทั้ง 3 จังหวัดเข้าด้วยกัน โดยมีขอบเขตการวิจัยดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้รับผิดชอบงานด้านการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน ประชาชน นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการการท่องเที่ยวในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และนนทบุรี

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ทักษะและความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่น ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม และผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม

พื้นที่วิจัย ได้แก่ พื้นที่ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และนนทบุรี ซึ่งตั้งอยู่ริม แม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งเป็นทางน้ำหลักที่เชื่อมพื้นที่ทั้ง 3 จังหวัดเข้าด้วยกัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ในเชิงปฏิบัติการ

1. ได้ข้อมูลที่เป็นระบบเกี่ยวกับทัศนคติและความต้องการของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วน เสียในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และนนทบุรี เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
2. ได้ข้อมูลที่เป็นระบบเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตจังหวัด พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และนนทบุรี
3. ได้ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอันเกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มี ส่วนได้ส่วนเสีย

ประโยชน์ในเชิงนโยบาย

1. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวนโยบายการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และนนทบุรี
2. ได้รายงานวิจัยที่เป็นการวิจัยผสมวิธี (mixed research method) ที่มีการรวบรวม ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ อันเป็นประโยชน์ต่อนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา
3. มีการพัฒนานักวิจัยรุ่นใหม่ทั้งประเภทนิสิต นักศึกษาที่มีโอกาสได้ฝึกทักษะรวบรวมและ การจัดทำข้อมูล การสัมภาษณ์ และการเขียนรายงานสรุปผลการดำเนินงานในบางขั้นตอนของการ วิจัย และประเภทอาจารย์นักวิจัยรุ่นใหม่ให้มีทักษะและประสบการณ์ตรงในการทำวิจัยผ่าน กระบวนการวิจัยในโครงการ

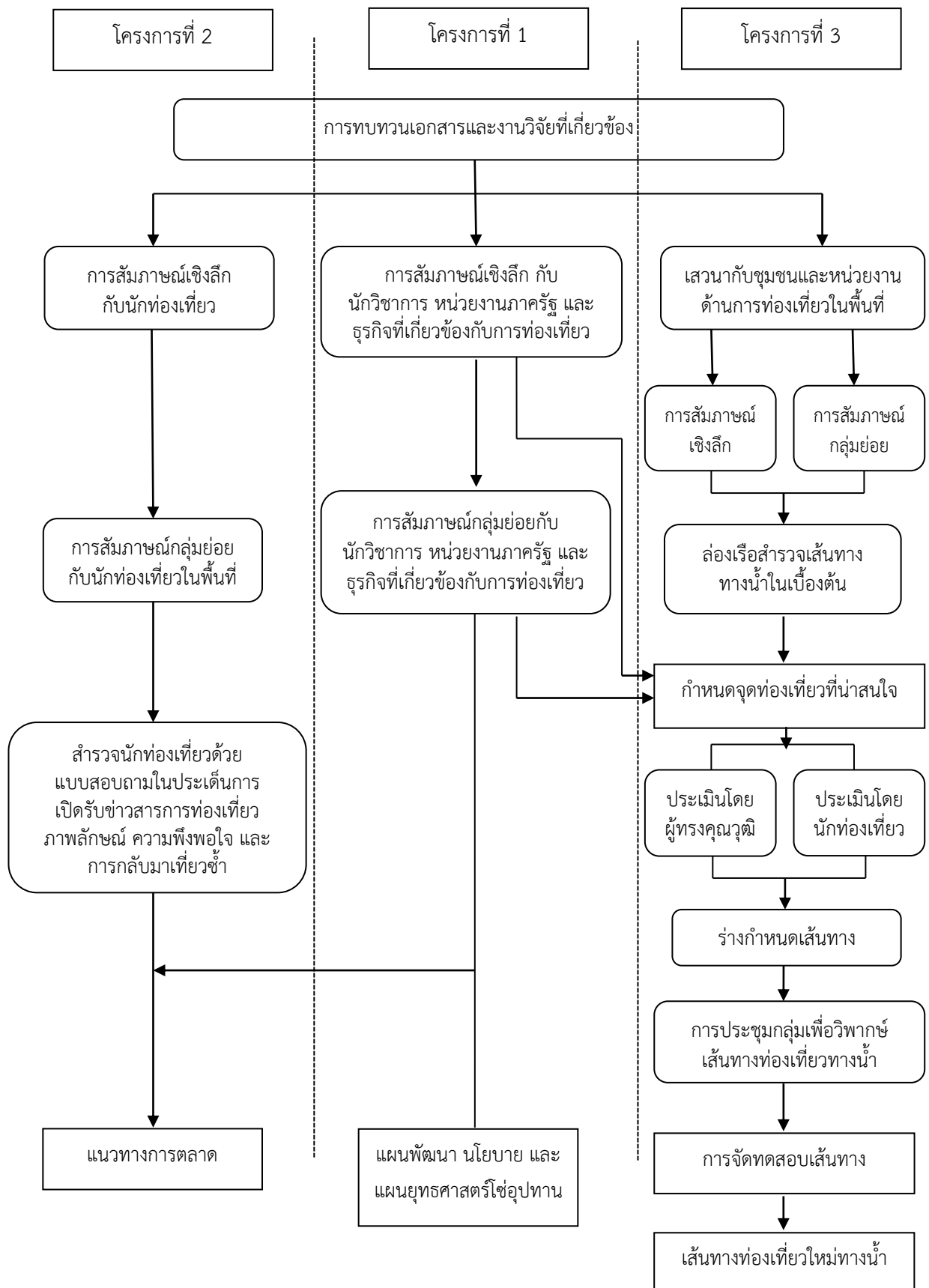
คำนิยามศัพท์เฉพาะ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ “การศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม โดยสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าหรือสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงความสวยงามและประโยชน์ที่ได้รับจากธรรมชาติ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณี” (กระทรวงวัฒนธรรม, 2554)

ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว คือ “สินค้าและบริการที่นำเสนอแก่ตลาดเพื่อการเดินทางและท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการและทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ” (ราณี อธิชัยกุล, 2550)

คำนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว คือ เส้นทางทางการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม (ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินเค้าโครงการงานวิจัย)

ภาพที่ 1.1 แผนภูมิการวิจัย

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แรงจูงใจของนักท่องเที่ยว

การพิจารณาว่าสถานที่หรือทรัพยากรใดเหมาะที่จะนำมาพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ต้องย้อนศึกษาถึงสิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการ ดังนั้น นักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจึงต้องศึกษาหาปัจจัยที่กระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสร้างและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยว แรงกระตุ้นที่ทำให้มนุษย์มีพฤติกรรมต่างกันั้น นักจิตวิทยาเชื่อว่าเกิดจากสภาวะภายในที่เรียกว่า “แรงจูงใจ” ซึ่งอาจได้รับอิทธิพลจากภายในหรือภายนอกตัวบุคคลก็ได้ ดังนั้น การจะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะกับนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม นักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจำเป็นต้องศึกษาแรงจูงใจที่กระตุ้นให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ จากแนวคิดนี้นักวิชาการทางด้านการท่องเที่ยวหลายคนได้อธิบายแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวโดยอ้างทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ ในที่นี้จะขอนำเสนอและอธิบายเฉพาะแนวคิดที่สำคัญและเฉพาะที่มีผู้อ้างถึงอย่างแพร่หลาย (สมยศ วัฒนาภรณ์ชัย, 2554, หน้า 41- 43)

1. แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวตามแนวความคิดของอับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow)

มาสโลว์ กล่าวว่า มนุษย์มีสัญชาตญาณโดยธรรมชาติที่จะตอบสนองความต้องการให้กับตนเอง ความต้องการนี้แบ่งเป็น 7 ชั้น เมื่อมนุษย์ตอบสนองความต้องการในชั้นต่ำแล้ว จะพยายามตอบสนองความต้องการในชั้นสูงขึ้นไป โดยความต้องการในแต่ละชั้นของมนุษย์มีความสัมพันธ์กับการเลือกเดินทางท่องเที่ยวของมนุษย์ ดังต่อไปนี้

ชั้นที่ 1 ความต้องการทางกายภาพ (physiological needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น การพักผ่อน ในขั้นนี้มนุษย์จะมีแรงจูงใจในการเดินทางเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากภาระหน้าที่ในชีวิตประจำวัน สถานที่ที่นิยมเดินทางท่องเที่ยว ได้แก่ ชายทะเล น้ำตก และป่า

ชั้นที่ 2 ความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย (safety needs) มนุษย์ต้องการที่จะดำรงชีวิตอยู่อย่างปลอดภัยให้ยาวนานที่สุด ในที่นี้จะเน้นการมีสุขภาพที่แข็งแรงและสมบูรณ์ แรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการในขั้นนี้จะกระตุ้นให้มนุษย์เดินทางไปยังสถานที่พักตากอากาศที่สามารถช่วยฟื้นฟูสภาพจิตใจและร่างกายของมนุษย์ให้ดีขึ้น เช่น การเดินทางไปอาบน้ำแร่

ชั้นที่ 3 ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (belongingness and love needs) มนุษย์ต้องการที่จะเข้ากลุ่ม มีความผูกพันและร่วมทำกิจกรรมกับผู้อื่น ได้รับความรักและรักผู้อื่น แรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการในขั้นนี้จะกระตุ้นให้มนุษย์เดินทางไปเยี่ยมครอบครัวและไปเยือนญาติมิตรของตนเองและของบรรพบุรุษ นอกจากนี้ ความนิยมในการเดินทางเป็นหมู่คณะในรูปกลุ่มทัวร์เหมาจ่ายก็เกิดจากแรงจูงใจในขั้นนี้เช่นกัน

ชั้นที่ 4 ความต้องการการยอมรับและนับถือ (esteem needs) เป็นขั้นที่มนุษย์มีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น หลังจากสามารถสนองตอบความต้องการในขั้นต้นๆ ของตนได้ ในขั้นนี้มนุษย์จะต้องการการยอมรับและนับถือจากผู้อื่นในสังคม ต้องการให้ผู้อื่นเห็นตนมีคุณค่า แรงจูงใจในการ

เดินทางจากความต้องการในขั้นนี้จะกระตุ้นให้มนุษย์ทำกิจกรรมที่แสดงความสามารถตนเองให้ผู้อื่นยอมรับ เช่น การล่องแก่ง และการปีนเขา

ขั้นที่ 5 ความต้องการที่จะรู้และเข้าใจสิ่งต่างๆ (cognitive needs) มนุษย์ต้องการที่จะเพิ่มพูนความรู้และขยายวิสัยทัศน์ของตนในการพิจารณาเรื่องต่างๆ รวมทั้งหาคำตอบให้กับสิ่งที่ตนคับข้องใจ ความต้องการในขั้นนี้จะกระตุ้นให้มนุษย์เดินทางไปศึกษาขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมและประเพณีทั้งของตนเองและของชนชาติอื่น รวมทั้งกระตุ้นให้มนุษย์เดินทางไปยังสถานที่ที่ตนยังไม่เคยเดินทางไป ตัวอย่างของกิจกรรมที่มนุษย์ทำเพื่อสนองตอบความต้องการในขั้นนี้ คือ การเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ และอุทยานประวัติศาสตร์

ขั้นที่ 6 ความต้องการด้านสุนทรียะ (aesthetic needs) มนุษย์ต้องการที่จะสัมผัสกับสิ่งสวยงามทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมเพื่อให้มีความสุขกับตนเอง ความต้องการในขั้นนี้จะกระตุ้นให้มนุษย์ทำกิจกรรม เช่น การเที่ยวน้ำตกที่มีความงดงาม และการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ภาพวาดทางศิลปะ

ขั้นที่ 7 ความต้องการประจักษ์ตนเอง (self-actualization needs) มนุษย์ต้องการที่จะเข้าใจศักยภาพที่แท้จริงของตนเอง เพื่อจะได้ยอมรับตนเองตามสภาพที่เป็นจริงไม่ต้องเสแสร้ง ความต้องการในขั้นนี้เป็นความต้องการขั้นสูงสุดของมนุษย์ ตัวอย่างของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดจากแรงกระตุ้นของความต้องการในขั้นนี้ คือ การเดินทางไปใช้ชีวิตในป่าเป็นเวลา 1 เดือน เพื่อค้นหาตนเอง

อย่างไรก็ตาม ในบางครั้งมนุษย์อาจจะเดินทางท่องเที่ยวโดยได้รับแรงกระตุ้นที่เกิดจากความต้องการในหลายขั้นพร้อมกัน หรืออาจจะได้รับแรงกระตุ้นจากความต้องการในขั้นหนึ่งก่อนแล้วจึงเปลี่ยนไปได้รับแรงกระตุ้นจากความต้องการขั้นอื่นก็ได้ เช่น นักท่องเที่ยวที่ตัดสินใจเดินทางไปล่องแก่งด้วยแรงกระตุ้นอันเกิดจากความต้องการการยอมรับและนับถือ อาจเปลี่ยนใจเดินทางไปเยี่ยมญาติผู้ใหญ่ทันทีที่ทราบข่าวว่าท่านป่วยหนัก ซึ่งเป็นการกระทำที่เกิดจากแรงกระตุ้นของความต้องการในขั้นที่ 3 ตามแนวคิดของมาสโลว์

2. แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวตามแนวความคิดของสแตนลีย์ พลอค (Stanley Plog)

พลอค กล่าวว่า บุคลิกภาพของมนุษย์มีอิทธิพลในการกระตุ้นให้มนุษย์ตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวและมีอิทธิพลต่อการกระบวนการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวที่จะเดินทางไป โดยพลอคได้แบ่งมนุษย์ออกเป็น 3 กลุ่ม ตามลักษณะบุคลิกภาพ ได้แก่ กลุ่มที่รักความมั่นคงและปลอดภัย กลุ่มที่รักความตื่นเต้นและท้าทาย และกลุ่มที่อยู่ตรงกลาง

กลุ่มที่ 1 กลุ่มที่รักความมั่นคงและปลอดภัย (psychocentric) มนุษย์ในกลุ่มนี้จะรักตนเองและครอบครัวมาก ต้องการใช้ชีวิตอยู่กับคนที่ตนรักและสถานที่ที่ตนคุ้นเคย จึงมักไม่เดินทางท่องเที่ยว ถ้ามีความจำเป็นต้องเดินทางจะเลือกไปแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในภูมิสำเนา และสถานที่ที่เดินทางไปต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อม ก่อนการเดินทางคนกลุ่มนี้จะต้องวางแผนการเดินทางอย่างละเอียด เพื่อให้ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปตามแผนที่คาดหมายไว้ โดยทั่วไปคนกลุ่มนี้จะเลือกเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวที่ตนเคยไปแล้วในอดีต หรือที่ที่ตนรู้จักแนะนำว่าดี

กลุ่มที่ 2 กลุ่มที่รักความตื่นเต้นและท้าทาย (allocentric) มนุษย์ในกลุ่มนี้นิยมเดินทางเพื่อค้นหาประสบการณ์แปลกใหม่ที่แตกต่างจากสิ่งที่ตนเคยพบ ไม่นิยมเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและมีนักท่องเที่ยวเดินทางไปเที่ยวเป็นจำนวนมาก ตัวอย่างของกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับคนกลุ่มนี้ คือ การผจญภัยในดินแดนขั้วโลก ตามปกติคนกลุ่มที่รักความตื่นเต้นและท้าทายนี้ มักจะ

เป็นผู้บุกเบิกเส้นทางใหม่ของการท่องเที่ยว หลังจากที่นักท่องเที่ยวเดินทางไปในเส้นทางดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น คนกลุ่มนี้จะเปลี่ยนไปสำรวจเส้นทางใหม่ต่อไป

กลุ่มที่ 3 กลุ่มที่อยู่ตรงกลาง (midcentric) มนุษย์ในกลุ่มนี้มีจำนวนมากที่สุด มักจะเลือกเดินทางท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนและคลายความเครียดจากภาระหน้าที่ประจำวัน คนกลุ่มนี้ไม่กลัวกิจกรรมการท่องเที่ยวที่แปลกใหม่แต่ต้องไม่เป็นกิจกรรมที่ตื่นเต้นและทำหายนามากเกินไป โดยส่วนใหญ่คนกลุ่มที่อยู่ตรงกลาง มักจะเลือกเดินทางไปยังสถานที่ที่คนในครอบครัวหรือเพื่อนของตนเคยเดินทางไป

3. แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวตามที่โรสแมรี เบอร์ตัน (Rosemary Burton) ได้เสนอไว้ในหนังสือ Travel Geography (Burton, 1995, pp. 62-63)

เบอร์ตัน กล่าวว่า มีปัจจัย 5 ประการ ที่ก่อให้เกิดแรงกระตุ้นให้มนุษย์ตัดสินใจเดินทาง ได้แก่

ปัจจัยที่ 1 ความต้องการทางกายภาพ (physical needs) มนุษย์มีความต้องการที่จะเดินทางเพื่อเหตุผลทางสุขภาพ ซึ่งอาจเป็นการเดินทางเพื่อรักษาสุขภาพของตนให้แข็งแรง เช่น การเดินทางไปเล่นกีฬา หรืออาจเป็นการเดินทางไปเพื่อรักษาอาการเจ็บป่วย เช่น การเดินทางไปยังสถานที่ที่มีอากาศบริสุทธิ์เพื่อรักษาอาการของโรคภูมิแพ้ เป็นต้น

ปัจจัยที่ 2 ความต้องการทางสังคม (social needs) มนุษย์มีความต้องการที่จะเดินทางเพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างคนในกลุ่มของตน เช่น การจัดทัศนศึกษาสำหรับพนักงานของบริษัทแต่ละแห่ง หรือการเดินทางเพื่อหลีกเลี่ยงจากภาระหน้าที่ต่างๆ ทางสังคมที่ตนมี เช่น สามีภรรยาเดินทางไปเที่ยวโดยนำลูกไปฝากไว้บ้านญาติ

ปัจจัยที่ 3 ความต้องการสถานภาพทางสังคม (status needs) มนุษย์มีความต้องการที่จะเดินทางเพื่อสร้างสถานภาพของตนเองในสังคม เช่น การเดินทางไปสถานที่พักตากอากาศชายทะเลที่มีชื่อเสียง หรือสถานที่ที่ให้บริการเฉพาะกลุ่มคนชั้นสูงบางกลุ่มเท่านั้น

ปัจจัยที่ 4 ความต้องการความรู้ (intellectual needs) มนุษย์มีความต้องการที่จะเดินทางเพื่อเรียนรู้สิ่งใหม่ เช่น การเดินทางไปชมพิพิธภัณฑสถานหรืออุทยานประวัติศาสตร์ เพื่อศึกษาความเป็นมาของชนชาติต่างๆ ในโลก

ปัจจัยที่ 5 ความต้องการทางจิตใจ (mental needs) มนุษย์มีความต้องการที่จะเดินทางเพื่อหลีกเลี่ยงความเครียดและเศร้าหมองในจิตใจ เช่น การเดินทางไปป็นเขาหรือกระโดดหน้าผาเพื่อให้ลืมสิ่งที่ครุ่นคิดในสมอง

ตามปกติสถานที่ท่องเที่ยวโดยทั่วไปมักจะตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้มากกว่าหนึ่งข้อในคราวเดียวกัน ดังนั้น สถานที่ท่องเที่ยวใดสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้มาก ย่อมดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางไปสถานที่นั้นๆ ได้มากกว่าสถานที่อื่น

2. ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยวสามารถแบ่งในเชิงภูมิศาสตร์ออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ (สมยศ วัฒนากมลชัย, 2554, หน้า 37 - 40) คือ

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (natural tourism resources) คือ ทุกสิ่งทุกอย่างบนโลกที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ที่มีประโยชน์และสามารถสนองตอบความต้องการทางด้านการท่องเที่ยวของมนุษย์ได้ เช่น อากาศ น้ำ พื้นดิน พืช และสัตว์ อย่างไรก็ตาม ทรัพยากรการ

ท่องเที่ยวทางธรรมชาติอาจเกิดขึ้นจากการที่มนุษย์ไปปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพทางธรรมชาติ หรือสร้างขึ้นใหม่ให้สมบูรณ์ เช่น การสร้างเขื่อนและอ่างเก็บน้ำ หรือการปลูกป่า เป็นต้น

2. ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (cultural tourism resources) คือ ทุกสิ่งทุกอย่างบนโลกที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ในด้านต่างๆ ที่สามารถนำมาใช้ตอบสนองความต้องการทางด้านการท่องเที่ยวของมนุษย์ได้ เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี และสิ่งปลูกสร้าง

ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีดังต่อไปนี้

1. ภูมิอากาศและฤดูกาล เป็นปัจจัยหลักประการหนึ่งที่กระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวที่อาศัยอยู่ในเขตร้อนมักเดินทางไปท่องเที่ยวในบริเวณที่มีอากาศหนาวเย็นกว่าภูมิภาคนาของตน เช่น คนไทยโดยทั่วไปต้องการจะเดินทางไปเที่ยวประเทศในทวีปยุโรปเพื่อสัมผัสว่าอากาศหนาวและหิมะมีลักษณะเป็นอย่างไร ในขณะที่มนุษย์ที่อาศัยอยู่ในเขตหนาวไม่ค่อยมีแสงแดด มักเดินทางไปพักผ่อนในแหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ในเขตร้อน เช่น นักท่องเที่ยวชาวอเมริกันที่เดินทางไปอาบแดด ณ ประเทศบาฮามาสในทะเลแคริบเบียน นอกจากนี้ จุดดึงดูดของสถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งจะอิงกับฤดูกาล ถ้านักท่องเที่ยวไปนอกฤดูกาลท่องเที่ยว จะไม่สามารถชมความงามที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะทางธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวนั้นได้ เช่น การเดินทางไปชมแก่งหรือสันดอนกลางแม่น้ำ ควรเดินทางในฤดูแล้ง ในขณะที่การเดินทางไปชมน้ำตกและทุ่งหญ้า จะต้องเดินทางในช่วงฤดูฝน การเดินทางไปชมป่าไม้ ดอกไม้ป่า และนกที่อพยพมาจากเขตร้อน ควรเดินทางในฤดูหนาว แต่การเดินทางไปชมพระอาทิตย์เที่ยงคืน หรือการเดินทางไปท่องเที่ยวทางทะเล ควรเดินทางในฤดูร้อน

2. ชายฝั่งทะเล นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากประเทศในเขตหนาว มักนิยมสถานที่ที่มีแสงแดด ทะเล และหาดทราย นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้นิยมไปชายทะเล เนื่องจากมีสิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการอยู่ครบ โดยทั่วไปนักท่องเที่ยวมีปัจจัยในการตัดสินใจเลือกชายทะเล คือ องค์กรประกอบโดยรวมของชายหาด คลื่น สัตว์ในทะเล เกาะ และมลภาวะ

3. ภูมิทัศน์ คือ สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปของพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น โดยส่วนใหญ่ ภูมิทัศน์ที่มีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวมักต้องมียุทธศาสตร์เฉพาะที่โดดเด่นเป็นพิเศษ แตกต่างจากบริเวณทั่วไป ภูมิทัศน์ที่มีศักยภาพสามารถเกิดขึ้นได้ด้วยลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ธรณีสัณฐานและธรณีวิทยา พืชพรรณและสัตว์ และมนุษย์

4. ภูเขา ลักษณะของภูเขาจะแตกต่างกัน บ้างเป็นเพียงเนินเตี้ยๆ ไม่สูงมากนัก บ้างสูงเสียดฟ้าและทอดตัวยาวสลับซับซ้อนเป็นระยะทางหลายร้อยกิโลเมตร ด้วยเหตุนี้ ภูเขาจึงมีความงดงามที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว นอกจากนี้ ความงามของภูเขายังขึ้นอยู่กับปัจจัยเสริมที่ภูเขาแต่ละแห่งมี เช่น ความหลากหลายของระบบนิเวศบนภูเขา ทิวทัศน์บริเวณยอดเขา ถ้ำและน้ำตกบนภูเขา เป็นต้น

5. ป่าไม้ ป่าไม้ที่มีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ จะเป็นป่าไม้ที่มีระบบนิเวศสมบูรณ์ มีต้นไม้และสัตว์ป่าอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก มักจะได้รับจัดตั้งให้เป็นอุทยานแห่งชาติ หรือวนอุทยาน โดยจุดดึงดูดของป่าไม้แต่ละแห่งจะอยู่ที่ประเภทของป่าไม้และสัตว์ป่าที่อาศัยอยู่ในนั้น นอกจากนี้ ปัจจัยเสริม เช่น ภูเขาหรือแม่น้ำ ก็มีส่วนช่วยให้นักท่องเที่ยวเลือกเดินทางไปยังเขตป่าแต่ละแห่ง

6. เขื่อนและอ่างเก็บน้ำ สร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์หลักในการกักเก็บน้ำไว้ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด แต่ในขณะเดียวกันก็สามารถใช้ประโยชน์ทางอ้อมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

เนื่องจากโดยส่วนใหญ่ บริเวณรอบเขื่อนและอ่างเก็บน้ำมักมีทัศนียภาพที่สวยงาม และมีลักษณะทางกายภาพที่อุดมสมบูรณ์

ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีดังต่อไปนี้

1. แหล่งประวัติศาสตร์ คือ สถานที่ที่แสดงถึงอารยธรรม ความเป็นมา และความเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆ ของคนในอดีต มนุษย์มีความต้องการเดินทางไปยังแหล่งประวัติศาสตร์แต่ละแห่งด้วยเหตุผลดังนี้ คือ ความเก่าแก่ของสถานที่และความสามารถของมนุษย์ในสมัยอดีต ความงดงามของสถานที่ และคุณค่าทางประวัติศาสตร์

2. แหล่งวัฒนธรรม คือ สถานที่ที่มีวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์ ซึ่งได้รับการสืบทอดต่อกันมาจากในอดีตจนถึงปัจจุบัน สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ 1) แหล่งวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม มีสิ่งปลูกสร้างที่แสดงถึงวิถีชีวิตของมนุษย์และศิลปวัฒนธรรมของชาติที่จับต้องได้ เช่น บ้านทรงไทย โบสถ์ และลายรดน้ำบนประตูพระอุโบสถ รวมถึงสถานที่ที่นักท่องเที่ยวสามารถชมวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้น เช่น ร้านอาหารที่จัดบริการในแบบขันโตก และตลาดน้ำดำเนินสะดวกที่แสดงให้นักท่องเที่ยวเห็นถึงวิถีชีวิตของคนไทยที่ผูกพันกับสายน้ำ 2) แหล่งวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม มีความคิด ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี และการประพฤติปฏิบัติของสมาชิกในสังคมที่มีลักษณะโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ เช่น หมู่บ้านชาวเขาเผ่าปาด่อง (Padaung) ซึ่งผู้หญิงทุกคนในหมู่บ้านจะสวมห่วงเงินไว้บริเวณลำคอทำให้มีคอยาว และเทศกาลคาร์นิวัลที่เมืองริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล ซึ่งภายในงานจะมีขบวนพาเหรดชุดประจำชาติของบราซิล

3. แหล่งบันเทิงที่มนุษย์สร้างขึ้น แตกต่างจากแหล่งวัฒนธรรมตรงที่แหล่งวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีสถานที่แต่ละแห่งเข้ากับประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้นเท่านั้น ในขณะที่แหล่งบันเทิงที่มนุษย์สร้างขึ้น จะจัดสร้างขึ้นใหม่ ณ บริเวณใดก็ได้ และมักตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในด้านความต้องการความตื่นเต้น ความเสี่ยงและการปลดปล่อยอารมณ์ ความต้องการความสนุก การพักผ่อนและการพบปะติดต่อกับบุคคลอื่นในสังคม และความต้องการใช้จ่ายใช้สอย

สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว จำแนกแหล่งท่องเที่ยวเป็น 2 ประเภทใหญ่ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติสามารถแบ่งย่อยเป็น 2 ลักษณะโดยใช้ประเภทของแหล่งธรรมชาติ และลักษณะการจัดการพื้นที่เป็นเกณฑ์ สำหรับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสามารถแบ่งเป็น 2 ประเภทย่อย คือ แหล่งความเป็นอยู่และวิถีชีวิต และแหล่งวัฒนธรรมประเพณี และหัตถกรรมพื้นเมือง ซึ่งแต่ละประเภทมีรายละเอียดดังนี้

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ก. หากจำแนกตามประเภทของแหล่งธรรมชาติ แบ่งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติได้ 11 ประเภท ได้แก่ 1) ชายหาด (beach) 2) เกาะ (island) 3) น้ำตก (waterfall) 4) แหล่งน้ำ (water resource) หมายถึง พรุ หนอง บึง ทะเลสาบ คลอง ลำธาร และแม่น้ำ 5) ถ้ำ (cave) 6) ภูเขา (mountain & hill) 7) แก่ง (rapid) 8) โป่งพุร้อน (thermal spring) 9) ซากดึกดำบรรพ์ (fossil) 10) ธรณีสัณฐานและภูมิประเทศที่มีลักษณะพิเศษ (special geography and topography) 11) ต้นไม้และสัตว์ป่าที่มีลักษณะพิเศษ (special plant and wildlife)

ข. หากจำแนกตามลักษณะการจัดการพื้นที่ แบ่งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติได้ 3 ประเภท ได้แก่ 1) แหล่งธรรมชาติที่หน่วยงานของรัฐเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ (national park) วนอุทยาน (forest park) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (wildlife sanctuary) เขตห้าม

ล่าสัตว์ป่า (non-hunting area) สวนพฤกษศาสตร์ (botanical garden) สวนรุกขชาติ (arboretum) สวนป่าและพันธุ์ไม้ (forestry plantations) 2) แหล่งธรรมชาติที่เป็นพื้นที่สาธารณะประโยชน์ โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ และ 3) แหล่งธรรมชาติที่เอกชนเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ

แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สามารถจำแนกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

ก. แหล่งความเป็นอยู่และวิถีชีวิต เช่น ชุมชนของชนเผ่า หมู่บ้านชนบท และศูนย์วัฒนธรรม

ข. แหล่งวัฒนธรรมประเพณีและหัตถกรรมพื้นเมือง เช่น กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี สงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง หรือประเพณีเข้าพรรษา รวมถึงสินค้าและของที่ระลึกจากผู้ประกอบการหัตถกรรมในพื้นที่

3. การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

นอกจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ผู้บริหารการท่องเที่ยวยังมีหน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมให้คงอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ เนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ถ้าเกิดเสื่อมสลายหรือเสียหาย ทรัพยากรการท่องเที่ยวนั้นย่อมขาดศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว ไม่ได้หมายความว่าห้ามมิให้ผู้ใดเข้าไปใช้หรือเก็บรักษาทรัพยากรนั้นไฉน แต่หมายถึงการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวมาใช้อย่างถูกต้อง ชาญฉลาด และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวโดยรวมมากที่สุด และในขณะเดียวกันก็ต้องพยายามบำรุงรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้คงสภาพเดิม เพื่อจะได้สามารถใช้ทรัพยากรนั้นให้ยาวนานที่สุด รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย เทียนน้อย (2540, หน้า 342-357) และรองศาสตราจารย์ วรณา วงษ์วานิช (2539, หน้า 62-73) ได้เสนอแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวไว้ดังนี้

การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

หลักสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่

1. ออกกฎหมายควบคุม

รัฐบาลควรออกกฎหมายคุ้มครองโบราณสถานและโบราณวัตถุต่างๆ โดยกำหนดบทลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างรุนแรง

2. จัดเจ้าหน้าที่ดูแล

ผู้บริหารแหล่งท่องเที่ยวควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแต่ละแห่งให้เพียงพอ เพื่อสอดส่องพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว และป้องกันมิให้นักท่องเที่ยวทำลายแหล่งท่องเที่ยวได้ทั้งโดยเจตนาและโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ นอกจากนี้ ยังต้องจัดหาบุคลากรผู้มีความรู้และเชี่ยวชาญในการดูแลและบูรณะแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์และสวยงามตลอดไป

3. เก็บรักษาอย่างปลอดภัย

เนื่องจากโบราณวัตถุและศิลปวัตถุโดยทั่วไปมักมีขนาดไม่ใหญ่มาก เมื่อต่อการหยิบฉวยของมิชฌาชีพ รัฐบาลโดยกรมศิลปากรจึงควรจัดหาสถานที่ที่ปลอดภัยเพื่อใช้เก็บรักษาโบราณวัตถุและศิลปวัตถุอันทรงคุณค่าของชาติ ตามปกติ มักจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานขึ้นในแต่ละจังหวัดเพื่อใช้เป็นที่พักเก็บโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่พบในเขตจังหวัดนั้น

4. บำรุงซ่อมแซม

เนื่องจากโบราณสถานสามารถเสื่อมสลายลงได้ตามกาลเวลา รัฐบาลโดยกรมศิลปากรจึงควรหมั่นซ่อมแซมส่วนที่ผุพังเพื่อรักษาโบราณสถานแต่ละแห่งให้คงอยู่ในสภาพที่บรรพบุรุษสร้างไว้ให้นานที่สุด การบำรุงในแต่ละครั้ง จะต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญทั้งทางด้านโบราณคดีและการก่อสร้าง รวมทั้งเทคนิคและวิธีการอันทันสมัย เพื่อให้โบราณสถานที่บำรุงเรียบร้อยแล้ว ยังคงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของชาติต่อไป

5. จัดหาแหล่งทุน

การอนุรักษ์และบำรุงซ่อมแซมโบราณสถานแต่ละแห่ง จำเป็นต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก ดังนั้น รัฐบาลจึงต้องจัดสรรงบประมาณสนับสนุน รวมทั้งช่วยประสานงานในการหาแหล่งเงินทุนทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ

6. ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและผู้เกี่ยวข้อง

ผู้บริหารแหล่งท่องเที่ยวควรให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น บริษัทตัวแทนการท่องเที่ยวและประชาชนที่อาศัยในท้องถิ่น เพื่อให้ทุกฝ่ายร่วมมือกันในการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชาติ

ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในปัจจุบัน มีดังต่อไปนี้

1. การขาดงบประมาณ

การขาดงบประมาณทำให้การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวไม่สามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อมีงบประมาณไม่เพียงพอ ผู้บริหารแหล่งท่องเที่ยวก็ไม่สามารถจัดทำคำสั่งเจ้าหน้าที่มาดูแลสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งได้อย่างทั่วถึง รวมทั้งอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ ยังไม่สามารถบูรณะปฏิสังขรณ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ได้

2. การพัฒนาประเทศ

การพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ อาจส่งผลกระทบในทางลบต่อแหล่งท่องเที่ยวได้ เช่น การบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อขยายพื้นที่ทางการเกษตร การสร้างถนนในบริเวณใกล้กับโบราณสถาน ซึ่งอาจทำให้โบราณสถานนั้นทรุดตัวลงได้

3. ภัยธรรมชาติ

ภัยธรรมชาติเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เมื่อเกิดขึ้นในแต่ละครั้งมักก่อให้เกิดความเสียหายต่อแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก ยิ่งไปกว่านั้น ภัยธรรมชาติบางประเภทยังไม่สามารถป้องกันได้ เช่น ลมพายุ

4. การแสวงหาผลประโยชน์

เนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยวบางประเภทเป็นของมีค่า เป็นที่ต้องการของบุคคลบางกลุ่ม เช่น ภาพวาดบนผนังถ้ำ พระพุทธรูป และอาวุธโบราณ จึงมีการลักลอบขโมยเพื่อนำทรัพยากรการท่องเที่ยวเหล่านี้ไปขาย โดยไม่คำนึงถึงความสูญเสียของประเทศชาติ

5. การขาดความร่วมมือและเอาใจใส่อย่างจริงจังจากผู้เกี่ยวข้อง

ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่ายยังไม่ได้ให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว เช่น เมื่อนักท่องเที่ยวพบเห็นบุคคลฝ่าฝืนระเบียบของแหล่งท่องเที่ยวก็มักเพิกเฉย ไม่ตักเตือนบุคคลนั้นหรือแจ้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้รับทราบ

เรือรับจ้างนำเที่ยว

สำนักพัฒนาบริการท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ให้คำจำกัดความคำว่าเรือรับจ้างนำเที่ยวไว้ว่า “เรือบรรทุกคนโดยสารที่แล่นในลำน้ำหรือทะเล ประกอบด้วย 3 ประเภท ได้แก่ เรือกลลำน้ำ และเรือกลเดินทะเลเฉพาะเขต หรือเรือโดยสารประเภทอื่นๆ ที่ได้รับการจดทะเบียนให้บรรทุกคนโดยสาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการนำเที่ยว” นอกจากนี้เรือรับจ้างนำเที่ยว อาจแบ่งเป็น 3 ประเภทตามขนาดของเรือ ได้แก่ 1) เรือขนาดเล็ก บรรทุกผู้โดยสารจำนวนไม่เกิน 15 คน 2) เรือขนาดกลาง บรรทุกผู้โดยสารจำนวน 16 – 70 คน และ 3) เรือขนาดใหญ่ บรรทุกผู้โดยสารจำนวน 71 – 150 คน

เรือที่มักจะนำมาใช้ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีหลายประเภท ดังนี้

1. เรือสำราญ (cruise ship) คือ เรือที่สร้างขึ้นจากแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างโรงแรมและแหล่งท่องเที่ยว ภายในเรือจึงมีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้โดยสารครบครัน เช่น สระว่ายน้ำ ห้องอาหาร ศูนย์กิจกรรม และโรงภาพยนตร์ ในปัจจุบัน มีบริษัทเดินเรือสำราญจำนวนมากให้บริการเดินเรือในเส้นทางต่างๆ ในแต่ละภูมิภาคของโลก โดยมีทั้งการให้บริการในระยะสั้นและระยะยาว

2. เรือท้องกระจก (glass-bottom boat) คือ เรือที่มีพื้นตรงส่วนใต้ท้องเรือเป็นวัสดุใส ทำให้ผู้โดยสารสามารถมองเห็นน้ำและสิ่งต่างๆ ใต้ท้องเรือได้ เรือประเภทนี้นิยมนำมาเป็นพาหนะในการเที่ยวชมปะการังสำหรับนักท่องเที่ยวที่ไม่ต้องการดำน้ำลงไปชมปะการัง เรือท้องกระจกได้รับการออกแบบมาเป็นพิเศษ ถึงแม้กระจกบริเวณท้องเรือจะแตก แต่ตัวเรือยังสามารถพยุงตัวลอยเหนือน้ำอยู่ได้ชั่วคราวเพื่อรอความช่วยเหลือ การล่องเรือท้องกระจกชมปะการังอาจทำให้ปะการังแตกหักได้ ถ้าท้องเรือครูดกับปะการัง ด้วยเหตุนี้ จึงมีองค์กรอนุรักษ์ธรรมชาติออกมารณรงค์ต่อต้านการใช้เรือประเภทนี้ อย่างไรก็ตาม ยังคงสามารถพบเห็นเรือท้องกระจกบริเวณแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลที่มีชื่อเสียง

3. เรือยาง (inflatable boat) คือ เรือที่ทำจากยาง โดยส่วนใหญ่ใช้ในการล่องแก่งเพื่อทดแทนการใช้แพไม้ไผ่ ซึ่งพบว่ามียอดหลายประการเมื่อเปรียบเทียบกับการใช้แพไม้ไผ่ เช่น บรรทุกคนได้มากกว่า มีอายุการใช้งานนานกว่า แล่นได้เร็วและไกลกว่า มีความปลอดภัยสูงกว่า นอกจากนี้ยังช่วยลดการทำลายทรัพยากรป่าไม้ของชาติอันเกิดจากการสร้างแพไม้ไผ่อีกด้วย

4. เรือเฟอร์รี่ (ferry) คือ เรือที่ใช้ในการขนส่งผู้โดยสารจากจุดหนึ่งไปอีกจุดหนึ่ง ตามปกติมักเป็นการเดินทางในระยะสั้น และมีราคาโดยสารไม่แพง เปิดให้บริการในเส้นทางต่างๆ ที่สามารถเดินทางได้โดยทางน้ำ อย่างไรก็ตาม เรือเฟอร์รี่บางลำก็ให้บริการผู้โดยสารในระยะทางไกลซึ่งต้องใช้เวลาในการเดินทางหลายชั่วโมง เรือเฟอร์รี่บางลำมีบริการห้องพัก ภัตตาคาร และห้องสันทนาการ

บนเรือ และยังสามารถใช้ขนส่งรถข้ามปากได้ด้วย ตัวอย่างเส้นทางที่มีการให้บริการเรือเฟอร์รี่ คือ เขตปกครองพิเศษฮ่องกง-มาเก๊า ประเทศอังกฤษ-ฝรั่งเศส หรืออ่าวบ้านดอน-เกาะสมุยหรือเกาะพะงัน

5. เรือไฮโดรฟอยล์ (hydrofoil) หรือเจ็ทฟอยล์ (jetfoil) เป็นเรือที่แล่นเหนือพื้นน้ำ โดยดันตัวอยู่บนปีกขนาดเล็กข้างลำเรือซึ่งเรียกว่า “ครีบ” เมื่อจอดทอดสมออยู่ เรือไฮโดรฟอยล์จะลอยลำในน้ำคล้ายกับเรือประเภทอื่น เมื่อเคลื่อนตัวไปข้างหน้า เรือไฮโดรฟอยล์จะเริ่มลอยลำขึ้น เมื่อแล่นด้วยความเร็วเต็มที่ ครีบที่อยู่ใต้ท้องเรือ จะช่วยยกลำเรือให้ลอยเหนือพื้นน้ำ ด้วยเหตุนี้เรือไฮโดรฟอยล์จึงแล่นได้เร็วกว่าเรือธรรมดาทั่วไป เพราะท้องเรือไม่สัมผัสกับพื้นน้ำ ถึงแม้คลื่นลมแรงเรือไฮโดรฟอยล์ก็สามารถแล่นได้เร็วกว่าเรือชนิดอื่น เรือไฮโดรฟอยล์บางลำสามารถพับครีบเก็บได้

6. เรือโฮเวอร์คราฟท์ (hovercraft) หรือบางครั้งเรียกว่า “ยานเบาะอากาศ” เนื่องจาก มีเบาะอากาศรองอยู่ใต้ท้องเรือ เมื่อจอดทอดสมอเรือโฮเวอร์คราฟท์จะลอยลำในน้ำคล้ายกับเรือประเภทอื่น เนื่องจากเบาะอากาศที่ติดอยู่ใต้ท้องเรือยังไม่มีลมบรรจุอยู่ภายใน เมื่อเรือเคลื่อนที่อากาศที่อยู่บริเวณรอบเบาะด้านบนจะถูกดูดเข้าไปในเบาะและยกเรือให้ลอยสูงขึ้น และด้วยหลักการเรื่องความกดอากาศ เบาะอากาศใต้ท้องเรือจะถูกยกให้ลอยสูงจากพื้นน้ำเล็กน้อย ทำให้เรือโฮเวอร์คราฟท์วิ่งได้เร็ว เนื่องจากไม่มีแรงเสียดทานระหว่างเบาะอากาศกับพื้นน้ำ เรือโฮเวอร์คราฟท์ใช้แล่นได้ทั้งในน้ำ ในโคลนเหลว หรือแม้แต่บนบก นอกจากโฮเวอร์คราฟท์ขนาดใหญ่ มักใช้เป็นเรือข้ามฟาก นักท่องเที่ยวยังสามารถนำเรือโฮเวอร์คราฟท์ขนาดเล็กมาขับเล่นคล้ายกับขับเรือสกีเตอร์ตามชายฝั่งทะเลได้

7. เรือยอชท์ (yacht) คือ เรือที่มีความสวยงาม หรูหรา โดยมากมักเป็นเรือส่วนบุคคล ภายในตัวเรือมีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกมากมาย เช่น ห้องนอน ห้องน้ำ หรือเคาน์เตอร์เครื่องดื่ม บริษัทที่ให้บริการเช่าเรือยอชท์มักตั้งอยู่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นชายฝั่งทะเล เช่น ชายหาดพัทยา โดยนักท่องเที่ยวสามารถเลือกได้ว่า จะเช่าเรือพร้อมคนขับ หรือเช่าเฉพาะเรือ

สำหรับการล่องเรือในแม่น้ำเจ้าพระยา หากเป็นรายการนำเที่ยวที่ไม่ได้คิดค่าใช้จ่ายสูงมากนัก มักนิยมใช้เรือด่วนเจ้าพระยาของบริษัทเจ้าพระยาทัวริสติกส์ จำกัด เป็นพาหนะในการเดินทาง โดยบริษัทมีเรือขนาดต่างๆ ให้บริการตามจำนวนผู้ร่วมเดินทางตั้งแต่ 8 – 120 ที่นั่ง คือ เรือไฟเบอร์ ขนาด 8 ที่นั่ง เรือสุภัทราไม้ ขนาด 16 ที่นั่ง เรือสุภาพรณ ขนาด 20 ที่นั่ง เรือภัทรา ขนาด 32 ที่นั่ง เรือเหล็กขนาด 50 ที่นั่ง เรือขนาดกลาง ขนาด 70 ที่นั่ง และเรือจัมโบ้ ขนาด 120 ที่นั่ง (บริษัทเจ้าพระยาทัวริสติกส์ จำกัด, 2556)

มาตรฐานเรือรับจ้างนำเที่ยว

สำนักพัฒนาบริการท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้จัดทำมาตรฐานเรือรับจ้างนำเที่ยว และแบบประเมินเพื่อใช้วัดมาตรฐานของเรือที่ใช้ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำ โดยระบุว่าเรือที่จะผ่านเกณฑ์มาตรฐานต้องได้คะแนนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ของคะแนนรวมทั้งหมด

แนวทางในการตรวจประเมินมาตรฐานเรือรับจ้างนำเที่ยว แบ่งเป็น 8 องค์ประกอบหลัก (17 เกณฑ์ และ 59 ตัวบ่งชี้) เรือแต่ละขนาดจะมีเกณฑ์ที่แตกต่างกันตามลำดับของขนาดเรือ องค์ประกอบหลักที่ใช้ในการประเมิน 8 ประการนั้น ประกอบด้วย

1. สภาพทางกายภาพ ได้แก่ ตัวเรือ และอุปกรณ์ช่วยชีวิต
2. บุคลากร ได้แก่ คนขับ ช่างเครื่อง พนักงาน เจ้าของเรือ และผู้ประกอบการ

3. คุณภาพการให้บริการของพนักงาน ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ และด้านทักษะ
4. ความเป็นธรรมในการบริการของผู้ประกอบการและพนักงาน ได้แก่ ด้านกฎหมาย และด้านจริยธรรมและศีลธรรม
5. สิทธิมนุษยชน ได้แก่ ผู้ประกอบการ และพนักงาน
6. มาตรการเกี่ยวกับเรือ ได้แก่ การใช้ทรัพยากรและการรักษาสิ่งแวดล้อม และการควบคุม
7. มาตรการเกี่ยวกับแผนและกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ แผนการนำเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยว
8. มาตรการเกี่ยวกับกิจกรรม ได้แก่ การสนับสนุน และการมีส่วนร่วม

สถานที่ท่องเที่ยวทางน้ำที่มีชื่อเสียงในเขต 3 จังหวัด

1. จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน 4 อำเภอ โดยไหลจากจังหวัดอ่างทอง เข้าเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยาทางด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ผ่านอำเภอบางบาล อำเภอพระนครศรีอยุธยา อำเภอบางปะอิน และอำเภอบางไทร รวมความยาวที่ไหลผ่านจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประมาณ 55 กิโลเมตร นอกจากแม่น้ำเจ้าพระยาจะมีความสำคัญกับการเกษตรกรรมและการคมนาคมขนส่งของจังหวัดแล้ว ปัจจุบันการเดินทางไปท่องเที่ยวที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยทางน้ำกำลังเป็นที่นิยมสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เพราะนอกจากจะได้ชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนและทัศนียภาพที่สวยงามริมสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาแล้ว ยังเป็นการเดินทางย้อนรอยประวัติศาสตร์สมัยที่กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีและมีการติดต่อค้าขายกับชาวต่างชาติอีกด้วย ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจที่สามารถเดินทางเข้าถึงด้วยทางน้ำได้มีดังนี้

1. วัดชุมพลนิกายารามราชวรวิหาร ตั้งอยู่ที่ตำบลบางเลน อำเภอบางปะอิน ด้านเหนือติดกับพระราชวังบางปะอิน ด้านตะวันตกติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา วัดนี้สร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง บริเวณเคหสถานเดิมของพระราชชนนีของพระองค์ ต่อมา ขุนหลวงท่ายสระซึ่งผนวชอยู่ที่วัดโคกแสงได้เสด็จมาปฏิสังขรณ์ และได้รับการปฏิสังขรณ์อีกครั้งในสมัยรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 โดยโปรดฯ ให้ซ่อมแซมพระอุโบสถและพระวิหาร รวมทั้งพระประธานปูนปั้นหินทรายในพระอุโบสถ ภายในวัดมีหอระฆังซึ่งมีระฆังขนาดใหญ่และเสียงดังมาก

2. วัดนิเวศธรรมประวัติราชวรวิหาร เป็นวัดที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดฯ ให้สร้างขึ้น เพื่อใช้เป็นที่ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลขณะเสด็จประทับ ณ พระราชวังบางปะอิน ตั้งอยู่ที่ อำเภอบางปะอิน บนเกาะกลางแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตรงข้ามกับพระราชวังบางปะอิน สามารถเดินทางเข้าถึงวัดได้โดยการนั่งกระเช้าข้ามแม่น้ำ พระอุโบสถของวัดตกแต่งเป็นแบบตะวันตกคล้ายกับโบสถ์ฝรั่งในคริสต์ศาสนา มีผนังอุโบสถประดับกระจกสีเป็นพระบรมฉายาลักษณ์ของรัชกาลที่ 5 หลังคายอดแหลมและช่องหน้าต่างเจาะโค้งแบบโกธิก ฐานชุกชีที่ประดิษฐานพระประธาน "พระพุทธนฤมลธรรโมภาส" มีลักษณะคล้ายที่ตั้งไม้กางเขนของโบสถ์ในคริสต์ศาสนา ด้านขวามือของพระอุโบสถมีหอประดิษฐานพระคันธารราษฎร์ซึ่งเป็นพระพุทธรูปยืนปางขอฝน ตรงข้ามกับหอพระคันธารราษฎร์เป็นหอประดิษฐานพระพุทธรูปศิลาเก่าแก่ปางนาคปรก ศิลปะลพบุรี

3. พระราชวังบางปะอิน สร้างขึ้นโดยพระเจ้าปราสาททอง ตั้งอยู่บริเวณเกาะบางปะอิน ซึ่งเป็นสถานที่พระราชสมภพของพระองค์ ต่อมา ได้รับการบูรณะในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า

เจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สิ่งปลูกสร้างที่สำคัญภายในพระราชวัง ได้แก่ หอมนเทียรเทวราช ซึ่งภายในประดิษฐานพระรูปฉลองพระองค์สมเด็จพระเจ้าปราสาททอง พระที่นั่งไอศวรรย์ทิพยอาสน์ เป็นพระที่นั่งปราสาทโถงทรงจตุรมุขกลางสระน้ำ พระที่นั่งวโรภาสพิมาน ซึ่งสร้างตามแบบสถาปัตยกรรมตะวันตก ก่ออิฐ ทรงวิหารกรีกแบบคอรินเธียล พระที่นั่งอุทยานภูมิเสถียร เป็นพระที่นั่งไม้ 2 ชั้นสร้างตามแบบชาเลต์ของประเทศสวิตเซอร์แลนด์ พระที่นั่งเวหาสน์จำรูญ เป็นพระที่นั่งที่สร้างตามแบบสถาปัตยกรรมจีน มีชื่อจีนว่า “เทียนเม้งเต๋ย” และหอวิฑูรทัศนา เป็นหอคอยสูง 3 ชั้น มีบันไดเวียนขึ้นไปชมวิทิวทัศน์ด้านบน

4. ชุมชนตำบลเกาะเกิด เป็นชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยา ตั้งอยู่ที่ตำบลเกาะเกิด อำเภอบางปะอิน แต่เดิมบริเวณแห่งนี้เป็นป่าดงดิบและป่าไผ่ เมื่อกรุงศรีอยุธยาแตก ชาวบ้านจึงอพยพลงมาตามแม่น้ำเจ้าพระยาและมาตากกางที่เพื่อใช้ในการเพาะปลูกและอยู่อาศัย และมีเรื่องเล่าถึงที่มาของคำว่า “เกาะเกิด” ว่า สมัยกรุงศรีอยุธยามีพ่อค้าชาวจีนล่องเรือสำเภามาค้าขายตามลำน้ำเจ้าพระยา เมื่อล่องมาถึงบริเวณตำบลเกาะเกิดในปัจจุบัน ก็เกิดพายุพัดเรือสำเภาล่มกลางแม่น้ำเจ้าพระยาตรงบริเวณหน้าวัดเชิงท่าในปัจจุบัน และพอเวลาผ่านไปมีดินตะกอนทับถมจนเกิดเป็นเกาะอยู่กลางน้ำ จนกลายเป็นชื่อตำบลในปัจจุบัน พื้นที่โดยรอบของชุมชนตำบลเกาะเกิดมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ ยังมีการให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสวัฒนธรรมท้องถิ่นและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ รวมทั้งความงามตามธรรมชาติของชุมชนตำบลเกาะเกิด มีการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ เช่น การไหว้พระและตักบาตรยามเช้า การนมัสการหลวงพ่อดำ การชมนาฏศิลป์ การนวดแผนไทย การนั่งรถรางล้ออย่างเที่ยวชมสถานที่ต่างๆ การล่องเรือชมความงามของแม่น้ำเจ้าพระยา การชมการสาธิตของกลุ่มอาชีพต่างๆ โดยนักท่องเที่ยวสามารถทดลองทำขนมและสินค้าต่างๆ ด้วยตนเอง เช่น ขนมกง ขนมครกสุตรคุณยาย ขนมข้าวยาคุ เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ นับเป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมโดยเฉพาะจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ นอกจากนี้ ชาวบ้านในชุมชนตำบลเกาะเกิดยังได้รับรางวัลต่างๆ เช่น รางวัลชนะเลิศในโครงการคัดเลือกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ระดับจังหวัด จากจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รางวัลชนะเลิศกลุ่มองค์กรชุมชนแกนหลักสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้านดีเด่น และรางวัลชนะเลิศแผนชุมชนดีเด่น เป็นต้น

5. ชุมชนชาวญวนตำบลไม้ตรา เป็นบริเวณที่มีวิถีชีวิตของชาวบ้านที่มีอาชีพหาปลาริมแม่น้ำ มีบรรยากาศร่มรื่นและทิวทัศน์สวยงาม ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาในตำบลไม้ตรา อำเภอบางไทร ตั้งอยู่ตรงข้ามศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ชาวไทยเชื้อสายญวนในชุมชนอพยพมาจากเขตสามเสนในกรุงเทพมหานคร เมื่อประมาณ 150 ปีที่ผ่านมา ชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก องค์การบริหารส่วนตำบลไม้ตราได้สร้างแฟรมน้ำที่บริเวณหน้าโรงเรียนไตรราชวิทยา เพื่อจำหน่ายสินค้า พืช ผัก ผลไม้ อาหาร และขนมไทยของชาวบ้าน รวมทั้งอาหารญวน เช่น ก๋วยเตี๋ยวญวน ข้าวเกรียบปากหม้อญวน บัวลอยญวน และข้าวต้มมัดญวน นอกจากนี้ยังมีการจัดให้บริการบ้านพักแบบโฮมสเตย์

6. ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ตำบลช้างใหญ่ อำเภอบางไทร บนพื้นที่กว่า 1,000 ไร่ ในเขตที่ดินปฏิรูปเพื่อการเกษตรกรรม สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งศูนย์ศิลปาชีพแห่งนี้ขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2523 เพื่อเป็นสถานที่ฝึกงานอาชีพช่างฝีมือแบบศิลปะไทยแก่เกษตรกรที่สนใจฝึกอาชีพ เพื่อหารายได้เสริมในช่วงที่ว่างจากการทำการเกษตร หลักสูตรที่เปิดสอน ได้แก่ การประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์จากเส้นใยพืช การแกะสลัก การจักสาน การทำตุ๊กตา การทำดอกไม้ประดิษฐ์ การทำเครื่องเรือน การทอผ้า ผลิตภัณฑ์จากผ้า การ

ย้อมสี และงานช่างเชื่อมและเครื่องเคลือบดินเผา เป็นต้น ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้จะจัดส่งไปจำหน่ายที่ร้านจิตรลดาทุกสาขาทั่วประเทศ ภายในบริเวณศูนย์ศิลปาชีพบางไทรยังมีสถานที่ท่องเที่ยว เช่น หมู่บ้านศิลปาชีพ สวนนกบางไทร สถานที่แสดงพันธุ์สัตว์น้ำวังปลา การสาธิตขั้นตอนการผลิตงานและสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์

7. ศูนย์ศิลปาชีพพระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน) มีชื่อภาษาอังกฤษว่า The Support Arts and Crafts International Centre of Thailand หรือ SACICT (อ่านพ้องเสียงกับคำในภาษาไทยว่า "ศักดิ์สิทธิ์") ตั้งอยู่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยา ในตำบลช้างใหญ่ อำเภอบางไทร ตั้งอยู่ติดกับพื้นที่ของศูนย์ศิลปาชีพบางไทร บนพื้นที่ประมาณ 45 ไร่ สถานที่แห่งนี้เป็นองค์การมหาชนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมายุครบ 6 รอบ เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2547 โดยมีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งเพื่อผลักดันผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านให้เป็นที่นิยมแพร่หลายทั้งในและต่างประเทศ ภายในศูนย์มีอาคารหลังใหญ่ สูง 4 ชั้น ชื่อว่า "ศาลาพระมิ่งมงคล" เป็นสถานที่จัดแสดงสินค้าและนิทรรศการศิลปหัตถอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก รวมทั้งชิ้นงานที่ผ่านการประกวดจากทั่วประเทศ และอาคารหลังเล็ก ชื่อว่า "อาคารตลาดศิลปาชีพ" จัดจำหน่ายสินค้าศิลปหัตถกรรมจากทุกจังหวัดในประเทศไทย เปิดให้เข้าชมทุกวัน เวลา 10.00 – 18.00 น.

8. วัดท่าการ้อง ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาทางทิศตะวันตกของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ที่ตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา เป็นวัดที่ตั้งอยู่กลางชุมชนมุสลิม 2 หมู่บ้าน คือ "บ้านท่า" และ "บ้านการ้อง" วัดท่าการ้องเป็นวัดเก่าแก่สมัยกรุงศรีอยุธยา มีอายุประมาณ 450 ปี สันนิษฐานว่าเป็นวัดที่ชาวบ้านสร้าง มีพระศรีรัตนมหามงคล หรือ "หลวงพ่อยิ้ม" เป็นพระประธานในพระอุโบสถ เจ้าอาวาสรูปปัจจุบันได้ปฏิวัติศน์ภายในวัดให้สวยงามด้วยไม้ดอกไม้ประดับ สะอาดเป็นระเบียบ รวมทั้งมีการตกแต่งห้องน้ำให้สวยงามจนได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวด "สุดยอดส้วมแห่งปีระดับประเทศ ปี 2549" ประเภทวัดและศาสนสถาน นอกจากนี้ บริเวณริมน้ำด้านหน้าวัดมีตลาดน้ำวัดท่าการ้อง ที่ให้ชาวบ้านนำสินค้าลงเรือมาขายให้นักท่องเที่ยว อาทิ กว๊วยเตี้ยเรือ ข้าวราดแกง ขนมไทยโบราณ ชาและกาแฟโบราณ

9. วัดธรรมาราม เดิมชื่อวัด "ธรรมา" หรือ "ธรรมา" ภายหลังเรียกว่า "วัดธรรมาวาส" และ "วัดราชธรรมาวาสวรวิหาร" เป็นวัดโบราณสร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีอายุประมาณ 415 ปี ตั้งอยู่นอกเกาะเมืองด้านทิศตะวันตกริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา ตรงข้ามเจดีย์พระศรีสุริโยทัย ใกล้กับวัดกษัตราธิราช พระอุโบสถเป็นศิลปะสมัยอยุธยาตอนปลาย เป็นพระอุโบสถขนาดย่อมก่อผนังหุ้มกลองหน้าหลังเชื่อมผนังเป็นหน้าบันยื่นนอกไก่อ และปั้นปูนเป็นรูปลายเครือเถา ประดับถ้วยชาม วัดนี้ยังมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์เนื่องจากพม่าใช้เป็นที่ตั้งค่ายเมื่อยกทัพมาล้อมกรุงศรีอยุธยา นอกจากนี้วัดธรรมารามยังเป็นที่ตั้งของท่าเรือข้ามฟากในสมัยอยุธยา เพราะตั้งอยู่ตรงข้ามกับพระราชวังหลวง หลังจากกรุงศรีอยุธยาเสียเอกราชให้แก่พม่าในปี พ.ศ. 2310 พม่าได้เผาทำลายวัดธรรมารามจนกลายเป็นวัดร้าง ต่อมาได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์ในสมัยรัชกาลที่ 1 และได้รับพระราชทานชื่อใหม่ว่า "วัดราชธรรมาวาสวรวิหาร" มีฐานะเป็นพระอารามหลวงฝ่ายอรัญวาสี และในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการสร้างสิ่งปลูกสร้างเพิ่มเติมได้แก่ วิหาร หอไตร และศาลาการเปรียญ

10. วัดพุทไธสวรรย์ เป็นพระอารามหลวงขนาดใหญ่และมีชื่อเสียงในสมัยกรุงศรีอยุธยา ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตก ตำบลสำเภาล่ม อำเภอพระนครศรีอยุธยา พระเจ้าอู่ทองทรง

สร้างขึ้นในบริเวณที่เป็นพลับพลาที่ประทับเมื่อทรงอพยพมาตั้งอยู่ก่อนสถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เรียกว่า "ตำบลเวียงเล็กหรือเวียงเหล็ก" และเมื่อสถาปนากรุงศรีอยุธยาแล้ว จึงโปรดให้สร้างวัดนี้ขึ้นเป็นพระราชอนุสรณ์เมื่อครั้งเสียเอกราช ในปี พ.ศ. 2310 วัดพุทไธสวรรย์เป็นวัดหนึ่งที่มีได้ถูกพม่าทำลายเหมือนวัดอื่นๆ สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด คือ ปรangk์ประธานศิลปะแบบขอม พระวิหารหลวง พระวิหารพระพุทไธยาสน์ พระวิหารโถง พระอุโบสถ ตำหนักสมเด็จพระพุทไธยาจารย์ และเจดีย์ย่อมุม

11. วัดไชยวัฒนาราม เรียกอีกชื่อว่า “วัดไชยาราม” หรือ “วัดไชยชนะการาม” เป็นพระอารามหลวงในสมัยอยุธยา ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตกตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา บริเวณนอกเกาะเมืองตรงข้ามกับพระตำหนักสิริยาลัย เป็นวัดที่สมเด็จพระเจ้าปราสาททอง โปรดให้สถาปนาขึ้นเป็นวัดอรัญวาสีในบริเวณที่เป็นนิเวศสถานของพระราชชนนีในปีที่ขึ้นครองราชย์ สันนิษฐานว่า เป็นวัดประจำรัชกาล ต่อมาในสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศได้ใช้วัดนี้เป็นสถานที่พระราชทานเพลิงศพของพระราชวงศ์และขุนนางผู้สูงศักดิ์ ความสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ วัดนี้เป็นที่ฝังพระศพของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์ (เจ้าฟ้ากุ้ง) กวีเอกสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายซึ่งถูกกล่าวหาว่า ทรงคบชู้กับเจ้าฟ้าสังวาลย์จึงต้องพระราชอาญาโดยจมน้ำพระชนม์ในรัชสมัยของพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ จุดที่น่าสนใจภายในวัด คือ ปรangk์ประธาน พระพุทธรูปรอบระเบียงคด ปรangk์บริวาร เมรุทิศ เมรุราย พระอุโบสถ และภาพปูนปั้นพุทธประวัติ วัดไชยวัฒนารามได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานของชาติเมื่อวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2478 และกรมศิลปากรได้บูรณะเป็นระยะจนปัจจุบัน

12. วัดพนัญเชิงวรวิหาร เป็นพระอารามหลวงชั้นโท ชนิดวรวิหาร แบบมหานิกาย ตั้งอยู่ในตำบลคลองสวนพลู อำเภอพระนครศรีอยุธยา ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออก และริมแม่น้ำป่าสักทางทิศใต้ฝั่งตรงข้ามของเกาะเมือง บริเวณจุดบรรจบกันระหว่างแม่น้ำเจ้าพระยากับแม่น้ำป่าสัก วัดพนัญเชิงวรวิหารแห่งนี้เป็นวัดที่มีมาก่อนการสร้างกรุงศรีอยุธยา ตามพงศาวดารเหนือกล่าวว่า พระเจ้าสายน้ำผึ้งซึ่งครองเมืองอโยธยาเป็นผู้สร้างขึ้นเพื่อพระราชทานเพลิงศพพระนางสร้อยดอกหมาก และพระราชทานนามวัดว่า "วัดพระเจ้าพระนางเชิง" (หรือวัดพระนางเชิง) สมเด็จพระนเรศวรมหาราชและพระเจ้าแผ่นดินอีกหลายพระองค์ ได้ซ่อมแซมวัดแห่งนี้หลายครั้ง เรียกกันว่า "วัดพระนางเชิง" หรือ "วัดพระเจ้านางเชิง" ตามพงศาวดารกล่าวว่า ภายในพระวิหารมีพระพุทธรูปขนาดใหญ่ประดิษฐานอยู่ มีชื่อว่า "พระพุทธรูปเจ้าพนัญเชิง" (พระเจ้าพะนางเชิง) ในสมัยรัชกาลที่ 4 ได้มีการบูรณะปฏิสังขรณ์พระพุทธรูปองค์นี้และได้พระราชทานนามใหม่ว่า "พระพุทธรูปไตรรัตนนายก" ซึ่งเป็นพระพุทธรูปปูนปั้นศิลปะแบบอู๋ทองปางมารวิชัยลงรักปิดทอง มีขนาดหน้าตักกว้าง 14 เมตรและสูง 19.13 เมตร ชาวบ้านนิยมเรียกว่า “หลวงพ่โต” ชาวจีนนิยมเรียกว่า “หลวงพ่ช้ำปอง” แปลว่า ผู้คุ้มครองการเดินทางทางทะเล พระพุทธรูปองค์นี้เป็นที่นับถือของชาวไทยและชาวจีน มีเรื่องราวปรากฏในพระราชพงศาวดารว่า เมื่อครั้งเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 นั้น พระพุทธรูปองค์นี้มีน้ำพระเนตรไหลออกมาจากพระเนตรทั้งสองข้าง นอกจากนี้ภายในวัดยังมี “ศาลเจ้าแม่สร้อยดอกหมาก” ซึ่งมีลักษณะเป็นตึกจีน ประดิษฐานรูปปั้นเจ้าแม่สร้อยดอกหมากในเครื่องแต่งกายแบบจีน ชาวจีนเรียกว่า "จูแซเนี้ย"

13. หมู่บ้านโปรตุเกส หรือเรียกอีกชื่อว่า “ค่ายโปรตุเกส” (Campo Portugues) ตั้งอยู่บริเวณทางใต้ของเกาะเมือง ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตก ในเขตตำบลสำเภาล่ม อำเภอพระนครศรีอยุธยา หมู่บ้านโปรตุเกสสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2054 ชาวโปรตุเกสเป็นชาวยุโรปชาติแรกที่เข้ามาติดต่อกับค้าขายกับกรุงศรีอยุธยา โดยอัลฟองโซ เดอ อัลบูเคอร์ก ผู้สำเร็จราชการของโปรตุเกส

ประจำเอเชีย ได้ส่งนายคูอาร์เต้ เพอร์นันเดส เป็นทูตเข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีกับสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 แห่งกรุงศรีอยุธยา และมีชาวโปรตุเกสเข้ามาตั้งหลักแหล่งค้าขายและเป็นทหารอาสาในกองทัพกรุงศรีอยุธยา ในบริเวณหมู่บ้านแห่งนี้มีการสร้างโบสถ์ของคริสต์ศาสนาเพื่อเป็นศูนย์กลางของชุมชนและเผยแผ่ศาสนา ปัจจุบันยังพบซากโบราณสถานซานเปโตร หรือเรียกในสมัยกรุงศรีอยุธยาว่า โบสถ์เซนต์โดมินิค เป็นโบสถ์ในคณะโดมินิกัน และเป็นโบสถ์แห่งแรกที่สร้างขึ้นในแผ่นดินไทย นอกจากนี้ยังมีโบราณวัตถุสำคัญๆ ที่ขุดค้นพบภายในหมู่บ้านโปรตุเกส ได้แก่ โครงกระดูกมนุษย์ กลองยาสูบ เหรียญกษาปณ์ เครื่องปั้นดินเผา เครื่องประดับกำไลแก้ว และเครื่องประกอบพิธีทางศาสนา

14. วัดกษัตราธิราชวรวิหาร เป็นพระอารามหลวง ตั้งอยู่ในตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา ใกล้กับวัดธรรมาราม ไม่ปรากฏหลักฐานการสร้างที่แน่นอน แต่สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา เดิมชื่อ “วัดกระษัตรา” หรือ “วัดกษัตราราม” ซึ่งถูกเผาทำลายเมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยาเสียเอกราชในปี พ.ศ. 2310 จนกลายเป็นวัดร้าง ต่อมาได้รับการบูรณะโดยสมเด็จพระเจ้าหลานเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนอิศราณรัักษ์ ต้นราชสกุลอิศรางกูร เมื่อปี พ.ศ. 2349 และได้รับการบูรณะอีกครั้งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยพระราชทานนามวัดใหม่ว่า “วัดกษัตราธิราช”

15. วัดนักบุญยอแซฟ เรียกอีกชื่อว่า “คายนักบุญยอแซฟ” เดิมเป็นโบสถ์คริสต์ศิลปะแบบฝรั่งเศสแห่งแรกในประเทศไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนกลาง ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ด้านทิศใต้นอกเกาะเมือง ตำบลสำเภาล่ม อำเภอพระนครศรีอยุธยา โบสถ์เซนต์ยอแซฟแห่งนี้สร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ โดยพระองค์ได้ถวายที่ดินริมแม่น้ำเจ้าพระยาให้แก่พระสังฆราชลียงแบร์ต เดอลาม็อต และพระสงฆ์ 2 รูป ซึ่งเป็นคณะธรรมทูตจากนครปารีสที่เดินทางมาเผยแผ่ศาสนาคริสต์ในดินแดนตะวันออกไกล ภายหลังกรุงศรีอยุธยาเสียเอกราชครั้งที่ 2 โบสถ์เซนต์ยอแซฟซึ่งถูกเผาทำลายจึงกลายเป็นวัดร้าง ในสมัยรัชกาลที่ 5 คุณพ่อแปร์โรซ์ ได้สร้างวัดนักบุญยอแซฟขึ้นใหม่ โบสถ์ของวัดมีความสวยงาม ประดับกระจกสีเหนือช่องหน้าต่าง

ภาพที่ 2.1 แผนที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
(ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย)

2. จังหวัดปทุมธานี

จังหวัดปทุมธานี เดิมชื่อ “เมืองสามโคก” เป็นจังหวัดที่มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านในเขตอำเภอเมืองและอำเภอสามโคก บนพื้นที่สองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยามีทัศนียภาพที่สวยงาม มีบ้านเรือนชุมชนริมน้ำ ตลอดจนวิถีชีวิตวัฒนธรรมชาวไทยเชื้อสายมอญที่น่าสนใจ โดยในเขตอำเภอสามโคกและอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี มีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจที่สามารถเดินทางเข้าถึงด้วยทางน้ำดังนี้

1. วัดโบสถ์ หรือเรียกอีกชื่อว่า “วัดหลวงพ่อโตองค์ใหญ่” ตั้งอยู่อยู่บริเวณคุ้งน้ำท่าองมังกรของแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออก ตำบลบางกระบือ อำเภอสามโคก สร้างโดยชาวมอญที่อพยพมาจากเมืองหงสาวดี มีเสนาหังสร้างขึ้นไว้เป็นสัญลักษณ์แห่งเมืองหงสาวดี เดิมเป็นวัดเก่าโบราณสมัยกรุงศรีอยุธยา โบราณวัตถุที่สำคัญภายในวัด ได้แก่ หลวงพ่อเหลือ ซึ่งเป็นพระคู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดปทุมธานี พระแสงอาญาสิทธิ์เก่าแก่ของชาวมอญ ช้างสี่เศียรใช้ติดตั้งประดับหัวเสา อายุประมาณ 150 ปี สร้างด้วยทองคำสำริด พระทรงเครื่องอยู่ในโบสถ์เก่าของวัด รูปปั้นสุนัขยาเลหหล่อด้วยตะกั่วที่เจ้าอาวาสได้รับพระราชทานจากรัชกาลที่ 6 นอกจากนี้ ยังมีพระพุทธรูปไสยศาสตร์องค์ใหญ่ และรูปปั้นเหมือนสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) นั่งเทศนาธรรมองค์ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ภายในบริเวณวัด ยังมีซุ้มขายอาหารหวานไว้บริการนักท่องเที่ยว

2. วัดเจติยทอ ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ตำบลคลองควาย อำเภอสามโคก ภายในพระอุโบสถเป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปหยกขาว ปางมารวิชัย เป็นที่เคารพสักการะของประชาชนทั่วไป และมีเจติยทรงรามัญ อายุประมาณ 160 ปี สร้างในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์โดยชาวมอญ เป็นสถาปัตยกรรมมอญที่เลียนแบบมาจากเจติยจิตตะกองในประเทศเมียร์มาร์

3. วัดจันทน์กะพ้อ เดิมชื่อว่า “วัดไก่อะ” ซึ่งแปลว่า “จันทน์กะพ้อ” ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ตำบลบางเตย อำเภอสามโคก สร้างโดยชาวมอญในสมัยรัชกาลที่ 2 ชาวมอญถือว่า “จันทน์กะพ้อ” เป็นไม้มงคลเหมือนต้นราชพฤกษ์ ต่อมาพระราชสุทธินิโสภาเปลี่ยนนามวัดใหม่เป็นวัดจันทน์กะพ้อ เป็นวัดที่ใช้ประกอบพิธีสำคัญของชาวปทุมธานี เช่น พิธี “ออกฮ้อยปะจู้” แห่ธงตะขาบ และงานตักบาตรพระร้อย เป็นต้น ภายในวัดมีหอวัฒนธรรม ใช้เก็บรวบรวมศิลปวัตถุมอญและได้รับคัดเลือกให้เป็นวัดพัฒนาดีเด่นจากโครงการอนุรักษ์พันธุละพลาหน้าวัด

4. วัดสิงห์ เป็นวัดเก่าแก่ที่โบราณสถานต่างๆ ภายในวัดยังมีความสมบูรณ์ เป็นแหล่งศึกษาทางประวัติศาสตร์ ศิลปะและโบราณคดีที่สำคัญ ตั้งอยู่บนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ตำบลสามโคก อำเภอสามโคก สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นเมื่อครั้งที่ชาวมอญอพยพมาตั้งถิ่นฐาน พระพุทธรูปสำคัญของวัด คือ หลวงพ่อโต ซึ่งเป็นพระพุทธรูปปางรักปิดทอง ปางมารวิชัย สร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยา และพระพุทธรูปไสยสน์ หรือ หลวงพ่อเพชร นอกจากนี้ ยังมีโกศบรรจุอัฐิหลวงพ่อกุญชรราย ซึ่งเป็นพระมอญธุดงค์มาจำพรรษาที่วัดสิงห์ ภายในวัดมีพิพิธภัณฑ์ ใช้เก็บรักษาโบราณวัตถุที่เป็นศิลปะมอญ เช่น หม้อข้าวแช่ มีรอยพระพุทธรูปบาทจำลองทำด้วยไม้สัก มีแท่นบรรทมของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยเมื่อครั้งเสด็จประพาสเมืองสามโคก ใบลานอักษรมอญ ตูพระธรรม และพระพุทธรูป ตุ่มสามโคก และอัฐมอญแบบเก่าและบริเวณแถบวัดสิงห์นี้ยังมีการทำอัฐมอญซึ่งเป็นอุตสาหกรรมพื้นบ้าน

5. วัดไผ่ล้อม เป็นวัดโบราณที่สร้างขึ้นในสมัยกรุงสุโขทัย ตั้งอยู่บนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ตำบลบ้านจั่ว อำเภอสามโคก วัดไผ่ล้อมได้รับการประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า โดยครอบคลุมพื้นที่ของวัดอัมพาราม รวมพื้นที่ 74 ไร่ บริเวณวัดมีต้นไม้หนาแน่นและเป็นที่อาศัยของ

นกปากห่างจำนวนมาก จึงเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ นกปากห่างเป็นนกที่อยู่ในตระกูลนกกระสา จัดเป็นสัตว์ป่าสงวน มีถิ่นกำเนิดในประเทศอินเดีย ศรีลังกา พม่า ไทย ลาว เขมร และเวียดนาม นกชนิดนี้จะเริ่มอพยพมาอาศัยอยู่ในวัดไผ่ล้อมระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมิถุนายนของทุกปี

6. วัดศาลาแดงเหนือ ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออก ตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสามโคก ภายในวัดมีสิ่งน่าสนใจคือ ธรรมาสถูปาลายจำหลักไม้ ศาลาการเปรียญ หมู่กุฏิ หอไตร เจดีย์มอญขนาดเล็ก และเครื่องกรองน้ำโบราณ วัดแห่งนี้จะมีการสวดมนต์เป็นภาษามอญทุกวัน ในเวลาประมาณ 15.00 น. และบริเวณวัดยังมีการปลูกบ้านเรือนไทยผสมผสานแบบมอญ ชุมชนวัดศาลาแดงเหนือได้รับรางวัลหมู่บ้านชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านอนุรักษ์แม่น้ำเจ้าพระยาดีเด่นของกระทรวงสาธารณสุขปี พ.ศ. 2541

7. วัดสองพี่น้อง ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา เหนือวัดไผ่ล้อม ตำบลบ้านจั่น อำเภอสามโคก สร้างขึ้นเมื่อปีพ.ศ. 2410 ภายในวัดมีพระเจดีย์มอญอย่างกุ่ม 3 องค์ และพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ 2 องค์ คือ หลวงพ่อเพชรและหลวงพ่พลอย ซึ่งเป็นพระพุทธรูปศิลา ศิลปะอุทอง ปางมารวิชัย ซึ่งสร้างขึ้นใหม่เพื่อทดแทนองค์จริงที่ถูกขโมย

8. วัดท้ายเกาะ ซึ่งตั้งอยู่ท้ายเกาะใหญ่ ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาทางทิศตะวันตก ตำบลท้ายเกาะ อำเภอสามโคก เป็นวัดที่อยู่บริเวณรอยต่อระหว่างจังหวัดปทุมธานีกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สมัยก่อนบริเวณวัดจะมีระแวกชุมชุมมาก ชาวมอญจะเรียกว่า “เวียงจาม” ภายในวัดมีเจดีย์มอญใหญ่ กุฏิลายจำหลักไม้สวยงาม และศาลาที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในคราวเสด็จประพาสต้น

9. วัดหงษ์ปทุมวาส หรือเรียกว่า “วัดมอญ” หรือ “วัดหงสา” ตามชื่อเมืองหงสาวดี ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตก ตำบลบางปรอก อำเภอเมือง เป็นวัดที่สร้างโดยชาวมอญอพยพในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี มีจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของวัดมอญ คือ เสาหงส์ ซึ่งมีหงส์อยู่บนยอดเสาหงส์ เป็นตัวแทนของกรุงหงสาวดี เมืองหลวงของอาณาจักรมอญเดิม โบราณวัตถุสำคัญ ได้แก่ พระพุทธรูปชินราชจำลองปางมารวิชัย เจดีย์ทรงรามัญจำลองแบบมาจากเจดีย์จิตตะกองและวิหารจำลองที่ได้แบบมาจากกรุงหงสาวดี อุโบสถสร้างใหม่ตามสถาปัตยกรรมของไทย ภาพจิตรกรรมฝาผนังเล่าเรื่องพุทธประวัติ รูปหล่อหลวงปู่เฒ่า และมีศาลาการเปรียญประดับด้วยไม้แกะสลัก นอกจากนี้ วัดหงษ์ปทุมวาสแห่งนี้ ยังได้รับรางวัลชนะเลิศโครงการอนุรักษ์พันธุ์ปลาหน้าวัดระดับประเทศหลายปีติดต่อกัน

10. แพขาว สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2460 เป็นอาคารไม้ชั้นเดียว ยื่นลงไปแม่น้ำเจ้าพระยา เดิมเป็นส่วนหนึ่งของจวนข้าหลวง ใช้เป็นเรือนรับรองแขก เคยเป็นที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เมื่อครั้งเสด็จประพาสเยี่ยมราษฎรในจังหวัดปทุมธานี ปัจจุบัน มีพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวประดิษฐานอยู่ภายในอาคารแพขาวได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแห่งชาติเมื่อปี พ.ศ. 2548

11. วัดชินวราราม เดิมชื่อ “วัดมะขามใต้” เป็นพระอารามหลวงชั้นโทชนิดวรวิหาร และเป็นวัดเก่าแก่ตั้งอยู่ริมฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ตำบลบางเขน อำเภอเมือง ภายในพระอุโบสถมีจิตรกรรมฝาผนังเรื่องทศชาติชาดกที่สวยงาม วัดนี้ได้รับการปฏิสังขรณ์โดยสมเด็จพระสังฆราชเจ้าพระจ้าวรวงศ์เธอกรมหลวงชินวรสิริวัฒนา อดีตเจ้าอาวาสวัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม

12. ตลาดริมน้ำวัดศาลเจ้า เป็นตลาดอาหารติดแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณวัดศาลเจ้าและวัดมะขามอยู่ในตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง ตลาดแห่งนี้เริ่มเปิดดำเนินการในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2540 โดยชาวบ้านได้ขออนุญาตหลวงพ่อสอน อดีตเจ้าอาวาส เพื่อเข้ามาขายของในบริเวณวัด หลังจากหลวงพ่อสอนมรณภาพ เมื่อปี พ.ศ. 2545 เจ้าอาวาสรูปใหม่ คือ พระครูใบฎีกานภาลัย ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ และองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลาง ได้ร่วมกันพัฒนาตลาดริมน้ำวัดศาลเจ้าจนกลายเป็นตลาดขายอาหารและสินค้าราคาประหยัดที่ได้รับความนิยมจากประชาชนโดยทั่วไป สินค้าขึ้นชื่อ ได้แก่ กว๊วยเตี้ยหมูสูตรโบราณ ห่อหมก และขนมกุยช่าย

3. จังหวัดนนทบุรี

จังหวัดนนทบุรี เป็นจังหวัดที่มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านในเขตอำเภอเมืองและอำเภอบางกรวด มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีคูคลองธรรมชาติและคูคลองที่ขุดขึ้นใหม่เป็นจำนวนมาก จังหวัดนนทบุรีเป็นนิเวศสถานของพระอัยกา พระอัยกี และพระบรมราชชนนีในรัชการที่ 3 มีศาลากลางจังหวัดหลังเก่าที่มีสถาปัตยกรรมงดงาม เป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงเกษตรและเป็นแหล่งไม้ดอกไม้ประดับที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ ในเขตอำเภอเมืองและอำเภอบางกรวดมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจที่สามารถเดินทางเข้าถึงด้วยทางน้ำดังนี้

1. วัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหาร เป็นพระอารามหลวงชั้นโท ชนิดวรวิหาร ตั้งอยู่ริมฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ตำบลบางศรีเมือง อำเภอเมือง สร้างขึ้นโดยรัชการที่ 3 เพื่อถวายพระอัยกา พระอัยกี และสมเด็จพระราชชนนี แต่แล้วเสร็จในสมัยรัชการที่ 4 วัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหารแห่งนี้ ได้รับรางวัลอาคารอนุรักษ์ดีเด่นประจำปี พ.ศ. 2536 จากสมาคมสถาปนิกสยาม สถาปัตยกรรมในวัดที่น่าสนใจ ได้แก่ พระอุโบสถที่ได้รับอิทธิพลจากจีน ซึ่งเป็นศิลปะแบบพระราชนิยมในรัชการที่ 3 หลังคามุงด้วยกระเบื้องรางดินเผาชนิดกาบล้วยไม่เคลือบสี ถือบุนทักแนวทำเป็นลอนลูกฟูกแบบกังจีน หน้าบันประดับด้วยกระเบื้องเคลือบสี สลักลวดลายใบดอกพุดตาน กระจังฐานพระ ซ่อฟ้าใบระกา ประดับด้วยกระเบื้องเคลือบสีสลักลายจากประเทศจีน ผนังด้านในเขียนสีลายพุ่มข้าวบิณฑ์ก้านแย่ง มีช่อดอกพุดตานภายใน เพดานลายฉลุปิดทอง ชุ่มประตุนหน้าต่างประดับลายปูนปั้นรูปใบและดอกพุดตาน พื้นประดับกระจุก พระประธานในพระอุโบสถเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยหล่อด้วยทองแดงทั้งองค์ มีตำนานเล่าว่า เป็นแร่ทองแดงที่ขุดจากอำเภोजันท์ ปัจจุบันคืออำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา พระเจดีย์เป็นเจดีย์ทรงกลมหรือทรงระฆัง มีฐานแปดเหลี่ยมสองชั้นสูง 45 เมตร ภายในบรรจุพระบรมธาตุ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของพระอุโบสถ นอกจากนี้ ยังมีวิหารพระศิลาขาวที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญมาเมื่อปี พ.ศ. 2401 ศาลาการเปรียญหลวง เป็นอาคารแบบผสมระหว่างอาคารทรงไทยกับเครื่องบนหลังคาแบบจีน ภายในประดิษฐานพระชัยวัฒน์ มีกุฏิทรงไทยที่เป็นเรือนไทยภาคกลางยกใต้ถุนสูง กำแพงแก้วและป้อมปราการ เป็นกำแพงก่ออิฐถือปูน มีใบเสมาเหมือนกับกำแพงพระบรมมหาราชวัง มีป้อมปราการทั้งสี่มุมซึ่งมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และพระศรีมหาโพธิ์พุทศยาที่ได้มาในสมัยรัชการที่ 4 นอกจากนี้ภายในวัดยังมีพระบรมราชานุสาวรีย์ของรัชการที่ 3 ประดิษฐานอยู่ริมน้ำ

2. วัดเขมาภิรตารามราชวรวิหาร เป็นพระอารามหลวงชั้นโท ชนิดราชวรวิหาร ตั้งอยู่ริมฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมือง สันนิษฐานว่าเคยเป็นวัดหลวงที่สร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยา เรียกว่า “วัดเขมา” ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์เป็นวัดที่อยู่ในสังกัดบัญชาภูธรหลวงของกรมพระราชวังบวรฯ สมัยรัชการที่ 2 สมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินี ทรงรับให้อยู่ในพระบรมราชินูปถัมภ์ กระทั่งสมัยรัชการที่ 4 ทรงบูรณะปฏิสังขรณ์ และพระราชทานนามว่า “วัดเขมาภิรตาราม” ภายในวัดมีพระมหาเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ พระประธานที่เป็นศิลปะสมัยอยุธยา เป็นพระพุทธรูปหล่อเก่าแก่ที่อัญเชิญมาจากพระราชวังจันทร์เกษม และมีโบราณสถานที่สำคัญ คือ พระตำหนักแดง อนุสรณ์กรมสมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินี พระที่นั่งมูลมณเฑียร ซึ่งเดิมเป็นพระตำหนักในพระบรมมหาราชวัง รัชการที่ 5 ทรงพระราชอุทิศให้รื้อมาปลูกในวัดนี้

3. วัดสังฆทาน เดิมชื่อ “วัดสารโฆ” ตั้งอยู่ที่ตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง สร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย โดยช่างที่มีความชำนาญตามแบบลังกาวงศ์ในสมัยกรุงสุโขทัย มีหลวงพ่อโต

ประดิษฐานเป็นพระประธานในพระอุโบสถแก้วซึ่งมี 2 ชั้น โดยชั้นบนเป็นที่สำหรับบวชพระภิกษุ และใช้เป็นสถานที่สวดมนต์ นั่งสมาธิ ชั้นล่างเป็นห้องรับบริจาคและห้องสมุด หลวงพ่อโตเป็นพระพุทธรูปปูนปางมารวิชัย ศิลปะสมัยอุทอง ถึงแม้ว่าในช่วงจะเป็นวัดร้าง ไม่มีพระจำพรรษา แต่ยังคงมีชาวบ้านในละแวกใกล้เคียงมาสักการะหลวงพ่โตเป็นประจำ และนิมนต์พระจากวัดใกล้เคียงมาเพื่อรับสังฆทานภายในวัดจึงเรียกชื่อวัดว่า วัดสังฆทานเพราะใช้เป็นสถานที่รับสังฆทานของพระภิกษุ

4. วัดโชติการาม เดิมชื่อ “วัดสามจีน” ตั้งอยู่ที่ตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง สร้างขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2350 สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด คือ พระอุโบสถ ฐานอ่อนโค้งทรงสำเภา ด้านหน้ามีพาไล ชุ่มประตุนหน้าต่างเป็นลวดลายปูนปั้นประดับเครื่องถ้วยลายครามและเบญจรงค์ มีวิหารเป็นอาคารทรงโรงขนาด 3 ห้อง ฝาผนังทั้ง 4 ด้านมีจิตรกรรมตั้งแต่พื้นจรดเพดาน ลายหน้าบัน ประตูปั้นไม้จำหลักรูปเสี้ยววงสวยงาม ภาพหลังบานประตูปั้นภาพเขียนสีรูปแจกันดอกไม้บนพื้นแดง เพดานเป็นลายดอกไม้ แทรกภาพสัตว์ปีก

5. วัดชมพูเวก ตั้งอยู่ในเขตตำบลท่าทราย อำเภอเมือง สร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย โดยชาวมอญอพยพ เคยขุดค้นพบซากโบราณสถานในเขตพื้นที่ของวัด เมื่อสร้างวัดขึ้นใหม่จึงใช้ชื่อว่า “วัดชมพูเวก” มีความหมายว่า ขอสรรเสริญเนินสูงที่มีความวิเวก เนื่องจากวัดตั้งอยู่บนเนินสูง และมีความเงียบสงบ ต่อมาได้ร่อนคำเป็น “วัดชมพูเวก” ภายในวัดมีพระอุโบสถลักษณะทรงไทยใต้ถุนสูง 2 ชั้น มีช่องฟ้าโอบระกาทางหงส์ หลังคาลด 3 ชั้น หน้าบัน ชุ่มประตุน หน้าต่างปิดทองติดกระจก ฝาผนังภายในอุโบสถหลังเก่ามีภาพจิตรกรรมฝาผนังพุทธประวัติและทศชาติ ผนังหุ้มกลอง เหนือประตูทางเข้ามีภาพเขียนรูปพระแม่ธรณีบีบมวยผมที่มีความสวยงามมากจนได้รับการขนานนามว่า เป็นภาพเขียนพระแม่ธรณีที่งดงามที่สุดในโลก และยังมีพระเจดีย์มอญภายในวัด เรียกว่า “พระมูเตา” สร้างโดยพระสงฆ์มอญ สันนิษฐานว่า ภายในบรรจุพระบรมสารีริกธาตุไว้

6. วัดตำหนักใต้ ตั้งอยู่ที่ตำบลท่าทราย อำเภอเมือง เป็นวัดเก่าแก่สมัยโบราณ จากตำนานเชื่อว่าบริเวณพื้นที่วัดนี้เคยเป็นพลับพลาที่ประทับชั่วคราวของพระเจ้าแผ่นดินในสมัยกรุงธนบุรีเป็นราชธานี และจากหลักฐานที่ยังคงเหลืออยู่สันนิษฐานว่า วิหารและหอรบซึ่งสร้างขึ้นใน สมัยรัชกาลที่ 3 บานประตูและหน้าต่างลงรักปิดทองเขียนด้วยลายไทยอย่างงดงาม ตามฝาผนังภายในมีภาพจิตรกรรมเกี่ยวกับพระพุทธประวัติ นอกจากนั้นยังมีพระประธานปางมารวิชัยสมัยสุโขทัยและพระพุทธรูปต่างๆ ประดิษฐานอยู่ในพระอุโบสถวิหารศาลาการเปรียญและกุฏิสงฆ์

7. ตลาดน้ำบางคูเวียง ตั้งอยู่ปากคลองบางคูเวียง ตำบลบางคูเวียง อำเภอเมือง เป็นแหล่งค้าขายที่ชาวบ้านนำผลไม้ตามฤดูกาลมาขายทางเรือ นอกจากนี้ยังมีอาหารและสินค้าอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน และทุกเช้าพระภิกษุจากวัดบริเวณใกล้เคียงจะออกบิณฑบาตโดยใช้เรือเป็นพาหนะ นับเป็นภาพวิถีชีวิตแบบไทยที่พบเห็นได้ยากในปัจจุบัน ตลาดน้ำบางคูเวียงเปิดให้บริการระหว่างเวลาประมาณ 06.00 – 08.00 น.

8. ศาลหลักเมืองเดิม ตั้งอยู่ที่ปากคลองอ้อม ริมฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ตำบลศรีเมือง อำเภอเมือง ใกล้กับวัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหาร สร้างขึ้นในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชซึ่งโปรดฯ ให้ย้ายที่ตั้งเมืองนนทบุรีจากบ้านตลาดขวัญมาอยู่ที่ปากคลองอ้อม ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๔ โปรดฯ ให้ย้ายที่ตั้งเมืองนนทบุรีกลับมาตั้งที่บ้านตลาดขวัญดังเดิม ศาลหลักเมืองเดิมจึงยังคงอยู่ที่ปากคลองอ้อมจนถึงปัจจุบัน

9. ศาลากลางหลังเก่า สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2454 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นอาคารไม้สัก 2 ชั้น ทรงไทยประยุกต์สถาปัตยกรรมแบบยุโรป ภายนอกประดับงานสลักไม้

ลายวิจิตร หลังคามุงกระเบื้องลูกฟูก เดิมเป็นอาคารโรงเรียนราชวิทยาลัยในสมัยรัชกาลที่ 6 ต่อมาจึงใช้เป็นทั้งทำการศาลากลางจังหวัดนนทบุรี วิทยาลัยมหาดไทย สถาบันดำรงราชานุภาพ กระทรวงมหาดไทย และโรงเรียนอนุบาลนนทบุรี ตามลำดับ ศาลากลางหลังเก่าได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานเมื่อวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2524

10. เกาะเกร็ด เดิมชื่อ “เกาะศาลากุน” เป็นเกาะขนาดใหญ่กลางแม่น้ำที่เกิดจากการขุดคลองลัดในแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณส่วนที่เป็นแหลมยื่นไปตามความโค้งของแม่น้ำ ตั้งอยู่ในตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด ในสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ แห่งกรุงศรีอยุธยา เมื่อปี พ.ศ. 2265 เรียกว่า “คลองลัดเกร็ดน้อย” ต่อมากระแสน้ำเปลี่ยนทิศทางและไหลแรงขึ้นจนเซาะตลิ่งทำให้คลองมีขนาดกว้างขึ้น แผ่นดินตรงแหลมจึงกลายเป็นแม่น้ำทำให้พื้นที่ดังกล่าวมีสภาพเป็นเกาะในปัจจุบัน เกาะเกร็ดเป็นชุมชนที่มีความเจริญมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา สังเกตได้จากสถาปัตยกรรมของวัดส่วนใหญ่บนเกาะที่สร้างด้วยศิลปะสมัยกรุงศรีอยุธยา แต่เกาะเกร็ดกลายเป็นเกาะร้างในช่วงที่กรุงศรีอยุธยาเสียเอกราชครั้งที่ 2 ต่อมาในสมัยกรุงธนบุรี สมเด็จพระเจ้าตากสินโปรดฯ ให้ขวามอญที่เข้ารับไปอาศัยบนเกาะ ขวามอญบนเกาะเกร็ดมีทั้งที่อพยพเข้ามาในสมัยกรุงธนบุรีและสมัยรัชกาลที่ 2 ต่อมาเมื่อตั้งอำเภอปากเกร็ดขึ้น เกาะศาลากุนจึงมีฐานะเป็นตำบลและเรียกว่าตำบลเกาะเกร็ด เกาะนี้จึงมีชื่อว่า เกาะเกร็ด สถานที่ที่น่าสนใจบนเกาะ ได้แก่ วัดปรมัยยิกาวาส พิพิธภัณฑ์วัดปรมัยยิกาวาส วัดเสาธงทอง และวัดฉิมพลีสุทธาวาส

11. วัดปรมัยยิกาวาสราชวรวิหาร เดิมชื่อ “วัดปากอ่าว” มีชื่อในภาษามอญว่า “เกี่ยมเกียะตั้ง” หมายความว่า วัดหัวแหลม เป็นพระอารามหลวงชั้นโทชนิดราชวรวิหาร สร้างแบบรามัญ ตั้งอยู่ที่ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด เป็นวัดเก่าแก่ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย เนื่องจากเจดีย์ทรงมอญของวัดตั้งอยู่ติดริมแม่น้ำ กระแสน้ำจึงกัดเซาะฐานรากทำให้เจดีย์เอียงเทไปด้านหนึ่งจนกลายเป็นสัญลักษณ์ของวัด ต่อมาสมัยกรุงธนบุรีและต้นกรุงรัตนโกสินทร์มีขวามอญอพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนบนเกาะมากขึ้น วัดแห่งนี้จึงเป็นศูนย์กลางของชุมชนและสถานที่จัดงานประเพณีพิธีกรรมของขวามอญบนเกาะเกร็ด บริเวณท่าเรือหน้าวัดมีปราสาทไม้ห้ายอดซึ่งเคยเป็นที่ตั้งเหม (โรงศพแบบมอญ) ของอดีตเจ้าอาวาส ต่อมา รัชกาลที่ 5 โปรดฯ ให้ปฏิสังขรณ์วัดและโปรดฯ ให้สร้างพระเจดีย์มอญเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ และพระราชทานนามว่า “วัดปรมัยยิกาวาส” พระอุโบสถของวัดตกแต่งด้วยวัสดุนำเข้าจากประเทศอิตาลี ศิลปะยุโรปแบบพระราชนิยมในสมัยรัชกาลที่ 5 พระประธานในพระอุโบสถเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย บนผนังมีภาพจิตรกรรมทั้งดงาม บานประตูและหน้าต่างประดับด้วยรายปูนปั้น นอกจากนี้ ภายในวัดยังมีพระวิหารพระพุทธรูปไสยาสน์สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ความยาว 9.50 เมตร หน้าพระวิหารประดับตราพระเกี้ยวซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญของพระราชลัญจกรในพระองค์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้านหลังพระวิหารประดิษฐานพระพุทธรูปประจำจังหวัดนนทบุรี นามว่า “พระนันทมุนินท์” เป็นพระพุทธรูปสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ปางขัดสมาธิเพชร ประดิษฐานบนบุษบกแบบมอญ ที่มีขเด็จหน้าพระวิหารประดิษฐานพระพุทธรูปหินอ่อน ซึ่งช่าง ชิว ชุน ชาวเมียร์มาร์ทุลเกล้าฯ ถวายแต่รัชกาลที่ 5

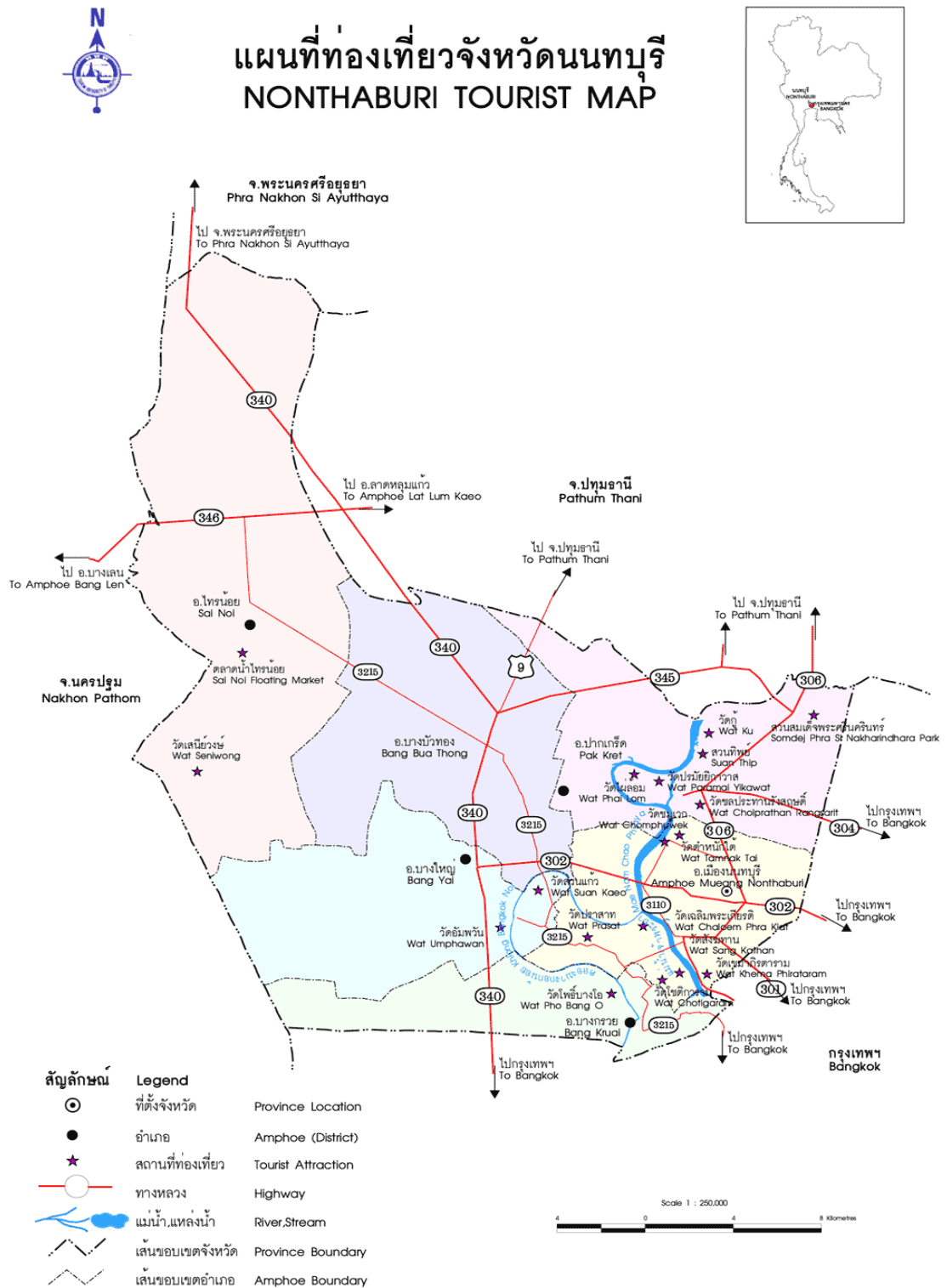
12. วัดเสาธงทอง เป็นวัดโบราณ เดิมชื่อ “วัดสวนหมาก” ขวามอญเรียกวัดนี้ว่า “เพียะอาล้าต” ตั้งอยู่ในตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด ภายในวัดมีเจดีย์ 3 องค์ เป็นเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง 1 องค์ และเจดีย์ทรงกลม 2 องค์ เจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองสร้างด้วยศิลปะสมัยอยุธยา เป็นเจดีย์ที่สูงที่สุดในเขตอำเภอปากเกร็ด ภายในพระอุโบสถมีพระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัยเป็นพระประธาน บนเพดานมีงานเขียนจิตรกรรมลายทองทั้งดงาม

13. วัดนิมิตฺลิวาส ตั้งอยู่หน้าตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด สร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย มีจุดเด่นที่โบสถ์ขนาดเล็กที่ยังคงสภาพสมบูรณ์ ฐานโบสถ์แอ่นโค้งแบบเรือสำเภา หน้าบันด้านหน้าจำหลักรูปพระจันทร์ทรงรถล้อมรอบด้วยลายดอกไม้ หน้าบันด้านหลังเป็นลายปูนปั้นรูปพรรณพฤกษา

14. วัดไผ่ล้อม คนมอญเรียกวัดนี้ว่า “เพี้ยะไต้” เป็นวัดที่สร้างสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ตั้งอยู่ในตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด มีพระอุโบสถที่งดงามสร้างโดยพระยาแจ้ง ต้นตระกูลคชเสนีย์ ลายหน้าบันของพระอุโบสถจำหลักเป็นลวดลายดอกไม้ มีคันทวยและหัวเสาที่งดงาม บริเวณหน้าพระอุโบสถมีเจดีย์ขนาดย่อมสององค์ ฐานสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง องค์ระฆังทำเป็นรูปบาตรคว่ำมียอดทรงกลม ประดับลายปูนปั้นอย่างสวยงาม

15. พิพิธภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา เป็นศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้านชาวมอญ หรือเรียกอีกชื่อว่า “กวางอาม่าน” ตั้งอยู่ด้านซ้ายของวัดปรมย์ยิกาวาส ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด เป็นสถานที่จัดแสดงเครื่องปั้นดินเผาชาวมอญลายโบราณรูปแบบต่างๆ ซึ่งการปั้นเครื่องปั้นดินเผานั้นเป็นอาชีพเดิมของชาวมอญ แถบลุ่มแม่น้ำอรัญดี สมัยกรุงธนบุรี จัดเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านที่เก่าแก่ที่สุดในจังหวัดนนทบุรี มีลวดลายประณีตสวยงาม มีเอกลักษณ์เฉพาะ

16. วัดกุฎี เป็นวัดที่สร้างด้วยศิลปะแบบมอญในสมัยพระยาเจ่งนำชาวมอญอพยพเข้ามาในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด มีพระพุทธรูปไสยาสน์ขนาดใหญ่ ความยาว 21 วา 2 ศอก และบริเวณด้านหลังองค์พระพุทธรูปไสยาสน์ เป็นสถานที่ตั้งเรือพระที่นั่งของสมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ที่ประสบอุบัติเหตุอัปปางบริเวณหน้าวัดและมีการสร้างพระตำหนักเพื่อเป็นอนุสรณ์แด่สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ นอกจากนี้ยังสร้างศาลพระนางเรือล่มที่จำลองแบบจากศาลาจตุรมุขในพระราชวังบางปะอิน โดยมีพระบรมรูปเท่าพระองค์จริงประดิษฐานอยู่ด้วย

ภาพที่ 2.3 แผนที่จังหวัดนนทบุรี
(ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย)

เทศกาลและงานประเพณีที่มีชื่อเสียงในเขต 3 จังหวัด

1. จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เทศกาลและงานประเพณีที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี

1. งานประเพณีทำบุญตักบาตรวันขึ้นปีใหม่ วัดพนัญเชิงวรวิหาร

งานประเพณีทำบุญตักบาตรเนื่องในวันขึ้นปีใหม่ จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ณ บริเวณหน้าพระวิหารพระพุทธไตรรัตนนายก (หลวงพ่โต) โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นประธานฝ่ายฆราวาส ในแต่ละปีมีข้าราชการชั้นผู้ใหญ่และพุทธศาสนิกชนจำนวนมากเข้าร่วมในพิธีทำบุญตักบาตร

2. งานเทศกาลตรุษจีนกรุงเก่ามหามงคล

งานเทศกาลตรุษจีนกรุงเก่ามหามงคลจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ร่วมกับเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานพระนครศรีอยุธยา และสมาคมไทยจีนกรุงเก่า (ศาลเจ้าพ่ออู้ย) บริเวณถนนนเรศวร หน้าสำนักงานเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาถึงเจดีย์เจ้าอ้ายเจ้ายี่ ภายในงานมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมไหว้เทพเจ้าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 108 ศาลเจ้าจาก 16 อำเภอ กิจกรรมร่วมชิมอาหารอร่อยทั่วพระนครศรีอยุธยาในตลาดจีนย้อนยุคจากตระกูลแซ่ กิจกรรมสะเดาะเคราะห์ผูกดวงชะตาสำหรับปีขง การแข่งขันแห่มังกรและเชิดสิงโต การประกวดมิสไชนีสและหนูน้อยไชน่าทาวน์ รวมทั้งการประกวดโคมไฟ (เต่งลั้ง)

3. งานเทศกาลตรุษจีน วัดพนัญเชิงวรวิหาร

วัดพนัญเชิงวรวิหาร เป็นวัดที่มีประวัติเกี่ยวข้องกับคนไทยเชื้อสายจีนมาตั้งแต่อดีต จึงมีการจัดงานเทศกาลตรุษจีนอย่างยิ่งใหญ่ภายในวัดเป็นประจำทุกปี ในงานมีพิธีพุทธาภิเษกวัตถุมงคลหลวงพ่โตสำหรับให้พุทธศาสนิกชนได้บูชาสักการะ โดยอาราธนาพระเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียงของจังหวัดพระนครศรีอยุธยามานั่งปรกอธิษฐานจิตแผ่เมตตาภาวนา มีพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร พร้อมทั้งได้จัดให้มีพิธีเปิดประตูพระวิหารหลวงพ่โต ในเวลา 00.09 น. เพื่อต้อนรับเทศกาลตรุษจีน

4. งานพิธีทำบุญเนื่องในวันมาฆบูชา วัดพนัญเชิงวรวิหาร

วัดพนัญเชิงวรวิหาร จัดพิธีทำบุญตักบาตรเนื่องในวันมาฆบูชา โดยมีกิจกรรมการแสดงพระธรรมเทศนาโดยท่านเจ้าอาวาสและเวียนเทียนรอบพระวิหารพระพุทธไตรรัตนนายก

5. งานประจำปีศูนย์ศิลปาชีพบางไทร

งานประจำปีศูนย์ศิลปาชีพบางไทร จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในช่วงปลายเดือนมกราคมหรือต้นเดือนกุมภาพันธ์ ภายในงานมีการแสดงทางวัฒนธรรม การละเล่นพื้นบ้าน การสาธิตการผลิตสินค้าหัตถกรรม และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของศูนย์ฯ

6. งานมหกรรมศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทยและไหว้ครูมวยโลก

งานมหกรรมศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทยและไหว้ครูมวยโลกจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ในวันที่ 17 มีนาคม โดยสมาคมสถาบันศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทย ณ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาเพื่อรักษาและอนุรักษ์ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทยและเผยแพร่สู่นานาชาติ วันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2317 เป็นวันที่นายขนมต้มนักมวยจากกรุงศรีอยุธยาชกมวยชนะนักมวยพม่า 10 คน ที่กรุงย่างกุ้ง

7. งานประเพณีสงกรานต์กรุงเก่า

งานประเพณีสงกรานต์กรุงเก่า จัดเป็นประจำทุกปีบริเวณรอบเกาะเมือง ในเขตอำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา ในงานมีการจัดกิจกรรม เช่น การทำบุญตักบาตรหน้าวิหารพระมงคลบพิตร สรงน้ำ

พระพุทธรูป รตนน้ำขอพรผู้สูงอายุ ชมขบวนแห่ประเพณีสงกรานต์กรุงเก่า การประกวดคุณย่ายังสาว-คุณยายยังสวย เล่นน้ำสงกรานต์กับช้าง นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมสงกรานต์โดยชาวไทยเชื้อสายมอญ เช่น ชมประเพณีแห่หงส์ธงตะขาบ และร่วมทำบุญตักบาตรแบบมอญ

8. งานประเพณีไหว้ครูบูชาเตา

งานประเพณีไหว้ครูบูชาเตา เป็นงานประเพณีของช่างตีมีดตีดาบของชาวบ้านต้นโพธิ์ บ้านไผ่หนอง และบ้านสาไล ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จัดขึ้นเพื่อระลึกถึงพระคุณครูบาอาจารย์ เพื่อความเป็นสิริมงคลของตน และเพื่อปิดเป่าอุปัทวเหตุต่างๆ ในการตีเหล็ก ชาวบ้านชุมชนนี้มีอาชีพในตีมีด "อรัญญิก" ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าเป็นมีดคุณภาพเยี่ยม ชุมชนแห่งนี้จะจัดพิธีไหว้ครูบูชาเตาระหว่างเดือนเมษายน – พฤษภาคมตามความสะดวกในแต่ละปี

9. งานประเพณีทำบุญสมโภชพระพุทธไตรรัตนนายก วัดพนัญเชิงวรวิหาร

งานประเพณีทำบุญสมโภชพระพุทธไตรรัตนนายกหรือหลวงพ่อดำ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวไทยศรัทธา จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในวันที่ 11 เมษายน เพื่อสมโภชองค์พระและรำลึกถึงคุณูปการขององค์พระมหากษัตริย์ผู้สร้างองค์พระ และบำเพ็ญกุศลอุทิศแด่พระนางสร้อยดอกหมากผู้เป็นปฐมเหตุแห่งการสร้างหลวงพ่อดำ ในงานมีการถวายภัตตาหารเพลแด่พระภิกษุสามเณร มอบทุนการศึกษาให้กับนักเรียนนักศึกษาในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดใกล้เคียง และมีการประมูลวัตถุมงคลของหลวงพ่อดำเพื่อนำไปบูชาที่บ้านด้วย

10. งานประเพณีกวนข้าวทิพย์ วัดพนัญเชิงวรวิหาร

งานประเพณีกวนข้าวทิพย์หรือข้าวมธุปายาส จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในช่วงก่อนวันวิสาขบูชา เพื่อสืบสานประเพณีที่มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ประเพณีกวนข้าวทิพย์จัดติดต่อกันมากกว่าสิบปี มีประชาชนเดินทางมาร่วมงานเป็นจำนวนมาก ประเพณีการกวนข้าวทิพย์มีที่มาจากนางสุชาดาซึ่งเป็นธิดาของเศรษฐีหมู่บ้านเสนานิคมตั้งใจนำข้าวมธุปายาสไปบวงสรวงเทพยดาในวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 เมื่อนางพบพระพุทธองค์ประทับอยู่ใต้ต้นโพธิ์ เข้าใจว่าเป็นเทพยดาจึงนำข้าวมธุปายาสไปถวาย เมื่อพระพุทธองค์เสวยเสร็จ ทรงนำถาดทองที่ใส่ข้าวนั้นไปลอยน้ำ และทรงอธิษฐานว่า ถ้าหากพระองค์สามารถตรัสรู้ ขอให้ถาดทองนั้นลอยทวนน้ำขึ้นไป ปรากฏว่า ถาดทองลอยทวนน้ำดังคำอธิษฐาน พระองค์จึงทรงถือว่าภัตตาหารมือนั้นมีส่วนทำให้พระองค์ตรัสรู้ร้อยสี่ 4

11. งานพิธีทำบุญเนื่องในวันวิสาขบูชา วัดพนัญเชิงวรวิหาร

งานพิธีทำบุญตักบาตรเนื่องในวันวิสาขบูชา จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยมีกิจกรรมการแสดงพระธรรมเทศนาโดยท่านเจ้าอาวาส และเวียนเทียนรอบพระวิหารพระพุทธไตรรัตนนายก นอกจากนี้ยังมีการปฏิบัติบูชาโดยจัดให้มีการถือบวชปฏิบัติธรรม จำนวน 3 วัน 2 คืน เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

12. งานพิธีทำบุญเนื่องในวันอาสาฬหบูชาและเข้าพรรษา วัดพนัญเชิงวรวิหาร

งานพิธีทำบุญตักบาตรเนื่องในวันอาสาฬหบูชาและเข้าพรรษา จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยมีการแสดงธรรมในช่วงเช้า และช่วงบ่ายจะมีการแสดงพระธรรมเทศนาโดยท่านเจ้าอาวาส และเวียนเทียนรอบพระวิหารพระพุทธไตรรัตนนายก

13. งานมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 12 สิงหาคมราชินี วัดพนัญเชิงวรวิหาร

เนื่องในวันมหามงคลเฉลิมฉลองพระชนมพรรษา 12 สิงหาคมของทุกปี วัดพนัญเชิงวรวิหารได้จัดกิจกรรมเพื่อเทิดพระเกียรติมากมาย เช่น พิธีทำบุญตักบาตรข้าวสารอาหารแห้ง การลงนามถวายพระพร การวางพานพุ่มถวายราชสักการะโดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นประธานนำกล่าวถวาย

ราชสดุดี มีตัวแทนจากภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนทั่วไปเข้าร่วม พื้นที่จัดงานจะจัด ณ บริเวณลานด้านหน้าพระวิหารพระพุทธไตรรัตนนายก

14. งานประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง ณ วัดทองบ่อ

งานประเพณีตักบาตรน้ำผึ้งจัดขึ้นทุกปีในเดือนกันยายน ณ วัดทองบ่อ อำเภอบางปะอิน ภายในงาน ชาวบ้านจะนำข้าวต้มมัดที่ผสมน้ำผึ้งและน้ำอ้อยไปถวายแด่พระสงฆ์ ประเพณีการถวายน้ำผึ้งนี้มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระภิกษุที่อาพาธสามารถฉันอาหารหลังเที่ยงคืนได้ เพื่อบำรุงสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง หายจากอาการอาพาธได้เร็วขึ้น โดยกำหนดสิ่งของ 5 ชนิดที่พระสามารถฉันได้หลังเที่ยงคืน ได้แก่ เนยข้น เนยใส น้ำผึ้ง น้ำมัน และน้ำอ้อย

15. งานประเพณีทิ้งกระจาด วัดพนัญเชิงวรวิหาร

งานประเพณีทิ้งกระจาดเป็นงานทำบุญของชาวไทยเชื้อสายจีนที่จัดเป็นประจำทุกปี ในงานมีการจัดงานนมัสการหลวงพ่อบุญรอดหรือหลวงพ่อดำ ชาวไทยเชื้อสายจีนเรียกงานประจำปีนี้ว่า “งานจี่วเดือน 9” เพราะจัดตรงกับวันสุดท้ายของเดือน 9 ของจีน ในการนับเวลาตามคติจีนนั้น บางปีมีเดือนเกิน ในปีนั้นจะเลื่อนจากสิ้นเดือน 9 เป็นสิ้นเดือน 10 ในงานมีการแสดงจี่วและมหรสพต่างๆ งานจัดเป็นระยะเวลา 3 วัน ตั้งแต่วันแรม 12 – 14 ค่ำ งานประเพณีทิ้งกระจาดเป็นงานที่สำคัญมากงานหนึ่งของวัด มีประชาชนชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดใกล้เคียงจำนวนมากเดินทางมานมัสการหลวงพ่อดำ และรอรับการบริจาคทานเป็นประจำทุกปี

15. งานประเพณีลอยกระทงตามประเพณีและแข่งเรือยาวประเพณี

งานประเพณีลอยกระทงตามประเพณีและการแข่งขันเรือยาวประเพณี จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ณ ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร โดยจะจัดในช่วงลอยกระทง ประมาณปลายเดือนพฤศจิกายน มีการประกวดนางนพมาศ ประกวดขบวนแห่ ประกวดกระทงโคมแขวน มีการแสดงและการละเล่นพื้นบ้าน การแข่งเรือยาวประเพณี และเรือยาวนานาชาติ นอกจากนี้ในงานยังมีการจำหน่ายอาหารและสินค้ามากมาย

16. งานประเพณีลอยกระทงกรุงเก่า

งานประเพณีลอยกระทงกรุงเก่า จัดขึ้นในอำเภพระนครศรีอยุธยา โดยสำนักเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ในงานมีการประกวดนางนพมาศ การประกวดโคมแขวน การประกวดกระทงเล็ก การประกวดหุ่นขี้ผึ้งนางนพมาศ ประกวดการร้องเพลงลูกทุ่ง การแสดงทางวัฒนธรรม การแสดงสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และกิจกรรมอื่น ๆ

17. งานยอยคยี่งฟ้าอยุธยาจรดกโลกและงานกาชาด

งานยอยคยี่งฟ้าอยุธยาจรดกโลกและงานกาชาด จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในเดือนธันวาคม ในงานมีการแสดงแสงเสียงเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของกรุงศรีอยุธยา การแสดงชีวิตความเป็นอยู่ ศิลปหัตถกรรม วัฒนธรรมและประเพณีของไทย เช่น การประกวดร้องเพลงลูกทุ่งก้านันผู้ใหญ่บ้าน กิจกรรมตลาดน้ำ การประกวดธิดากรุงเก่า และการออกร้านกาชาดและสลากกาชาดการกุศล

18. งานวันยุทธหัตถีสมเด็จพระนเรศวร

งานวันยุทธหัตถีสมเด็จพระนเรศวร จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในเดือนกันยายนเพื่อรำลึกถึงพระมหากษัตริย์ผู้ทรงกอบกู้เอกราชให้ชาวไทย ในงานมีพิธีบวงสรวงสมเด็จพระนเรศวร พิธีถวายพานพุ่มเช้า และสวดโพนฆ้องตอนเย็น มีการจัดมหรสพอาหารอร่อย การแสดงดนตรี พิธีบำเพ็ญกุศล ณ วัดวรเชษฐาราม ถวายภัตตาหารเพลพระราชาคณะ และพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ สวดพาทิมหากา การแสดงมินิไลท์แอนด์ซาวด์ และการแสดงดนตรีลูกทุ่ง

2. จังหวัดปทุมธานี

เทศกาลและงานประเพณีที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี

1. งานประเพณีสงกรานต์ชาวมอญหรือเปิงสงกรานต์

งานประเพณีสงกรานต์ชาวมอญหรือเปิงสงกรานต์ เป็นประเพณีสงกรานต์ของชาวไทยเชื้อสายมอญ มีการทำข้าวแช่ตามสูตรของชาวมอญ โดยนำข้าวสุกแช่ลงในน้ำเย็นลอยดอกมะลิ พร้อมกับจัดสำหรับอาหารคาวหวานแท้ไปถวายพระและมอบให้กับญาติผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือในวันสงกรานต์ บางชุมชนเรียกประเพณีนี้ว่า “ประเพณีการหุงข้าวแช่” ในช่วงบ่ายมีการก่อพระทราย ปลอยนกปล่อยปลา นำน้ำหอมสรงน้ำพระ และรดน้ำขอพรผู้ใหญ่ มีการละเล่นต่างๆ ของชาวมอญที่พบได้ยากในปัจจุบัน เช่น การเล่นสะบ้า และการรำมอญ เป็นต้น

2. งานประเพณีการแข่งขันเรือยาว

งานประเพณีการแข่งขันเรือยาวของจังหวัดปทุมธานี จัดขึ้นในหลายพื้นที่ โดยประเพณีการแข่งขันที่สำคัญ ได้แก่ ประเพณีแข่งเรือยาวคลองรังสิต ซึ่งจัดในช่วงหลังออกพรรษา ประเพณีแข่งเรือยาวหน้าวัดศาลาลำดวน ตำบลบ้านกระแชง อำเภอสสามโคก จัดในช่วงน้ำหลากใกล้สิ้นปี ประเพณีแข่งเรือยาว หน้าวัดขาม ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จัดช่วงสิงหาคมของทุกปี และประเพณีแข่งเรือยาว วัดพิชอุดม คลอง 13 อำเภอลำลูกกา จัดช่วงต้นเดือนธันวาคมของทุกปี

3. งานประเพณีการรำพาข้าวสาร

งานประเพณีรำพาข้าวสาร เป็นประเพณีของชาวไทยเชื้อสายมอญที่จัดในช่วงออกพรรษาซึ่งเป็นช่วงทอดกฐินและทอดผ้าป่า การรำพาข้าวสารเป็นประเพณีรวบรวมเงินและสิ่งของจากชาวบ้านเพื่อใช้ในการจัดกฐินให้กับวัดที่ยังไม่มีใครจองกฐิน ในการรวบรวมเงินและสิ่งของบริจาคนั้น ชาวบ้านจะรวมกันเป็นคณะพายเรือไปตามบ้านต่างๆ เพื่อร้องเพลงเชิญชวนให้ทำบุญ ผู้ทำบุญสามารถเลือกบริจาคเป็นข้าวสาร เงินทองหรือสิ่งของ เมื่อได้รับบริจาคแล้วคณะจะร้องเพลงอวยพรให้ผู้บริจาคมีความสุขความเจริญ การรำพาข้าวสารจะเริ่มตั้งแต่ 19.00 น. และในคืนต่อไปคณะรำพาข้าวสารจึงพายเรือไปขอรับบริจาคจากชาวบ้านในตำบลอื่นๆ จนกระทั่งได้เงินและสิ่งของมากพอที่จะทอดกฐินแล้วจึงยุติการรำพาข้าวสาร จากนั้นจึงนำสิ่งของที่ได้ไปทอดกฐินยังวัดที่กำหนด

4. งานประเพณีตักบาตรพระร้อย

งานประเพณีตักบาตรพระร้อย เป็นงานประเพณีที่นำชมมากของชาวไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดปทุมธานี จัดขึ้นในเทศกาลออกพรรษาในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 เป็นต้นไป ประเพณีนี้มีการปฏิบัติสืบทอดมากกว่าร้อยปี วัดที่จัดประเพณีตักบาตรพระร้อยในจังหวัดปทุมธานีจะตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาและลำคลองในเขตอำเภอเมืองและอำเภอสสามโคก ในการตักบาตรพระร้อยนั้นชาวบ้านจะนำอาหารคาวหวานลงเรือมาจอดต่อกันเพื่อรอใส่บาตรริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา จากนั้นพระสงฆ์จากวัดต่างๆ จะลงเรือรับบิณฑบาต โดยการสาวเชือกที่ร้อยอยู่ริมฝั่งตั้งแต่ต้นจนสุดปลายเชือก หลังจากพิธีตักบาตรในช่วงเช้า ยังมีงานปิดทองนมัสการพระประธานในโบสถ์ มีการแข่งเรือและมีการแสดงมหรสพพื้นบ้าน

เทศกาลและงานประเพณีที่จัดในโอกาสสำคัญ แต่ไม่ได้จัดเป็นประจำ

1. การละเล่นทะเลยมมอญ

การละเล่นทะเลยมมอญเป็นการละเล่นพื้นเมืองของหนุ่มสาวชาวไทยเชื้อสายมอญ จัดขึ้นในโอกาสต่างๆ ที่ต้องการความสนุกสนานครึกครื้น การละเล่นนี้มีลักษณะคล้ายหมอลำของภาคอีสานหรือลำตัดของคนไทยภาคกลาง มีการร้องเพลงเกี่ยวพาราสีต่อปากต่อคำระหว่างหนุ่มสาว

2. งานประเพณีการจุดลูกหนู

งานประเพณีการจุดลูกหนูจัดขึ้นเมื่อมีพิธีเผาศพพระภิกษุสามเณรชาวมอญ ในการจุดจะใช้ดอกไม้เพลิงร้อยด้วยเชือกฉนวน เมื่อจุดไฟ ไฟจะวิ่งตามฉนวนไปยังดอกไม้เพลิงแล้วไฟจะวิ่งต่อไปที่เมรุ

3. งานประเพณีมอญรำ

งานประเพณีมอญรำเป็นประเพณีของชาวมอญที่มีมาแต่โบราณตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช จัดขึ้นทั้งในงานมงคลและอวมงคลต่างๆ คณะนางรำประกอบด้วย หญิงสาวจำนวน 8 – 12 คน แต่งกายในชุดมอญ ห่มสไบเฉียง เสื้อแขนยาวทรงกระบอกคอกลมเกล้าผมมวยรัดด้วยดอกมะลิ ทัดดอกไม้สดข้างหู และสวมกำไลที่ข้อเท้า การบรรเลงเพลงจะใช้วงปี่พาทย์มอญเล่นประกอบการรำและการร้อง

3. จังหวัดนนทบุรี

เทศกาลและงานประเพณีที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี

1. งานวัฒนธรรมสองฝั่งเจ้าพระยาใต้ฟ้านนท์

งานวัฒนธรรมสองฝั่งเจ้าพระยาใต้ฟ้านนท์จัดเป็นประจำทุกปี เป็นงานสำคัญของจังหวัด จัดช่วงปลายเดือนมีนาคมถึงต้นเดือนเมษายน ณ วัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหารและอุทยานเฉลิมกาญจนาภิเษก ในงานมีการแสดงสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของทุกอำเภอในจังหวัดนนทบุรี มีการแสดงแสงสีเสียงและการแสดงวัฒนธรรมไทย

2. งานสงกรานต์ของชาวมอญ

งานสงกรานต์ของชาวมอญ เป็นประเพณีสงกรานต์ของคนไทยเชื้อสายมอญที่อาศัยเกาะเกร็ด มีธรรมเนียมปฏิบัติที่เป็นเอกลักษณ์แตกต่างจากที่อื่น ชาวไทยเชื้อสายมอญจะเรียกประเพณีสงกรานต์ว่า "ป๊องอะหัต๊ะห์" แต่ละชุมชนบนเกาะเกร็ดมีการทำบุญเฉลิมฉลองกันอย่างครึกครื้น เทศกาลสงกรานต์จัดขึ้นหลายวัน โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 13 เมษายนไปจนถึงประมาณต้นเดือนพฤษภาคมของทุกปี งานสงกรานต์จะเริ่มจากการทำบุญฉลองสงกรานต์ ประกอบด้วย การแห่ข้าวแช่ แห่น้ำหวาน แห่สงกรานต์ ปล่อยปลา และทำบุญกลางบ้าน ก่อนวันสงกรานต์จะมีการกวนขนมกะละแม ข้าวเหนียวแดง ข้าวเหนียวแก้ว และมีการทำคอนมจินหรือขนมจิ้นเพื่อทำบุญด้วย ในตอนเย็นและกลางคืนจะมีการเล่นส่ำมอญและทะเลมอญ หลังวันที่ 15 เมษายนจะมีการทำบุญกลางบ้าน จากนั้นจะมีการทำบุญต่อเนื่องไปจนถึงต้นเดือนพฤษภาคม มีการทำบุญสงฆ์พระ แห่หางหงส์ และจบด้วยการรำเจ้าประจำปีของแต่ละหมู่บ้าน

3. การร้องเพลงพื้นบ้านทะเลมอญ

"ทะเลมอญ" เป็นเพลงพื้นบ้านเก่าแก่ของคนไทยเชื้อสายมอญ นิยมร้องในเทศกาลสงกรานต์ งานมงคลและงานอวมงคล เนื้อร้องและท่วงทำนองของเพลงเป็นภาษามอญแต่อาจมีภาษาไทยปนบ้างในบางตอน เนื้อร้องเป็นการร้องโต้ตอบระหว่างฝ่ายชายกับฝ่ายหญิง อาจจะเป็นการเกี้ยวพาราสี ต่อปากต่อคำ หรือมีข้อธรรมะโต้ตอบกัน ทั้งนี้แล้วแต่ว่าผู้ร้องจะดำเนินเรื่องอย่างไร มีการรำประกอบด้วยแต่ไม่เป็นแบบแผนตายตัว นอกจากนี้ยังมีเพลงมอญประเภทเพลงใหญ่ซึ่งเป็นเพลงหลักที่ใช้บรรเลงขณะทำบุญที่บ้านหรือที่วัด ได้แก่ เพลงประจำบ้านทางตรง เพลงประจำบ้านทางกลาง เพลงประจำวัดทางตรง และ เพลงประจำวัดทางกลาง เป็นต้น

4. การละเล่นส่ำมอญ

การละเล่นส่ำมอญ เป็นการละเล่นพื้นบ้านของคนไทยเชื้อสายมอญในช่วงเทศกาลสงกรานต์ การละเล่นส่ำมอญนิยมเล่นในช่วงเย็นและกลางคืน เพื่อเปิดโอกาสให้หนุ่มสาวได้มีโอกาสรู้จักสนิทสนมกันโดย

อยู่ในสายตาผู้ใหญ่ เพราะสถานที่เล่นสะบ้ามอญนั้น จะจัดขึ้นในบริเวณบ้าน สถานที่เล่นสะบ้ามอญ เรียกว่า "บ่อน" เป็นลานดินที่ปรับผิวหน้าให้เรียบ ประดับบริเวณด้วยกระดาสีและผ้าสีต่างๆ

5. งานประเพณีการทำบุญกลางบ้าน

งานประเพณีการทำบุญกลางบ้านที่เกาะเกร็ด คนไทยเชื้อสายมอญเรียกว่า "ปียักกาวา อาโต้ห์ กวาน" การทำบุญทำเพื่อเสริมความเป็นสิริมงคลแก่ชาวบ้าน การทำบุญกลางบ้านมักจัดขึ้นหลังวันที่ 15 เมษายน มีการเลี้ยงพระในตอนเช้าและทานข้าวร่วมกัน ก่อนสงกรานต์ประมาณหนึ่งสัปดาห์ ชาวบ้านจะเตรียมกวนกาละแม กวนข้าวเหนียวแดง กวนข้าวเหนียวแก้ว ซึ่งเป็นขนมสำหรับทำบุญในเทศกาล สงกรานต์ นอกจากขนมแล้วยังมีการทำขนมจีนหรือ "คะนอมจิน" เพื่อเตรียมทำบุญด้วย

6. งานประเพณีการปล่อยปลา

งานประเพณีการปล่อยปลา จัดขึ้นในช่วงสงกรานต์ มีที่มาจากการที่ชาวมอญซึ่งมีอาชีพเกษตรกรรม มักพบเห็นปลาติดอยู่ตามท้องร่อง จึงช่วยนำปลาไปปล่อยที่แม่น้ำ ต่อมาจึงกลายเป็นประเพณีปล่อยปลา ในวันสงกรานต์ เพราะเดือนเมษายนของไทยเป็นเดือนที่ไม่มีฝน พิธีกรรมปล่อยปลาก็คือเป็นการช่วยต่ออายุสัตว์ ชาวมอญเชื่อว่าเป็นการสะเดาะเคราะห์เพื่อต่ออายุให้ผู้ปล่อยปลา หลังวันที่ 15 เมษายนจะมี ขบวนแห่ปลาและนกของคนไทยเชื้อสายมอญที่เกาะเกร็ด หนุ่มสาวจะหิ้วถังหรือโถใส่ปลาเพื่อนำปลาไปปล่อยที่ท่าหน้าวัดปรมัยยิกาวาส

7. งานประเพณีการรำเจ้า

งานประเพณีการรำเจ้า เป็นส่วนหนึ่งของงานสงกรานต์ของคนไทยเชื้อสายมอญ จัดขึ้นในช่วง หลังเทศกาลสงกรานต์หรือขึ้น 1 ค่ำ เดือน 6 เป็นการแสดงความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์โดยเฉพาะศาล ประจำหมู่บ้านของตน

8. งานประเพณีการสรงน้ำพระและเจดีย์มอญ

งานประเพณีการสรงน้ำพระและเจดีย์มอญ เป็นอีกพิธีสำคัญในช่วงเทศกาลสงกรานต์หลังจากที่ได้มีการทำบุญกลางบ้านแล้ว ชาวบ้านจะร่วมกันทำบุญสรงน้ำพระพุทธรูปและพระเจดีย์สำคัญในวัด เปลี่ยนผ้าแพรสีแดงที่พันรอบพระเจดีย์ทุกองค์ คนไทยเชื้อสายมอญเชื่อว่าการทำบุญให้ทานในช่วง เทศกาลจะทำให้อยู่เย็นเป็นสุข

9. การละเล่นเพลงระบำบ้านไกล

การละเล่นเพลงระบำบ้านไกล เป็นการละเล่นเพลงพื้นบ้านของชาวเกาะเกร็ดในเทศกาลต่างๆ รวมทั้งในเทศกาลสงกรานต์ หลังจากการเล่นสะบ้า จะมีการร้องและรำเพื่อความสนุกสนาน ในการละเล่น เพลงไม่จำกัดจำนวนผู้เล่น แบ่งผู้เล่นออกเป็นฝ่ายชายและฝ่ายหญิง นั่งเรียงแถวหน้ากระดานอยู่คนละฝั่ง แต่หันหน้าเข้าหากัน มีครกตำข้าวอยู่ตรงกลางลาน ตั้งกันครกขึ้น ฝ่ายชายเริ่มโดยออกมานั่งบนครกตำข้าว 1 คน หันหลังให้ฝ่ายหญิง จากนั้นผู้หญิง 1 คน จะใช้มือตบพื้น แล้วให้ผู้ชายที่นั่งอยู่บนครกทายว่า ใครตบ ถ้าทายถูก ผู้หญิงที่ตบพื้นก็ต้องออกมาร้องและรำคู่กับชายที่กลางลาน คนที่เหลือจะเป็นลูกคู่และปรบมือให้จังหวะ ฝ่ายชายจะนั่งโสร่งลอยชาย สวมเสื้อคอกลม พาดผ้าสองไหล่ ผู้หญิงจะนั่งผ้าถุงสี สวมเสื้อแขนกระบอกมีผ้าสไบคล้องคอปล่อยชายให้ห้อยอยู่ด้านหน้าทั้ง 2 ชาย

10. งานประเพณีแห่ข้าวแช่

งานประเพณีการแห่ข้าวแช่ เป็นประเพณีที่ชาวไทยเชื้อสายมอญเรียกว่า "เปิงฮุงกราน" โดยในเช้าวันสงกรานต์ชาวบ้านจะจัดเตรียมสารบอาหาร นำข้าวแช่ใส่ในหม้อดินเผา ซึ่งภาชนะหม้อดินเผาจะช่วยทำให้ข้าวแช่เย็นและมีกลิ่นหอมน่ารับประทาน ที่เกาะเกร็ดจะมีการหุงข้าวแช่โดยจัดทำรวมกันเป็นหมู่บ้าน ชาวบ้านจะร่วมช่วยกันออกค่าใช้จ่ายและร่วมกันทำข้าวแช่ เวลานำข้าวแช่ไปถวายพระที่วัดจะจัดเป็น

ขบวนแห่ เรียกว่า "แห่ข้าวแช่" และจะจัดทำพิธีบูชานางสงกรานต์ที่ชาวมอญเรียกว่า "มีขงกรานต์" ด้วยการสร้างศาลเพียงตาหน้าบ้านและนำข้าวแช่พร้อมเครื่องบูชามาวางไว้ และมีการส่งสารรับข้าวแช่ให้แก่ญาติผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือเพื่อเป็นการแสดงความเคารพ โดยปกติการแห่ข้าวแช่จะทำการปีละ 2 ครั้ง คือ ในวันสงกรานต์และวันออกพรรษา

11. งานประเพณีแห่หางหงส์

งานประเพณีการแห่หางหงส์ เป็นประเพณีในเทศกาลสงกรานต์ หางหงส์จะทำด้วยผ้าตัดเป็นรูปธงยาวผูกปลายไม้ ชาวบ้านจะแห่หางหงส์ไปตามหมู่บ้านเพื่อความเป็นสิริมงคลและถวายเป็นพุทธบูชา ชาวบ้านที่มีศรัทธามักตัดผมตนเองผูกไว้ที่หางหงส์แล้วแห่ไปตามหมู่บ้าน เมื่อถึงวัดชาวบ้านจะสักการะพระเจดีย์ที่สำคัญของวัดนั้น แล้วเชิญหางหงส์ขึ้นสู่ยอดเสาหงส์ของวัด ในขณะที่พระสงฆ์สวดชัยโถเพื่อเป็นสิริมงคล

12. งานประเพณีการแห่น้ำหวาน

งานประเพณีการแห่น้ำหวาน เป็นประเพณีที่ทำหลังจากวันสงกรานต์ประมาณหนึ่งสัปดาห์ โดยชาวบ้านช่วยกันนำน้ำหวานบรรจุใส่ขวดและจัดเป็นขบวนแห่ไปถวายแด่พระภิกษุสงฆ์ เมื่อขบวนแห่ถึงวัดก็นำน้ำหวานที่จัดไว้ถวายพระสงฆ์และสามเณรทุกรูปในวัด ขบวนแห่น้ำหวานจะมีการนำนกและปลาเพื่อนำไปปล่อยตามวัดต่างๆ ตามเส้นทางที่ขบวนผ่านจะมีโรงทานตั้งอยู่เป็นระยะ

13. งานเทศกาลผลไม้และของดีเมืองนนท์

จังหวัดนนทบุรีมีสวนผลไม้ที่มีรสชาติอร่อยหลายชนิด โดยเฉพาะทุเรียนนนท์ งานเทศกาลผลไม้และของดีเมืองนนท์จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีช่วงกลางเดือนเมษายนถึงต้นเดือนมิถุนายนบริเวณริมเขื่อนหน้าศาลากลางเก่า ในงานมีการประกวดธิดาชาวสวน ประกวดผลไม้ พร้อมทั้งจำหน่ายผลไม้ที่ขึ้นชื่อของจังหวัดนนทบุรีและพื้นที่ใกล้เคียง ไม้ดอกไม้ประดับนานาชนิด และนิทรรศการเกี่ยวกับพืชผลทางการเกษตร

14. งานประเพณีหล่อเทียนพรรษาและแห่เทียนพรรษาทางน้ำ

งานประเพณีหล่อเทียนพรรษาและแห่เทียนพรรษาทางน้ำ จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี เนื่องจากพื้นที่ของจังหวัดนนทบุรีมีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านและมีคลองสาขามากมาย จังหวัดจึงส่งเสริมให้ชาวบ้าน โดยเฉพาะชาวอำเภอบางกรวยสืบทอดประเพณีการแห่เทียนพรรษาทางน้ำที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยพิธีจะจัดขึ้นก่อนวันเข้าพรรษา

15. งานประเพณีการตักบาตรน้ำผึ้ง

งานประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง เป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาในชุมชนชาวไทยเชื้อสายมอญ การตักบาตรด้วยน้ำผึ้ง จัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ลักษณะคล้ายการตักบาตรตามปกติแต่ชาวบ้านจะใส่บาตรพระด้วยข้าว น้ำผึ้ง และข้าวต้มลูกโยน

16. งานประเพณีทำบุญตักบาตรพระร้อยแปด

งานประเพณีการทำบุญตักบาตรพระร้อยแปด เป็นประเพณีที่ปฏิบัติต่อกันมาตั้งแต่สมัยโบราณในอำเภอบางกรวย ซึ่งตั้งอยู่ไม่ไกลจากเกาะเกร็ดมากนัก โดยจัดขึ้นหลายวัดตามลำน้ำในคลองบางกอกน้อย เช่น วัดไทยเจริญ วัดบางไกรนอก วัดอุทยาน วัดโบสถ์ และวัดบางไกรใน ประเพณีนี้จะเริ่มขึ้นตั้งแต่วันแรม 7 ค่ำ เดือน 12 โดยพระสงฆ์พายเรือรับบาตรแทนการเดินบิณฑบาตด้วยเท้า คำว่า "พระร้อยแปด" มิได้หมายถึง มีพระภิกษุสงฆ์จำนวน 108 รูปเท่านั้น แต่หมายถึงมีพระมาร่วมพิธีจำนวนมาก

17. งานประเพณีตักบาตรทางน้ำ

งานประเพณีตักบาตรทางน้ำ เป็นประเพณีในเทศกาลออกพรรษาซึ่งชาวเกาะเกร็ดและชาวอำเภอบางเกร็ดจัดในวันพระขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 โดยคนมอญจะตกแต่งเรือสำหรับให้พระภิกษุสงฆ์และลูกศิษย์จากวัดต่างๆ พายออกไปรับบิณฑบาตตามบ้านเรือนของคนไทยเชื้อสายมอญที่อยู่สองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาเริ่มตั้งแต่เช้าตรู่ก่อนพระอาทิตย์ขึ้น ชาวบ้านจะมารวมกันเพื่อทำบุญเป็นจำนวนมาก เรือที่ใช้ส่วนมากเป็นเรือขนาดใหญ่ เรือบางลำมีลูกศิษย์จำนวนมาก ในการตักบาตรลูกศิษย์ในเรือแต่ละลำจะมีการร้องรำทำเพลงอย่างสนุกสนานครึกครื้นดังไปทั่ว เมื่อรับบิณฑบาตครบทุกหมู่บ้านแล้วจึงพายเรือกลับวัด

18. งานประเพณีตักบาตรดอกไม้

งานประเพณีตักบาตรดอกไม้บนเกาะเกร็ด เป็นพิธีการสำคัญของเทศกาลออกพรรษา โดยจัดในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 หลังจากใส่บาตรทางน้ำในตอนเช้า ชาวบ้านจะรีบจัดอาหารไปถวายพระที่วัดปรมย์ยิกาวาส พระสงฆ์จากวัดต่างๆ บนเกาะจะไปฉันเพลรวมกันที่ศาลาการเปรียญ เมื่อฉันภัตตาหารเพลแล้วจะจัดขบวนเดินอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุไปยังพระอุโบสถ โดยจะมีชาวบ้านมารอเพื่อถวายดอกไม้

19. งานประเพณีการร้องเพลงเจ้าขาว

“เพลงเจ้าขาว” เป็นเพลงพื้นบ้านเก่าแก่ของชาวเกาะเกร็ดและอำเภอบางเกร็ด ซึ่งเป็นเพลงเรือของชาวมอญที่ใช้ร้องรับกันระหว่างพายเรือไปตามบ้านเรือนริมแม่น้ำ เพื่อบอกให้ทราบว่าเป็นเรือคณะนี้จะไปทำบุญที่วัดใด พร้อมกันนั้นก็ชักชวนให้คนมาร่วมทำบุญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเทศกาลทอดกฐินทอดผ้าป่า ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ระดับน้ำในแม่น้ำลำคลองเอ่อล้นตลิ่งเหมาะอย่างยิ่งที่ชาวบ้านจะออกมาบอกบุญทางเรือไปตามหมู่บ้านต่างๆ พร้อมกับร้องเพลงเรือ เชิญชวนให้ผู้มีจิตศรัทธาร่วมทำบุญด้วยกัน

เทศกาลและงานประเพณีอื่นที่จัดในโอกาสสำคัญ แต่ไม่ได้จัดเป็นประจำ

1. งานประเพณีการจุดลูกหนู

งานประเพณีจุดลูกหนู จะจัดขึ้นในงานศพพระของวัดมอญเท่านั้น ซึ่งในชุมชนปากเกร็ดจะได้แก่วัดสนามเหนือ เป็นต้น การจุดลูกหนูจะเป็นการจุดไฟเพื่อประชุมเพลิงเผาศพพระภิกษุสามเณรชาวมอญในการจุดจะใช้ดอกไม้เพลิงร้อยด้วยเชือกฉนวน เมื่อจุดไฟไฟจะวิ่งตามฉนวนไปยังดอกไม้เพลิงและดอกไม้เพลิงจะวิ่งไปจุดไฟที่เมรุ

2. งานประเพณีมอญรำ

งานประเพณีมอญรำ เป็นประเพณีของชาวมอญที่มีมาแต่โบราณตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช จัดขึ้นทั้งในงานมงคลและอวมงคลต่างๆ ในการรำผู้รำจะเป็นหญิงสาวจำนวน 8-12 คนแต่งกายด้วยชุดของชาวมอญ ห่มสไบเฉียง สร้อยแขนยาวทรงกระบอกกลม กล้าผมมวยรัดด้วยดอกมะลิ ทัดดอกไม้สดข้างหูและสวมกำไลที่ข้อเท้า การบรรเลงเพลงจะใช้วงปี่พาทย์มอญเล่นประกอบการรำและการร้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรม พบงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) ชื่น ศรีสวัสดิ์และเกริกไกร แก้วล้วน (2550) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้” โดยพบว่า สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ โดยการสำรวจและขึ้นบัญชีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ ก่อนจะเผยแพร่ให้ผู้ประกอบการทราบผ่านสื่อต่างๆ นอกจากนี้ ยังควรสร้างความรู้และความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยว

2) วรรณพร วนิชชากร วรรณวิภา จัตุชัย และมาลี บุขยมา (2542) ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย” โดยศึกษาความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 6 กลุ่ม ได้แก่ เจ้าหน้าที่รัฐของจังหวัด ผู้ประกอบการ ผู้นำชุมชน ประชาชนท้องถิ่น นักท่องเที่ยวไทย และนักท่องเที่ยวต่างชาติ ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่รัฐส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกับแนวคิด หลักการ และกรอบการดำเนินงานท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ในขณะที่ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นค่อนข้างแตกต่าง โดยผู้ประกอบการบางรายพยายามเรียนรู้และหาวิธีการแก้ปัญหาสภาพแวดล้อมมากขึ้น ผู้นำชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ในขณะที่ประชาชนเน้นการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติมให้นักท่องเที่ยว เช่น ที่พักและร้านอาหาร นักท่องเที่ยวชาวไทยมีการเตรียมตัวในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและมีความต้องการพบปะเรียนรู้กับชาวบ้านน้อยกว่านักท่องเที่ยวต่างชาติ อย่างไรก็ตาม นักท่องเที่ยวทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นตรงกันว่านักท่องเที่ยวทุกคนควรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวทั้งสองกลุ่มยังแสดงความต้องการหนังสือคู่มือการเดินทาง สิ่งที่ต้องและไม่ควรปฏิบัติ มัคคุเทศก์มืออาชีพและแผนที่

3) สุชาดา วรรณธะมานี (2542) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักศึกษามหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่า วิทยุเป็นสื่อที่นักศึกษาได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากที่สุด รองลงมาคือ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และนิตยสาร ตามลำดับ นักศึกษาที่มีคุณลักษณะต่างกัน เช่น ชั้นปี สถาบัน และภูมิสำเนา จะเปิดรับข่าวสาร มีทัศนคติ มีความรู้ และมีพฤติกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่างกัน การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อต่างๆ ขาดต้นมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นอกจากนี้ยังพบว่า ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์กับทัศนคติ แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4) วิไลลักษณ์ ชมภูศรี (2544) ศึกษาเรื่อง “การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ของนักท่องเที่ยวชาวไทย” ผลการวิจัยพบว่า โทรทัศน์เป็นสื่อที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับมากที่สุด รองลงมาคือ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ สื่อบุคคล ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่รัฐ ตามลำดับ โดยมีการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวจากสื่อต่างๆ เฉลี่ยในระดับปานกลาง มีความรู้และทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมาก และมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวในระดับปานกลาง นอกจากนี้ ยังพบว่า การเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่างๆ ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้และทัศนคติเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติ แต่ไม่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และยังพบว่าทัศนคติของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

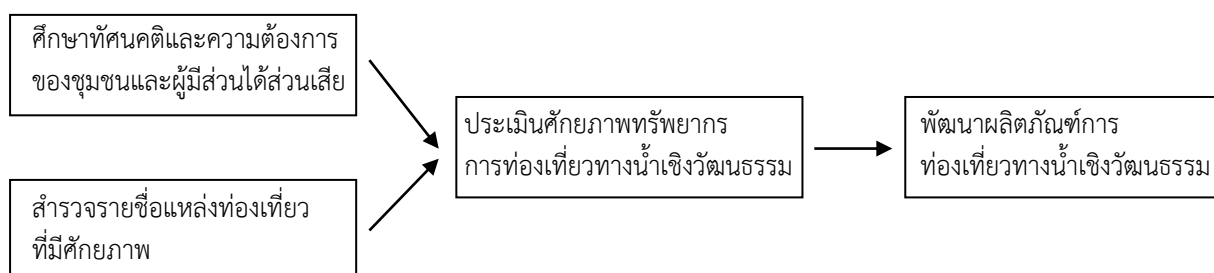
5) ชัยสิทธิ์ ดำรงวงศ์เจริญ (2550) ศึกษาเรื่อง “การจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงอนุรักษ์โดยมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติภูผาหิน จังหวัดสกลนคร” ผลการวิจัยพบว่า ถ้าผาหลาย ภูผาหลายมีภาพเขียนที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์อยู่ตามผนังในถ้ำเป็นจำนวนมาก เป็นหลักฐานที่ระบุถึงวัฒนธรรมการถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่นของคนในสมัยก่อน นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า การบริหารจัดการท่องเที่ยวในถ้ำและบริเวณใกล้เคียงยังขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชนในท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้วิจัยเริ่มใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ผู้วิจัยพบความเปลี่ยนแปลง

ของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ โดยพวกเขาเริ่มให้ความสนใจและเข้ามามีส่วนร่วมกับการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนเพิ่มมากขึ้น เช่น การฝึกปฏิบัติเป็นมัคคุเทศก์ การร่วมกันปรับปรุงภูมิทัศน์ของชุมชน และการร่วมมือจัดกิจกรรมด้านการแสดงเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาในพื้นที่

6) ทรงคุณ จันทจร (2549) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดองค์ความรู้เพื่อพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดมหาสารคาม” ผลการวิจัยพบว่า ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวที่มีจำนวนมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย คือ แหล่งท่องเที่ยวด้านสถาปัตยกรรมและโบราณสถาน จังหวัดมหาสารคามมีศักยภาพที่จะได้รับการพัฒนาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางศิลปะและวัฒนธรรมได้ โดยใช้การจัดประชุมสัมมนาและนิทรรศการ (MICE) เป็นยุทธศาสตร์ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางไปจังหวัดมหาสารคาม โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวกลุ่มนักวิชาการและข้าราชการ เนื่องจากจังหวัดมหาสารคามเป็นจังหวัดที่มีสถาบันการศึกษาของรัฐตั้งอยู่มากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

7) อภรณ์ สุนทรวาท (2551) ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาเชื่อมโยงเส้นทางทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดราชบุรีเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” พบว่า จังหวัดราชบุรีมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก จำนวน 8 แห่ง ได้แก่ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก พิพิธภัณฑสถานใหญ่วัดขนอน วัดหนองหอย วัดคงคาราม ถ้ำฤาษีเขาสูง เมืองโบราณคูบัว พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติราชบุรี พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง และมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก จำนวน 8 แห่ง ได้แก่ ค้างคาวร้อยล้าน วัดเขาช่องพราน ถ้ำเขาบิน น้ำตกแก้งชั้น ธารน้ำร้อนบ่อคลึง ศูนย์ศึกษาพรรณไม้ป่าสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ เขาระจิม อุทยานธรรมชาติวิทยา ถ้ำจอมพล ผู้วิจัยได้ประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 16 แห่ง โดยใช้ดัชนีชี้วัด 6 ด้าน ได้แก่ การเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก ช่วงเวลาที่ท่องเที่ยวได้ ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว การรวมกลุ่มของแหล่งท่องเที่ยว และความปลอดภัย ผลการประเมินระบุว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้ง 8 แห่งมีศักยภาพสูงมาก ในขณะที่แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 7 แห่งมีศักยภาพสูงมาก ยกเว้นเมืองโบราณคูบัวที่มีศักยภาพในระดับสูง ผู้วิจัยพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวระยะเวลา 2 วัน 1 คืนที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าหนึ่งแห่งเข้าด้วยกัน จำนวน 3 เส้นทาง และประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อเส้นทางทั้ง 3 เส้นทาง พบว่ามีความพึงพอใจในระดับมาก

กรอบแนวคิดทางทฤษฎี

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยมีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณผสม มุ่งศึกษาแนวทางในการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และนนทบุรี โดยการใช้แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามและแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล คณะผู้วิจัยพัฒนาแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ประชากรผู้ให้ข้อมูล

ประชากรผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และนนทบุรี ประกอบด้วยประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้รับผิดชอบงานด้านการท่องเที่ยวของหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการเอกชนด้านการท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว

วิธีการเก็บข้อมูล เครื่องมือ และจำนวนผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยเรื่องนี้ ดำเนินการ 5 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1. การศึกษาทัศนคติและความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม 2. การสำรวจรายชื่อแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมที่คาดว่าจะมีศักยภาพ 3. การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิและกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว 4. การวิพากษ์เส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม และ 5. การทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม

1. การศึกษาทัศนคติและความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม

คณะผู้วิจัยใช้การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ แบ่งเป็น 3 วิธี ได้แก่ การเสวนากลุ่ม (panel discussion) การสัมภาษณ์กลุ่มย่อย (focus group) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติและความต้องการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตลอดจนทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีในชุมชน โดยจะจัดการเสวนากลุ่มและ/หรือการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยจำนวน 6 – 8 กลุ่ม โดยจะจัดเป็นรายชุมชนที่ตั้งอยู่ในละแวกแหล่งท่องเที่ยวที่คาดว่าจะมีศักยภาพ โดยอ้างอิงจากการทบทวนวรรณกรรมและผลการวิจัยเบื้องต้นของโครงการย่อยที่ 1 จากนั้นจึงดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องประมาณ 30 คนหรือจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว (data saturation) เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลที่ครบถ้วน ในการเก็บข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือ แนวคำถามที่ใช้สัมภาษณ์ปรากฏในภาคผนวก นอกจากนี้ การวิจัยเรื่องนี้ ยังใช้ข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยและการสัมภาษณ์เชิงลึกของโครงการที่ 1 และ 2 ประกอบการกำหนดแหล่งท่องเที่ยวเพื่อลงพื้นที่ประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมในขั้นตอนที่ 3

2. การสำรวจรายชื่อแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมที่คาดว่าจะมีศักยภาพ

คณะผู้วิจัยใช้การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในการรวบรวมรายชื่อแหล่งท่องเที่ยวที่คาดว่าจะมีศักยภาพ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และนนทบุรี ประกอบด้วยการทบทวนวรรณกรรม การเสวนากลุ่ม การสัมภาษณ์กลุ่มย่อย การสัมภาษณ์เชิงลึก และการลงเรือสำรวจพื้นที่จริงสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา คณะผู้วิจัยดำเนินการขั้นตอนที่ 2 พร้อมกับขั้นตอนที่ 1 จากนั้นจึงสรุปรายชื่อแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมที่คาดว่าจะมีศักยภาพเพื่อดำเนินการในขั้นตอนที่ 3 ต่อไป

3. การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม

คณะผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยว จำนวน 3 ท่านและกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวจำนวน 46 คน ลงพื้นที่เพื่อเยี่ยมชมและรับฟังข้อมูลจากผู้รับผิดชอบพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ประเมินแหล่งท่องเที่ยวที่รวบรวมได้จากการสำรวจความคิดเห็นและทัศนคติ และจัดนำเที่ยวเพื่อพากลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวจำนวน 40 คนเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ที่คาดว่าจะมีศักยภาพจากนั้นรวบรวมข้อมูลการประเมินเพื่อนำไปพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำในขั้นตอนต่อไป ผู้ทรงคุณวุฒิได้ประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งโดยใช้แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวประเมินโดยใช้แบบสอบถามเรื่องศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมตามที่ปรากฏในภาคผนวก ก และ ข

4. การวิพากษ์เส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม

คณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินศักยภาพในขั้นตอนที่ 2 มาจัดทำเส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม จำนวน 4 เส้นทาง จากนั้นติดต่อเชิญผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชนจำนวน 6 – 8 คน มาร่วมอภิปรายกลุ่ม (group discussion) เพื่อคัดเลือกเส้นทางที่มีศักยภาพมากที่สุด

5. การทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม

คณะผู้วิจัยนำเส้นทางที่ได้จากการวิพากษ์เส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมในขั้นตอนที่ 4 มาจัดดำเนินการ โดยมีนักท่องเที่ยวจริงร่วมเดินทาง เพื่อประเมินความเป็นไปได้ในการบริหารจัดการ โดยประมาณการผู้ร่วมเดินทางเพื่อทดสอบเส้นทางจำนวน 30 คน หลังการเดินทาง เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามประเมินเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อประเมินศักยภาพของรายการนำเที่ยวที่จัดขึ้น

การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล

คณะผู้วิจัยจะคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 และ 2 คณะผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบลูกโซ่ (snowball sampling) ในการคัดเลือกผู้นำชุมชน ผู้รับผิดชอบงานด้านการท่องเที่ยวของหน่วยงานภาครัฐ และผู้ประกอบการเอกชนด้านการท่องเที่ยว โดยเริ่มจากการติดต่อผู้รับผิดชอบหลักด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัด เพื่อขอคำแนะนำเรื่องรายชื่อผู้รับผิดชอบงานด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับอำเภอและตำบล ผู้ประกอบการ รวมทั้งผู้นำชุมชนที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประชาชนในพื้นที่ จากนั้นจึงติดต่อเพื่อ

เชิญมาเข้าร่วมการเสวนากลุ่ม การสัมภาษณ์กลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์เชิงลึก สำหรับการเก็บข้อมูลจากประชาชนทั่วไปและนักท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ใช้การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลตามสะดวก

ขั้นตอนที่ 3 คณะผู้วิจัยคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิโดยพิจารณาจากคุณวุฒิ และประสบการณ์ที่เหมาะสม ตรงกับหัวข้อเรื่องที่ศึกษา สำหรับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวจำนวน 40 คนใช้การคัดเลือกตามสะดวก โดยเน้นเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีคุณลักษณะคล้ายกับกลุ่มเป้าหมายของเส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมที่พัฒนาขึ้น และสามารถร่วมเดินทางไปกับการลงพื้นที่ที่คณะผู้วิจัยจัดขึ้นทุกครั้ง

ขั้นตอนที่ 4 คณะผู้วิจัยใช้วิธีการกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน โดยพิจารณาจากโครงสร้างการบริหารงานการท่องเที่ยวของประเทศเป็นเกณฑ์

ขั้นตอนที่ 5 คณะผู้วิจัยใช้วิธีประสานกับบริษัทตัวแทนการท่องเที่ยวเพื่อประชาสัมพันธ์ให้บุคคลทั่วไปร่วมเดินทางทดสอบเส้นทาง

เครื่องมือและขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วนหลัก คือ เครื่องมือสำหรับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ และเครื่องมือสำหรับการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพทั้งการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยและการสัมภาษณ์เชิงลึกใช้แบบสัมภาษณ์ที่พัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม ผลการวิจัยเบื้องต้นจากโครงการที่ 1 และการปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยว การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวใช้เครื่องมือ 3 ชุด คือ แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งพัฒนาโดยสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยการสนับสนุนของสำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยปรับกลุ่มคำถามที่ 1.2.1 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวจากการเดินทางด้วยรถเป็นการเดินทางด้วยเรือเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ แบบสอบถามประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว และแบบสอบถามประเมินเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งพัฒนาประเด็นขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม และผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 จากนั้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแก้ไขความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยและทีมงานเก็บข้อมูลด้วยตนเองตามขั้นตอนที่ระบุไว้ข้างต้น โดยดำเนินการตั้งแต่วันที่เดือนพฤศจิกายน 2555 – ตุลาคม 2556

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพ

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเรียบร้อยแล้ว คณะผู้วิจัยได้ถอดข้อความจากแถบบันทึกเสียง จากนั้นใช้หลักการวิเคราะห์แก่นสาระ (thematic analysis) ในการจัดระบบและแยกประเภทของข้อมูลก่อนสรุปประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ข้อมูลเชิงปริมาณ

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณเรียบร้อยแล้ว คณะผู้วิจัยได้ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลในแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว จากนั้นใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุดและต่ำสุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่องการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และนนทบุรีมีผลการวิเคราะห์เรียงตามลำดับ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล
2. ทศนคติและความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม (วัตถุประสงค์ข้อ 1 และ 3)
3. สรุปฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพในความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (วัตถุประสงค์ข้อ 4)
4. สรุปผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม (วัตถุประสงค์ข้อ 2 และ 3)
5. สรุปผลการวิพากษ์เส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม (วัตถุประสงค์ข้อ 2 และ 3)
6. สรุปผลการทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม (วัตถุประสงค์ข้อ 2 และ 3)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพสำหรับการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้จัดการเสวนากลุ่มจำนวน 6 ครั้ง มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของการจัดการการท่องเที่ยวในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และนนทบุรีเข้าร่วม จำนวนรวม 20 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนหน่วยงานภาครัฐที่กำกับดูแลด้านการท่องเที่ยว ประชาชน ผู้นำชุมชน และผู้ประกอบการเอกชนด้านการท่องเที่ยว จัดการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยจำนวน 2 ครั้ง มีผู้เข้าร่วมจำนวน 9 คน เป็นประชาชนในท้องถิ่น มีอายุเฉลี่ย 22 ปี เพศชาย 4 คน และเพศหญิง 5 คน และจัดสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่างๆ จำนวน 25 คน มีอายุเฉลี่ย 35 ปี เพศชาย 13 คน และเพศหญิง 12 คน มีผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยว จำนวน 3 ท่านเป็นผู้ประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวโดยใช้แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของสำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว ผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วยนักวิชาการด้านการท่องเที่ยวชุมชน นักวิชาการด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และนักวิชาการที่มีประสบการณ์บริหารงานองค์กรของรัฐที่กำกับดูแลการท่องเที่ยวภายในประเทศ และกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเยาวชน จำนวน 46 คนเป็นผู้ประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวโดยใช้แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้น นักท่องเที่ยวเหล่านี้มีอายุอยู่ในช่วง 20 - 24 ปี ซึ่งเป็นนักศึกษาที่เรียนวิชาเอกการจัดการการท่องเที่ยว นอกจากนี้ ยังมีนักท่องเที่ยวที่ร่วมเดินทางจริงในขั้นตอนการทดสอบเส้นทางจำนวน 40 คนที่ให้ข้อมูลโดยการกรอกแบบสอบถาม รวมมีผู้ให้ข้อมูลในโครงการที่ 3 จำนวน 143 คน นอกจากนี้ การศึกษานี้ ยังใช้ข้อมูลจากโครงการที่ 1 และโครงการที่ 2 ซึ่งดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เน้นกลุ่มผู้บริหารของจังหวัด นักวิชาการและผู้นำชุมชน คณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากช่องทางต่างๆ มาเปรียบเทียบและใช้ตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ในการวิพากษ์เส้นทางท่องเที่ยว ได้เชิญผู้รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากส่วนกลาง และในพื้นที่ รวมทั้งผู้ประกอบการ จำนวน 11 คนมาอภิปรายเส้นทางท่องเที่ยวที่พัฒนาขึ้น จากนั้น ได้จัดทดสอบเส้นทาง โดยมีนักท่องเที่ยวร่วมเดินทางจำนวน 40 คน

ทัศนคติและความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม

จากการจัดเสวนากลุ่ม สัมภาษณ์กลุ่มย่อย และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และนนทบุรี คณะผู้วิจัยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและทัศนคติที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตน โดยแยกเป็นประเด็นด้านความต้องการการท่องเที่ยวในพื้นที่ ความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว และการส่งเสริมและสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐอันจะก่อให้เกิดการท่องเที่ยว ข้อมูลนำเสนอรายจังหวัด ดังนี้

1. จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประเด็นด้านความต้องการการท่องเที่ยวในพื้นที่

การท่องเที่ยวมีความจำป็นต่อจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีโบราณสถานจำนวนมากทั้งที่มีความสมบูรณ์และเหลือเพียงซากปรักหักพัง ซึ่งล้วนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาตินิยมเดินทางมาเยี่ยมชมและศึกษาประวัติศาสตร์ต่างๆ จุดเด่นของอยุธยา คือ การเป็นเมืองมรดกโลกที่ยังมีชีวิต มีคนอาศัยอยู่ คนในชุมชนตระหนักดีว่าตนอาศัยอยู่ในเมืองท่องเที่ยว ชาวบ้านอยากให้นักท่องเที่ยวเดินทางมา ทุกคนต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยอัธยาศัยไมตรีที่ดี ยิ้มแย้มกับทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ชาวบ้านชอบการท่องเที่ยวเพราะนำรายได้เข้าสู่ชุมชน ทั้งชาวบ้านที่ประกอบอาชีพค้าขาย และรับจ้างทำงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น ชีรภมูเตอร์ไซค์ หรือขับเรือรับจ้าง ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า ร้านค้าส่วนใหญ่ในพื้นที่ท่องเที่ยวเป็นของชาวเมืองพระนครศรีอยุธยา ดังนั้น รายได้จากการขายของให้นักท่องเที่ยวจึงตกอยู่กับคนอยุธยา เช่น มีคนมาลืบจักรยาน ร้านจักรยานก็ได้รายได้เสริม นอกจากนี้ มีผู้ให้ข้อมูลเสนอว่า ควรมีการส่งเสริมให้เปิดโฮมสเตย์มากขึ้นเพื่อให้รายได้จากการท่องเที่ยวกระจายไปยังคนในชุมชนอย่างแท้จริง คนอยุธยาจะได้ไม่ต้องเดินทางไปต่างถิ่น เช่น เข้ากรุงเทพฯ เพื่อหางานทำ อย่างไรก็ตาม วิถีชีวิตบางด้านของชาวเมืองก็ได้รับผลกระทบ เช่น การเรียกเก็บค่าที่จอดรถในพื้นที่สาธารณะ ซึ่งเดิมชาวอยุธยาไม่เคยต้องเสีย

ผู้ให้ข้อมูลบางรายเสนอความเห็นว่าคุณที่อาศัยอยู่รอบนอกเกาะเมือง ก็อยากให้มีแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนได้รับความนิยม เพราะคิดว่าวัดในพื้นที่ของตนก็มีความสวยงาม มีศักยภาพที่จะดึงดูดให้คนมาเที่ยว โดยหวังว่าจะมีรายได้จากนักท่องเที่ยวเช่นกัน ผู้ให้ข้อมูลอีกส่วนกล่าวว่า แต่ละอำเภอของจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีจุดขายที่เป็นลักษณะเฉพาะของตน เช่น อำเภอเสนา มีวัดบางนมโค ซึ่งมีชื่อเสียงด้านเครื่องรางของขลัง อำเภอนครหลวงที่ถึงแม้จะเน้นความเป็นเมืองอุตสาหกรรมแต่ก็มีซากปรักหักพังของโบราณสถานที่สามารถใช้เป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวได้ นอกจากประเด็นเรื่องรายได้แล้ว การท่องเที่ยวยังช่วยให้คนอยุธยาได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง โดยเฉพาะด้านภาษา เช่น คนขับรถสามล้อในอยุธยาสามารถสื่อสารกับชาวต่างชาติเป็นภาษาอังกฤษได้

ความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว

ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นตรงกันว่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยาความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว เป็นจังหวัดที่มีวัดจำนวนมาก คนไทยศรัทธาในพระพุทธศาสนาก็จะนิยมมาไหว้พระ ทำบุญที่อยุธยา สังเกตได้จากตัวเลขจำนวนนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน ที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กว่า 6 ล้านคนต่อปี ผู้คนนิยมเดินทางมาเที่ยวทุกวัน โดยเฉพาะเสาร์-อาทิตย์จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเป็นจำนวนมาก ซึ่งนับว่ามีจำนวนมากกว่าจังหวัดใกล้เคียง เส้นทางเดินทางจากกรุงเทพฯ มาอยุธยามีความสะดวก ใช้เวลาไม่นาน การเดินทางในตัวเมืองก็สะดวก ถึงแม้ไม่มีรถ

ประจำทาง แต่มีรถสองแถวรับจ้าง ในแม่น้ำมีเรือขนาดใหญ่ คล้ายเรือสำราญขนาดย่อมให้บริการ มีบริษัทเรือที่ให้บริการเรือท่องเที่ยวหลากหลายขนาด ร้านอาหารบางร้านมีเรือที่สามารถให้บริการอาหารแก่นักท่องเที่ยวในขณะล่องเรือ ชุมชนริมน้ำขอรับการท่องเที่ยวเช่นกันเพราะน่ารักได้มาให้ ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งกล่าวว่า ที่บ้านทำธุรกิจเรือข้ามฟาก มีผู้มาติดต่อให้หาเรือพานักท่องเที่ยวเที่ยวอยู่เป็นประจำ นักท่องเที่ยวนิยมล่องเรือ โดยเฉพาะในเขตรอบเกาะเมือง แต่ถ้าเชื่อมสามจังหวัดและเดินทางมาตั้งแต่กรุงเทพฯ ระยะทางไกลมาก อาจมีผู้สนใจเดินทางน้อย นอกจากนี้ จังหวัดพระนครศรีอยุธยายังขาดโรงแรมขนาดใหญ่ที่เพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยว หากมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากต้องการจะพักค้างคืนถึงแม้ว่าปัจจุบัน จะเริ่มมีชุมชนที่รับจัดบริการโฮมสเตย์ให้นักท่องเที่ยวมาเสริม ผู้ให้ข้อมูลอีกกลุ่มเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวบางจุดยังเข้าถึงได้ยาก ไม่มีรถประจำทาง หรือมีแต่ต้องรอรถนานมาก

การส่งเสริมและสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐอันจะก่อให้เกิดการท่องเที่ยว

ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการสร้างถนนคนเดินในวันเสาร์-อาทิตย์ มีการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น งานมรดกโลก เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาอยุธยา มีการพัฒนาปลูกสร้างสิ่งใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง ในช่วงเทศกาล มีการตกแต่งประดับประดาไฟต่างๆ แต่โดยทั่วไป พบเห็นป้ายเชิญชวนมาร่วมงานต่างๆ ของจังหวัด แต่บางส่วนให้ข้อมูลว่ายังไม่เห็นการพัฒนาเป็นรูปธรรม ชาวบ้านยังไม่ทราบนโยบายและรายละเอียดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว อยากให้จังหวัดโฆษณาประชาสัมพันธ์จังหวัดมากกว่านี้ จะได้มีนักท่องเที่ยวเดินทางมามากขึ้น น่ายกได้มาสู่จังหวัดมากขึ้น และอยากให้คงอยุธยาให้เป็นเมืองมรดกโลก

ผู้ให้ข้อมูลแนะนำว่า ผู้รับผิดชอบควรจัดคนมาดูแลการจอดรถของนักท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อความปลอดภัยและเป็นระเบียบเรียบร้อย อยากให้จัดการเรื่องจอดรถให้ดี บางทีรถบัสจอดทับช่องทางสัญจร ทำให้การจราจรติดขัดมาก ช่วงที่เดินไปมาก็อันตราย มูลช่างก็ไม่ได้รับการดูแลให้เรียบร้อย บางส่วนขึ้นประเด็นเรื่องการกำจัดขยะ อยากให้ปรับทัศนียภาพของจังหวัดให้สวยงาม ให้สะอาดขึ้น การพัฒนาที่ไม่ไปในทิศทางเดียวกันเป็นอีกสาเหตุที่ทำให้จังหวัดขาดผังเมืองที่ดี ผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งมองว่ามีหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบจำนวนมากเกินไป ทั้งกรมชลประทาน กรมเจ้าท่า กระทรวงการท่องเที่ยวฯ กรมศิลปากร และดำเนินการอย่างไม่มีการประสานงานกันมากเท่าที่ควร ทำให้ขาดการบูรณาการ กรมศิลปากรห้ามคนในท้องถิ่นเข้าไปขายของในโบราณสถาน ให้แต่ภาคเอกชนซึ่งมีส่วนแบ่งให้กับหน่วยงานราชการเข้าไปขาย ปัญหาอีกด้าน คือ การรื้อล้างพื้นที่ท่องเที่ยว ชาวบ้านบางกลุ่มเข้าไปปลูกสร้างบ้านเรือนในเขตโบราณสถาน นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลต้องการให้ส่วนกลางมีมาตรการจัดการน้ำที่ดีกว่านี้ น้ำมักจะท่วมทุกปีระหว่างเดือนกันยายน – ตุลาคม ไม่อยากให้ท่วม โดยเฉพาะในเขตเมืองซึ่งจะทำให้โบราณสถานได้รับความเสียหายซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อศักยภาพทางการท่องเที่ยวของจังหวัดอย่างเมื่อคราวปี พ.ศ. 2554 มีการทำคันดินเหนียวขึ้นมากัน แต่ก็ไม่สามารถป้องกันน้ำบริเวณรอบเกาะเมืองได้ ทำให้น้ำท่วม ได้รับความเสียหายให้แก่โบราณสถาน จนปัจจุบัน ก็ยังมีคราบน้ำและคราบน้ำมันติดอยู่บนโบราณสถานบางส่วน

2. จังหวัดปทุมธานี

ประเด็นด้านความต้องการการท่องเที่ยวในพื้นที่

จังหวัดปทุมธานีเป็นจังหวัดที่เน้นอุตสาหกรรมมากกว่าธุรกิจการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ที่มีความเห็นว่าจังหวัดปทุมธานีไม่ได้ต้องการให้มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในทุกพื้นที่ การมี

ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงในชุมชน อาจไม่ได้เป็นตัวบ่งชี้ว่าคนในชุมชนนั้นต้องการให้มีการท่องเที่ยว เช่น ผู้ให้ข้อมูลจากอำเภอสามโคกกล่าวว่า คนในชุมชนประสงค์จะใช้ชีวิตแบบสงบ ไม่วุ่นวายอยู่อย่างพอเพียง จึงไม่ต้องการให้มีคนภายนอกเข้าไปในชุมชน บ้างมีความเห็นว่า การท่องเที่ยวอาจทำให้วัฒนธรรมบางส่วนถูกทำลาย วิถีชีวิตของคนในชุมชนอาจเปลี่ยนไปเพราะคนท้องถิ่นต้องการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนกังวล คนในบางพื้นที่ยังอยากให้อนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมของตนไว้ จึงจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางเข้าไปในพื้นที่ เช่น ชุมชนวัดศาลาแดงเหนือซึ่งยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้าไปศึกษาวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และสิ่งปลูกสร้างตามความเชื่อของคนมอญ แต่ต้องไปเป็นกลุ่มเล็ก สำหรับชาวบ้านที่ต้องการการท่องเที่ยว มีความเห็นว่าการท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดรายได้ บางคนอยู่บ้านเฉยๆ ก็อาจมีรายได้จากการท่องเที่ยว บ้างคิดว่าการมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาในท้องถิ่น สามารถสร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในท้องถิ่น นอกจากนี้ ผู้นำชุมชนยังมีบทบาทสูงในการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ชาวบ้านมักจะเชื่อตามผู้นำชุมชน ถ้าผู้นำอยากให้มีการท่องเที่ยว ชาวบ้านจะร่วมผลักดัน ก็สามารถทำให้การท่องเที่ยวเกิดขึ้นในพื้นที่ได้

จังหวัดปทุมธานีมีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบในการจัดการการท่องเที่ยวทางน้ำ แต่จังหวัดยังไม่มีจุดขายของจังหวัดที่ชัดเจน เมื่อนำไปเทียบกับจังหวัดที่อยู่ใกล้เคียง จึงมักถูกมองข้ามและเป็นทางผ่านให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปกรุงเทพมหานคร นครปฐม หรือพระนครศรีอยุธยา ดังนั้น จึงต้องพัฒนาจุดขายออกมาให้ชัดเจน เพราะมีจุดขายด้านการท่องเที่ยวที่ใกล้เคียงกับจังหวัดนนทบุรีมาก ไม่ว่าจะเป็นอาหาร ประเพณี หรือของที่ระลึก เช่น ตุ่มสามโคก อาจใช้ดอกบัวเป็นจุดขายของจังหวัด และควรจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับดอกบัวทั่วทุกพื้นที่ในจังหวัด เช่น การจัดตั้งตลาดน้ำบัว พิพิธภัณฑสถานบัว หรืออาจจัดงานประจำปีถวายบัวแด่สมเด็จพระพุฒาจารย์โต พรหมรังสี ณ วัดโบสถ์ ซึ่งเป็นการสืบสานตำนานการทูลเกล้าฯ ถวายบัวแด่รัชกาลที่ 2 เมื่อครั้งเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมจังหวัดปทุมธานี อย่างไรก็ตาม จำนวนบัวในจังหวัดยังมีไม่มากพอในปัจจุบัน ผู้ให้ข้อมูลจึงเสนอให้ทางเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ช่วยปลูก ซึ่งจะเห็นผลเร็วกว่าให้ชาวบ้านทั่วไปปลูกบัวด้วยตนเอง การใช้ดอกบัวเป็นจุดขายจะช่วยให้จังหวัดปทุมธานีมีจุดขายที่แตกต่างจากจังหวัดนนทบุรี หากใช้แต่วัฒนธรรมมอญ จังหวัดปทุมธานีจะมีตำแหน่งทางการตลาดที่ไม่ต่างจากจังหวัดนนทบุรี ทำให้นักท่องเที่ยวไม่เดินทางมาเที่ยวในจังหวัดปทุมธานีได้ ผู้ให้ข้อมูลบางคนเสริมว่า ควรณรงค์ขอความร่วมมือประชาชนทั่วไปให้ช่วยกันปลูกบัวด้วย อย่างไรก็ตาม อุปสรรคที่อาจทำให้การณรงค์เรื่องการปลูกบัวไม่ประสบความสำเร็จ คือ ในปัจจุบัน ชาวบ้านไม่นำบัวหรือผลผลิตจากบัวมาใช้เป็นวัตถุดิบในชีวิตประจำวันมากนัก จึงไม่เห็นความจำเป็นของการปลูกบัว หากจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรม อาจต้องใช้เวลาพอสมควร โดยต้องเริ่มส่งเสริมให้ชาวบ้านใช้ดอกหรือผลผลิตจากบัวมาทำเป็นอาหาร ของใช้ หรือสินค้าที่ระลึกอื่นๆ นอกจากนี้ ยังต้องประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทราบเกี่ยวกับจุดขายเรื่องดอกบัวทั้งทางหนังสือและเว็บไซต์ต่างๆ

ผู้ให้ข้อมูลบางกลุ่มเสนอให้ทำเรื่องโฮมสเตย์ริมน้ำ เพราะจังหวัดมีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านสามารถจัดให้นักท่องเที่ยวล่องเรือและพักผ่อนน้ำคล้ายกับโฮมสเตย์ที่ตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อดึงนักท่องเที่ยวเข้ามาในจังหวัด ก่อนเชื่อมโยงให้เดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในจังหวัด อย่างไรก็ตาม มีผู้เสนอความเห็นต่างว่าชุมชนในจังหวัดหลายแห่ง ไม่สนับสนุนแนวคิดเรื่องการทำโฮมสเตย์ บางชุมชนเคยสร้างรีสอร์ทระหว่างสองหมู่บ้าน และสร้างทางเดินกลางเชื่อมสองหมู่บ้าน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชีวิตมอญ แต่ชาวบ้านยังไม่ยอมรับแนวคิดนี้ ชุมชนวัดศาลาแดงเหนือ ซึ่งมีศักยภาพในการจัดบริการโฮมสเตย์ได้ แต่ผู้นำและคนในชุมชนไม่ชอบทำ ด้วยเกรงว่าวิถีชีวิตคนมอญแบบดั้งเดิม

ของชุมชนอาจจะถูกปรับเปลี่ยนไปเป็นเชิงพาณิชย์ โดยผู้ให้ข้อมูลได้เปรียบเทียบแหล่งท่องเที่ยวแห่งหนึ่งในจังหวัดว่าเมื่อเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเต็มรูปแบบแล้ว ปัจจุบันมีนายทุนเข้ามาครอบงำผลประโยชน์จนวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวมอญในสถานที่แห่งนั้นเริ่มเปลี่ยนไป ผู้ค้าขายในพื้นที่เริ่มเป็นคนต่างถิ่น คนภายนอกเริ่มเข้าไปแสวงหาประโยชน์ ผู้ให้ข้อมูลอีกกลุ่มเห็นว่าการจัดบริการแบบโฮมสเตย์ค่อนข้างอันตราย เนื่องจากชาวบ้านไม่สามารถทราบได้ว่านักท่องเที่ยวเป็นใคร จะสร้างความเดือดร้อนหรือเป็นภัยกับชาวบ้านหรือไม่ บางคนอาจก่อความรำคาญโดยการตั้งวงดื่มสุรา หรือแม้แต่นักท่องเที่ยวที่แต่งตัวล่อแหลม ไม่มีมิติ ก็ส่งผลกระทบต่อคนในชุมชนได้ คนในพื้นที่ส่วนใหญ่ยังมีความอนุรักษ์นิยมสูง ในความเป็นจริง คนปทุมธานีไม่ค่อยได้เดินทางท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัด มีแต่เดินจับจ่ายซื้อของในห้างสรรพสินค้าและเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวกลางคืน ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนจึงอยากให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) รมรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้คนในท้องถิ่นมีการรับรู้เรื่องการท่องเที่ยวมากขึ้น เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วม

ความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว

ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นที่หลากหลายว่าจังหวัดปทุมธานีมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวหรือไม่ กลุ่มที่เห็นด้วยมีความคิดเห็นว่า จังหวัดปทุมธานีอยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร สามารถเดินทางมาสะดวก ทั้งทางบกและทางน้ำที่มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน ถึงแม้ว่าจะไม่มีแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นทางน้ำมากนัก แต่สามารถสร้างเรื่องเล่าร้อยเรียงสิ่งที่มีในจังหวัดเพื่อนำมาเป็นจุดขาย การท่องเที่ยวจะช่วยเผยแพร่วัฒนธรรมของคนในจังหวัดให้คนภายนอกรู้จัก คนส่วนใหญ่ต้องการให้มีการท่องเที่ยว มีเฉพาะส่วนน้อยที่ไม่อยากได้ สาเหตุที่บางคนไม่เห็นด้วย อาจเป็นเพราะยังได้รับข้อมูลที่คลาดเคลื่อน อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลอีกกลุ่มคิดว่า จังหวัดปทุมธานียังไม่มีความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาคราวละมากๆ นอกจากนี้ การเดินทางภายในจังหวัดยังไม่สะดวก มีเส้นทางคมนาคมเฉพาะในจุดหลัก เฉพาะในเขตอำเภอเมือง แต่ยังไม่ถึงแหล่งท่องเที่ยว ยังขาดการบูรณาการเชื่อมต่อเส้นทางให้ครอบคลุมทั้งจังหวัด สถานที่เด่นๆ รถอาจเข้าถึง แต่หลายแห่งยังเข้าถึงยาก แม้แต่วัดขนาดใหญ่ เช่น วัดโบสถ์ ก็มีถนนทางเข้าที่คับแคบ ไม่สะดวกสำหรับผู้ขับรถผ่าน หลายคนจึงอาจขับเลี้ยวเข้าวัดได้

ถึงแม้จังหวัดปทุมธานีจะมีเทศกาลและงานประเพณีของชาวมอญหรือมอญหลากหลายงานที่สามารถนำมาใช้เป็นจุดขาย แต่บางกลุ่มก็เห็นว่าจังหวัดปทุมธานียังขาดเอกลักษณ์ด้านประเพณีที่แตกต่างอย่างเด่นชัดจากจังหวัดอื่น สิ่งที่มีในปัจจุบัน เช่น การแห่ธงตะขาบ การทำข้าวโยน หรือข้าวแช่ ล้วนพบได้ในจังหวัดอื่นเช่นกัน เพราะฉะนั้น จังหวัดปทุมธานีต้องพยายามค้นหางานประเพณีที่มีเอกลักษณ์เฉพาะเป็นของตนเองให้ได้

การส่งเสริมและสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐอันจะเอื้อให้เกิดการท่องเที่ยว

ผู้ให้ข้อมูลบางกลุ่มเห็นความพยายามในการผลักดันเรื่องการท่องเที่ยวของหน่วยงานภาครัฐในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่มากเท่าที่ควร อีกทั้งยังขาดการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เช่น เมื่อคราวเปิดตลาดน้ำคลองสอง มีการประชาสัมพันธ์ดีมาก ยิ่งใหญ่ แต่ไม่จัดประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องจึงไม่สามารถขับเคลื่อนให้ตลาดน้ำคลองสองประสบความสำเร็จได้ รายการชิงร้อยชิงล้านของบริษัทเวิร์คพอยท์เคยนำเสนอเรื่องประเพณีสงกรานต์ของจังหวัดปทุมธานีแต่ผู้ว่าราชการไม่ได้พิจารณาเสนอ ทำให้ไม่เกิดผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรมแม้จะมีโอกาสประชาสัมพันธ์งานดังกล่าวออกสื่อหลัก การส่งเสริมการท่องเที่ยว

ต้องมีความต่อเนื่อง ต้องใช้เวลาอย่างน้อย 5 ปี และต้องมียงบประมาณเพียงพอ มิเช่นนั้น จะไม่เกิดผลเป็นรูปธรรม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลอยากให้ภาครัฐส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดในรูปแบบที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น เช่น การส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเช่าต่อแบบปากต่อปากถึงความน่าสนใจของจังหวัดปทุมธานี อยากให้มีโฆษณาจังหวัดมากกว่านี้ ปัจจุบัน ไม่ค่อยเห็นโฆษณาของจังหวัดปทุมธานีในสื่อกระแสหลักทางจังหวัดเลือกประชาสัมพันธ์เฉพาะช่วงเทศกาลต่างๆ เท่านั้น อยากให้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลอีกกลุ่ม ไม่ค่อยเห็นการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมของหน่วยงานภาครัฐ บ้างทราบว่ามีการบรรจุเรื่องการท่องเที่ยวในแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัด แต่ไม่เห็นการดำเนินงาน ในความเป็นจริง เมื่อมียุทธศาสตร์ที่ดี ควรจะนำมาปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ อยากให้ผู้รับผิดชอบให้ความสนใจเรื่องการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นว่าภาครัฐควรดูแลการท่องเที่ยวโดยเน้นให้เกิดความยั่งยืนที่กระจายครอบคลุมทั้งจังหวัด ในขณะที่ภาคเอกชนสามารถเน้นบริหารจัดการเพื่อให้เกิดความยั่งยืนเฉพาะที่ หากทั้งสองฝ่ายทำงานสอดคล้องกันได้ดี ย่อมเกิดความยั่งยืน และเป็นผลดีต่อชุมชนทั่วทั้งจังหวัด

จังหวัดปทุมธานีอาจมีจำนวนแหล่งท่องเที่ยวจำกัด ภาครัฐจึงยังหาจุดขายไม่ได้ว่าจะเชิญชวนนักท่องเที่ยวเดินทางมาทำกิจกรรมใด ถึงแม้จะมีวิถีชีวิตคนมอญ และประเพณีต่างๆ เช่น การกินข้าวแช่ (ข้าวใส่น้ำลอยดอกมะลิ พร้อมเครื่องเคียง) ผู้ให้ข้อมูลเสนอว่า หน่วยงานภาครัฐควรจัดกิจกรรมให้หลากหลายมากยิ่งขึ้นเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวจังหวัดปทุมธานี เช่น จัดให้มีตลาดน้ำ อาจสร้างเป็นหมู่บ้านเก่าๆ เกี่ยวกับชาวมอญ ปัจจุบัน องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) พยายามพัฒนาถนนคนเดิน แต่ต้องติดตามผลว่าจะได้รับการตอบรับอย่างไร นอกจากนี้ ยังอยากให้มีการจัดเส้นทางทางการท่องเที่ยวเป็นประจำด้วยเรือด่วนเจ้าพระยาจากท่าเรือเกียกกายมาถึงวัดโบสถ์ ซึ่งจะเอื้อประโยชน์ให้กับทั้งจังหวัดนนทบุรี และปทุมธานี โดยควรจัดให้มีทั้งวันธรรมดาและวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ อย่างไรก็ตาม ผู้เกี่ยวข้องต้องศึกษาเรื่องความถี่ของเรือ และจุดคุ้มทุน การเดินทางทางเรืออาจเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวทางบกได้ แต่ต้องพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวในรัศมี 1 กิโลเมตรจากท่าเทียบเรือให้มีความน่าสนใจสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปที่ท่องเที่ยว

ปัจจุบันมีหน่วยงานที่ดูแลงานการท่องเที่ยวหลายส่วน ทั้งส่วนกลางของจังหวัด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และหน่วยงานท้องถิ่น หากทำงานไม่สอดคล้องกัน จะทำให้ไม่มีพลังในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวมากพอ อยากให้หน่วยงานภาครัฐร่วมมือกันมากขึ้น ผู้ให้ข้อมูลยังแสดงความเห็นว่าการปรับเปลี่ยนทีมผู้บริหารของจังหวัดอาจส่งผลต่อความไม่ต่อเนื่องของนโยบายเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวภายในจังหวัด คณะทำงานที่ไม่ได้มาจากฝ่ายเดียวกัน มักมีความเห็นไม่สอดคล้องกัน การพัฒนาการท่องเที่ยวจึงควรให้ชุมชนเจ้าของวัฒนธรรมหรือเจ้าของพื้นที่เป็นผู้ดำเนินการ แต่หลายชุมชนยังไม่เล็งเห็นความจำเป็นของการท่องเที่ยว จึงไม่กล้าเสี่ยงลงทุนด้วยงบประมาณของชุมชน นอกจากนี้ ยังไม่ยอมรับภาระในการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในชุมชนของตน บางแห่งอยากของบประมาณจากส่วนกลางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เช่น ชุมชนวัดศาลาแดงเหนือ ต้องการสร้างพิพิธภัณฑ์เรือโบราณขณะนี้ก็มีแบบแล้ว แต่ยังขาดงบประมาณในการก่อสร้าง

นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลยังเสนอว่า อยากให้ภาครัฐช่วยดูแลปัญหาการจราจรในเขตเมืองซึ่งเริ่มติดขัด อยากให้พัฒนาระบบขนส่งมวลชนที่จะเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสะดวกในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง ขยายถนนให้กว้างขึ้น รวมทั้งวางแผนบริหารจัดการอุทกภัยซึ่งอาจเกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี

3. จังหวัดนนทบุรี

ประเด็นด้านความต้องการการท่องเที่ยวในพื้นที่

จังหวัดนนทบุรีเกิดมาจากสวน ชาวบ้านทำสวน มีกล้วย ทุเรียน ไม่ค่อยมีอุตสาหกรรมเหมือนในเมืองใหญ่ จึงนิยมเดินทางทางเรือ ซึ่งการเดินทางทางน้ำจัดว่าสะดวกที่สุด จังหวัดมีแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักไหลผ่าน การท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ดี นำรายได้มาสู่ชุมชน บางพื้นที่มีคณะกรรมการประชาคม เช่น ตลาดน้ำไทรน้อย ดูแลบริหารจัดการพื้นที่ท่องเที่ยว แต่พื้นที่ส่วนใหญ่ยังไม่มีกิจกรรมการประชาสัมพันธ์ หากอนาคตมีรถไฟฟ้าผ่านสถานที่สำคัญในจังหวัดนนทบุรีได้ครอบคลุมทุกพื้นที่ น่าจะทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเพิ่มมากขึ้น และหากมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่จังหวัดเป็นประจำ ชาวบ้านจะยินดีที่คนในท้องถิ่นรู้จักจังหวัดของตน จังหวัดนนทบุรีมีงานฝีมือจำนวนมาก คนจะได้รู้จัก บางส่วนกล่าวว่า ไม่จำเป็นต้องมีการท่องเที่ยวในจังหวัด ถ้าสามารถกระจายรายได้ในชุมชนได้ดี ชาวบ้านก็สามารถอยู่ได้ หรือถ้าจำเป็นต้องมีนักท่องเที่ยว อยากให้เน้นดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการความรู้ อยากมาศึกษา ต้องการลงมือทำจริงๆ เพราะถ้าต้องการแค่มาเที่ยวแบบฉาบฉวย ทรัพยากรการท่องเที่ยวของจังหวัดนนทบุรีอาจยังสู้จังหวัดอื่นไม่ได้ หากไม่สามารถระบุจุดเด่นที่ชัดเจน จะดึงดูดนักท่องเที่ยวไปได้อย่างไร เพราะจังหวัดนนทบุรีตั้งอยู่ติดกับกรุงเทพมหานคร คนส่วนใหญ่นิยมเดินทางไปท่องเที่ยวสถานที่ที่ไกลกว่านี้ จังหวัดนนทบุรีตั้งอยู่อยู่ใกล้เกินไปสำหรับชาวกรุงเทพมหานคร

นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจังหวัดนนทบุรีในปัจจุบันมักกระจุกตัวอยู่เฉพาะบนเกาะเกร็ด หากแต่ก็ไม่ได้บริหารจัดการงบประมาณลงไปช่วยมากนัก เกาะเกร็ดเป็นจุดขายที่ดีของจังหวัด มีทั้งวัฒนธรรมเชื้อสายไทยและมอญอยู่ร่วมกัน แต่ส่วนใหญ่จะมีนักท่องเที่ยวหนาแน่นเฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ วันธรรมดาจึงไม่ค่อยมีร้านค้าเปิดให้บริการ ถ้าไปเกาะเกร็ดวันธรรมดาก็ไม่มีของให้ซื้อรับประทาน นอกจากนี้ ชุมชนบางแห่งยังคิดถึงแต่ผลประโยชน์ของตนเป็นที่ตั้ง ไม่ได้คิดถึงภาพรวมของจังหวัด ในความเป็นจริง จังหวัดนนทบุรีก็มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่น่าสนใจ แต่ยังไม่ได้รับการสนับสนุนเพียงพอ เกาะเกร็ดเริ่มประสบปัญหาสินค้าที่วางขายจำหน่ายให้นักท่องเที่ยวเริ่มไม่ใช่สินค้าพื้นเมือง ชาวบ้านหรือผู้ขายของเริ่มเป็นคนนอกพื้นที่ คนในชุมชนปัจจุบัน มักต่างคนต่างอยู่ ไม่ค่อยช่วยเหลือกัน การส่งเสริมให้มาร่วมกันจัดการการท่องเที่ยวอาจทำได้ยาก จึงต้องหาความสมดุลระหว่างชุมชนที่ได้รับผลประโยชน์กับชุมชนที่ไม่ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว คนในชุมชนบางคน เช่น บนเกาะเกร็ด ก็เริ่มเบื่อความวุ่นวายจากนักท่องเที่ยวจึงขายที่ดินให้บุคคลภายนอก ปัจจุบัน ร้านค้าหลายร้านบนเกาะเกร็ดไม่ใช่ของชุมชนดั้งเดิม คนนนทบุรีก็ไม่นิยมท่องเที่ยวในพื้นที่ ยกเว้นเดินตามห้างสรรพสินค้า อาจต้องพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทใหม่ ตามสมัยนิยมมากขึ้นเพื่อดึงดูดคนรุ่นใหม่ อาจเน้นกลุ่มเป้าหมายเยาวชน เพราะส่วนใหญ่จะตื่นเต้นกับสิ่งแปลกใหม่ ที่ยังไม่เคยเจอ

ผู้ให้ข้อมูลเสนอว่า ควรเน้นเอกลักษณ์ของจังหวัด คือ เครื่องปั้นดินเผา และหมอน้ำลายวิจิตร อาจเน้นประเด็นเรื่องอาหารของเกาะเกร็ด คือ ทอดมันหน่อกะลา แต่บางกลุ่มคิดว่าอาจเป็นจุดขายที่เกินไป อาจต้องเน้นประเด็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การชมสวนดอกไม้ ผลไม้ แต่ต้องเตรียมการเรื่องรับมือกับน้ำท่วม หากเป็นทางน้ำก็อาจชูประเด็นเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หรือเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาพรวม จังหวัดนนทบุรีมีวัดจำนวนมาก มีทั้งชุมชนไทยและมอญอาศัยอยู่ นักท่องเที่ยวจะมีโอกาสสัมผัสวัฒนธรรมทั้งไทย มอญ และอิสลาม มีของที่ระลึกเป็นหมอน้ำลายวิจิตร ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัด อาจทำให้การท่องเที่ยวของจังหวัดนนทบุรีมีความแตกต่างจากจังหวัดอื่นได้ เนื่องจากนนทบุรีมีภาพลักษณ์ที่ซ้ำซ้อนกับปทุมธานีเรื่องความเป็นมอญ ทำให้มีตำแหน่งทางการตลาดไม่ชัดเจน แต่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจะชัดเรื่องโบราณสถาน เรื่องการเป็นเมืองประวัติศาสตร์

ความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว

ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกกล่าวว่า จังหวัดนนทบุรียังไม่พร้อมรับการท่องเที่ยว จังหวัดยังดูแลพื้นที่ไม่ดี บางพื้นที่ยังสกปรก ถึงแม้จะมีท่าเรือ มีสถานที่ท่องเที่ยวตั้งอยู่ริมน้ำมากมาย อย่างไรก็ตาม ก็ยังไม่เด่นนักถ้าเทียบกับจังหวัดอื่นใกล้เคียง นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติยังเดินทางมาน้อย ในขณะที่อีกกลุ่มมีความเห็นว่า จังหวัดมีความพร้อมรับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะทางน้ำ เพราะปัจจุบันชาวบ้านส่วนใหญ่เดินทางทางน้ำเป็นประจำ ไม่น่ามีปัญหา อาจดีกว่าทางบกด้วย เพราะปัจจุบันหลายพื้นที่ โดยเฉพาะในแถบตัวเมือง การจราจรเริ่มติดขัด คนในพื้นที่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ดีในระดับหนึ่ง จึงไม่เป็นอุปสรรคต่อการเดินทางของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ยิ่งไปกว่านั้น นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเข้าใจว่าคนไทยพูดภาษาอังกฤษได้ไม่มาก จึงไม่ได้คาดหวังมาก ผู้ให้ข้อมูลอีกส่วนกล่าวว่าจังหวัดมีศักยภาพแต่ยังรองรับนักท่องเที่ยวได้ไม่มากนัก สถานที่ท่องเที่ยวที่จะสามารถดึงดูดให้คนมาเที่ยวยังมีปริมาณไม่มาก

การส่งเสริมและสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐอันจะก่อให้เกิดการท่องเที่ยว

ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่ายังไม่เห็นการสนับสนุนเรื่องการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม กระบวนการในประเทศไทยค่อนข้างล่าช้า อาจต้องใช้เวลา สาธารณูปโภค โดยเฉพาะระบบการขนส่งมวลชนยังไม่ครอบคลุม ทั้งที่การท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่จำเป็น แต่ในจังหวัดยังไม่มีรถประจำทางวิ่งครอบคลุมพื้นที่ท่องเที่ยวทั้งหมด ส่วนใหญ่มีแต่วินรถจักรยานยนต์ รถสามล้อ รถตุ้ และรถแท็กซี่ อยากให้มีรถประจำทางมากขึ้น ปัจจุบันมีเพียงไม่กี่สาย ทำให้การเดินทางทั้งของคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวไม่ได้รับความสะดวก การขนส่งที่โดดเด่น คือ มีเรือจำนวนมาก การเดินทางทางน้ำสะดวก ง่าย และปลอดภัย แต่แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งก็ไม่ได้ตั้งอยู่ริมน้ำ อยากให้จัดระเบียบสภาพแวดล้อม เพราะว่าบางพื้นที่สกปรกมาก มีขยะเยอะ และควรส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเดินทางมาเที่ยวในจังหวัด โดยอาจเผยแพร่ศูนย์วัฒนธรรมต่างๆ ที่มีในจังหวัดเป็นจุดขาย นอกจากนี้ ยังควรเพิ่มประกาศ การกำหนดนโยบาย หรือโฆษณาจังหวัดให้ชัดเจน ปัจจุบันไม่ค่อยพบเห็นโฆษณาของจังหวัดในสื่อกระแสหลัก อาจมีบ้างตามเทศกาล เช่น โฆษณาเรื่องเทศกาลกินเจที่วัดเล่งเน่ยยี่ 2 หรือการรับบริจาคสิ่งของช่วงน้ำท่วมที่วัดสวนแก้ว แต่ไม่มีการประชาสัมพันธ์จังหวัดอย่างต่อเนื่อง ผู้ให้ข้อมูลเชื่อว่าจังหวัดมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมถึงการทํานุบำรุงสิ่งปลูกสร้างต่างๆ แต่อาจจะอ่อนเรื่องการประชาสัมพันธ์ หากประชาสัมพันธ์มากขึ้น อาจมีคนต่างถิ่น รวมทั้งชาวต่างชาติเข้ามาเที่ยวจังหวัดนนทบุรีเพิ่มมากขึ้น ปัจจุบันนักท่องเที่ยวมักให้ความสำคัญกับจังหวัดใหญ่ๆ มากกว่า เช่น กรุงเทพมหานคร และพระนครศรีอยุธยา

ผู้ให้ข้อมูลหลายคนเห็นตรงกันว่า อยากให้หน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ลงมาดูแลเรื่องการท่องเที่ยวให้มากขึ้น ระดับจังหวัดอาจไกลเกินไป ไม่ค่อยรู้จักพื้นที่ชุมชน เช่น ท่านผู้ว่าราชการจังหวัด ท่านไม่มีโอกาสมาคลุกคลีกับชุมชน ทำให้ไม่ทราบข้อมูลจริงของชุมชน รวมทั้งการจัดทำแผนต่างๆ ถึงแม้จะขอความเห็นจากทุกฝ่าย แต่ให้เวลาน้อย จึงไม่ค่อยได้ความคิดเห็นที่ครอบคลุม ดังนั้น อบต. น่าจะเป็นผู้ที่มีบทบาทหลักในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของแต่ละท้องถิ่น ผู้ให้ข้อมูลจากอำเภอบางบัวทองกล่าวว่า อบต. มีการเผยแพร่ข้อมูลทางไปรษณีย์มายังบ้านพัก รวมทั้งมีการส่งแบบสอบถามมาสอบถามความคิดเห็นต่างๆ ด้วย ปัจจุบัน มีกลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวจังหวัดนนทบุรี ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของผู้บริหารแหล่งท่องเที่ยวขนาดเล็กที่ยังไม่มีชื่อเสียงมากนักในจังหวัดนนทบุรี เช่น ตลาดน้ำไทรน้อย และวัดตะเคียน แต่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเท่าที่ควร ชาวบ้านเกาะเกร็ดต้องการขยายถนนบนเกาะ แต่ อบต. ก็ไม่สามารถหางบประมาณมาสนับสนุนได้ ทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาการจราจรติดขัดได้ ปัญหาเรื่องการประสานงานระหว่างชุมชน

ภาครัฐ และภาคเอกชนส่งผลให้การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวไม่มีประสิทธิภาพ และมีแนวทางการดำเนินงานที่ไม่ชัดเจน นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลบางส่วน ยังต้องการให้ภาครัฐแก้ปัญหาเรื่องการจราจรในตัวเมือง บางพื้นที่ที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา เช่น แกวท่าอิฐ โดยเฉพาะบริเวณสุเหร่า อยากให้ปรับปรุงท่าเรือของจังหวัด ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งกล่าวว่าเห็นท่าเรือที่ทำนํ้านนท์มานานเป็นสิบปี เห็นอย่างไรก็ยังคงเป็นเช่นนั้น สภาพของท่าเรือเริ่มเสื่อมโทรมแล้ว เรือตัวยังมีการพัฒนาให้ดีขึ้น ใหม่ขึ้น มีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ท่าเรือยังคงสภาพเหมือนเดิม

สรุปฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพในความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

จากการเสวนากลุ่ม การสัมภาษณ์กลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์เชิงลึก คณะผู้วิจัยได้รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแนะนำว่ามีศักยภาพในแต่ละจังหวัด พร้อมเหตุผลประกอบตามที่ผู้ให้ข้อมูลระบุ ข้อมูลส่วนนี้มาจากการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูล อาจไม่ตรงกับข้อเท็จจริง โดยแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นตัวเอียง คือ แหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ติดแม่น้ำเจ้าพระยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. วัดพนัญเชิงวรวิหาร มีพระองค์ใหญ่ ส่วนมากคนจะมากกราบไหว้ เดินทางสะดวก มีตำนานเจ้าแม่สร้อยดอกหมาก
2. วัดพระศรีสรรเพชญ์ เป็นเมืองโบราณเก่า ส่วนมากชาวต่างชาติที่มาเที่ยวชมโบราณสถานก็จะมาที่วัดนี้
3. วัดใหญ่ชัยมงคล มีพระนอน มีพระนเรศวร จุดเด่นของวัด คือ เจดีย์องค์สูง
4. วัดไชยวัฒนาราม เป็นพระราชวังเก่า มีเจดีย์บ่งบอกถึงความเป็นอยุธยา มีความเป็นมาหลายร้อยปี ปัจจุบันไม่ได้เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าไปชมด้านใน นับตั้งแต่เหตุการณ์มหาอุทกภัยเมื่อปี พ.ศ. 2554
5. พิพิธภัณฑ์เจ้าสามพระยา มีของมีค่าจัดแสดง
6. กรั้วราชบุรณะ มีของมีค่าที่พบภายในพระปรางค์
7. ตลาดน้ำอโยธยา นั่งเรือชมตลาด ด้านข้างมีปางช้าง มีของพื้นเมืองขาย
8. ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร มีวิถีชีวิตของคนไทยให้ชม มีศิลปหัตถกรรมจัดแสดง มีบ้านทรงไทย และมีสอนทำขนม
9. วัดนิเวศธรรมประวัติ มีสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานระหว่างยุโรปและไทย
10. พระราชวังบางปะอิน มีสถาปัตยกรรมจีนผสมผสานความเป็นไทย
11. ชุมชนตำบลเกาะเกิด มีโฮมสเตย์ มีสอนทำสมุนไพร
12. วัดท่ากระรัง มีกิจกรรมให้ทำหลากหลาย มีการรับบริจาคเงิน มีนวดแผนไทย
13. วัดพุทไธสวรรย์ เน้นเชิงประวัติศาสตร์ เป็นวัดเก่าแก่สมัยพระเจ้าอู่ทอง ตั้งแต่ก่อตั้งเมืองที่หนองโสน
14. ป้อมเพชร เป็นบริเวณที่มีแม่น้ำ 3 สายไหลมารวมกัน จะมีนํ้าวน
15. ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์ เป็นแหล่งเรียนรู้ ช่วยให้เห็นภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
16. ตลาดโก้งโค้ง มีของน่าซื้อ ผู้ซื้อจะต้องโค้งตัวลงในขณะซื้อของเพราะของจะวางอยู่ในระดับที่ต่ำกว่า

จังหวัดปทุมธานี

1. วัดหงษ์ปทุมมาวาส ตั้งอยู่ริมน้ำ มีวังมัจฉา มีกิจกรรมให้อาหารปลาเป็นหลัก เป็นวัดที่ชาวมอญสร้าง มีเจดีย์ทรงมอญ มีการแห่เสาหงส์ลงตะขาบ
2. วัดโบสถ์ มีหลวงพ่อโตองค์ใหญ่ คนยังไปไม่มาก มีมัสยิดเทศก้อสา เพิ่งสร้างใหม่ จะมีหลวงพ่อโสธรองค์ใหญ่ที่สุดในประเทศ
3. วัดสามโคก มีโอ่งเก่าให้ศึกษา
4. วัดเจดีย์หอย เป็นวัดที่ใช้เปลือกหอยมาสร้างเจดีย์ เป็นวัดประจำจังหวัด
5. วัดสิงห์ มีเรื่องเล่าว่าเป็นต้นกำเนิดของอำเภอสามโคก ชาวมอญ 2 คนไปวัดสิงห์เพื่อเผาเครื่องปั้นดินเผา
6. วัดสะแก มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก มีประเพณีการแข่งขันเรือยาว มีพระ 4 ด้าน
7. วัดไผ่ล้อม ตั้งอยู่ติดน้ำ มีนกปากห่าง
8. วัดปัญญาคลอง 5 มีกิจกรรมนั่งสมาธิ และปฏิบัติธรรม
9. วัดเจดีย์ทอง มองจากกลางน้ำเจ้าพระยาก็เห็นเจดีย์
10. ชุมชนวัดศาลาแดงเหนือ มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญเป็นอย่างดี มีการไหว้พระสวดมนต์มอญทุกวัน ชุมชนไม่มีขยะ มอญรักความสะอาด ทุกคนดูแลหน้าบ้านของตนอย่างดี
11. วัดชินวราราม มีขายของเก่า
12. พิพิธภัณฑ์เกษตร มีความเป็นมาเกี่ยวกับวิธีการทำการเกษตร และเศรษฐกิจพอเพียง
13. หออิศริยาสิน มีเรื่องราวเกี่ยวกับในหลวง
14. วัดศาลเจ้า ไหว้พระ ชื้อของ มีขนมกุยช่ายชื่อดังระดับประเทศ
15. ประเพณีต่างๆ เช่น การตักบาตรพระร้อย ตักบาตรน้ำผึ้ง และงานสงกรานต์

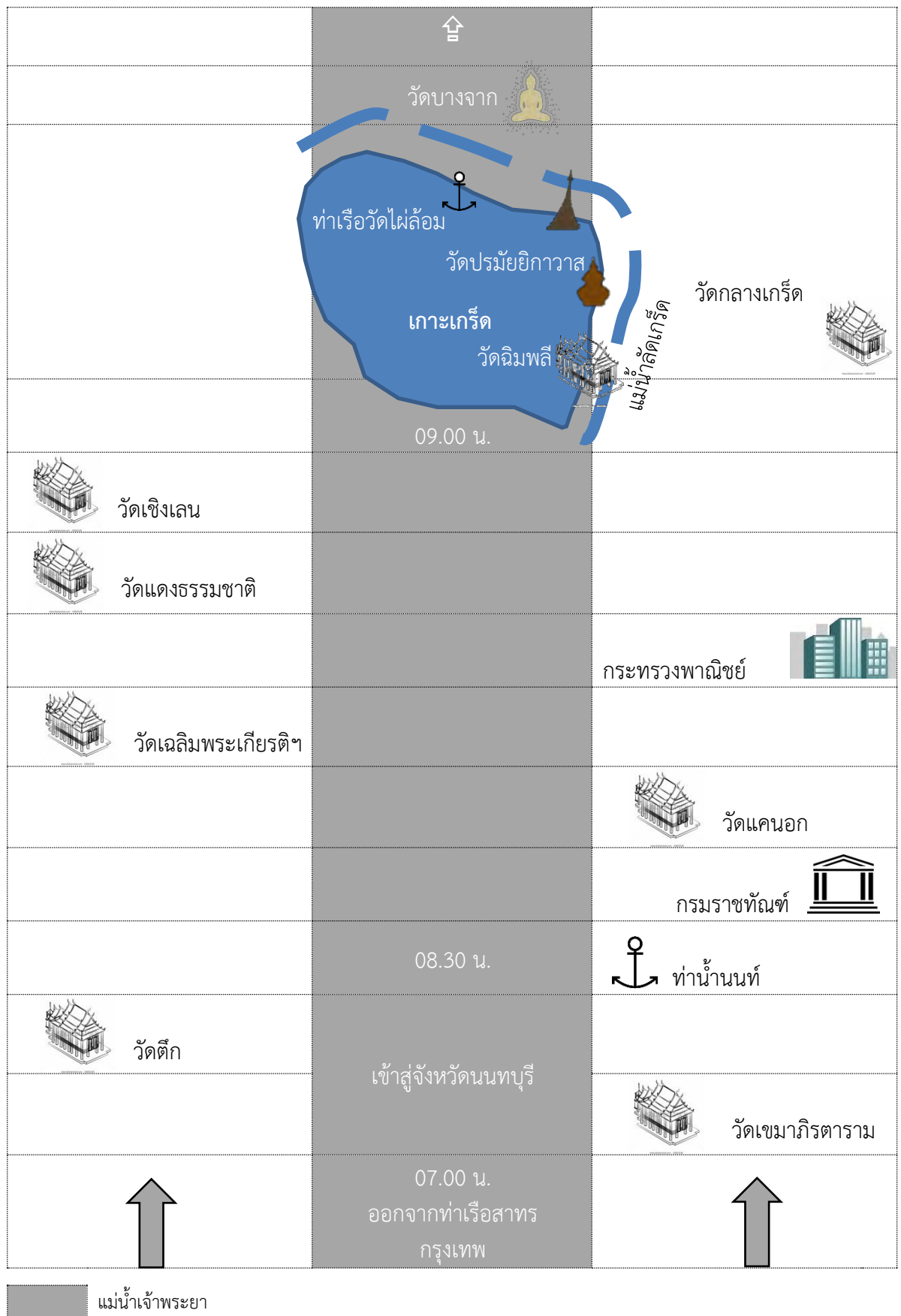
จังหวัดนนทบุรี

1. ตลาดน้ำไทน้อย เป็นตลาดนัด มีทั้งของกินของใช้
2. วัดเล่งเน่ยยี่ 2 เป็นวัดจีนที่สวยงาม
3. สวนผลไม้
4. เกาะเกร็ด มีเจดีย์เอียง ข้าวแช่ ทอดมันหน่อกะลา กิจกรรมบนเกาะให้ทำหลากหลาย เช่น การฝึกปั้นเครื่องปั้นดินเผา ชมวิถีชีวิตชาวมอญ มีคลองขนมหวาน
5. วัดปรางสาธ มีวิถีชีวิตของคนสวน
6. วัดสวนแก้ว เป็นวัดของพระพยอม มีซุ้มไม้ดอกไม้ประดับ
7. วัดชมพูเวก มีความเก่าแก่เกิน 400 ปี เป็นวัดมอญ มีภาพวาดพระแม่ธรณีบีบมวยผมที่งดงามที่สุดในโลก
8. วัดกุฎี มีตำนานพระนางเรือล่ม คนนิยมไปมากที่สุด
9. วัดบัวขวัญ ตั้งเกี่ยวกับอาจารย์ลักษณะ ฟันธง
10. ตลาดน้ำ/ท่าน้ำนนท์ มีหอนาฬิกา เดินตลาด กินอาหาร ทุกจุดในจังหวัดเริ่มต้นที่นี่
11. วัดเฉลิมพระเกียรติฯ ติดแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นพระอารามหลวง เป็นสถานที่ถ่ายละครช่อง 7 หลายเรื่อง

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังได้รับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพจากการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากโครงการที่ 1 ดังแสดงในตารางที่ 4.1 ในขั้นตอนที่ 2 นี้ คณะผู้วิจัยได้ลงเรือสำรวจเส้นทางทางน้ำจากท่าน้ำสาทรไปยังเกาะเมืองอยุธยาเพื่อสำรวจสถานที่ท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา โดยพิจารณาสังเกตจากความโดดเด่น มีเอกลักษณ์ สามารถดึงดูดความสนใจจากผู้ที่อยู่ในเรือได้ โดยมีรายละเอียดดังแสดงในภาพที่ 4.1 ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้ทั้งหมดจัดทำเป็นฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมของ 3 จังหวัด ดังแสดงในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.1 สรุปรายชื่อสถานที่ท่องเที่ยวตามผลการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย และเชิงลึก

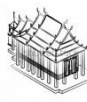
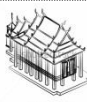
สถานที่ท่องเที่ยว	ผู้แนะนำ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	
รอบเกาะเมือง (มีศักยภาพแต่เรือขนาด 80 ที่นั่ง เข้าไม่ได้) วัดพนัญเชิงวรวิหาร วัดใหญ่ชัยมงคล	- นายกเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา - ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง (รองนายกเทศบาลนครฯ + ผู้แทน อบต. (สุ่มเชิญ))
รอบเกาะเมือง และอุทยานประวัติศาสตร์	- ททท. จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
วัดท่าการ้อง วัดพุทไธสวรรย์	- สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวและกีฬา อยุธยา - ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง (รองนายกเทศบาลนครฯ + ผู้แทน อบต. (สุ่มเชิญ))
เกาะเกิด (ดูดี มีวิถีชีวิตชาวบ้าน)	- สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวและกีฬา อยุธยา - สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวและกีฬา ปทุมธานี
จังหวัดปทุมธานี	
แพขาว หน้าศาลากลางจังหวัดหลังเก่า (รอบอุรณะ) วัดเจติยทอง (ท่าเรือไม่ดี) วัดสามัคคีาราม (สถานที่ดีแต่ไม่มีจุดขาย) วัดไผ่ล้อม วัดโบสถ์ (ดูสถานที่แล้วดี) วัดศาลเจ้า (เน้นร้านอาหาร แวะซื้อของ) วัดหงษ์ปทุมवास (กำลังก่อสร้างศาลา/โบสถ์เพิ่ม)	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปทุมธานี สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวและกีฬา ปทุมธานี
วัดสิงห์ (ไม่ติดแม่น้ำ)	การประชุมระดมสมอง ในการจัดทำแผน ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดปทุมธานี ปี พ.ศ. 2555 – 2560
จังหวัดนนทบุรี	
เกาะเกร็ด (วัดปรมัยยิกาวาส วัดฉิมพลี ฯลฯ)	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวและกีฬา นนทบุรี ททท. กรุงเทพมหานคร ซึ่งรับผิดชอบจังหวัด ปทุมธานีและนนทบุรี
วัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหาร	สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวและกีฬา นนทบุรี
วัดกู่ (มีตำนานพระนางเรือล่ม)	สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวและกีฬา นนทบุรี
วัดชมพูเวก	นายก อบจ. นนทบุรี
ตลาดน้ำไทรน้อย (ไม่ติดแม่น้ำ)	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี

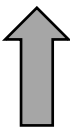
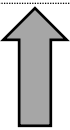
ภาพที่ 4.1 การสำรวจเส้นทางทางน้ำ: กรุงเทพฯ นนทบุรี ปทุมธานี และพระนครศรีอยุธยา

	🏠	
		 วัดช่องลม
		 วัด.....
 พระตำหนักจักรีบกช		
 กระป๋องเบียร์สิงห์ยักษ์ บ. ปทุมธานีบริวเวอรี่ จำกัด		
		 วัดโพธิ์บ้านอ้อย
		 วัดกู่
		 Buddy Oriental Riverside Pakkred
		 วัดเกาะพญาเจ่ง
 วัดตำหนักเหนือ		
		 ศาลเจ้าจิ้น
		
	สะพานพระราม 4	
↑	(ต่อ)	↑

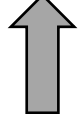
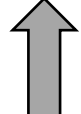
แม่น้ำเจ้าพระยา

		🏠	
			 วัดสังลาน
 วัดบางหลวง (อยู่เส้นคลอง)			
อู่ต่อเรือบางโพใต้ 			
 วัดบางเดื่อ			
 วัดน้าว			
 วัดชินวราราม			
			
		สะพานปทุมธานี 2 09.35 น.	
 วัดตลาดใต้		เข้าสู่จังหวัดปทุมธานี	
			 วัดโพธิ์ทองบน
บริษัท เสริมสุข จำกัด (กระป๋อง est ยักษ์) 			
			
		สะพานนวรัตน์	
↑		(ต่อ)	↑

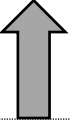
แม่น้ำเจ้าพระยา

		๒	
	วัด.....		
	วัดกลางวรา		
			บ้านมีโดม
			วัด.....
			
		สะพานปทุมธานี 1 10.02 น.	
	วัดหงษ์ปทุมवास		
แพขาว 			
			 วิทยาลัยเทคนิค ปทุมธานี
			โรงเรียน ราษฎร์บำรุงปทุมธานี
	วัด...ราม...		
	วัดนาง		
		10.00 น.	 วัดศาลเจ้า
		(ต่อ)	

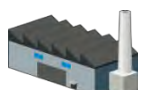
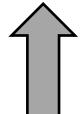
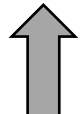
แม่น้ำเจ้าพระยา

	๒	
		 วัดอัมพวราราม มีอุโบสถกาญจนภิเษก
	10.35 น.	 วัดไผ่ล้อม
 วัดจันทร์กระพ้อ		
 ป้าย กม. 101 วัดบางเตยนอก (มีเจดีย์สี่ทอง)		
อยู่ต่อเรือ 		
วัด... (เมืองศรีสุทโธ) 		
 วัดตำหนัก		
		 บ้านเรือ
		 วัด.....
		 วัดถั่วทอง (โบสถ์สี่ชมพู)
 ป้าย กม. 097 วัดไก่เตี้ย		
		 วัดสำแล
	(ต่อ)	

แม่น้ำเจ้าพระยา

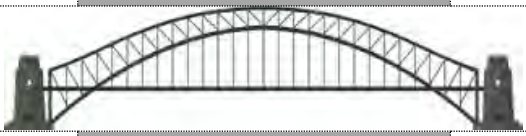
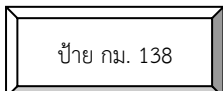
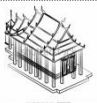
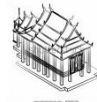
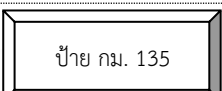
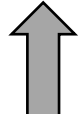
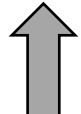
		๕	
			
		ลอดสะพานคู่ 11.05 น.	
	วัดกร่าง		
 	วัดโบสถ์	11.00 น.	
			 วัด...(มีเจดีย์สีทอง)
	ป้าย กม. 106 วัดเชิงท่า		
			 วัดคำลาวแดงใต้
			 วัดศาลาแดงเหนือ
			 วัดสองพี่น้อง (มีโบสถ์สีขาว)
			 วัดป่าจั่ว
	วัด.....		
			 วัดสวนมะม่วง
		(ต่อ)	

แม่น้ำเจ้าพระยา

	๕	
	12.50 น.	 วัดโบสถ์สมพรชัย
		 บริษัท พูลพิพัฒน์ จำกัด
		 วัดเชิงเลน
 เจดีย์เก่า	12.40 น.	
 วัดบางไทร		
ชุมชนชาวญวน ตำบลไม้ตรา วัดญวน (มีโบสถ์เหมือนคริสต์)		 แพเช่าสำหรับตกปลา
		 วัดช้างใหญ่
	ออกจากบางไทร 12.20 น.	 บางไทร (ทานข้าว 1 ชั่วโมง) 11.10 – 12.20 น.
		 วัดโพธิ์แดงเหนือ วัดโพธิ์แดงใต้
 วัดท้ายเกาะใหญ่ (มีเจดีย์สี่ทอง)		อู่ต่อเรือ
	(ต่อ)	

 แม่น้ำเจ้าพระยา

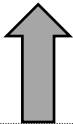
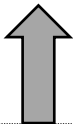
	🏠	
	13.45 น.	 วัดบ้านพาสน์
 เรือนไทย	เจ้าพระยา	
	ท่าลเกาะ	
	ป่าคลองทองเหี้ยมทางน้ำ คลอง	 วัดชุมพลนิกายาราม
	เกาะกลางปะอิน	
แม่น้ำเจ้าพระยา	วัดนิเวศธรรมประวัติ	 พระราชวังบางปะอิน
	คลอง	
	13.20 น.	 ร้านอาหารต้นน้ำ
 วัดเชิงท่า (มีพญานาค)	13.10 น.	
โฮมสเตย์เกาะเกิด		
		
	ลอดสะพานคู่	
	13.00 น.	
	(ต่อ)	
↑		↑
แม่น้ำเจ้าพระยา		

	๑	
 วัดไถ่เตี้ยพัฒนาราม	14.15 น.	
 ร้านบ้านเคียงน้ำ		
 ร้าน Good View		
		
	ลอดสะพาน 14.10 น.	
 ป้าย กม. 138		 วัด.....
 วัด.....	14.06 น.	
	14.05 น.	 วัดโปรดสัตว์
 วัด.....	14.02 น.	
  ป้าย กม. 135 วัดตลาดเกรียบ		
 ป้ายเกาะพระ	 13.55 น.	
 พระองค์สี่ขาวปางมารวิชัย	13.50 น.	 วัด... มีพระปาง มารวิชัยองค์ ใหญ่ (มองเห็นจากด้านหลัง)
	(ต่อ)	

 แม่น้ำเจ้าพระยา

	๑	
	14.55 น.	 วัดกลั้ว
		 โรงแรมบุรี
		คลองปากข้าวสาร
 วัดบางกระจะ		
	14.53 น.	 วัดพนัญเชิงวรวิหาร
	14.30 น. ป้อมเพชร	
	ไปอ่างทอง ป่าสัก	 วัดใหญ่
	14.28 น.	 ศาลเจ้าพ่อเก่าปากน้ำ แม่เปี้ย (ศาลเจ้าจีน)
		 ร้านระเปียงน้ำ
	14.25 น.	 วัดทองกุศล (มีพระนอน)
	(ต่อ)	

แม่น้ำเจ้าพระยา

15.00 น. เดินทางกลับกรุงเทพ		
		 โรงแรม อยูธยา ริเวอร์วิว เฟลส
		 วัดพิชัยสงคราม
		 โรงแรมกรุงศรีริเวอร์
		
	ลอดสะพาน 14.57 น.	
	(ต่อ)	

 แม่น้ำเจ้าพระยา

ตารางที่ 4.2 ฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมตามผลการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย และ
การสัมภาษณ์เชิงลึกรวมทั้งการทบทวนวรรณกรรม

(รายละเอียดสามารถดูได้ที่หน้า 15 - 29)

ประเภท \ จังหวัด	พระนครศรีอยุธยา	ปทุมธานี	นนทบุรี
ศาสนสถาน	วัดกษัตราธิราชวรวิหาร วัดชุมพลนิกายารามราช วรวิหาร วัดไชยวัฒนาราม วัดท่ากาห้อง วัดธรรมาราม วัดนักบุญยอแซฟ วัดนิเวศธรรมประวัติราช วรวิหาร วัดพนัญเชิงวรวิหาร วัดพุทไธสวรรย์	วัดจันทน์กะพ้อ วัดเจดีย์ทอง วัดชินวราราม วัดท้ายเกาะ วัดโบสถ์ วัดไผ่ล้อม วัดศาลาแดงเหนือ วัดสองพี่น้อง วัดสิงห์ วัดหงษ์ปทุมवास	วัดกุฎี วัดเขมาภิรตารามราชวรวิหาร วัดฉิมพลี วัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหาร วัดชมภูเวก วัดโชติการาม วัดตำหนักใต้ วัดไทรใหญ่ วัดปรมย์ยิกาวาส วัดไผ่ล้อม วัดสังฆทาน วัดเสาธงทอง
ชุมชน	ชุมชนชาวญวนตำบลไม้ตรา ชุมชนตำบลเกาะเกิด	ตลาดริมน้ำวัดศาลเจ้า ชุมชนวัดศาลาแดงเหนือ	เกาะเกร็ด ตลาดน้ำไทรน้อย ตลาดน้ำบางคูเวียง
อื่นๆ	เจดีย์พระศรีสุริโยทัย พระราชวังบางปะอิน ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ศูนย์ศิลปาชีพพระหว่างประเทศ หมู่บ้านโปรตุเกส	แพขาว	พิพิธภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา ศาลหลักเมืองเดิม ศาลากลางหลังเก่า

สรุปผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม

คณะผู้วิจัยประมวลรายชื่อแหล่งท่องเที่ยวที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่มนำเสนอ โดยพิจารณาประกอบกับการลงพื้นที่สำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ เพื่อคำนวณเวลาที่ใช้ในการเดินทางจริง และปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จากนั้น คัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมที่น่าจะมีศักยภาพเพื่อรับการประเมินได้จำนวน 13 แห่ง (ดังภาพที่ 4.2) ดังนี้

1. จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ วัดพนัญเชิงวรวิหาร วัดพุทไธสวรรย์ วัดท่าการ้อง ชุมชนตำบลเกาะเกิด และวัดนิเวศธรรมประวัติราชวรวิหาร (ดังภาพที่ 4.3)
2. จังหวัดปทุมธานี จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ วัดศาลาแดงเหนือ วัดโบสถ์ วัดหงษ์ปทุมมาวาส และวัดศาลเจ้า (ดังภาพที่ 4.4)
3. จังหวัดนนทบุรี จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ วัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหาร วัดชมภูเวก เกาะเกร็ด และวัดกู่ (ดังภาพที่ 4.5)

คณะผู้วิจัยจัดการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมเป็น 2 แนวทาง ได้แก่ การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน และการประเมินโดยกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวจำนวน 46 คน คณะผู้วิจัยจัดให้ผู้ทรงคุณวุฒิและกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง โดยจัดการเดินทางแยกระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิและกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว และแต่ละคนร่วมเดินทางครบทุกครั้งที่จัดให้เดินทาง คณะผู้วิจัยยังได้จัดให้ผู้ทรงคุณวุฒิและกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว รับฟังบรรยายสรุป หรือพูดคุยกับผู้นำชุมชนหรือผู้แทนของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง จากนั้น จึงให้ผู้ทรงคุณวุฒิและกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวให้คะแนนแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งตามแบบประเมินที่จัดให้ ผู้ทรงคุณวุฒิใช้แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมซึ่งพัฒนาขึ้นโดยสำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว และกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวใช้แบบสอบถามซึ่งผ่านการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

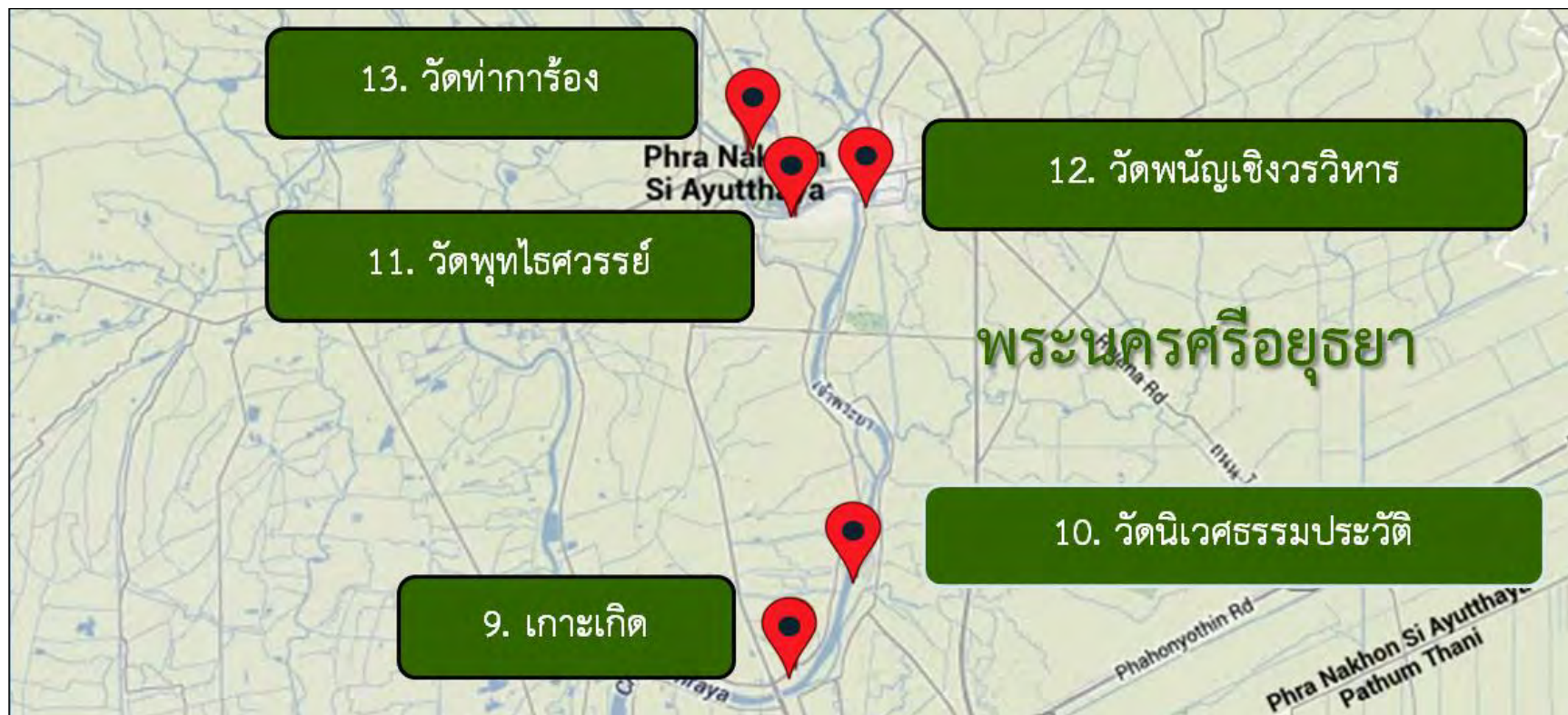
แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีคะแนนเต็ม 100 คะแนน สามารถใช้ผลการประเมินเพื่อแบ่งมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเป็น 5 กลุ่ม ตามลำดับคะแนน ดังนี้

1. ระดับดีเยี่ยม	ได้คะแนน	81 – 100	คะแนน
2. ระดับดีมาก	ได้คะแนน	71 – 80	คะแนน
3. ระดับดี	ได้คะแนน	61 – 70	คะแนน
4. ระดับปานกลาง	ได้คะแนน	51 – 60	คะแนน
5. ระดับต่ำ	ได้คะแนน	0 – 50	คะแนน

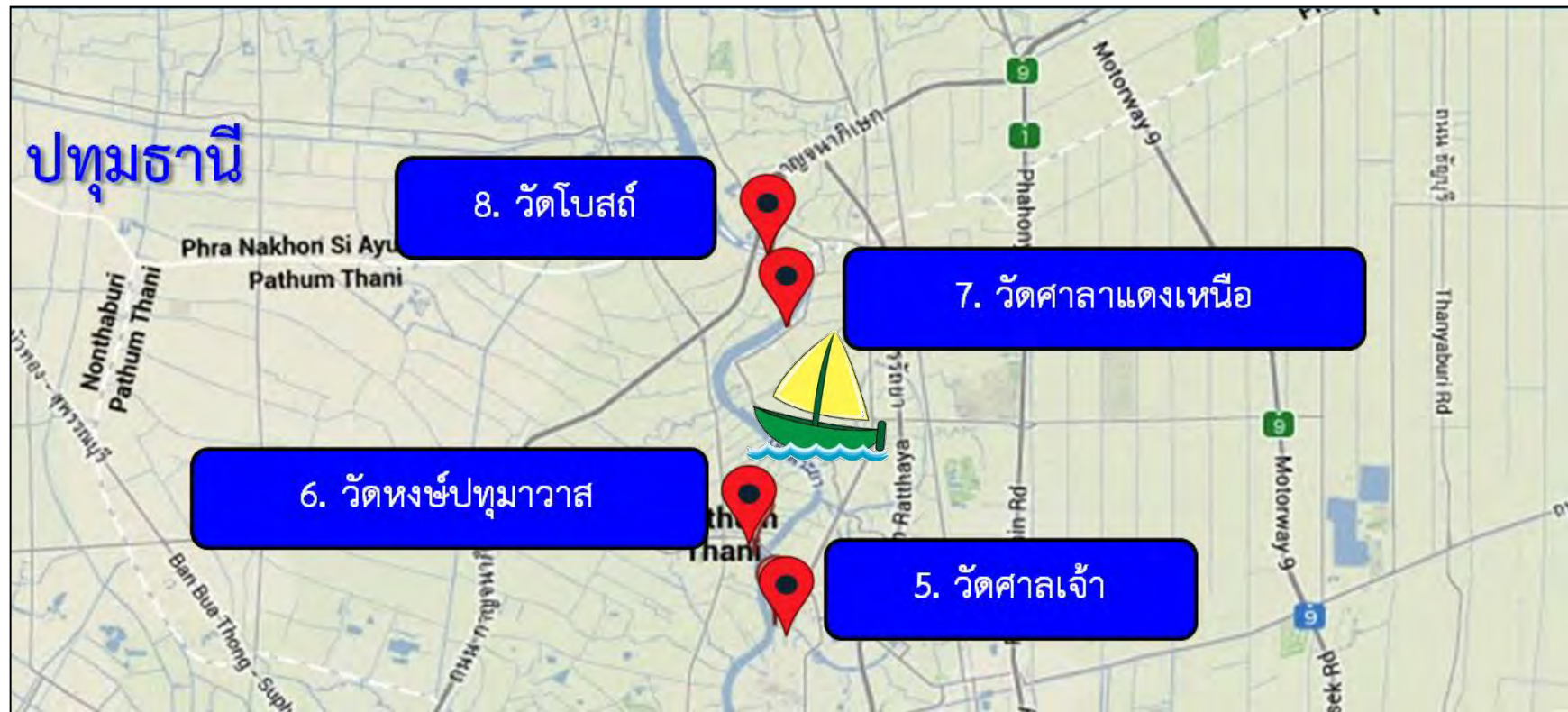
หลังจากประมวลผลคะแนนเรียบร้อยแล้ว แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งได้คะแนน ดังแสดงในตารางที่ 4.3 – 4.4 และภาพที่ 4.6 – 4.11

ภาพที่ 4.2 แหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมที่ได้รับการประเมินศักยภาพ

ภาพที่ 4.3 แหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมที่ได้รับการประเมินศักยภาพในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

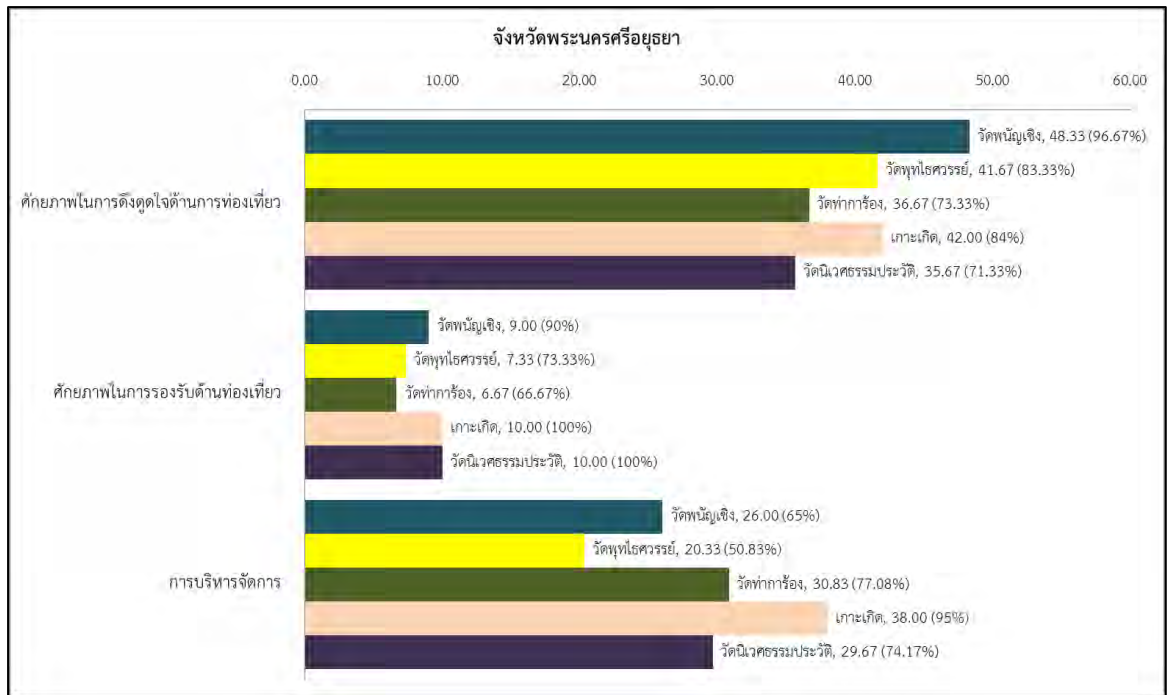
ภาพที่ 4.4 แหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมที่ได้รับการประเมินศักยภาพในจังหวัดปทุมธานี

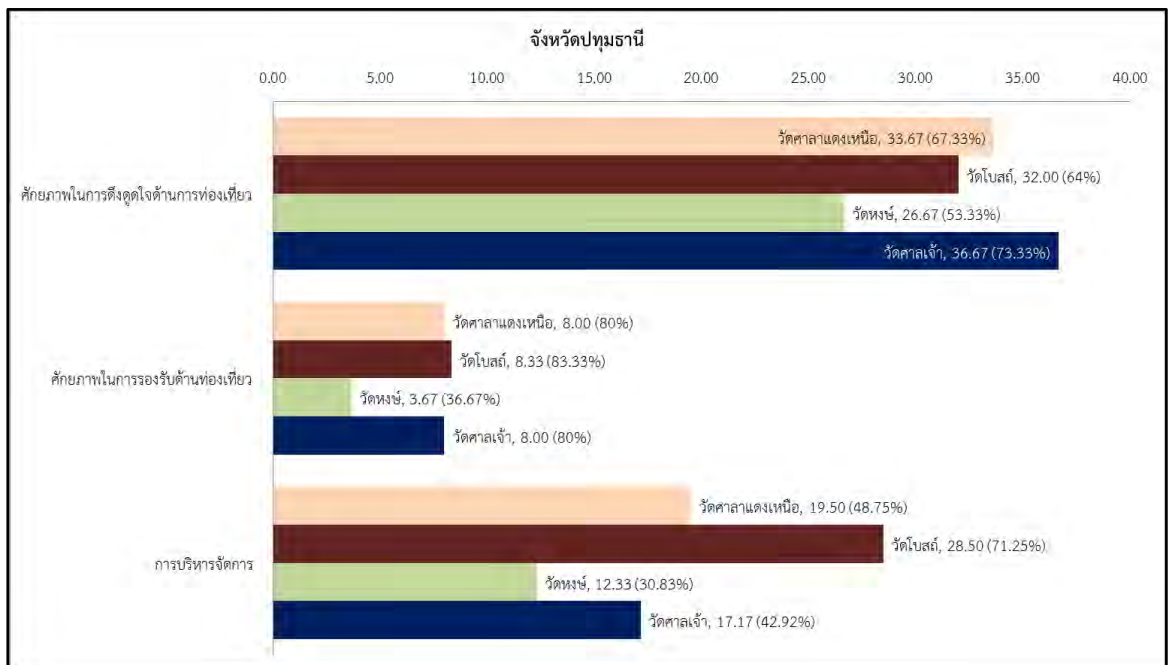
ภาพที่ 4.5 แหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมที่ได้รับการประเมินศักยภาพในจังหวัดนนทบุรี

ตารางที่ 4.3 ผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

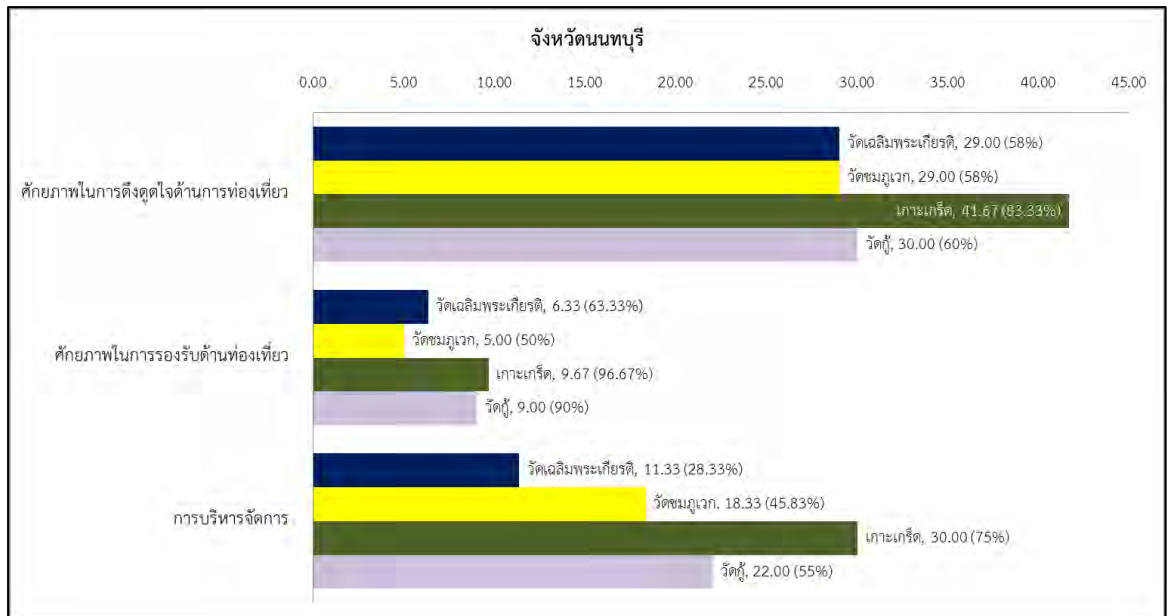
แหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพในการ ดึงดูดใจ นักท่องเที่ยว	ศักยภาพในการ รองรับด้านการ ท่องเที่ยว	การบริหาร จัดการ	คะแนน รวม	ผลการ ประเมิน มาตรฐาน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา					
1. วัดพนัญเชิงฯ	48.33	9.00	26.00	83.33	ดีเยี่ยม
2. วัดพุทไธศวรรย์	41.67	7.33	20.33	69.33	ดี
3. วัดท่าการ้อง	36.67	6.67	30.83	74.17	ดีมาก
4. วัดนิเวศธรรมประวัติฯ	35.67	10.00	29.67	75.33	ดีมาก
5. ชุมชนตำบลเกาะเกิด	42.00	10.00	38.00	90.00	ดีเยี่ยม
จังหวัดปทุมธานี					
1. วัดศาลาแดงเหนือ	33.67	8.00	19.50	61.17	ดี
2. วัดโบสถ์	32.00	8.33	28.50	68.83	ดี
3. วัดหงษ์ปทุมवास	26.67	3.67	12.33	42.67	ต่ำ
4. วัดศาลเจ้า	36.67	8.00	17.17	61.83	ดี
จังหวัดนนทบุรี					
1. วัดเฉลิมพระเกียรติฯ	29.00	6.33	11.33	46.67	ต่ำ
2. วัดชมพูเวก	29.00	5.00	18.33	52.33	ปานกลาง
3. วัดกู่	30.00	9.00	22.00	61.00	ดี
4. เกาะเกร็ด	41.67	9.67	30.00	81.33	ดีเยี่ยม
** คะแนนที่เป็นตัวเข้มคือคะแนนที่สูงที่สุดของแต่ละองค์ประกอบเมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นในจังหวัดเดียวกัน **					

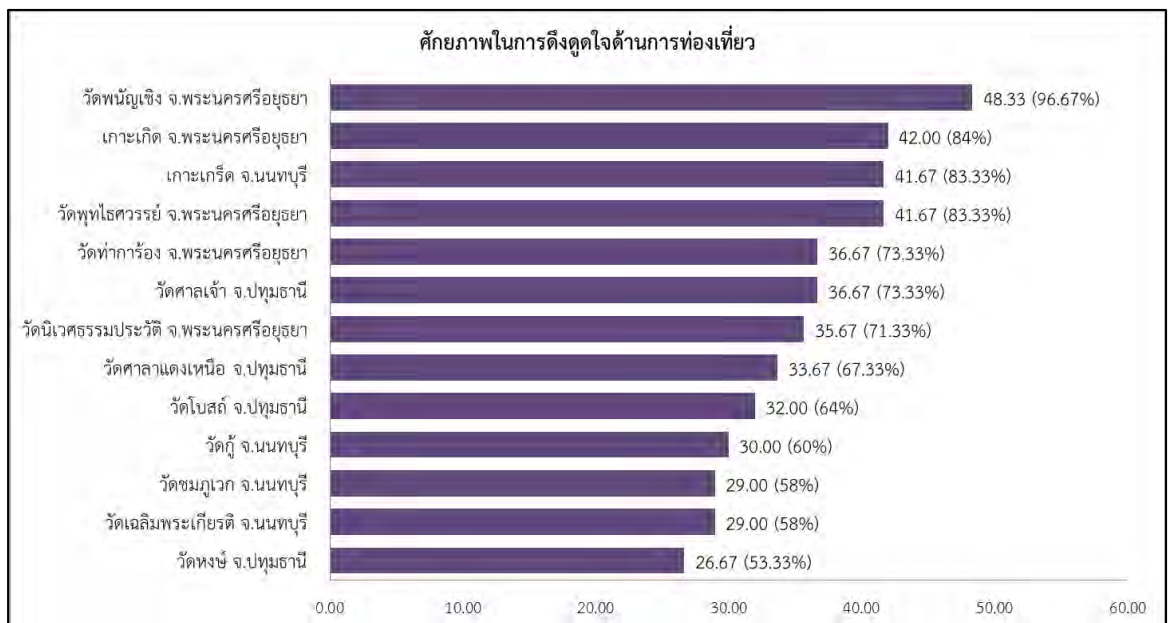
ภาพที่ 4.6 คะแนนการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวฯ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (โดยผู้ทรงคุณวุฒิ)

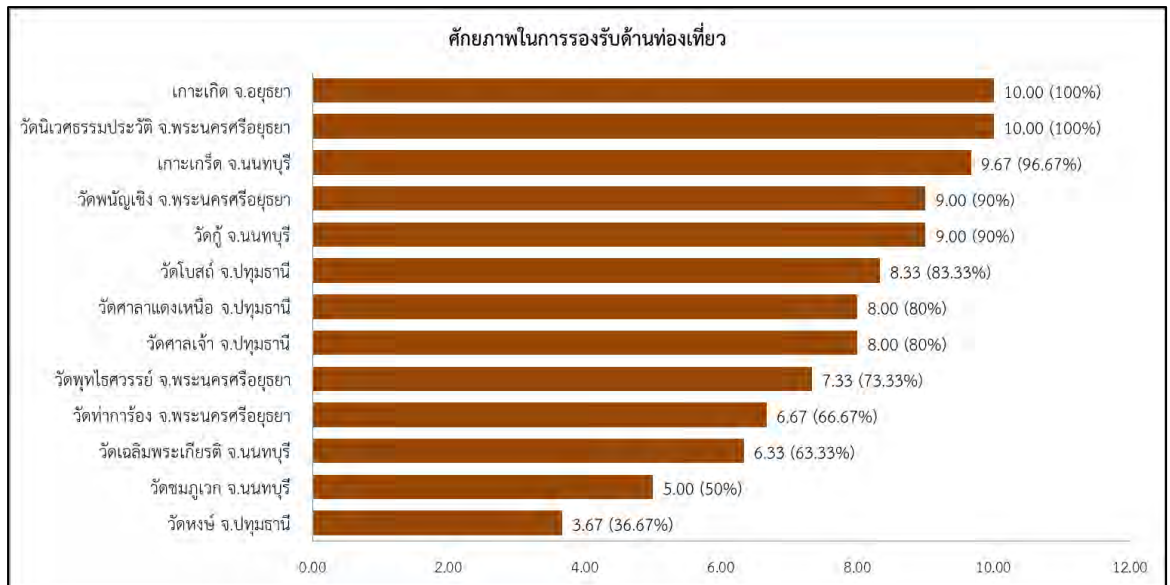
ภาพที่ 4.7 คะแนนการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวฯ ในจังหวัดปทุมธานี (โดยผู้ทรงคุณวุฒิ)

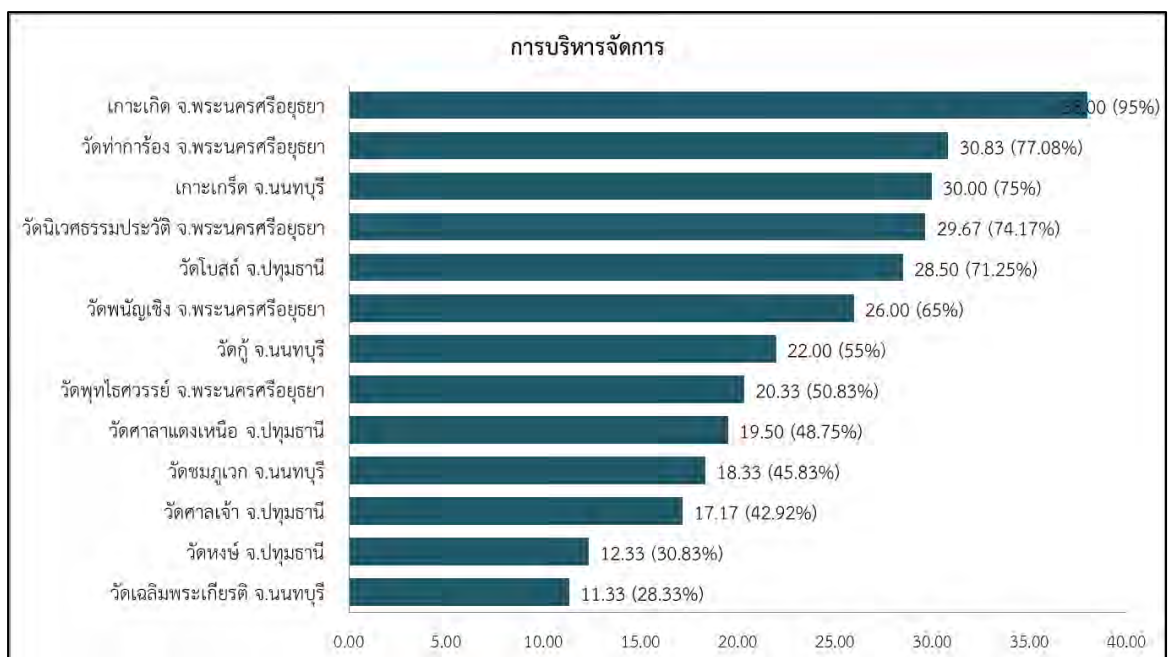
ภาพที่ 4.8 คะแนนการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวฯ ในจังหวัดนนทบุรี (โดยผู้ทรงคุณวุฒิ)

ภาพที่ 4.9 คะแนนการประเมินตามเกณฑ์ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว (โดยผู้ทรงคุณวุฒิ)

ภาพที่ 4.10 คะแนนการประเมินตามเกณฑ์ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว (โดยผู้ทรงคุณวุฒิ)

ภาพที่ 4.11 คะแนนการประเมินตามเกณฑ์ศักยภาพในการบริหารจัดการ (โดยผู้ทรงคุณวุฒิ)

ตารางที่ 4.4 คุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมเรียงตามลำดับคะแนนการประเมิน

แหล่งท่องเที่ยว	คะแนน	คุณภาพ	พระนครศรีอยุธยา	ปทุมธานี	นนทบุรี
1. ชุมชนตำบลเกาะเกิด	90.00	ดีเยี่ยม	✓		
2. วัดพญ์เชิงวรวิหาร	83.33	ดีเยี่ยม	✓		
3. เกาะเกร็ด	81.33	ดีเยี่ยม			✓
4. วัดนิเวศธรรมประวัติฯ	75.33	ดีมาก	✓		
5. วัดท่าการ้อง	74.17	ดีมาก	✓		
6. วัดพุทธไสยาสน์	69.33	ดี	✓		
7. วัดโบสถ์	68.83	ดี		✓	
8. วัดศาลเจ้า	61.83	ดี		✓	
9. วัดศาลาแดงเหนือ	61.17	ดี		✓	
10. วัดกุฎี	61.00	ดี			✓
11. วัดชมพูเวก	52.33	ปานกลาง			✓
12. วัดเฉลิมพระเกียรติฯ	46.67	ต่ำ			✓
13. วัดหงษ์ปทุมवास	42.67	ต่ำ		✓	

การประเมินโดยกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว

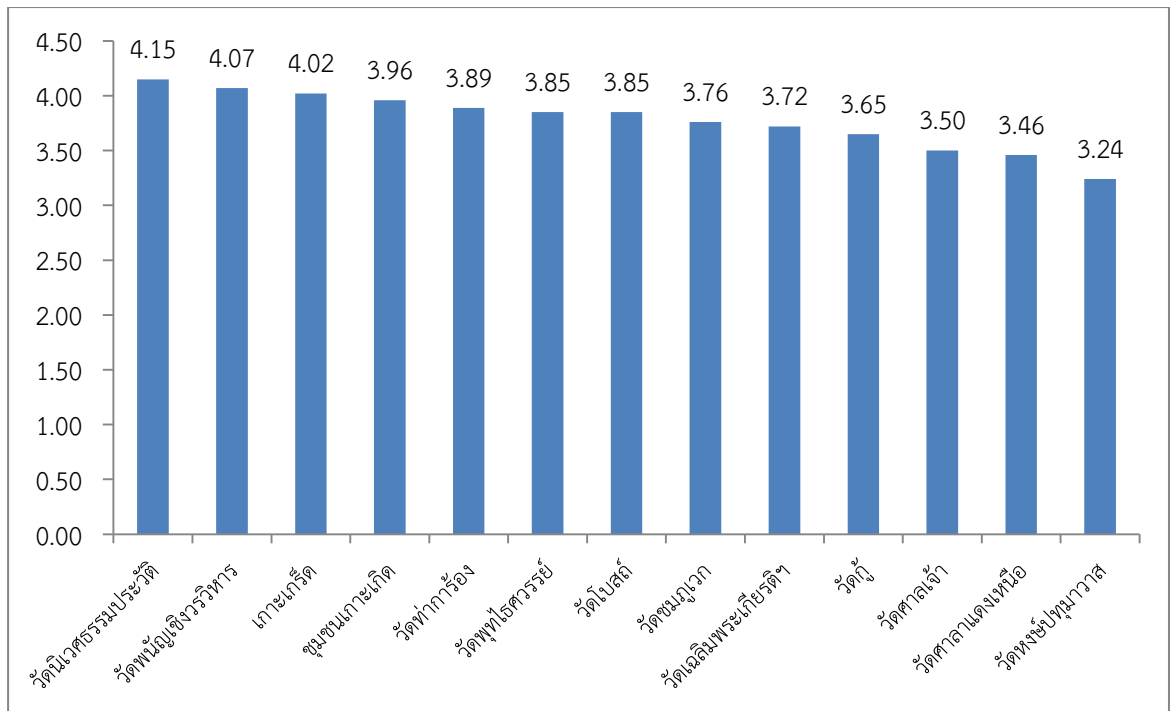
แบบสอบถามประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม มีคะแนนตั้งแต่ 1 – 5 คะแนน สามารถใช้ผลการประเมินเพื่อแบ่งมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเป็น 5 กลุ่ม ตามลำดับคะแนน ดังนี้

1. ระดับดีมาก ได้คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 คะแนน
2. ระดับดี ได้คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 คะแนน
3. ระดับปานกลาง ได้คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 คะแนน
4. ระดับต่ำ ได้คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 คะแนน
5. ระดับต้องปรับปรุง ได้คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 คะแนน

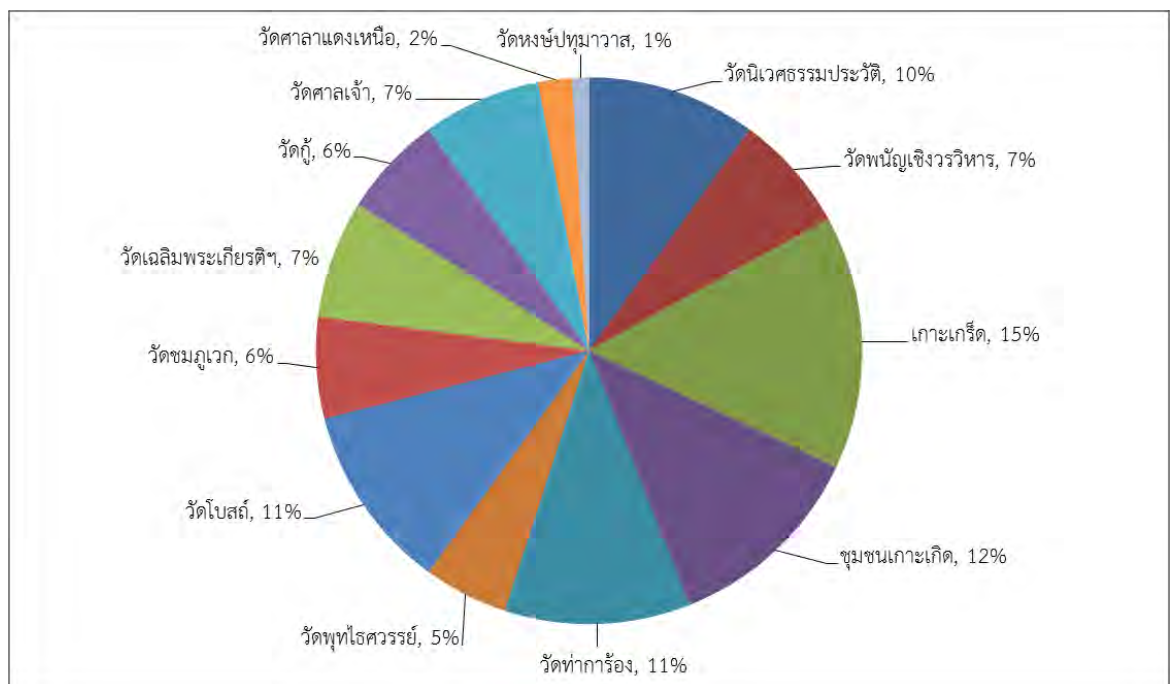
หลังจากประมวลผลคะแนนเรียบร้อยแล้ว แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งได้คะแนน ดังแสดงในตารางที่ 4.5 และภาพที่ 4.12 และ 4.13

ตารางที่ 4.5 ผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมโดยกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ผลการประเมินศักยภาพ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา			
1. วัดพนัญเชิงวรวิหาร	4.07	0.77	ดี
2. วัดพุทไธสวรรย์	3.85	0.67	ดี
3. วัดท่าการ้อง	3.89	0.92	ดี
4. วัดนิเวศธรรมประวัติ	4.15	0.82	ดี
5. ชุมชนตำบลเกาะเกิด	3.96	0.99	ดี
จังหวัดปทุมธานี			
1. วัดศาลาแดงเหนือ	3.46	0.94	ดี
2. วัดโบสถ์	3.85	0.79	ดี
3. วัดหงษ์ปทุมवास	3.24	0.74	ปานกลาง
4. วัดศาลเจ้า	3.50	0.75	ดี
จังหวัดนนทบุรี			
1. วัดเฉลิมพระเกียรติฯ	3.72	0.78	ดี
2. วัดชมพูเวก	3.76	0.85	ดี
3. วัดกู่	3.65	0.74	ดี
4. เกาะเกร็ด	4.02	0.58	ดี
** คะแนนที่เป็นตัวเข้มคือคะแนนที่สูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นในจังหวัดเดียวกัน **			

ภาพที่ 4.12 คะแนนประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม (โดยกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว)

ภาพที่ 4.13 การจัดลำดับเชิงเปรียบเทียบของแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม (โดยกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว)

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับคะแนนการประเมินตั้งแต่ระดับดีขึ้นไป (มีคะแนนตั้งแต่ 61 คะแนนขึ้นไปจากการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และมีคะแนนตั้งแต่ 3.41 คะแนนขึ้นไปจากการประเมินโดยกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว) จากแหล่งท่องเที่ยวที่โครงการที่ 3 ประเมินจำนวน 13 แห่ง มีแหล่งท่องเที่ยวที่ผ่านตามเกณฑ์นี้ จำนวน 10 แห่ง (ลำดับที่ 1 – 10 ในตารางที่ 4.4) หลังจากนั้น คณะผู้วิจัยได้พัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมจาก 10 แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ โดยแบ่งเส้นทางเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ (อ่านรายละเอียดเส้นทางโดยละเอียดในภาคผนวก)

3.1 เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้และมีส่วนร่วม

- เกาะเกร็ด (เรียนรู้วิถีชีวิต การทำขนม การทำเครื่องปั้นดินเผา)
- วัดศาลเจ้า (พักรับประทานอาหารกลางวันและซื้อสินค้าในตลาดวัดศาลเจ้า)
- ชุมชนตำบลเกาะเกิด (เรียนรู้การทำสมุนไพร การทำขนมโบราณ และการใช้ชีวิตของชุมชน)

3.2 เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางจิตวิญญาณ

- วัดกุ (ไถ่ชีวิตโค มีเรื่องเล่าตำนานสมเด็จพระนางเรือล่ม)
- วัดโบสถ์ (สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในวัดและพักรับประทานอาหารกลางวัน)
- วัดท่าการ้อง (ไหว้พระร้อยวัดในวันเดียว มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อที่หลากหลาย)
- วัดพุทไธสวรรย์ (ตำนานสำนักดาบทพุทไธสวรรย์และตำนานพระพุทไธมาจารย์)

3.3 เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางสถาปัตยกรรมและวิถีชุมชน

- เกาะเกร็ด (เรียนรู้วิถีชีวิต การทำขนม การทำเครื่องปั้นดินเผา)
- วัดศาลเจ้า (พักรับประทานอาหารกลางวันและซื้อสินค้าในตลาดวัดศาลเจ้า)
- วัดศาลาแดงเหนือ (เรียนรู้วิถีชีวิตชาวมอญ สถาปัตยกรรมมอญ พิพิธภัณฑ์เรือโบราณ)
- วัดนิเวศธรรมประวัติราชวรวิหาร (เรียนรู้สถาปัตยกรรมวัดไทยผสมโบสถ์ในศาสนาคริสต์)

3.4 เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงตำนาน (folklore)

- วัดกุ (ตำนานสมเด็จพระนางเรือล่ม)
- วัดศาลเจ้า (ตำนานเจ้าน้อยมหาพรหม พักรับประทานอาหารกลางวัน)
- วัดพนัญเชิงวรวิหาร (ตำนานพระนางสร้อยดอกหมาก)
- วัดพุทไธสวรรย์ (ตำนานสำนักดาบทพุทไธสวรรย์)

สรุปผลการวิพากษ์เส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม

คณะผู้วิจัยได้จัดอภิปรายกลุ่มเพื่อวิพากษ์เส้นทาง โดยได้เชิญผู้รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากส่วนกลาง ได้แก่ กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และในพื้นที่ ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งดูแลจังหวัดนนทบุรีและปทุมธานี สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยพระนครศรีอยุธยา และสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาของแต่ละจังหวัด รวมทั้งผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในจังหวัด จำนวน 11 คนมาอภิปรายเพื่อวิพากษ์เส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมที่คณะผู้วิจัยนำเสนอ โดยได้รับคำแนะนำแยกสายประเด็น ดังแสดงในตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ข้อเสนอแนะจากการวิพากษ์เส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม

ประเด็น	ข้อเสนอแนะ
วัตถุประสงค์การเดินทาง	- ไม่ควรตั้งวัตถุประสงค์ที่เน้นการศึกษาเรียนรู้มากเกินไป เพราะนักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่ไม่ชอบการเรียนรู้ หรือการลงมือปฏิบัติที่จริงจังมากนัก ต่างจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ซึ่งต้องการมาศึกษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของไทยอย่างแท้จริง - ควรตั้งวัตถุประสงค์การเดินทางให้กว้าง มีการผสมผสานกิจกรรมที่หลากหลาย จะช่วยให้ขายรายการเดินทางได้ง่ายขึ้น
เส้นทาง	- เสนอให้จัดเส้นทางผสมผสานระหว่างทางบกและทางน้ำ เพราะมีบางช่วงที่ต้องใช้เวลาท่องเที่ยวเรือนานมาก จะทำให้นักท่องเที่ยวเบื่อ เช่น การเดินทางเที่ยวไปด้วยรถโค้ชปรับอากาศ กลับด้วยเรือ และการเดินทางเที่ยวไปด้วยเรือ กลับด้วยรถโค้ชปรับอากาศ โดยจัด 2 กลุ่มพร้อมกันเพื่อให้เกิดจุดคุ้มทุนในการจัดหายนพาหนะ หรือจะใช้การเดินทางด้วยรถไฟร่วมด้วยก็เป็นไปได้ - ในแต่ละวันไม่ควรมีสถานที่ท่องเที่ยวเกิน 4 – 5 แห่ง เพราะนักท่องเที่ยวจะเหนื่อยเกินไป ไม่ได้รับความรู้จากแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งตามวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผู้ร่วมอภิปรายหลายท่านใช้คำว่า “ชะงักทัวร์” เรียกการเดินทางที่เยี่ยมชมสถานที่จำนวนมาก จนมีเวลาเยี่ยมชมแต่ละแห่งสั้นมาก - หากไม่มีจุดแวะพักในกรุงเทพมหานคร ไม่ควรเริ่มการเดินทางจากท่าน้ำสาทร เนื่องจากจะเพิ่มระยะเวลาการเดินทางโดยไม่จำเป็น นอกจากนี้ ยังทำให้ต้องนัดเวลาลูกทัวร์เข้ามาชม ควรเริ่มการเดินทางที่ท่าบ้านนนท์ ซึ่งมีความสะดวกในเรื่องที่จอดรถ โดยเฉพาะการเดินทางในวันเสาร์-อาทิตย์ หากจะรับผู้โดยสารในเขตกรุงเทพมหานคร ควรเริ่มที่ท่าบ้านปูนเกล้า ผังธนบุรี - การเดินทางทางน้ำจากนนทบุรีไปถึงเกาะเมืองอยุธยา มีระยะทางไกลมาก และใช้เวลานาน ควรจะเดินทางไปถึงแค่อำเภอบางปะอิน เพื่อเยี่ยมชมชุมชนตำบลเกาะเกิด วัดนิเวศธรรมประวัติวรวิหาร และพระราชวังบางปะอิน - เส้นทางตามรอยเสด็จประพาสของพระพุทธเจ้าหลวง หรือการตามรอยสุนทรภู่ เป็นแนวทางที่สามารถนำมาเป็นหลักการจัดเส้นทางประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยง 3 จังหวัดได้ - เนื่องจากเส้นทางน้ำบางช่วงไม่มีจุดสนใจให้ชมเป็นระยะเวลาพอสมควร ผู้จัดอาจประสานงานกับชุมชนสองฝั่งแม่น้ำให้ร่วมมือตกแต่งประดับประดาบ้านเรือนให้น่ามอง แต่ต้องคำนึงเรื่องการสนับสนุนงบประมาณ อาจต้องขอการสนับสนุนจากทางจังหวัด - ในรายการเดินทาง ควรจัดให้มีสถานที่ที่นักท่องเที่ยวสามารถจ่ายซื้อของท้องถิ่นรับประทานและของที่ระลึก
กิจกรรมบนเรือ	- เนื่องจากการเดินทางทางน้ำจากจังหวัดนนทบุรีถึงพระนครศรีอยุธยา ใช้ระยะเวลาการเดินทางนานมาก และสองข้างทางไม่ได้มีแหล่งท่องเที่ยวให้ชม

ประเด็น	ข้อเสนอแนะ
	ตลอดเส้นทางน้ำที่ล่องผ่าน ดังนั้น จึงต้องจัดกิจกรรมบนเรือให้นักท่องเที่ยว เช่น การนวดแผนโบราณ การนวดฝ่าเท้า หรือการดูหมอ - การจัดกิจกรรมต่างๆ ต้องคำนึงถึงลักษณะและขนาดของเรือ โดยเน้นประเด็นเรื่องความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นลำดับแรก
อาหาร	- ชุมชนตำบลเกาะเกิดสามารถจัดอาหารเย็นให้กับนักท่องเที่ยวได้ถ้าแจ้งให้ชุมชนทราบล่วงหน้า - หากกลับถึงกรุงเทพมหานครหลังเวลา 19.00 น. อาจต้องพิจารณารวมอาหารเย็นในราคาค่าเดินทาง - การจัดให้นักท่องเที่ยวรับประทานตามอัธยาศัย ณ แหล่งท่องเที่ยวต้องพิจารณาถึงช่วงเวลาที่เดินทางไปถึงด้วย เพราะบางสถานที่ไม่ได้มีอาหารจำหน่ายตลอดวัน อาจจะต้องติดต่อกับผู้รับผิดชอบเรื่องการจำหน่ายอาหารไว้ล่วงหน้า
ราคา	- การตั้งราคาขาย ต้องพิจารณาจากมุมมองของนักท่องเที่ยวประกอบกับความคุ้มค่าด้วย หากตั้งราคาสูง ควรรวมอาหารทุกมื้อ - การจัดอาหารอาจทำในลักษณะการแจกคูปองอาหารให้กับนักท่องเที่ยวเพื่อเลือกซื้ออาหารที่แต่ละคนชื่นชอบ แทนการจัดให้ทุกคนรับประทานเหมือนกัน หรือการแจกข้าวกล่อง โดยต้องประสานงานกับผู้นำชุมชนไว้ล่วงหน้า และหาทางเลือกในกรณีที่นักท่องเที่ยวมีคูปองเหลือจากการซื้ออาหาร
ข้อควรคำนึงอื่นๆ	- การจัดเส้นทางต้องกำหนดกลุ่มเป้าหมาย และช่วงเวลาเดินทางประกอบ - ควรหลีกเลี่ยงการจัดการเดินทางท่องเที่ยวทางน้ำในช่วงฤดูน้ำหลาก ระหว่างเดือนกันยายน – พฤศจิกายน เพื่อป้องกันอันตราย - ในรายการเดินทางต้องมีเรื่องเล่าหรือรายละเอียดประกอบแหล่งท่องเที่ยวที่ระบุในรายการ - กลุ่มเป้าหมายที่น่าสนใจ คือ ผู้สูงอายุซึ่งมีเวลาว่างค่อนข้างมาก แต่ต้องปรับรายการเดินทางให้สอดคล้องกับวัย ทั้งกำหนดการเดินทาง เส้นทาง และอาหารที่จัดให้นักท่องเที่ยวรับประทาน

ทั้งนี้ ผู้ร่วมอภิปรายกลุ่มทั้งหมดได้ร่วมเสนอแนะเส้นทางที่เหมาะสมสำหรับการเดินทางล่องเรือไปเช้า-เย็นกลับว่า ควรประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวจำนวน 5 แห่ง ได้แก่ เกาะเกร็ด วัดศาลเจ้า วัดโบสถ์ วัดนิเวศธรรมประวัติราชวรวิหาร และชุมชนตำบลเกาะเกิด โดยรับประทานอาหารกลางวัน ณ วัดศาลเจ้า และรับประทานอาหารเย็น ณ ชุมชนตำบลเกาะเกิด มีจุดแวะรับ-ส่งนักท่องเที่ยว 3 จุด ได้แก่ ท่าเรือสะพานพระปิ่นเกล้า ฝั่งธนบุรี ท่าเรือจังหวัดนนทบุรี (ท่าน้ำนนท์) และท่าเรือปากเกร็ด

สรุปผลการทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม

คณะผู้วิจัยได้จัดทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมตามรายการเดินทางที่พัฒนาขึ้นจากขั้นตอนที่ 4 โดยมีนักท่องเที่ยวร่วมเดินทางจำนวน 40 คน และผู้ทรงคุณวุฒิที่ร่วมประเมินและวิพากษ์เส้นทางท่องเที่ยวร่วมสังเกตการณ์การเดินทางจำนวน 5 คน รวม 45 คน อย่างไรก็ตาม

หลังจากสำรวจเส้นทางจริงก่อนการจัดทดสอบเส้นทาง พบว่าการเดินทางกลับจากชุมชนตำบลเกาะเกิด ภายหลังรับประทานอาหารเช้า อาจเกิดความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยวเนื่องจากเส้นทางทางน้ำจากกลับ ค่อนข้างมืด มีไฟส่องสว่างริมฝั่งน้อย มีเฉพาะบางช่วงในเขตชุมชน คณะผู้วิจัยจึงพิจารณาปรับเปลี่ยน พาหนะการเดินทางจากกลับเป็นรถโค้ชปรับอากาศ

ในการประเมินศักยภาพของเส้นทางท่องเที่ยว ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจาก นักท่องเที่ยว โดยแบ่งระดับความคิดเห็นในแต่ละประเด็นเป็น 5 ระดับ ตามคะแนน ดังนี้

1. เห็นด้วยอย่างยิ่ง/ดีมาก	คือ คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21 – 5.00 คะแนน
2. เห็นด้วย/ดี	คือ คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20 คะแนน
3. ไม่มีความคิดเห็น/ปานกลาง	คือ คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40 คะแนน
4. ไม่เห็นด้วย/พอใช้	คือ คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60 คะแนน
5. ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง/ควรปรับปรุง	คือ คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80 คะแนน

จากการเก็บแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวจำนวน 40 คน มีแบบสอบถามที่ใช้ได้จำนวน 33 ชุด ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 72.70 มีอายุระหว่าง 51 – 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.34 มีรายได้มากกว่า 30,001 บาท คิดเป็นร้อยละ 51.5 และร้อยละ 66.67 เคยเดินทางท่องเที่ยว ครบทั้ง 3 จังหวัดในรายการท่องเที่ยวแล้ว

ตารางที่ 4.7 สรุปความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อรายการทดสอบนำเที่ยว “ล่องลำน้ำเจ้าพระยา จากเมืองกรุง...สู่กรุงเก่า”

ข้อความ	คะแนนเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
1. สถานที่นัดพบเพื่อลงเรือมีความเหมาะสม	4.19	เห็นด้วย
2. กิจกรรมบนเรือมีความเหมาะสม	3.92	เห็นด้วย
3. ตารางเวลาเดินทางมีความเหมาะสม	4.08	เห็นด้วย
4. อาหารว่างบนเรือมีความเหมาะสม	4.46	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
สถานที่ท่องเที่ยว		
5. เกาะเกร็ด		
5.1 เกาะเกร็ดเป็นสถานที่ที่น่าเดินทางมาท่องเที่ยว	4.00	เห็นด้วย
5.2 กิจกรรมบนเกาะเกร็ดมีความเหมาะสม	3.77	เห็นด้วย
6. ตลาดน้ำวัดศาลเจ้า		
6.1 ตลาดน้ำวัดศาลเจ้าเป็นสถานที่ที่เหมาะสมกับการ รับประทานอาหารเช้า	3.77	เห็นด้วย
7. วัดโบสถ์		
7.1 วัดโบสถ์เป็นสถานที่ที่น่าเดินทางมาท่องเที่ยว	4.19	เห็นด้วย
7.2 กิจกรรมในวัดโบสถ์มีความเหมาะสม	3.81	เห็นด้วย
8. วัดนิเวศธรรมประวัติราชวรวิหาร		
8.1 วัดนิเวศฯ เป็นสถานที่ที่น่าเดินทางมาท่องเที่ยว	4.35	เห็นด้วย
8.2 กิจกรรมในวัดนิเวศฯ มีความเหมาะสม	4.08	เห็นด้วย

ข้อความ	คะแนนเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
9. ชุมชนตำบลเกาะเกิด		
9.1 ชุมชนตำบลเกาะเกิดเป็นสถานที่ที่นำเดินทางมาท่องเที่ยว	4.42	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
9.2 กิจกรรมในชุมชนตำบลเกาะเกิดมีความเหมาะสม	4.38	เห็นด้วย
10. อาหารเย็นมีความเหมาะสม	4.38	เห็นด้วย
11. โดยภาพรวม ท่านมีความพึงพอใจกับการร่วมเดินทางในครั้งนี้	4.58	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ราคาเฉลี่ย		
12. ราคาที่เหมาะสมสำหรับรายการการท่องเที่ยว	725.96 บาท	

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และนนทบุรี โดยศึกษาทัศนคติและความต้องการของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งประเมินความพร้อมทางทรัพยากรที่เป็นองค์ประกอบหลักในการสร้างและพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน 3 จังหวัดดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณผสม โดยคณะผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้น วิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพโดยใช้หลักการวิเคราะห์แก่นสาระ (thematic analysis) และใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุดและต่ำสุด โดยมีผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย
2. ข้อจำกัดของการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. ลักษณะทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยเรื่องนี้ มีผู้ให้ข้อมูลรวมทั้งสิ้น 143 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของการจัดการการท่องเที่ยวในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และนนทบุรี ได้แก่ ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐที่กำกับดูแลด้านการท่องเที่ยว ประชาชน ผู้นำชุมชน และผู้ประกอบการเอกชนด้านการท่องเที่ยว แบ่งเป็นผู้ร่วมเสวนากลุ่ม ซึ่งจัดขึ้นจำนวน 6 ครั้ง จำนวน 20 คน ผู้เข้าร่วมการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยจำนวน 2 ครั้ง จำนวน 9 คน ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 25 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยว จำนวน 3 คน กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว จำนวน 86 คน นอกจากนี้ การศึกษานี้ ยังใช้ข้อมูลจากโครงการที่ 1 และโครงการที่ 2 ในแผนงานวิจัยเดียวกันซึ่งดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเน้นกลุ่มผู้บริหารของจังหวัด นักวิชาการและผู้นำชุมชน

2. ทัศนคติและความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีทัศนคติและความคิดเห็นที่แตกต่างกันทั้งผู้ให้สัมภาษณ์ที่มาจากภูมิลำเนาเดียวกันและแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าการท่องเที่ยวมีความจำเป็นกับจังหวัดของตน เพราะนํารายได้มาสู่คนในท้องถิ่น แต่ละจังหวัดมีความพร้อมที่แตกต่างกันในการรองรับนักท่องเที่ยว โดยจังหวัดพระนครศรีอยุธยาความพร้อมมากที่สุดเพราะมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์เมื่อเทียบกับอีก 2 จังหวัด จังหวัดปทุมธานีและนนทบุรีมีภาพลักษณ์ที่ไม่แตกต่างกันในมุมมองของผู้ให้ข้อมูล โดยเห็นภาพความเป็นชุมชนคนมอญที่มีวิถีชีวิตและประเพณีที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ แต่แยกความแตกต่างของชาวมอญของแต่ละจังหวัดไม่ได้ จึงทำให้ไม่มีจุดขายที่เป็นเอกลักษณ์ จังหวัดนนทบุรีได้เปรียบจังหวัดปทุมธานีเนื่องจากมีเกาะเกร็ดซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่คนทั่วไปรู้จัก นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลมีความเป็นห่วงเรื่องการอนุรักษ์ สืบสานประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามา

ในชุมชนจำนวนมาก เกรงว่าจะถูกกลืนและกลายเป็นการดำเนินการเชิงพาณิชย์มากเกินไป อย่างไรก็ตาม รายได้จากการท่องเที่ยวของทั้ง 3 จังหวัดยังกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่หลักทางการท่องเที่ยว ซึ่งมักอยู่ในเขตเมือง นักท่องเที่ยวยังไม่เดินทางไปในส่วนต่างๆ ของจังหวัดถึงแม้จะมีแหล่งท่องเที่ยวกระจายอยู่ในอำเภอต่างๆ ก็ตาม

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าผู้รับผิดชอบงานด้านการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัดมีความตั้งใจและพยายามวางนโยบายในการบริหารจัดการและส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด แต่ยังไม่เกิดผลเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นผลมาจากหลายปัจจัย เช่น การขาดความต่อเนื่องในการประชาสัมพันธ์จังหวัด การขาดการประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ที่รับผิดชอบงานด้านการท่องเที่ยว รวมทั้งการประสานงานกับภาคเอกชน ปัญหาใหญ่อีกประการ คือ การบริหารจัดการเรื่องน้ำ ซึ่งสร้างผลกระทบให้แหล่งท่องเที่ยว

3. สรุปแหล่งท่องเที่ยวและงานประเพณี

จากการประมวลรายชื่อแหล่งท่องเที่ยวที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่มนำเสนอ โดยพิจารณาประกอบกับการลงพื้นที่สำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ เพื่อคำนวณเวลาที่ใช้ในการเดินทางจริง และปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การวิจัยเรื่องนี้คัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่น่าจะมีศักยภาพของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และนนทบุรีได้จำนวน 13 แห่ง เป็นสถานที่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ วัดพนัญเชิงวรวิหาร วัดพุทไธศวรรย์ วัดท่าการ้อง ชุมชนตำบลเกาะเกิด และวัดนิเวศธรรมประวัติราชวรวิหาร เป็นสถานที่ในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ วัดศาลาแดงเหนือ วัดโบสถ์ วัดหงษ์ปทุมवास และวัดศาลเจ้า และเป็นสถานที่ในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ วัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหาร วัดชมพูเวก เกาะเกร็ด และวัดกู่ และสรุปงานประเพณีที่สำคัญในแต่ละเดือนได้ดังแสดงในตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 งานเทศกาลประเพณีจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และนนทบุรี

(รายละเอียดสามารถดูได้ที่หน้า 30 - 37)

เดือน	จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	จังหวัดปทุมธานี	จังหวัดนนทบุรี
มกราคม	- งานประเพณีทำบุญตักบาตรวันขึ้นปีใหม่ (วัดพนัญเชิงฯ) - งานประจำปีศูนย์ศิลปาชีพบางไทร	-	-
กุมภาพันธ์	- งานเทศกาลตรุษจีนกรุงเก่า มหามงคลงานเทศกาลตรุษจีน (วัดพนัญเชิงฯ) - งานพิธีทำบุญเนื่องในวันมาฆบูชา (วัดพนัญเชิงฯ)	-	-
มีนาคม	- งานมหกรรมศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทยและไหว้ครูมวยโลก	-	-
เมษายน	- งานประเพณีสงกรานต์กรุงเก่า	งานประเพณีสงกรานต์ชาว	- งานวัฒนธรรมสองฝั่ง

เดือน	จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	จังหวัดปทุมธานี	จังหวัดนนทบุรี
	เก่า - งานประเพณีไหว้ครุบูชาเตา - งานพิธีสมโภชพระพุทธรูปไตรรัตน์ (วัดพนัญเชิง)	มอญ หรือเปิงสกราณต์ (วัดโบสถ์/วัดศาลาแดงเหนือ)	เจ้าพระยาไต้พานนท์ - งานประเพณีสงกรานต์ชาวมอญบนเกาะเกร็ด - ประเพณีและการละเล่นของชาวมอญที่เกี่ยวข้องกับงานสงกรานต์ เช่น การรำพาข้าวสาร และการเล่นส่บ้า
พฤษภาคม	- งานพิธีกวนข้าวทิพย์ (วัดพนัญเชิง) - งานพิธีทำบุญวันวิสาขบูชา (วัดพนัญเชิง)	-	- งานเทศกาลผลไม้และของดีเมืองนนท์
มิถุนายน	-	-	-
กรกฎาคม	- งานพิธีทำบุญวันอาสาฬหบูชาและเข้าพรรษา (วัดพนัญเชิงฯ)	-	-
สิงหาคม	- งานมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 12 สิงหาคมหาราชินี (วัดพนัญเชิงฯ)	- งานประเพณีแข่งขันเรือยาวหน้าวัดขาม อ.เมือง	-
กันยายน	- งานประเพณีแห่เทียนพรรษาทางน้ำ คลองลาดชะโด - งานประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง ณ วัดทองป่อ อ.บางปะอิน - งานประเพณีทิ้งกระจาด (วัดพนัญเชิงฯ) - งานวันยุทธหัตถีสมเด็จพระนเรศวร	-	- งานประเพณีหล่อเทียนและแห่เทียนพรรษาทางน้ำ - งานประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง
ตุลาคม	-	- งานประเพณีรำพาข้าวสาร - งานประเพณีตักบาตรพระร้อย (เขตอำเภอเมืองและอำเภอสสามโคก) - งานประเพณีการแข่งขันเรือยาวคลองรังสิต	- งานประเพณีทำบุญตักบาตรพระร้อยแปด - งานประเพณีตักบาตรทางน้ำ (เกาะเกร็ด) - งานประเพณีตักบาตรดอกไม้ม (เกาะเกร็ด) - งานประเพณีแห่ข้าวแช่ (เกาะเกร็ด) - งานประเพณีการเล่นเพลง

เดือน	จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	จังหวัดปทุมธานี	จังหวัดนนทบุรี
			เจ้าขาวหรือประเพณีการรำ พาข้าวสารพระองค์ขาว (เกาะเกร็ด)
พฤศจิกายน	- งานประเพณีลอยกระทง กรุงเก่า - งานลอยกระทงตามประทีป และแข่งเรือยาวประเพณี ณ ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร	-	-
ธันวาคม	- งานยอยศยิ่งฟ้าอยุธยา มรดกโลกและงานกาชาด	- งานประเพณีแข่งขันเรือยาว หน้าวัดสำแล อ.สามโคก - งานประเพณีแข่งขันเรือยาว หน้าวัดพิชชุดม อ.ลำลูกกา	-

4. สรุปผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม

จากผลการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิตามแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ของสำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว ได้ผลประเมินของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 13 แห่งโดยสรุป ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวมากที่สุดของแต่ละจังหวัด คือ วัดพนัญเชิงวรวิหาร (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา) วัดศาลเจ้า (จังหวัดปทุมธานี) และเกาะเกร็ด (จังหวัดนนทบุรี)

2. แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวมากที่สุดของแต่ละจังหวัด คือ วัดนิเวศธรรมประวัติราชวรวิหาร (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา) วัดโบสถ์ (จังหวัดปทุมธานี) และเกาะเกร็ด (จังหวัดนนทบุรี)

3. แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการมากที่สุดของแต่ละจังหวัด คือ ชุมชนตำบลเกาะเกิด (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา) วัดโบสถ์ (จังหวัดปทุมธานี) และเกาะเกร็ด (จังหวัดนนทบุรี)

4. แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในภาพรวมทุกด้านมากที่สุดของแต่ละจังหวัด คือ ชุมชนตำบลเกาะเกิด (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา) วัดโบสถ์ (จังหวัดปทุมธานี) และเกาะเกร็ด (จังหวัดนนทบุรี)

5. แหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการประเมินมาตรฐานในระดับดีเยี่ยมมี 3 แห่ง เรียงตามลำดับคะแนน คือ ชุมชนตำบลเกาะเกิด (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา) วัดพนัญเชิงวรวิหาร (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา) และเกาะเกร็ด (จังหวัดนนทบุรี)

จากผลการประเมินศักยภาพโดยกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ได้ผลประเมินของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 13 แห่งโดยสรุป ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพมากที่สุดของแต่ละจังหวัด คือ วัดนิเวศธรรมประวัติราชวรวิหาร (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา) วัดโบสถ์ (จังหวัดปทุมธานี) และเกาะเกร็ด (จังหวัดนนทบุรี)

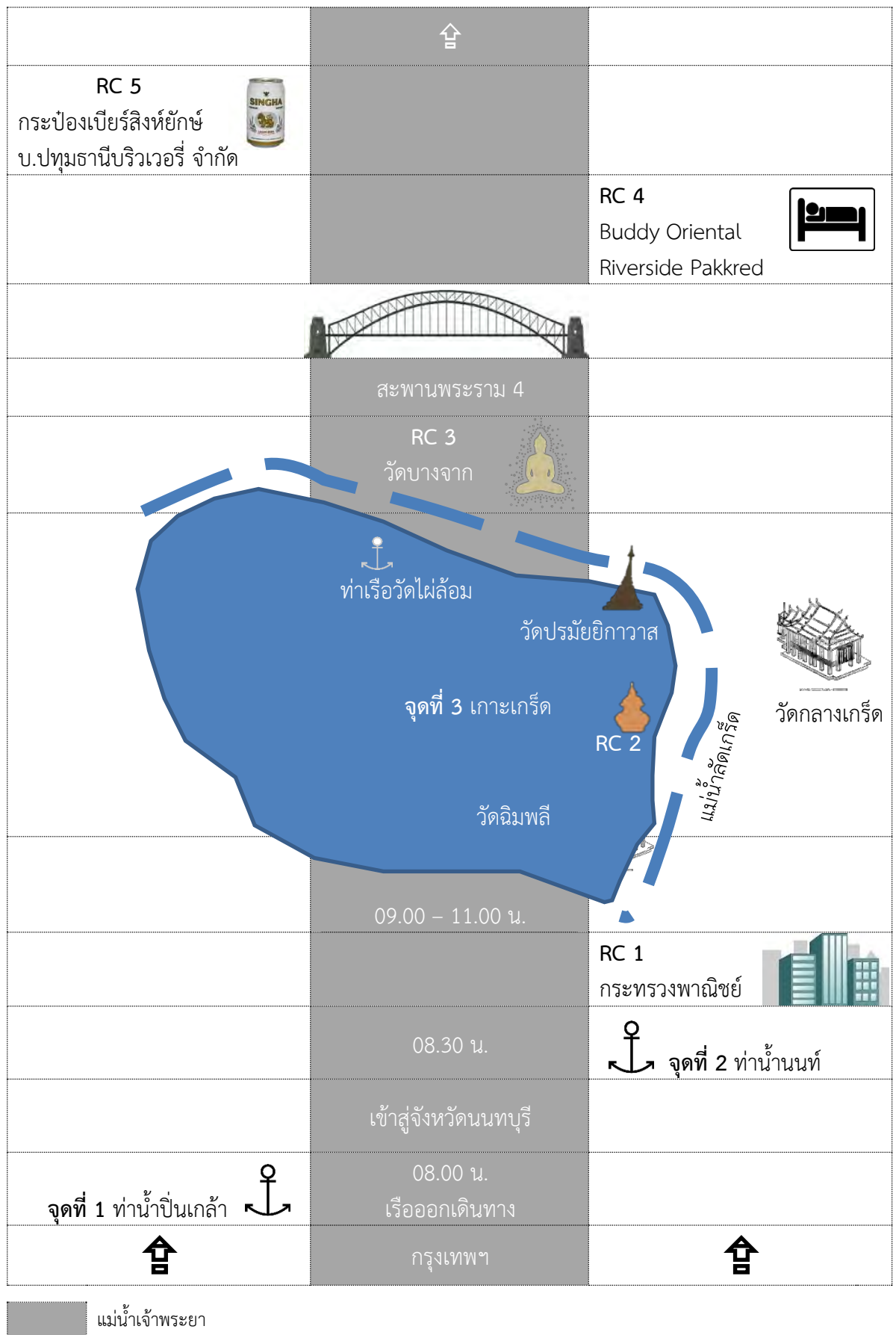
2. ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการประเมินให้ได้ระดับดีมาก ซึ่งเป็นระดับที่สูงที่สุด

เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า การประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิและกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีความสอดคล้องกัน 2 จังหวัด คือประเมินให้วัดโบสถ์และเกาะเกร็ด เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มี

ศักยภาพสูงสุดของจังหวัดปทุมธานี และจังหวัดนนทบุรีตามลำดับ สำหรับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นั้น ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินให้ชุมชนตำบลเกาะเกิดเป็นลำดับแรก ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวประเมินให้ วัดนิเวศธรรมประวัติราชวรวิหารมีศักยภาพสูงสุด

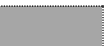
5. สรุปผลการวิจัยเส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม

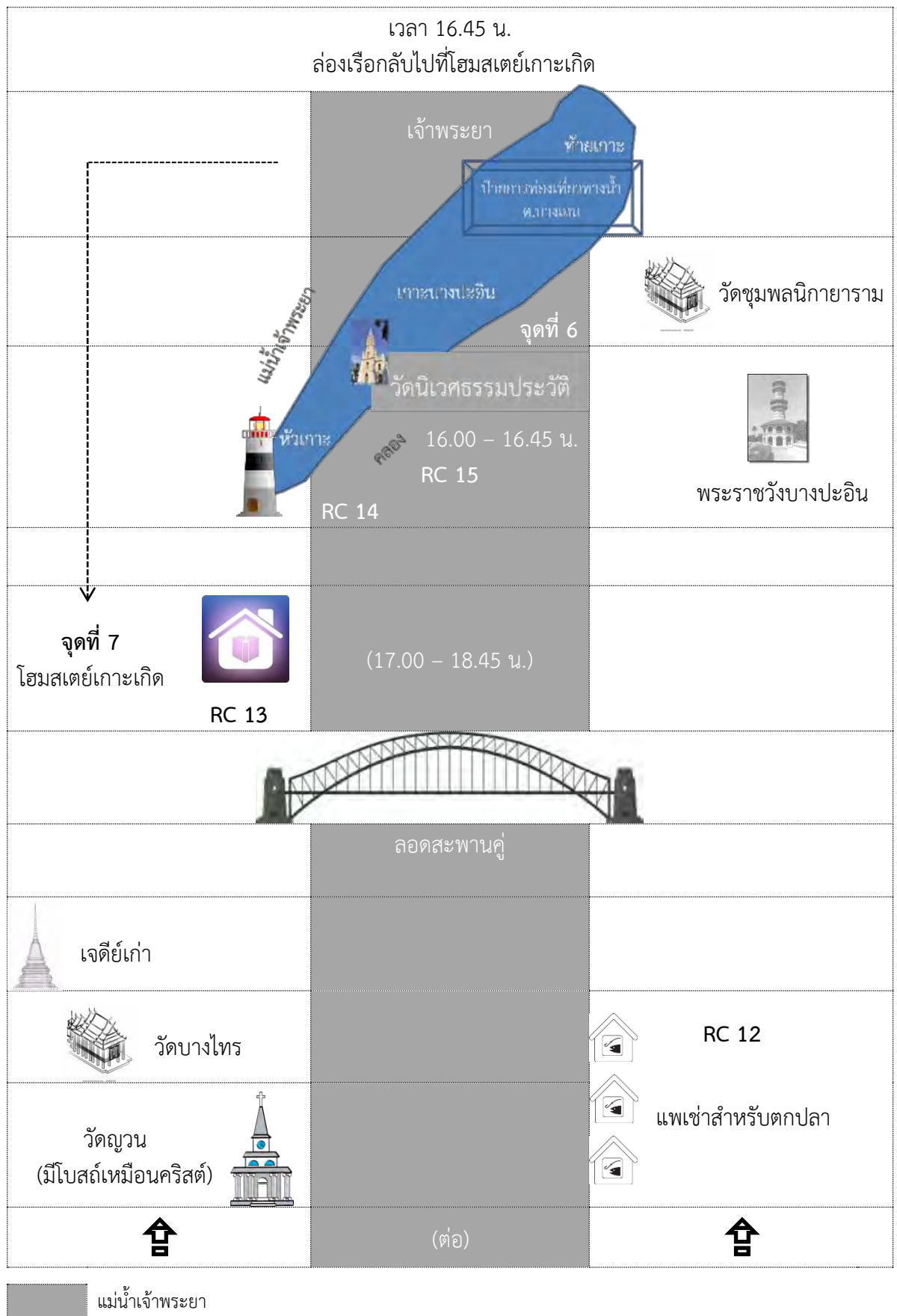
ผู้ร่วมอภิปรายกลุ่มเสนอแนะแหล่งท่องเที่ยวที่ควรรวมอยู่ในการเดินทางล่องเรือไปเช้า-เย็นกลับ ว่าควรประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวจำนวน 5 แห่ง ได้แก่ เกาะเกร็ด วัดศาลเจ้า วัดโบสถ์ วัดนิเวศธรรมประวัติราชวรวิหาร และชุมชนตำบลเกาะเกิด โดยรับประทานอาหารกลางวัน ณ วัดศาลเจ้า และรับประทานอาหารเย็น ณ ชุมชนตำบลเกาะเกิด มีจุดแวะรับ-ส่งนักท่องเที่ยว 3 จุด ได้แก่ ท่าเรือสะพานพระปิ่นเกล้า ฝั่งธนบุรี ท่าเรือจังหวัดนนทบุรี (ท่าน้ำนนท์) และท่าเรือปากเกร็ด ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้นำมาจัดทำแผนที่เส้นทางทางน้ำ: กรุงเทพฯ นนทบุรี ปทุมธานี และพระนครศรีอยุธยา สำหรับ 1 วัน (ภาพที่ 5.1) รายการนำเที่ยวแบบไปเช้าเย็นกลับ เอกสารประชาสัมพันธ์ และกิจกรรมระหว่างการเดินทาง (เกม “ตามล่าหาอาร์ซี...ภาพนี้อยู่ไหนหนอ”) ตามรายละเอียด ดังแสดงในหน้า 89 – 100 นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังได้จัดทำรายการนำเที่ยวแบบ 2 วัน 1 คืน โดยการใช้ทั้งเรือโดยสารและรถโค้ชปรับอากาศเป็นพาหนะในการเดินทาง บริษัทนำเที่ยวสามารถจัดรายการนำเที่ยว 2 วัน 1 คืน 2 กลุ่มขนานกันเพื่อใช้พาหนะทั้ง 2 ประเภทให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยกลุ่มที่ 1 เดินทางออกจากกรุงเทพมหานครไปพระนครศรีอยุธยาด้วยเรือโดยสารในวันแรก และเดินทางกลับกรุงเทพมหานครด้วยรถโค้ชปรับอากาศในวันที่ 2 ในขณะที่กลุ่มที่ 2 เดินทางออกจากกรุงเทพมหานครไปพระนครศรีอยุธยาด้วยรถโค้ชปรับอากาศในวันแรก และเดินทางกลับกรุงเทพมหานครด้วยเรือโดยสารในวันที่ 2 สามารถดูรายละเอียดของรายการนำเที่ยวเพิ่มเติมในภาคผนวก จ

ภาพที่ 5.1 แผนที่เส้นทางทางน้ำ: กรุงเทพฯ นนทบุรี ปทุมธานี และพระนครศรีอยุธยา สำหรับ 1 วัน

	🏠	
		RC 11 ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร
		
	ลอดสะพานคู่	
 จุดที่ 5 วัดโบสถ์ RC 10 	14.15 – 15.00 น.	
		
	สะพานปฐมธานี 1	
	11.45 – 13.30 น.	 จุดที่ 4 วัดศาลเจ้า
RC 9 อุทู่เรือบางโพใต้ 		
		
	สะพานปฐมธานี 2	
 RC 8 กระป๋อง est ยักษ์ บริษัท เสริมสุข จำกัด	เข้าสู่จังหวัดปทุมธานี	
		
	สะพานนวชัย RC 7	
 RC 6 พระตำหนักจักรีบกข		
🏠	(ต่อ)	🏠

 แม่น้ำเจ้าพระยา

ล่องลำน้ำเจ้าพระยา 3 จังหวัด...จากเมืองกรุง...สู่เมืองเก่า

วัดปรมัยยิกาวาส เกาะเกร็ด (จังหวัดนนทบุรี) วัดศาลเจ้า วัดโบสถ์ (จังหวัดปทุมธานี)

วัดนิเวศธรรมประวัติราชวรวิหาร โทมัสเตย์เกาะเกิด (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)

ชมความงดงามของสถาปัตยกรรมหนึ่งเดียวในโลก ที่วัดปรมัยยิกาวาส เอกลักษณ์...ที่เป็นสัญลักษณ์ของเกาะเกร็ด ชิมอาหารอร่อยไป...ชมบรรยากาศริมแม่น้ำเจ้าพระยาไป ณ ตลาดริมน้ำวัดศาลเจ้า เยือนวัดโบสถ์สักการะหลวงพ่โตองค์ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ตื่นตากับความงามของวัดนิเวศธรรมประวัติราชวรวิหาร วัดไทยสไตล์ยุโรปสมัยรัชกาลที่ 5 เรียนรู้ “สมุนไพรรักษาการใช้ชีวิตประจำวัน” ที่โทมัสเตย์เกาะเกิด

กำหนดการเดินทาง

07.30 น. จุดเริ่มต้นที่ 1 พบกันที่ท่าเรือสะพานพระปิ่นเกล้า (ฝั่งธนบุรี) โดยทีมงานให้การต้อนรับและอำนวยความสะดวก

08.00 น. ลงเรือเพื่อล่องแม่น้ำเจ้าพระยา ลำน้ำที่เปรียบเสมือนเส้นโลหิตใหญ่ของประเทศไทย ออกเดินทางมุ่งหน้าสู่จังหวัดนนทบุรี “พระตำหนักสง่างาม

ลือนามสวนสมเด็จ เกาะเกร็ดแหล่งดินเผา วัดเก่านามระบือ เลื่องลือทุเรียนนนท์ งามน่ายลศูนย์ราชการ”

08.30 น. จุดเริ่มต้นที่ 2 รับคณะทัวร์เพิ่มเติมที่ท่าเรือจังหวัดนนทบุรี (ท่าบ้านนอ) เพื่อมุ่งหน้าสู่เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เกาะขนาดใหญ่กลางแม่น้ำที่เกิดจากการขุดคลองลัดเจ้าพระยา ในสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระแห่งกรุงศรีอยุธยา เมื่อกระแสน้ำเปลี่ยนทิศทางแรงขึ้นเซาะตลิ่งทำให้คลองขยายกว้างขึ้น แผ่นดินตรงแหลมจึงกลายเป็นแม่น้ำและเป็นเกาะเกร็ดเช่นปัจจุบัน ร่วมเล่นเกม“ตามล่าหาอาร์ซี...

ภาพนี้อยู่ไหนหนอ” ช่วงที่ 1 เพื่อชิงรางวัล โดยทีมงานจะแบ่งคณะทัวร์เป็นทีมทีมละ 2 ท่าน แจกอุปกรณ์การเล่นเกมที่ทุกทีม ได้แก่ กล้องส่องทางไกล และแผ่นโจทย์เกม โดยแต่ละทีมจะร่วมเล่นเกมผ่านการชมบรรยากาศสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาตลอดระยะทางการล่องเรือเพื่อค้นหาสถานที่บนภาพโจทย์ที่มอบให้ผู้ร่วมแข่งขันทีมใดค้นพบสถานที่มากที่สุดคือผู้ชนะ

09.00 น. ล่องเรือมาถึง “เกาะเกร็ด” อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เดิมชื่อว่า “เกาะศาลากุน” เป็นชุมชนชาวมอญที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ชมความงดงามของ “พระเจดีย์มูเตา” เจดีย์ทรงมอญที่จำลองมาจากประเทศพม่าซึ่งถูกกระแสน้ำกัดเซาะฐานราก ทำให้เจดีย์มีลักษณะเอียงอันเป็นสัญลักษณ์ของวัดปรมัยยิกาวาส ซึ่งเป็นพระอารามหลวงชั้นโทชนิดราช

วรวิหาร สร้างแบบรามัญเป็นวัดที่เก่าแก่ตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลาย ต่อมาสมัยกรุงธนบุรีและต้นกรุงรัตนโกสินทร์ได้มีชาวมอญที่อพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนที่เกาะมากขึ้น วัดแห่งนี้จึงเป็นศูนย์กลางของชุมชนและสถานที่จัดงานประเพณีพิธีกรรมของชาวมอญบนเกาะเกร็ด และที่ทำเรือหน้าวัดจะพบปราสาทไม้ห้า

ยอดซึ่งเคยเป็นที่ตั้งเหม (โลงศพมอญ) ของอดีตเจ้าอาวาสตั้งตระหง่านอยู่ ในสมัยรัชกาลที่ 5 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์ใหม่ทั้งวัดและโปรดให้สร้างพระเจดีย์รามัญ บรรจุพระบรมสารีริกธาตุและพระราชทานนามวัดปรมัยยิกาวาส เนื่องจากศิลปะการสร้างมีลักษณะแบบมอญ พระเจดีย์ทุกองค์สร้างแบบมอญ และพระพุทธรูปพระประธานในโบสถ์สลักด้วยหินอ่อนแบบมอญ จึงเรียกกันว่า “วัดมอญ”

นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ทุกท่านได้แวะชิมและเลือกซื้ออาหารขึ้นชื่อไม่ว่าจะเป็น “ข้าวแช่” ต้นตำรับอาหารของชาวมอญที่สืบทอดกันมายาวนาน และตลอดสองข้างทางรอบเกาะยังมีขนมไทยและอาหารอื่นๆ ที่น่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง ขนมชั้น รวมถึงของคาวอย่างห่อหมก ปลาช่อน ห่อหมกปลาทราย ไข่ปลาทอด ผักทอด หรือจะเป็น “ทอดมันหน่อกล้วย” ชิ้นเล็กๆ พอดีคำรสชาติอร่อยที่มีให้เลือกชิมเลือกซื้อหลายร้าน และยังมีเครื่องดื่มที่ขายพร้อมแก้วดินเผารูปทรงต่างๆ โดยฝีมือคนท้องถิ่น ที่สามารถนำไปเป็นของที่ระลึกได้อีกด้วย หรือจะเลือกซื้อ “เครื่องปั้นดินเผาโมญลายโบราณ” หัตถกรรมพื้นบ้านชาวมอญที่เก่าแก่ที่สุดในจังหวัดนนทบุรี ที่มีลวดลายประณีตสวยงามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ

11.00 น. ล่องเรือเดินทางต่อ มุ่งหน้าสู่จังหวัดปทุมธานี “ถิ่นบัวหลวง เมืองรวงข้าว เชื้อชาวมอญ นครธรรมะ พระตำหนักรวมใจ สดใสเจ้าพระยา ก้าวหน้าอุตสาหกรรม” และกลับเข้าสู่การ “ตามล่าหาอาร์ซี... ภาพนี้อยู่ไหนหนอ” ช่วงที่ 2 ระหว่างการเดินทางจากจังหวัดนนทบุรีถึงจังหวัดปทุมธานี

11.45 น. แวะรับประทานอาหารกลางวันตามอัธยาศัย ณ “ตลาดริมน้ำวัดศาลเจ้า” อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ตลาดอาหารติดแม่น้ำเจ้าพระยาที่เปิดดำเนินการตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 โดยชาวบ้านได้ขออนุญาตท่านเจ้าอาวาสเข้ามาขายของภายในวัด เมื่อครั้งเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ทุกท่านจะได้ลิ้มรสอาหารอร่อยขึ้นชื่อท่ามกลางบรรยากาศธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็น “ก๋วยเตี๋ยวหมูสูตรโบราณ” ทั้งแบบน้ำใสและต้มยำรสจัดจ้าน หรือจะเป็น “ขนมกุยช่าย” เจ้าเก่าชื่อดังที่อยู่คู่ตลาดแห่งนี้มากกว่า 30 ปี จนมีชื่อเสียงอย่างแพร่หลายมีรายการทีวีหลายช่องแวะมาชวนชิมการันตีด้วยเนื้อแป้งบางใสมองเห็นไส้กุยช่ายคำโต รวมทั้ง

ขนมเป็ญญานสูตรดั้งเดิมทั้งแบบคาวและแบบหวาน แบบนึ่งหรือแบบกรอบที่ลงมือทำกันสดๆ หรือจะเป็นหอมกสุตอร่อยทั้งเนื้อปลา พุงปลา และหัวปลาที่ปรุงกันสดๆ ใหม่ ๆ รสชาติเข้มข้นอร่อยถึงใจ นอกจากนี้ยังมีขนมไทยโบราณ เช่น ขนมตาล ขนมกล้วย ขนมมัน ขนมฟักทอง ขนมเปียกปูน และขนมอื่นๆ อีกมากมายให้ได้เลือกชิมหรือจะซื้อเป็นของฝากก็ได้เช่นกัน

13.30 น. ล่องเรือเดินทางต่อและกลับเข้าสู่การ “ตามล่าหาอาร์ซี...ภาพนี้อยู่ไหนหนอ” ช่วงที่ 3

14.15 น. ล่องเรือมาถึง “วัดโบสถ์” อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี สักการะรูปเหมือนสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) เทศาธรรมิกราชองค์ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย “วัดโบสถ์” หรือเรียกอีกชื่อว่า “วัดสร้อยนางหงส์” เป็นวัดเก่าโบราณสมัยกรุงศรีอยุธยา สร้างโดยชาวมอญที่อพยพมาจากเมืองหงสาวดี ตั้งอยู่บริเวณคู้้งน้ำท่าอ้อมมั่งกรของแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออก มีเสาชิงส์สร้างขึ้นไว้เป็นสัญลักษณ์ เป็นวัดที่มี

พระพุทธรูปเก่าแก่และศักดิ์สิทธิ์ คือ “หลวงพ่อเหลือ” เป็นพระประธานในพระอุโบสถเพียงองค์เดียวในจำนวน 12 องค์ที่มีเรื่องเล่าว่า มีโจรจะมาขโมยพระพุทธรูปองค์ใหญ่ในพระอุโบสถ แต่ยกไปไม่ไหวจึงตัดเศียรไปยกเว้นองค์หลวงพ่อเหลือเพียงองค์เดียวที่ไม่ถูกตัดเศียร จึงเรียกขานมาจนถึงปัจจุบันว่า “หลวงพ่อเหลือ” และมีความเชื่อว่า หากใครได้มีโอกาสกราบไหว้ บุคคลนั้นจะมีกินแบบเหลือใช้เหลือเก็บ

15.00 น. ล่องเรือเดินทางต่อ มุ่งหน้าสู่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา “ราชธานีเก่า อู่ข้าวอู่น้ำ เลิศล้ำกานท์กวี คนดีศรีอยุธยา” และกลับเข้าสู่การ “ตามล่าหาอาร์ซี...ภาพนี้อยู่ไหนหนอ” ช่วงที่ 3 (ต่อ) ระหว่างการเดินทางจากจังหวัดปทุมธานีถึงจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

16.00 น. ล่องเรือมาถึง “วัดนิเวศธรรมประวัติราชวรวิหาร” ซึ่งตั้งอยู่บนเกาะกลางแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตรงข้ามกับพระราชวังบางปะอิน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นวัดไทยที่สร้างแบบผสมผสานศิลปะยุโรป โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นที่ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลต่างๆ ขณะเสด็จประทับที่พระราชวังบางปะอิน ทุกท่านจะได้ชมความงดงามของพระอุโบสถแบบตะวันตกคล้ายกับโบสถ์คริสต์ และผนังที่ประดับกระจกสีเป็นพระบรมฉายาลักษณ์ของรัชกาลที่ 5 หลังคายอดแหลมและช่องหน้าต่างเจาะโค้งแบบโกธิก

ฐานชุกชีที่ประดิษฐานพระประธาน “พระพุทธนฤมลธรรโมภาส” มีลักษณะคล้ายที่ตั้งไม้กางเขนในโบสถ์คริสต์ศาสนา ด้านขวามือของพระอุโบสถนั้นมีหอประดิษฐานพระคันธารราษฎร์ซึ่งเป็นพระพุทธรูปยืนปางขอฝน ตรงข้ามกับหอพระคันธารราษฎร์เป็นหอประดิษฐานพระพุทธรูปศิลาเก่าแก่ปางนาคปรกอันเป็นพระพุทธรูปสมัยลพบุรีฝีมือช่างขอมอายุเก๋านับพันปี พระนาคปรกนี้อยู่ติดกับต้นพระศรีมหาโพธิ์ใหญ่ที่แผ่กิ่งไปทั่วบริเวณหน้าพระอุโบสถ

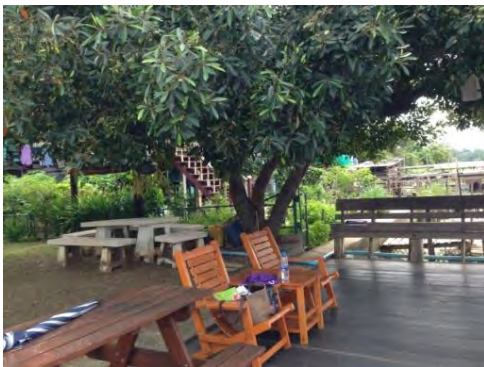
16.45 น. ล่องเรือเดินทางต่อและสิ้นสุดการเล่นเกมส์ “ตามล่าหาอาร์ซี...ภาพนี้อยู่ไหนหนอ” ทีมงานรวบรวมแผ่นโจทย์เกมส์แผนที่เส้นทางของทุกทีมเพื่อสรุปผลคะแนน

17.00 น. ล่องเรือมาถึง “ชุมชนตำบลเกาะเกิด” ที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นบริเวณที่ชาวบ้านอพยพลงมาทางแม่น้ำเจ้าพระยาและมาตากถางที่ทำมาหากินเมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยาแตก และมีเรื่องเล่าถึงที่มาของคำว่า “เกาะเกิด” ว่า สมัยกรุงศรีอยุธยามีพ่อค้าชาวจีนล่องเรือสำเภามาค้าขายตามลำน้ำเจ้าพระยา เมื่อล่องมาถึงบริเวณตำบลเกาะเกิดในปัจจุบัน ก็เกิด

พายุลัดเรือสำเภาล่มกลางแม่น้ำเจ้าพระยาตรงบริเวณหน้าวัดเชิงท่าในปัจจุบัน และพอเวลาผ่านไปจึงเกิดเป็นดินตะกอนมาทับถมจนเป็นเกาะอยู่กลางน้ำ ชาวบ้านทั่วไปจึงเรียกชาวบ้านที่อาศัยบริเวณเกาะนี้ว่า “ชาวเกาะเกิด” ชุมชนตำบลเกาะเกิดได้รับรางวัลต่างๆ มากมาย เช่น รางวัลชนะเลิศในโครงการคัดเลือกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ระดับจังหวัด จากจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รางวัลชนะเลิศกลุ่มองค์กรชุมชนแกนหลักสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้านดีเด่น และรางวัลชนะเลิศแผนชุมชนดีเด่น

ทุกท่านจะได้เยี่ยมชม “โฮมสเตย์เกาะเกิด” แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2548 โดยอดีตผู้ใหญ่ลำพูน พรณไวย เป็นผู้ก่อตั้งโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชนแห่งนี้ทุกท่านจะได้สัมผัสกับวิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศึกษาพันธุ์พืชสมุนไพรที่นำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ร่วมกิจกรรมกับกลุ่มอาชีพเกาะเกิด โดยเปิดโอกาสให้ทุกท่านได้ชมการสาธิตและทดลองทำ “หมี่กรอบโบราณ” สูตรลับเฉพาะของชาวเกาะเกิด

รับประทานอาหารเย็นริมระเบียงโฮมสเตย์เกาะเกิด ดื่มด่ำกับบรรยากาศริมฝั่งน้ำเจ้าพระยา พร้อมรับชม “การแสดงอังกะลุง” โดยยุวทูตวัฒนธรรมชุมชนตำบลเกาะเกิด พร้อมประกาศผลชนะเกม “ตามล่าหาอาร์ซี...ภาพนี้อยู่ไหนหนอ”

18.45 น. นำท่านเดินทางกลับสู่กรุงเทพฯ ด้วยรถโค้ชปรับอากาศ

20.30 น. เดินทางกลับถึง กรุงเทพฯ โดยสวัสดิภาพและประทับใจ...

หมายเหตุ กำหนดการเดินทางนี้ อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับน้ำ กระแสน้ำ การจราจรทางน้ำ และสภาพภูมิอากาศตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ซึ่งผู้เจ้าหน้าที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยไม่จำเป็นต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า ทั้งนี้ถือเอาความปลอดภัยของผู้เดินทางเป็นสำคัญ

เอกสารประชาสัมพันธ์

เกม “ตามล่าหาอาร์ชี...ภาพนี้อยู่ไหนหนอ”

“ตามล่าหาอาร์ชี...ภาพนี้อยู่ไหนหนอ” ช่วงที่ 1

จาก...ทำนายนนทบุรี >>> ถึง...เกาะเกร็ด

ให้ท่านร่วมค้นหาภาพต่อไปนี้ว่าพบสถานที่ใดก่อน-หลังตามลำดับ

(ภาพละ 2 คะแนน)

ลำดับที่

.....

ลำดับที่

.....

ลำดับที่

.....

“ตามล่าหาอาร์ซี...ภาพนี้อยู่ไหนหนอ” ช่วงที่ 2

จาก...จังหวัดนนทบุรี >>> ถึง...จังหวัดปทุมธานี
ให้ท่านร่วมค้นหาภาพต่อไปนี้ว่าพบสถานที่ใดก่อน-หลังตามลำดับ
(ภาพละ 2 คะแนน)

ลำดับที่

.....

ลำดับที่

.....

ลำดับที่

.....

ลำดับที่

.....

ลำดับที่

.....

ลำดับที่

.....

“ตามล่าหาอาร์ชี...ภาพนี้อยู่ไหนหนอ” ช่วงที่ 3

จาก...จังหวัดปทุมธานี >>> ถึง...จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ให้ท่านร่วมค้นหาภาพต่อไปนี้ว่าพบสถานที่ใดก่อน-หลังตามลำดับ

(ภาพละ 2 คะแนน)

ลำดับที่

.....

ลำดับที่

.....

ลำดับที่

.....

ลำดับที่

.....

ลำดับที่

.....

ลำดับที่

.....

6. สรุปผลการทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม

ผู้วิจัยได้จัดรายการนำเที่ยวที่พัฒนาขึ้นจากขั้นตอนที่ 4 โดยมีผู้ร่วมเดินทางทดสอบเส้นทางจำนวน 40 คน ผลจากแบบสอบถามระบุว่าโดยภาพรวม ผู้ร่วมเดินทางมีความพึงพอใจอย่างยิ่ง เมื่อแยกพิจารณารายการกิจกรรม และรายละเอียดท่องเที่ยวพบว่าผู้ร่วมเดินทางมีความคิดเห็นว่าทุกรายการมีความเหมาะสมเป็นอย่างดี โดยผู้ร่วมเดินทางมีความคิดเห็นว่าชุมชนตำบลเกาะเกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าเดินทางไปมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวอีก 4 แห่งในรายการเดินทาง จึงสรุปผลได้ว่ารายการเดินทางนี้สามารถนำไปใช้ได้จริง เป็นที่พอใจของผู้เดินทาง อย่างไรก็ตาม ผู้นำไปใช้อาจต้องพิจารณาปัจจัยด้านราคาเพิ่มเติม ผลจากแบบสอบถามระบุว่าผู้ร่วมเดินทางมีความคิดเห็นว่ารายการเดินทางนี้ควรมีราคาขายที่ 725.96 บาท ซึ่งเป็นราคาที่ต่ำกว่าราคาทุนในการจัดรายการนำเที่ยวนี้ค่อนข้างมาก เนื่องจากสัดส่วนหลักของต้นทุนของรายการนำเที่ยวนี้คือค่าเช่าเรือ ผู้วิจัยจึงเสนอให้ผู้นำรายการนำเที่ยวนี้ไปใช้พิจารณาเพิ่มจำนวนผู้ร่วมเดินทางเพื่อลดต้นทุนต่อหัวของค่าเช่าเรือลง นอกจากนี้เมื่อจัดซ้ำในครั้งที่ 2 เป็นต้นไป ยังสามารถลดค่าใช้จ่ายของการสำรวจเส้นทางลงได้ด้วย

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. สภาพภูมิอากาศ ช่วงเวลาของระดับน้ำ สมรรถนะของเรือที่ใช้สำหรับล่องแม่น้ำเจ้าพระยา
2. ชุมชนจะมุ่งเน้นการสนับสนุนและการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนมากกว่าการเชื่อมโยงหรือบูรณาการการท่องเที่ยวร่วมกันทั้งในระดับจังหวัดและระหว่างจังหวัด
3. ความเข้มแข็งและความร่วมมือของคนในชุมชน ในการพัฒนาชุมชนของตนให้เปิดรับการท่องเที่ยว บางชุมชนยินดีที่จะให้ความร่วมมือในการเปิดบ้านของตนให้เป็นที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว แต่บางชุมชนจะยังไม่พร้อมที่จะให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในชีวิตประจำวันของตน
4. คนในชุมชนที่มีศักยภาพที่จะพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางน้ำได้นั้น ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยว โดยยังมองเห็นว่า นักท่องเที่ยวที่จะเข้ามานั้น จะเข้ามาเปลี่ยนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของตน โดยขาดความรู้เรื่องความสามารถในการกำหนดเกณฑ์การปฏิบัติตนของนักท่องเที่ยวเมื่อเดินทางมาท่องเที่ยวหรือมาเยี่ยมชมชุมชนของตนได้
5. สถานที่ที่สวยงามและวัดที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ไม่มีป้ายแสดงชื่อสถานที่ หรือมีแต่ไม่ชัดเจน ทำให้ไม่สามารถระบุสถานที่ท่องเที่ยวได้จากการเดินทางทางเรือ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีความสนใจในวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของประเทศไทย เพื่อเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกเสริมการท่องเที่ยวทางบกที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในปัจจุบัน
2. การศึกษาการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตริมแม่น้ำเจ้าพระยาเฉพาะในเขตจังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง เช่น ศึกษาเฉพาะจังหวัดนนทบุรีทั้งแบบล่องเรือไปเข้าเย็นกลับ และพักค้างคืน การศึกษาเฉพาะจังหวัดจะทำให้ย่นระยะเวลาการล่องเรือ และเพิ่มเวลาการเรียนรู้วัฒนธรรมได้มากขึ้น
3. การต่อยอดผลการวิจัยโดยพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมในโอกาสพิเศษ เช่น จัดกิจกรรม "ธันวาคมสุดฮาเฮ ลูกสาววัยเก๋ กับคุณพ่อวัยเก๋ ก้าวลงเรือ ล่องลำน้ำเจ้าพระยา" ในเทศกาลวันพ่อ

4. การศึกษาแนวทางในการพัฒนาทัศนียภาพริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาเพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทางน้ำให้มากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. *คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม*. (ม.ป.ป). สืบค้นเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2555, จาก http://123.242.133.66/tourism/th/home/standard_detail.php?id=12.
- กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. *มาตรฐานเรือรับจ้างนำเที่ยว*. (ม.ป.ป). สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2555, จาก <http://www.tourism.go.th/uploads/Standard/290.pdf>
- กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. *สถิตินักท่องเที่ยว*. (2556). สืบค้นเมื่อวันที่ 19 เมษายน 2556, จาก <http://tourism.go.th/index.php?mod=WebTourism&file=content&dlID=6&clID=276>
- กระทรวงวัฒนธรรม. *การสืบทอดทางวัฒนธรรม – การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม*. (ม.ป.ป). สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2554, จาก http://www.creativeculturethailand.com/detail_page.php?sub_id=3833.
- กระทรวงวัฒนธรรม. *ประเพณีสำคัญ*. (ม.ป.ป). สืบค้นเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2556, จาก http://m-culture.in.th/moc_new/
- กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *เทศกาลประเพณี*. (ม.ป.ป). สืบค้นเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2556, จาก <http://www.ayutthaya.go.th/travel-1/festivals.html>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. *กิจกรรมและงานประเพณี*. (ม.ป.ป). สืบค้นเมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2556, จาก <http://thai.tourismthailand.org/see-do/event-festival>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. *แผนที่การท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และนนทบุรี*. (ม.ป.ป). สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2555, จาก <http://www.tat.or.th>.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป.). ข้อมูลการท่องเที่ยวในประเทศไทย. สืบค้นเมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2556, จาก <http://thai.tourismthailand.org/ข้อมูลจังหวัด>
- ชัยสิทธิ์ ดำรงวงศ์เจริญ. (2550). *การจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงอนุรักษ์โดยมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาภูผายนต์ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดสกลนคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ไม่ได้ตีพิมพ์, คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชื่น ศรีสวัสดิ์และเกริกไกร แก้วล้วน. (2550). *การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้*. (รายงานผลการวิจัย). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ทรงคุณ จันทจร. (2549). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดองค์ความรู้เพื่อพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดมหาสารคาม*. (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เทศกาลยอดนิยม. (ม.ป.ป.). สืบค้นเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2556, จาก <http://www.hoteldirect.in.th/เทศกาล.html>
- บริษัท เจ้าพระยาทัวร์ริสท์โบ๊ท จำกัด. (ม.ป.ป.). สืบค้นเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2556, จาก <http://www.chaophrayaexpressboat.com/th/rental/>
- ประกิตต์ พิริยะเกียรติ. (2554). *แคมเปญเที่ยวหัวใจใหม่ เมืองไทยยั่งยืน* สืบค้นเมื่อวันที่ 21 เมษายน 2554, จาก <http://www.komchadluek.net/>.

- ประเพณีในเกาะเกร็ด. (ม.ป.ป.). สืบค้นเมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2556, จาก http://www.baanjommyut.com/library_2/extension-2/tradition_on_the_kohket/index.html.
- พิชัยจันทร์ ทิพย์ประภา และปัญญา น้ำเพชร. (2549). *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวมรดกโลกเชิงประวัติศาสตร์อย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาบริเวณเกาะเมืองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ราณี อีสัยกุล (2550). ผลกระทบทางการท่องเที่ยว. ในเอกสารการสอนชุดวิชาจิตวิทยาการบริการ หน่วยที่ 4 เล่มที่ 1. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วรรณพร วณิชานุกร วรรณวิภา จัตูชัย และมาลี บุษยะมา. (2542). *แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย*. (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- วรรณา วงษ์วานิช. (2539). *ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วังช้างอยุธยา แล เพนียด. (ม.ป.ป.). สืบค้นเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2556, จาก <http://www.holidaythai.com/Thailand-Attractions-1148.htm>
- วิชัย เทียนน้อย. (2540). *ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรีนติ้ง เฮาส์
- วิลลักษณ์ ชมภูศรี. (2544). *การเปิดรับข่าวสารความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ของนักท่องเที่ยวชาวไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์, คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ศูนย์ท่องเที่ยวอยุธยา. (ม.ป.ป.). สืบค้นเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2556, จาก <http://sadoodta.com/info/ศูนย์ท่องเที่ยวอยุธยา-อาคารศาลากลางจังหวัดหลังเก่า>
- สมยศ วัฒนากมลชัย. (2554). *ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว*. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สมยศ วัฒนากมลชัย. (2555). *การขนส่งเพื่อการท่องเที่ยว*. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายมอญจังหวัดปทุมธานี. *ประเพณีมอญรำ*. (ม.ป.ป.). สืบค้นเมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2556, จาก <https://sites.google.com/site/monphapat/hxng-snthna-2>.
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนนทบุรี. *เทศกาลงานประเพณี*. (ม.ป.ป.). สืบค้นเมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2556, จาก <http://nonthaburitour.com/festival/>.
- สุชาติ วรรณมานี. (2542). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักศึกษามหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อาภรณ์ สุนทรบาท. (2551). รายงานผลการวิจัย: การพัฒนาเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดราชบุรีเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (รายงานผลการวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. (ได้รับทุนจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา).
- Burton, R. (1995). *Travel Geography* (2nd ed.). London: Pitman Publishing.
- Jiuxia, S. & Jigang, B. (2007). Anthropological tourism analysis on community participation: The case study of Dai Village in Xishuangbanna. *Chinese Sociology and Anthropology*, 39(3), 28 – 49.

- Mohamad, N. H. & Hamzah, A. (2013). Tourism cooperative for scaling up community-based tourism. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 5(4), 315 – 328.
- Prideaux, B. & Cooper, M. (ed.) (2009). *River tourism*. Wallingford: CABI.
- Sirikudta, S., Archarungroj, P., Serirat, S. & Gulid, N. (2010). Development of sustainable tourism industry along Chaophraya river. *International Business & Economics Research Journal*, 9(10), 69-76.
- Srisuwan, W. (2011). Community participation tourism management model of Tapee Plain community. *Journal of Social Science*, 7(2), 274 – 279.

ภาคผนวก

ก. แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

โดย

กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

ร่วมกับ

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว.....
ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม.....
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ/ผู้ดูแล.....
ที่อยู่.....
หมู่ที่.....บ้าน.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....

ผู้ประเมิน (ชื่อ-นามสกุล).....
(หน่วยงาน).....
ประเมินเมื่อ วันที่..... เดือน..... พ.ศ.

ผลการให้คะแนน

องค์ประกอบ	คะแนนเต็ม	ผลการให้คะแนน
1. ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว	50	
2. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว	10	
3. การบริหารจัดการ	40	
รวมทั้งสิ้น	100	

ระดับมาตรฐาน

- ☐ ดีเยี่ยม (81 คะแนนขึ้นไป)
- ☐ ดีมาก (71 - 80 คะแนน)
- ☐ ดี (61 - 70 คะแนน)
- ☐ ปานกลาง (51 - 60 คะแนน)
- ☐ ต่ำ (50 คะแนน หรือน้อยกว่า)

1. ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว	คะแนนเต็ม 50 คะแนน
--	--------------------

1.1 คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม	คะแนนเต็ม 35 คะแนน
1.1.1 ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ หมายเหตุ พิจารณาเอกลักษณ์เฉพาะตนทางวัฒนธรรม ความแตกต่างของวิถีชีวิตจากชุมชนอื่น และคุณค่าที่ควรอนุรักษ์ และสืบสานต่อไป เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย วิถีชีวิต การแต่งกาย ลักษณะทางกิจกรรมประเพณี ที่อยู่อาศัย อาหารการกิน เครื่องมือใช้สอยในชีวิตประจำวัน ลักษณะสิ่งประดิษฐ์ ระเบียบแบบแผนในการดำรงชีวิตร่วมกัน ฯลฯ	
ดัชนี	คะแนน
o มีเอกลักษณ์ระดับท้องถิ่น สามารถพบเห็นได้ทั่วไป	1
o มีเอกลักษณ์ระดับจังหวัด	2
o มีเอกลักษณ์ระดับภาค	3
o มีเอกลักษณ์ระดับชาติ	4
o มีเอกลักษณ์ระดับโลก สามารถพบเห็นได้เพียงแห่งเดียว	5
คะแนนที่ได้	
1.1.2 ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี หมายเหตุ พิจารณาจากจำนวนกิจกรรมที่จัดขึ้นในแต่ละปี ซึ่งแสดงถึงการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีให้คงอยู่	
ดัชนี	คะแนน
o กิจกรรมที่จัดขึ้นเริ่มจัดได้เพียง 1 - 2 ครั้ง	1
o มีการจัดกิจกรรม 2 - 3 ปีต่อครั้ง และเริ่มจัดกิจกรรมมาไม่เกิน 10 ปี	2
o มีการจัดกิจกรรม 1 ครั้งต่อปี แต่เริ่มจัดกิจกรรมมาไม่เกิน 10 ปี	3
o มีการจัดกิจกรรม 1 ครั้งต่อปี และจัดต่อเนื่องกันทุกปี โดยจัดมาไม่ต่ำกว่า 10 ปี	4
o มีการจัดกิจกรรมมากกว่า 1 ครั้งต่อปี และจัดต่อเนื่องกันทุกปี โดยจัดมาไม่ต่ำกว่า 10 ปี	5
คะแนนที่ได้	
1.1.3 ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม หมายเหตุ ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม หรือการสร้างประทับใจแก่ผู้พบเห็น พิจารณาปัจจัยต่างๆ ที่ประกอบกันขึ้นเป็นวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมนั้นๆ อาทิเช่น การแต่งกาย รูปแบบกิจกรรม ศิลปกรรมของงานหัตถกรรม สถาปัตยกรรมของที่อยู่อาศัย อาหารการกิน เครื่องมือใช้สอยในชีวิตประจำวัน ฯลฯ	
ดัชนี	คะแนน
o มีความงดงาม ประทับใจ น้อยที่สุด	1
o มีความงดงาม ประทับใจ น้อย	2
o มีความงดงาม ประทับใจ ปานกลาง	3
o มีความงดงาม ประทับใจ มาก	4
o มีความงดงาม ประทับใจ มากที่สุด	5
คะแนนที่ได้	

1.1.4 ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง หมายเหตุ พิจารณาจากความยาวนานของการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้มาตั้งแต่อดีตและยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน โดยจะเห็นได้จากวิถีชีวิต การแต่งกาย เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ซึ่งแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาไปบ้าง แต่ยังมีบางกลุ่มในชุมชนที่ยังคงสืบทอดภูมิปัญญาเหล่านั้นอยู่อย่างเห็นได้ชัด	
ดัชนี	คะแนน
○ เป็นภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่	1
○ เป็นภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นสมัยรัตนโกสินทร์	2
○ เป็นภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นสมัยอยุธยา	3
○ เป็นภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นสมัยสุโขทัย	4
○ เป็นภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นก่อนสมัยประวัติศาสตร์	5
คะแนนที่ได้	
1.1.5 ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบทอดได้ หมายเหตุ พิจารณาจากยุคสมัยที่ภูมิปัญญาและองค์ความรู้เกิดขึ้นและการมีประวัติศาสตร์สืบเนื่องยาวนานมาเป็น วัฒนธรรมประเพณีจนถึงปัจจุบัน โดยมีหลักฐานที่สามารถสืบค้นได้	
ดัชนี	คะแนน
○ เกิดขึ้นปลายสมัยรัตนโกสินทร์	1
○ เกิดขึ้นสมัยต้นรัตนโกสินทร์	2
○ เกิดขึ้นสมัยอยุธยา	3
○ เกิดขึ้นสมัยสุโขทัย	4
○ เกิดขึ้นก่อนสมัยสุโขทัย	5
คะแนนที่ได้	
1.1.6 ความผูกพันต่อท้องถิ่น หมายเหตุ พิจารณาจากความสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกับชุมชนท้องถิ่น เช่น การมีประเพณี ความเชื่อ ตำนาน นิทานพื้นบ้าน นิทานปรัมปรา	
ดัชนี	คะแนน
○ มีความสัมพันธ์กับชุมชนน้อยมาก โดยชุมชนไม่ค่อยให้ความสนใจในสิ่งดังกล่าว	1
○ มีความสัมพันธ์กับชุมชนน้อย มีเพียงบางส่วนให้ความสนใจ	2
○ มีความสัมพันธ์กับชุมชนปานกลาง โดยชุมชนมีการจัดงานหรือพิธีการต่างๆ เป็นประจำทุกปี	3
○ มีความสัมพันธ์กับชุมชนสูง โดยมีการจัดงานหรือพิธีการ เป็นประจำทุกปี และมีชุมชนใกล้เคียง เข้ามาร่วมงานด้วย	4
○ มีความสัมพันธ์กับชุมชนสูงมาก โดยชุมชนมีการจัดงานหรือพิธีการเป็นประจำทุกปี และมีชื่อเสียงในระดับชาติ	5
คะแนนที่ได้	

1.1.7 ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์ หมายเหตุ พิจารณาจากชุมชนท้องถิ่นมีความสนใจในการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและประเพณีของตน รวมถึงการมีหน่วยงานและองค์กรจากภายนอกให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น	
ดัชนี	คะแนน
○ มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมขนาดเล็ก 1 กลุ่มโดยชุมชน แต่การดำเนินงานยังไม่ชัดเจน	1
○ มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรม 1 กลุ่มโดยชุมชน และมีการดำเนินงานที่ชัดเจน	2
○ มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรม 2 - 3 กลุ่มโดยชุมชน และมีการดำเนินงานที่ชัดเจน	3
○ มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรม 2 - 3 กลุ่มโดยชุมชน มีการดำเนินงานที่ชัดเจน และมีการเชื่อมโยงเครือข่ายกันระหว่างกลุ่ม	4
○ มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรม 2 - 3 กลุ่มโดยชุมชน มีการดำเนินงานที่ชัดเจน มีการเชื่อมโยงเครือข่ายกันระหว่างกลุ่ม และมีหน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ บุคลากร และนโยบาย	5
คะแนนที่ได้	
คะแนนรวม ข้อ 1.1 (เต็ม 35 คะแนน)	

1.2 ศักยภาพทางกายภาพและการจัดกิจกรรม	คะแนนเต็ม 15 คะแนน
1.2.1 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว หมายเหตุ พิจารณาจากความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ความยากลำบากของเส้นทางเข้าถึง ความคดเคี้ยวของแม่น้ำ และความปลอดภัย	
ดัชนี	คะแนน
○ สามารถเข้าถึงได้ทางคลอง	1
○ สามารถเข้าถึงได้ทางแม่น้ำ	2
○ มีท่าเรือที่สะดวก ปลอดภัย เหมาะสมกับเรือขนาดเล็ก (นั่งได้ไม่เกิน 10 คน)	3
○ มีท่าเรือที่สะดวก ปลอดภัย เหมาะสมกับเรือขนาดกลาง (นั่งได้ 11-50 คน)	4
○ มีท่าเรือที่สะดวก ปลอดภัย เหมาะสมกับเรือขนาดใหญ่ (นั่งได้มากกว่า 50 คน)	5
คะแนนที่ได้	
1.2.2 ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว หมายเหตุ พิจารณาจากโอกาสที่จะเกิดอันตรายจากปัจจัยในตัวแหล่งท่องเที่ยวเองหรือจากปัจจัยภายนอก โดยวัดจากสถิติการเกิดอันตราย เช่น น้ำป่า ดินถล่ม หน้าผาสูงชัน กระแสน้ำรุนแรง สัตว์ดุร้าย มาเลเรีย ภัยจากโจรผู้ร้าย โรคระบาดอื่นๆ เป็นต้น	
ดัชนี	คะแนน
○ มีเหตุอันตรายบ่อยตลอดปี	0
○ มีเหตุอันตรายทุกปี แต่เกิดขึ้นในบางฤดูกาลหรือเพียงบางช่วงปี	1
○ มีเหตุอันตราย 1 - 2 ครั้งต่อปี	2
○ มีเหตุอันตราย 1 - 2 ครั้ง ในรอบ 3 ปี	3
○ มีเหตุอันตราย 1 - 2 ครั้ง ในรอบ 5 ปี	4
○ มีเหตุอันตราย 1 - 2 ครั้ง ในรอบ 10 ปี หรือนานกว่า	5
คะแนนที่ได้	

1.2.3 ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว	
หมายเหตุ พิจารณาจากจำนวนกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถจัดได้ภายในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งการที่มีกิจกรรมหลากหลายจะทำให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสเลือกทำกิจกรรมที่ตนพอใจได้มากขึ้น ทั้งนี้กิจกรรมที่จัดขึ้นจะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว	
ดัชนี	คะแนน
o ไม่มีกิจกรรมอื่นนอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งวัฒนธรรม	1
o นอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งวัฒนธรรม ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชนิดอื่นภายในแหล่งวัฒนธรรม 1 - 2 ประเภท	2
o นอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งวัฒนธรรม ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชนิดอื่นภายในแหล่งวัฒนธรรม 1 - 2 ประเภท และบริเวณใกล้เคียงมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น	3
o นอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งวัฒนธรรม ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชนิดอื่นภายในแหล่งวัฒนธรรมมากกว่า 2 ประเภท	4
o นอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งวัฒนธรรม ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชนิดอื่นภายในแหล่งวัฒนธรรมมากกว่า 2 ประเภท และบริเวณใกล้เคียงมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น	5
คะแนนที่ได้	
คะแนนรวม ข้อ 1.2 (เต็ม 15 คะแนน)	

คะแนนรวม ข้อ 1 (เต็ม 50 คะแนน)	
---------------------------------------	--

2. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว	คะแนนเต็ม 10 คะแนน
---	---------------------------

2.1 ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน	คะแนนเต็ม 5 คะแนน
หมายเหตุ พิจารณาจากการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ได้แก่ น้ำ ไฟ ถนน ที่พัก ฯลฯ เพื่อการท่องเที่ยวในปัจจุบัน และข้อจำกัดในการพัฒนาต่อไปในอนาคต	
ดัชนี	คะแนน
o ยังไม่มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน และมีข้อจำกัดสูงในการพัฒนาต่อไปในอนาคต	1
o มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้เป็นบางช่วงเวลา และมีข้อจำกัดสูงในการพัฒนาต่อไปในอนาคต	2
o มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้ปานกลาง แต่มีข้อจำกัดบางประการในการพัฒนาต่อไปในอนาคต	3
o แหล่งท่องเที่ยวมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้ดี แต่มีข้อจำกัดบางประการในการพัฒนาต่อไปในอนาคต	4
o แหล่งท่องเที่ยวมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้อย่างสะดวกสบาย และยังสามารถพัฒนาต่อไปได้อีก	5
คะแนนที่ได้	

2.2 ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก	คะแนนเต็ม 5 คะแนน
หมายเหตุ พิจารณาจากการมีกลุ่มองค์กรทั้งภายในและภายนอกในระดับต่างๆ ให้การสนับสนุนด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรสำหรับพัฒนาการท่องเที่ยว ได้แก่ กลุ่มองค์กรท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน	
ดัชนี	คะแนน
○ มีการจัดตั้งกลุ่มโดยชุมชน เพื่อกำหนดนโยบาย วางแนวทางการจัดการท่องเที่ยว แต่ยังไม่สัมฤทธิ์ผลที่ชัดเจน	1
○ มีกลุ่มองค์กรท้องถิ่นให้การสนับสนุนและจัดการด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรสำหรับพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	2
○ มีหน่วยงาน กลุ่มองค์กรท้องถิ่น และภาคเอกชนให้การสนับสนุนและให้คำปรึกษาด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรสำหรับพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	3
○ มีหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนและจัดการด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	4
○ มีหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่น ร่วมกันให้การสนับสนุนและจัดการด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	5
คะแนนที่ได้	
คะแนนรวม ข้อ 2 (เต็ม 10 คะแนน)	

3. การบริหารจัดการ	คะแนนเต็ม 40 คะแนน
--------------------	--------------------

3.1 การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว	คะแนนเต็ม 15 คะแนน
3.1.1 การจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว หมายเหตุ พิจารณาจากสภาพทั่วไปจากการดูแลรักษาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ภายในแหล่งท่องเที่ยว	
ดัชนี	คะแนน
○ มีการดูแลรักษาน้อยมาก	1
○ มีการดูแลรักษาน้อย	2
○ มีการดูแลรักษาปานกลาง	3
○ มีการดูแลรักษาดี	4
○ มีการดูแลรักษาดีมาก	5
คะแนนที่ได้	

3.1.2 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่ หมายเหตุ พิจารณาจากดัชนี 3 ด้าน ดังนี้ ก. การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว เช่น มีการแบ่งเขตพื้นที่สงวน พื้นที่นันทนาการ และพื้นที่พักอาศัย ข. การกำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่ที่เหมาะสมตามช่วงเวลาของวันและ/หรือฤดูกาล ค. การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้พอเหมาะกับศักยภาพของพื้นที่และการบริการ	
ดัชนี	คะแนน
o ไม่มีการจัดการในข้อ ก ข และ ค	0
o มีการจัดการในข้อ ก ข และ ค น้อยมากและไม่เป็นระบบ	1
o มีการจัดการในข้อ ก ข และ ค โดยมีระเบียบการปฏิบัติเป็นหลักฐานอยู่บ้าง แต่การปฏิบัติมีข้อบกพร่อง	2
o มีการจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐาน 1 ข้อ	3
o มีการจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐาน 2 ข้อ	4
o มีการจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐานครบ 3 ข้อ	5
คะแนนที่ได้	
3.1.3 การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว หมายเหตุ พิจารณาจากแผนการดำเนินงานติดตามและประเมินผลกระทบการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว มีการติดตามและวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว รวมถึงการดำเนินงานปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและความต่อเนื่องของการดำเนินงาน	
ดัชนี	คะแนน
o ไม่มีแผนการดำเนินงาน	0
o มีแผนการดำเนินงาน แต่ไม่มีการติดตามวิเคราะห์ผล	1
o มีแผนการดำเนินงาน และมีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงตามแผนการดำเนินงาน แต่ไม่มีการดำเนินการอื่นๆ	2
o มีแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงตามแผนการดำเนินงาน และมีการวิเคราะห์ ประเมินผล	3
o มีแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงตามแผนการดำเนินงาน มีการวิเคราะห์ ประเมินผล และมีการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยว	4
o มีแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงตามแผนการดำเนินงาน มีการประเมินผล มีการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องทุกปี	5
คะแนนที่ได้	
คะแนนรวม ข้อ 3.1 (เต็ม 15 คะแนน)	

3.2 การจัดการด้านการท่องเที่ยว		คะแนนเต็ม 25 คะแนน		
3.2.1 การจัดการด้านการบริหารและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว				
หมายเหตุ พิจารณาจากการดำเนินงานด้านการให้บริการขั้นพื้นฐานแก่นักท่องเที่ยว โดยมีการจัดการที่เหมาะสมให้นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจที่ได้รับบริการที่คุ้มค่ากับการมาท่องเที่ยว				
หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรงให้ 1 คะแนน				
ดัชนี		คะแนน		
o มีจำนวนบุคลากรด้านบริการเพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว		0	0.5	1
o มีระบบเตือนภัย และระบบรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว		0	0.5	1
o มีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้างและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และต้องมีความเหมาะสมกลมกลืนกับสภาพพื้นที่		0	0.5	1
o มีการจัดการด้านอาหารและโภชนาการที่พอเพียงและถูกสุขลักษณะ		0	0.5	1
o มีการจัดการด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เช่น มีการออกแบบและใช้วัสดุก่อสร้างที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ประหยัดพลังงาน และมีระบบกำจัดของเสียที่ได้มาตรฐาน		0	0.5	1
คะแนนที่ได้				
3.2.2 การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว				
หมายเหตุ การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมของท้องถิ่นด้วย				
หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรงให้ 1 คะแนน				
ดัชนี		คะแนน		
o กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่มีผลกระทบต่อพื้นที่สงวนและพื้นที่อนุรักษ์ของแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์		0	0.5	1
o กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น ไม่รบกวนความสงบสุขของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ และไม่ขัดต่อกฎหมาย ศีลธรรมอันดี หรือวัฒนธรรมของชาติ		0	0.5	1
o มีการศึกษา วิจัยสภาพแวดล้อมของพื้นที่ และนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนทางที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งวัฒนธรรม		0	0.5	1
o มีการศึกษา วิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมในท้องถิ่น และนำข้อมูลมาวางแผนทางการดำเนินการท่องเที่ยวที่ไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ประเพณีของคนในท้องถิ่น		0	0.5	1
o กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ส่งผลให้แหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์เกิดความเสื่อมโทรม เช่น ไม่ทำให้เกิดปริมาณขยะและของเสียที่ขัดต่อทัศนียภาพ		0	0.5	1
คะแนนที่ได้				

3.2.3 การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก หมายเหตุ พิจารณาจากกิจกรรมและการดำเนินงานต่างๆ ที่ให้ความรู้และเผยแพร่ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว พนักงานนำเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชนที่อยู่โดยรอบ หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรงให้ 1 คะแนน			
ดัชนี	คะแนน		
○ มีศูนย์บริการหรือมีการกำหนดพื้นที่เพื่อเป็นศูนย์บริการอย่างชัดเจนและมีเจ้าหน้าที่ประจำ	0	0.5	1
○ มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว และชุมชนโดยรอบ	0	0.5	1
○ มีการจัดเส้นทางศึกษาแหล่งวัฒนธรรมและป้ายสื่อความหมายบนเส้นทางเพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว	0	0.5	1
○ มีการจัดอบรมเจ้าหน้าที่ ผู้ประกอบการ และชุมชนเกี่ยวกับคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว และการอนุรักษ์เป็นระยะๆ ตามความเหมาะสม	0	0.5	1
○ มีสื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ นิทรรศการ และภาษาที่ใช้ในสื่อมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	0	0.5	1
คะแนนที่ได้			
3.2.4 ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว หมายเหตุ พิจารณาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในรูปแบบต่างๆ หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรงให้ 1 คะแนน			
ดัชนี	คะแนน		
○ ชุมชนท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การนำเที่ยว การให้บริการต่างๆ	0	0.5	1
○ ชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตน	0	0.5	1
○ ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	0	0.5	1
○ ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการวางแผนหรือบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	0	0.5	1
○ มีการก่อตั้งองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่างๆ ที่เกิดจากท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทต่อการจัดการการท่องเที่ยว	0	0.5	1
คะแนนที่ได้			

3.2.5 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว

หมายเหตุ พิจารณาจากการที่ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์และรายได้จากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม

หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรงให้ 1 คะแนน

ดัชนี	คะแนน		
o ชุมชนมีรายได้หรือเงินเดือนจากการถูกจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	0	0.5	1
o ชุมชนมีรายได้จากการนำเที่ยวและให้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยว	0	0.5	1
o ชุมชนมีรายได้จากการขายอาหารและสินค้าพื้นเมือง	0	0.5	1
o ชุมชนมีรายได้จากการให้บริการด้านที่พัก เช่น การจัดโฮมสเตย์	0	0.5	1
o ชุมชนมีรายได้จากการแสดงศิลปะพื้นเมือง	0	0.5	1
คะแนนที่ได้			
คะแนนรวม ข้อ 3.2 (เต็ม 25 คะแนน)			

คะแนนรวม ข้อ 3 (เต็ม 40 คะแนน)	
--------------------------------	--

ข. แบบสอบถามเรื่องศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม

แบบสอบถามชุดที่

.....

แบบสอบถามนักท่องเที่ยวเรื่องศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย X ลงใน () หน้าข้อความที่เป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่านหรือท่านเห็นด้วยที่สุด

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ () ชาย () หญิง

2. อายุ _____ ปี

3. ระดับรายได้ต่อเดือน

() ต่ำกว่า 5,000 บาท () 5,000-10,000 บาท () 10,001-15,000 บาท

() 15,001-20,000 บาท () 20,001 บาทขึ้นไป

4. ภูมิลำเนา อำเภอ/เขต _____ จังหวัด _____

5. ก่อนเดินทางไปสำรวจเส้นทาง ท่านเคยเดินทางไปเยี่ยมชม/ท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในจังหวัดเหล่านี้หรือไม่

	ไม่เคย เดินทาง	เคย เดินทาง	หากเคยเดินทาง ได้พักค้างคืนในจังหวัดนั้นหรือไม่	
			ไม่เคยพัก	เคยพัก
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา				
จังหวัดปทุมธานี				
จังหวัดนนทบุรี				

6. ท่านเข้าใจว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหมายถึงอะไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() การชมโบราณสถาน () การชิมอาหารท้องถิ่น () การชมการแสดงเพลงฉ่อย

() การสักการะอนุสาวรีย์บูรพกษัตริย์ () การเรียนรู้วิถีชีวิตชาวบ้านจากพิพิธภัณฑ์

() การร่วมงานประเพณีสงกรานต์ชาวมอญ

7. ท่านชอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหรือไม่ เพราะเหตุใด

ส่วนที่ 3 โปรดทำเครื่องหมาย X ลงในช่องที่ท่านเห็นด้วย/เป็นจริงมากที่สุด

สถานที่ท่องเที่ยว	เรียงลำดับแหล่งท่องเที่ยวที่ท่านคิดว่ามีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวมากที่สุด 5 ลำดับ โดยใส่หมายเลข 1 – 5	ท่านเคยไปสถานที่นี้มาก่อนหรือไม่		จากประสบการณ์การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่อไปนี้ ท่านคิดว่าแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งมีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากน้อยเพียงใด				
		เคยไป	ไม่เคยไป	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. เกาะเกร็ด (ชมการปั้นเครื่องปั้นดินเผา เจดีย์เอียง ทอดมันหน่อกล้วย)								
2. วัดกุฎี (ชมตำนานพระนางเรือล่ม)								
3. วัดชมภูเวก (ดูการทำข้าวต้มมัด ภาวนาดพระแม่ธรณี เจดีย์ทรงมอญ)								
4. วัดเฉลิมพระเกียรติ (สถานที่ถ่ายละคร ให้อาหารปลา อนุสาวรีย์ ร. 3)								
5. วัดศาลเจ้า (ไหว้เจ้าพ่อ ชื้อขนมกุยช่ายชื่อดังระดับประเทศ ก๋วยเตี๋ยวเรือ)								
6. วัดโบสถ์ (หลวงพ่อโตองค์ใหญ่ที่สุด หลวงพ่อโสธรองค์ใหญ่)								
7. วัดหงษ์ (เสาชิงช้าระฆัง วังมัจฉาให้อาหารปลา)								
8. วัดศาลาแดงเหนือ (เรือโบราณ บ้านมอญโบราณริมน้ำ วิถีชาวมอญ)								
9. เกาะเกิด (โฮมสเตย์บ้านป่าพูน การทำยาสมุนไพร)								
10. วัดนิเวศธรรมประวัติ (ติดพระราชวังบางปะอิน สถาปัตยกรรมไทยผสมฝรั่ง)								
11. วัดพนัญเชิง (หลวงพ่อช้างปกง เจ้าแม่สร้อยดอกหมาก ชื้อของที่ระลึก)								
12. วัดท่าการ้อง (มีห้องแอร์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ครบทุกศาสนา มีตลาดน้ำ)								
13. วัดพุทไธสวรรย์ (ตำนานสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ สำนักดาบพุทไธสวรรย์)								

ค. แบบสัมภาษณ์ทัศนคติและความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม

1. ท่านคิดว่าจังหวัดของท่านมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอะไรบ้างที่ต้องการแนะนำให้คนต่างถิ่นเดินทางไปเที่ยว แต่ละแห่งมีความน่าท่องเที่ยวอย่างไร
2. หากให้จัดลำดับ ท่านจะแนะนำแหล่งท่องเที่ยวใดในข้อ 1 เป็น 3 ลำดับแรก เพราะเหตุใด
3. หากจำกัดให้แนะนำเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ท่านจะแนะนำสถานที่ใดบ้าง
4. หากให้จัดลำดับ ท่านจะแนะนำแหล่งท่องเที่ยวใดในข้อ 3 เป็น 3 ลำดับแรก เพราะเหตุใด
5. จังหวัด/ชุมชนของท่านมีความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด
6. ถ้านั้นเฉพาะการท่องเที่ยวทางน้ำ ท่านคิดว่าจังหวัด/ชุมชนของท่านมีความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยวหรือไม่ เพราะเหตุใด
7. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับคำกล่าวที่ว่าจังหวัดของท่านเป็นจังหวัดที่ผู้บริหรทั้งระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่นส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม
8. ในฐานะคนในพื้นที่ ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวมีความจำเป็นกับจังหวัด/ชุมชนของท่านหรือไม่ และหากมีนักท่องเที่ยวเดินทางไปเที่ยวในจังหวัดของท่านอย่างสม่ำเสมอ จะส่งผลอย่างไรต่อจังหวัด/ชุมชนของท่าน
9. ในความคิดเห็นของท่าน คนในพื้นที่ต้องการให้มีการท่องเที่ยวหรือไม่ เพราะเหตุใด
10. ท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอะไรบ้างเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในจังหวัด/ชุมชนของท่าน

ง. การวิพากษ์เส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และนนทบุรี

ก. เส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม: มี 4 เส้นทาง โดยเป็นการเดินทางแบบเข้าไป-เย็นกลับ มีรายละเอียด ดังนี้

1. เส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้และมีส่วนร่วม
2. เส้นทางท่องเที่ยวทางจิตวิญญาณ
3. เส้นทางท่องเที่ยวทางสถาปัตยกรรมและวิถีชุมชน
4. เส้นทางท่องเที่ยวเชิงตำนาน

ข. กลุ่มเป้าหมาย: บุคคลทั่วไปไม่จำกัดเพศที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปและสนใจการเดินทางท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม มีรายได้ตั้งแต่ 10,000 บาทต่อเดือนขึ้นไป

ค. กิจกรรมบนเรือ: “ตามล่าหาอาร์ชี...ภาพนี้อยู่ไหนหนอ” ซึ่งภาพที่นำมาใช้เป็นแผ่นโจทย์เกมเป็นจุดสังเกตสำคัญที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ที่นักท่องเที่ยวสามารถมองเห็นได้ในขณะล่องเรือ

ง. จำนวนนักท่องเที่ยว: 40 คนสำหรับเรือขนาด 70 ที่นั่ง และ 70 คนสำหรับเรือขนาด 120 ที่นั่ง

จ. ราคาที่คาดว่าจะขาย: 1,199 บาท (สำหรับเรือขนาด 70 ที่นั่ง) และ 789 บาท (สำหรับเรือขนาด 120 ที่นั่ง)ราคานี้รวมค่ามัคคุเทศก์ ค่าเข้าชมสถานที่และกิจกรรม (ถ้ามี) ค่าอาหารว่างและน้ำดื่ม ระหว่างการเดินทาง ตลอดจนรายการต่างๆ ที่การจัดนำเที่ยวปกติครอบคลุม เช่น ประกันการเดินทางของรางวัล ฯลฯ

ฉ. ลักษณะเรือที่ใช้ให้บริการ: เรือด่วนเจ้าพระยา ขนาด 70 ที่นั่งและ 120 ที่นั่ง

ช. การขึ้น-ลงเรือ: นักท่องเที่ยวขึ้น-ลงเรือที่ทำน้ำสาทร (สามารถเดินทางด้วยรถไฟฟ้าบีทีเอส ลงสถานีตากสิน)

เส้นทางที่ 1: การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้และมีส่วนร่วม

เวลา	กิจกรรม/สถานที่
06.30 น.	ออกเดินทางจากท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ จังหวัดกรุงเทพมหานคร (สถานีรถไฟฟ้ามหานคร)
08.00 น.	ขึ้นเรือ ณ วัดปรมาภิไธยาราม เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี - รับฟังการบรรยายความเป็นมาและความสำคัญของเกาะเกร็ด และวิถีชีวิตของชุมชนมอญ - ร่วมกิจกรรมปั้นเครื่องปั้นดินเผา - เดินชมและเลือกซื้อสินค้าและของที่ระลึก
11.00 น.	เดินทางไปวัดศาลเจ้า จังหวัดปทุมธานี
11.30 น.	ขึ้นเรือ ณ ท่าเรือวัดศาลเจ้า - รับฟังการบรรยายความเป็นมาและความสำคัญของวัดศาลเจ้า และวิถีชีวิตของชุมชนรอบวัด - รับประทานอาหารกลางวันตามอัธยาศัย - เดินชมและเลือกซื้อสินค้าและของที่ระลึก
13.30 น.	เดินทางไปชุมชนตำบลเกาะเกิด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
14.30 น.	ขึ้นเรือ ณ ท่าเรือโฮมสเตย์เกาะเกิด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา - รับฟังการบรรยายความเป็นมา การบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนโฮมสเตย์เกาะเกิด - เยี่ยมชมบ้านที่จัดให้บริการในลักษณะโฮมสเตย์ - ร่วมกิจกรรมผลิตเม็ดยาลูกกลอนสมุนไพร หรือ กิจกรรมการทำขนมไทยโบราณ
17.00 น.	เดินทางกลับ
19.00 น.	เดินทางถึงท่าเรือสาทรโดยสวัสดิภาพ

* กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม โดยยึดผลประโยชน์ของผู้เดินทางเป็นสำคัญ

เส้นทางที่ 2: เส้นทางท่องเที่ยวทางจิตวิญญาณ

เวลา	กิจกรรม/สถานที่
06.30 น.	ออกเดินทางจากท่าน้ำสาทร จังหวัดกรุงเทพมหานคร (สถานีรถไฟฟ้าตากสิน)
08.00 น.	ขึ้นเรือ ณ วัดกุฎี จังหวัดนนทบุรี - รับฟังการบรรยายเรื่อง “พระนางเรือล่ม” และสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในวัด - ร่วมกิจกรรมไถ่ชีวิตโค
09.30 น.	เดินทางไปวัดโบสถ์ จังหวัดปทุมธานี
10.00 น.	ขึ้นเรือ ณ ท่าน้ำวัดโบสถ์ - รับฟังการบรรยายความเป็นมาและความสำคัญของวัดโบสถ์ และวิถีชีวิตของชุมชนรอบวัด - สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในวัด - รับประทานอาหารกลางวันตามอัธยาศัย
12.00 น.	เดินทางไปวัดท่าการ้อง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
14.00 น.	ขึ้นเรือ ณ ท่าน้ำวัดท่าการ้อง - รับฟังการบรรยายความเป็นมา การบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วมของชุมชนรอบวัดท่าการ้อง จุดเด่นอยู่ที่การบริหารจัดการวัดที่ตั้งอยู่ท่ามกลางชุมชนมุสลิมให้ประสบความสำเร็จ - สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในวัด ซึ่งรวบรวมสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั่วประเทศ และจากหลากหลายศาสนาและความเชื่อไว้ภายในวัด
16.00 น.	เดินทางไปวัดพุทไธศวรรย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
16.10 น.	ขึ้นเรือ ณ ท่าน้ำวัดพุทไธศวรรย์ - รับฟังการบรรยายความเป็นมาและตำนานของสำนักดาบพุทไธศวรรย์ และตำหนักของสมเด็จพระพุฒาจารย์
17.00 น.	เดินทางกลับ
19.00 น.	เดินทางถึงท่าเรือสาทรโดยสวัสดิภาพ

* กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม โดยยึดผลประโยชน์ของผู้เดินทางเป็นสำคัญ

เส้นทางที่ 3: เส้นทางท่องเที่ยวทางสถาปัตยกรรมและวิถีชุมชน

เวลา	กิจกรรม/สถานที่
06.30 น.	ออกเดินทางจากท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ จังหวัดกรุงเทพมหานคร (สถานีรถไฟฟ้ามหานคร)
08.00 น.	ขึ้นเรือ ณ วัดประมัยยิกาวาส เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี - รับฟังการบรรยายความเป็นมาและความสำคัญของเกาะเกร็ด และวิถีชีวิตของชุมชนมอญ - ร่วมกิจกรรมปั้นเครื่องปั้นดินเผา - เดินชมและเลือกซื้อสินค้าและของที่ระลึก
10.30 น.	เดินทางไปวัดศาลเจ้า จังหวัดปทุมธานี
11.00 น.	ขึ้นเรือ ณ ท่าเรือวัดศาลเจ้า รับประทานอาหารกลางวันตามอัธยาศัย เดินชมและเลือกซื้อสินค้าและของที่ระลึก
12.30 น.	เดินทางไปวัดศาลาแดงเหนือ จังหวัดปทุมธานี
13.00 น.	ขึ้นเรือ ณ ท่าเรือวัดศาลาแดงเหนือ - รับฟังการบรรยายความเป็นมา และเดินชมสถาปัตยกรรมการปลูกสร้างบ้านเรือน ตลอดจนเรือโบราณของชุมชนมอญ
14.30 น.	เดินทางไปวัดนิเวศธรรมประวัติราชวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
15.30 น.	ขึ้นเรือ ณ ท่าเรือวัดนิเวศธรรมประวัติราชวรวิหาร - รับฟังการบรรยายความเป็นมา และชมสถาปัตยกรรมภายในวัด - ชมความงามของพระราชวังบางปะอินที่ตั้งอยู่ฝั่งตรงข้าม (นักท่องเที่ยวสามารถนั่งกระเช้าข้ามฝั่งไปชมพระราชวังบางปะอิน)
17.00 น.	เดินทางกลับ
19.00 น.	เดินทางถึงท่าเรือสาทรโดยสวัสดิภาพ

* กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม โดยยึดผลประโยชน์ของผู้เดินทางเป็นสำคัญ

เส้นทางที่ 4: เส้นทางท่องเที่ยวเชิงตำนาน

เวลา	กิจกรรม/สถานที่
06.30 น.	ออกเดินทางจากท่าน้ำสาทร จังหวัดกรุงเทพมหานคร (สถานีรถไฟฟ้าตากสิน)
08.00 น.	ขึ้นเรือ ณ วัดปรมัยยิกาวาส เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี - รับฟังการบรรยายความเป็นมาและความสำคัญของวัด ตลอดจนวิถีชีวิตของชุมชนมอญ และตำนานเจดีย์เอียง - ร่วมกิจกรรมปั้นเครื่องปั้นดินเผา - เดินชมและเลือกซื้อสินค้าและของที่ระลึก
10.00 น.	เดินทางไปวัดกุ้ จังหวัดนนทบุรี
10.15 น.	ขึ้นเรือ ณ ท่าน้ำวัดกุ้ จังหวัดนนทบุรี - รับฟังการบรรยายตำนานเรื่อง “พระนางเรือล่ม” ณ สถานที่จริง
10.45 น.	ออกเดินทางไปวัดศาลเจ้า จังหวัดปทุมธานี
11.15 น.	ขึ้นเรือ ณ ท่าน้ำวัดศาลเจ้า - รับฟังการบรรยายความเป็นมาและตำนานเจ้าน้อยมหาพรหม และวิถีชีวิตของชุมชนรอบวัด - รับประทานอาหารกลางวันตามอัธยาศัย - เดินชมและเลือกซื้อสินค้าและของที่ระลึก
12.45 น.	เดินทางไปวัดพุทไธศวรรย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
14.15 น.	ขึ้นเรือ ณ ท่าน้ำวัดพุทไธศวรรย์ - รับฟังการบรรยายความเป็นมาและตำนานของสำนักพุทไธศวรรย์ และตำนานของสมเด็จพระพุฒาจารย์
15.15 น.	เดินทางไปวัดพนัญเชิงวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
15.30 น.	ขึ้นเรือ ณ ท่าน้ำวัดพนัญเชิง - รับฟังการบรรยายความเป็นมาและตำนานพระเจ้าสายน้ำผึ้งและพระนางสร้อยดอกหมาก - สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในวัด - เดินชมและเลือกซื้อสินค้าและของที่ระลึก
17.00 น.	เดินทางกลับ
18.30 น.	เดินทางถึงท่าเรือสาทรโดยสวัสดิภาพ

* กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม โดยยึดผลประโยชน์ของผู้เดินทางเป็นสำคัญ

จ. รายการนำเที่ยว 2 วัน 1 คืน

ล่องเรือ...แล่นรถ 2 วัน 1 คืน สัมผัสมนต์เสน่ห์วิถีชีวิต...

ลุ่มลำน้ำเจ้าพระยา

จังหวัดนนทบุรี ปทุมธานี และพระนครศรีอยุธยา

กำหนดการเดินทาง วันที่ 1

07.30 น. จุดเริ่มต้นที่ 1 พบกันที่ท่าเรือสะพานพระปิ่นเกล้า (ฝั่งธนบุรี) โดยทีมงานให้การต้อนรับและอำนวยความสะดวก

08.00 น. ลงเรือเพื่อล่องแม่น้ำเจ้าพระยา ลำน้ำที่เปรียบเสมือนเส้นโลหิตใหญ่ของประเทศไทย ออกเดินทางมุ่งหน้าสู่จังหวัดนนทบุรี “พระตำหนักสง่างาม ลือนามสวนสมเด็จ เกาะเกร็ดแหล่งดินเผา วัดเก่านามระบือ เลื่องลือทุเรียนนนท์ งามน่ายลศูนย์ราชการ”

08.30 น. จุดเริ่มต้นที่ 2 รับคณะทัวร์เพิ่มเติมที่ท่าเรือจังหวัดนนทบุรี (ท่าบ้านนนท์) เพื่อมุ่งหน้าสู่เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เกาะขนาดใหญ่กลางแม่น้ำที่เกิดจากการขุดคลองลัดเจ้าพระยา ในสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระแห่งกรุงศรีอยุธยา เมื่อกระแสน้ำเปลี่ยนทิศทางการขึ้นเซาะตลิ่งทำให้คลองขยายกว้างขึ้น แผ่นดินตรงแหลมจึงกลายเป็นแม่น้ำและเป็นเกาะเกร็ดเช่นปัจจุบัน ร่วม

เล่นเกม“ตามล่าหาอาร์ชี...ภาพนี้อยู่ไหนหนอ” ช่วงที่ 1 เพื่อชิงรางวัล โดยทีมงานจะแบ่งคณะทัวร์เป็นทีมทีมละ 2 ท่าน แจกอุปกรณ์การเล่นให้ทุกทีม ได้แก่ กล้องส่องทางไกล และแผ่นโจทย์เกม โดยแต่ละทีมจะร่วมเล่นเกมผ่านการชมบรรยายกาศสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาตลอดระยะเวลาการล่องเรือเพื่อค้นหาสถานที่บนภาพโจทย์ที่มอบให้ ผู้ร่วมแข่งขันทีมใดค้นพบสถานที่มากที่สุดคือ “ผู้ชนะ”

09.00 น. ล่องเรือมาถึง “เกาะเกร็ด” อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เดิมชื่อว่า “เกาะศาลากุน” เป็นชุมชนชาวมอญที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ชมความงดงามของ “พระเจดีย์มูเตา” เจดีย์ทรงมอญที่จำลองมาจากประเทศพม่าซึ่งถูกกระแสน้ำกัดเซาะฐานราก ทำให้เจดีย์มีลักษณะเอียงอันเป็นสัญลักษณ์ของวัดปรมัยยิกาวาส ซึ่งเป็นพระอารามหลวง

ชั้นโทชนิดราชาววิหาร สร้างแบบรามัญเป็นวัดที่เก่าแก่ตั้งแต่สมัยอยุธยา ตอนปลาย ต่อมาสมัยกรุงธนบุรีและต้นกรุงรัตนโกสินทร์ได้มีชาวมอญที่อพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนที่เกาะมากขึ้น วัดแห่งนี้จึงเป็นศูนย์กลางของชุมชนและสถานที่จัดงานประเพณีพิธีกรรมของชาวมอญบนเกาะเกร็ด และที่ทำเรือหน้าวัดจะพบปราสาทไม้ห้ายอดซึ่งเคยเป็นที่ตั้งเหม (โรงศพนมอญ) ของอดีตเจ้าอาวาสตั้งตระหง่านอยู่ ในสมัยรัชกาลที่ 5 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์ใหม่ทั้งวัดและโปรดให้สร้างพระเจดีย์รามัญบรรจุพระบรมสารีริกธาตุและพระราชทานนามวัดปรมย์ยิกาวาส เนื่องจากศิลปะการสร้างมีลักษณะแบบมอญ พระเจดีย์ทุกองค์สร้างแบบมอญ และพระพุทธรูปพระประธานในโบสถ์สลักด้วยหินอ่อนแบบมอญ จึงเรียกกันว่า “วัดมอญ” นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ทุกท่านได้แวะชิมและเลือกซื้ออาหารขึ้นชื่อไม่ว่าจะเป็น “ข้าวแช่” ต้นตำรับอาหารของชาวมอญที่สืบทอดกันมายาวนาน และตลอดสองข้างทางรอบเกาะ

ยังมีขนมไทยและอาหารอื่นๆ ที่น่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง ขนมชั้น รวมถึงของหวานอย่างห่อหมกปลาช่อน ห่อหมกปลากลาย ไข่ปลาทอด ผักทอด หรือจะเป็น “ทอดมันหน่อกล้วย” ชิ้นเล็กๆ พอดีคำรสชาติอร่อยที่มีให้เลือกชิมเลือกซื้อหลายร้าน และยังมีเครื่องดื่มที่ขายพร้อมแก้วดินเผารูปทรงต่างๆ โดยฝีมือคนท้องถิ่น ที่สามารถนำไปเป็นของที่ระลึกได้อีกด้วย หรือจะเลือกซื้อ “เครื่องปั้นดินเผาอมอญลายโบราณ” หัตถกรรมพื้นบ้านชาวมอญที่เก่าแก่ที่สุดในจังหวัดนนทบุรี ที่มีลวดลายประณีตสวยงามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ

11.00 น. ล่องเรือเดินทางต่อ มุ่งหน้าสู่จังหวัดปทุมธานี “ถิ่นบัวหลวง เมืองรวงข้าว เชื้อชาวมอญ นครธรรมะ พระตำหนักรวมใจ สดใสเจ้าพระยา ก้าวหน้าอุตสาหกรรม” และกลับเข้าสู่การ “ตามล่าหาอาร์ซี...

ภาพนี้อยู่ไหนหนอ” ช่วงที่ 2 ระหว่างการเดินทางจากจังหวัดนนทบุรีถึงจังหวัดปทุมธานี

11.45 น. แวะรับประทานอาหารกลางวันตามอัธยาศัย ณ “ตลาดริมน้ำวัดศาลเจ้า” อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ตลาดอาหารติดแม่น้ำเจ้าพระยาที่เปิดดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 โดยชาวบ้านได้ขออนุญาตท่านเจ้าอาวาสเข้ามาขายของภายในวัด เมื่อครั้งเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ทุกท่านจะได้ลิ้มรสอาหารอร่อยขึ้นชื่อท่ามกลางบรรยากาศธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็น “ก๋วยเตี๋ยวหมูสูตรโบราณ” ทั้งแบบน้ำใสและต้มยำรสจัดจ้าน หรือจะเป็น

“ขนมกุยช่าย” เจ้าเก่าชื่อดังที่อยู่คู่ตลาดแห่งนี้มากกว่า 30 ปี จนมีชื่อเสียงอย่างแพร่หลายมีรายการทีวีหลายช่องแวะมาชวนชิม การันตีด้วยเนื้อแป้งบางใสมองเห็นไส้กุยช่าย รวมทั้งขนมเบี๊ญญวนสูตรดั้งเดิมทั้งแบบคาวและแบบหวาน แบบนึ่งหรือแบบกรอบที่ลงมือทำกันสดๆ หรือจะเป็นห่อหมกสุดอร่อยทั้งเนื้อปลา พุงปลา และหัวปลาที่ปรุงกันสดๆ ใหม่ๆ รสชาติเข้มข้นอร่อยถึงใจ นอกจากนี้ยังมีขนมไทยโบราณ เช่น ขนมตาล ขนมกล้วย ขนมมัน ขนมฟักทอง ขนมเปียกปูน และขนมอื่นๆ อีกมากมายให้ได้เลือกชิมหรือจะซื้อเป็นของฝากก็ได้เช่นกัน

13.30 น. ล่องเรือเดินทางต่อและกลับเข้าสู่การ “ตามล่าหาอาร์ซี...ภาพนี้อยู่ไหนหนอ” ช่วงที่ 3

14.15 น. ล่องเรือมาถึง “วัดโบสถ์” อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี สักการะรูปเหมือนสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) เทศนาธรรมองค์ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย “วัดโบสถ์” หรือเรียกอีกชื่อว่า “วัดสร้อยนางหงส์” เป็นวัดเก่าโบราณสมัยกรุงศรีอยุธยา สร้างโดยชาวมอญที่อพยพมาจากเมืองหงสาวดี ตั้งอยู่บริเวณคู้้งน้ำท่าอ้อมมั่งกรของแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออก มีเสาหงส์สร้างขึ้นไว้เป็นสัญลักษณ์ เป็นวัดที่มีพระพุทธรูปเก่าแก่และศักดิ์สิทธิ์ คือ “หลวงพ่อเหลื่อ” เป็นพระประธานในพระอุโบสถเพียงองค์เดียวในจำนวน 12 องค์ ที่มีเรื่องเล่าว่า มีโจรจะมาขโมยพระพุทธรูปองค์ใหญ่ในพระอุโบสถ แต่ยกไปไม่ไหวจึงตัดเศียรไป

ยกเว้นองค์หลวงพ่อเหลื่อเพียงองค์เดียวที่ไม่ถูกตัดเศียร จึงเรียกขานมาจนถึงปัจจุบันว่า “หลวงพ่อเหลื่อ” และมีความเชื่อว่า หากใครได้มีโอกาสกราบไหว้ บุคคลนั้นจะมีกินแบบเหลือใช้เหลือเก็บ

15.00 น. ล่องเรือเดินทางต่อ มุ่งหน้าสู่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา “ราชธานีเก่า อู่ข้าวอู่น้ำ เลิศล้ำกานท์กวี คนดีศรีอยุธยา” และกลับเข้าสู่การ “ตามล่าหาอาร์ซี...ภาพนี้อยู่ไหนหนอ” ช่วงที่ 3 (ต่อ) ระหว่างการเดินทางจากจังหวัดปทุมธานีถึงจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

16.00 น. ล่องเรือมาถึง “วัดนิเวศธรรมประวัติราชวรวิหาร” ตั้งอยู่บนเกาะกลางแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตรงข้ามกับพระราชวังบางปะอิน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นวัดไทยที่สร้างแบบผสมผสานศิลปะยุโรป โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นที่พักของบำเพ็ญพระราชกุศลต่างๆ ขณะเสด็จประทับที่พระราชวังบางปะอิน ทุกท่านจะได้ชมความงดงามของพระ

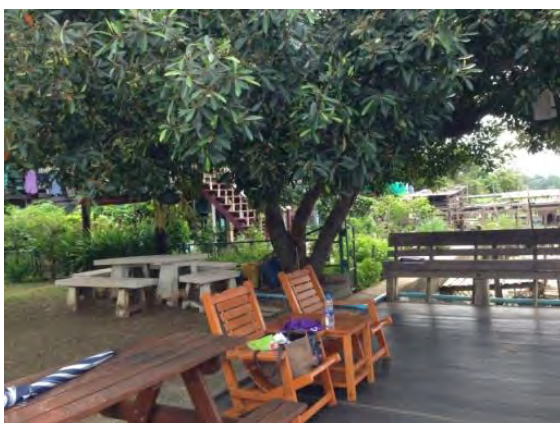
อุโบสถแบบตะวันตกคล้ายกับโบสถ์คริสต์ และผนังที่ประดับกระจกสี เป็นพระบรมฉายาลักษณ์ของรัชกาลที่ 5 หลังคายอดแหลมและช่อง หน้าต่างเจาะโค้งแบบโกธิก ฐานชุกชีที่ประดิษฐานพระประธาน "พระพุทธนฤมลธรรโมภาส" มีลักษณะคล้ายที่ตั้งไม้กางเขนในโบสถ์คริสต์ ศาสนา ด้านขวามือของพระอุโบสถนั้นมีหอประดิษฐานพระคันธารราษฎร์ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปยืนปางขอฝน ตรงข้ามกับหอพระคันธารราษฎร์เป็นหอ ประดิษฐานพระพุทธรูปศิลาเก่าแก่ปางนาคปรกอันเป็นพระพุทธรูป สมัยลพบุรีฝีมือช่างขอมอายุเก่านับพันปี พระนาคปรกนี้อยู่ติดกับต้น พระศรีมหาโพธิ์ใหญ่ที่แผ่กิ่งไปทั่วบริเวณหน้าพระอุโบสถ

16.45 น. ล่องเรือเดินทางต่อและสิ้นสุดการเล่นเกมส์ “ตามล่าหาอาร์ซี...ภาพนี้อยู่ไหนหนอ” ทีมงาน รวบรวมแผ่นโจทย์เกมส์ของทีมเพื่อสรุปผลคะแนน

17.00 น. ล่องเรือมาถึง “ชุมชนตำบลเกาะเกิด” ที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นบริเวณที่ ชาวบ้านอพยพลงมาทางแม่น้ำเจ้าพระยาและมา ถากถางที่ทำมาหากินเมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยาแตก และมีเรื่องเล่าถึงที่มาของคำว่า “เกาะเกิด” ว่า สมัยกรุงศรีอยุธยามีพ่อค้าชาวจีนล่องเรือสำเภามา ค้าขายตามลำน้ำเจ้าพระยา เมื่อล่องมาถึงบริเวณ

ตำบลเกาะเกิดในปัจจุบัน ก็เกิดพายุพัดเรือสำเภาล่มกลางแม่น้ำเจ้าพระยาตรงบริเวณหน้าวัดเชิงท่าใน ปัจจุบัน และพอเวลาผ่านไปจึงเกิดเป็นดินตะกอนมาทับถมจนเป็นเกาะอยู่กลางน้ำ ชาวบ้านทั่วไปจึงเรียก

ชาวบ้านที่อาศัยบริเวณเกาะนี้ว่า “ชาวเกาะเกิด” ชุมชนตำบลเกาะเกิดได้รับรางวัลต่างๆ มากมาย เช่น รางวัลชนะเลิศในโครงการคัดเลือกหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ระดับจังหวัด จากจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รางวัลชนะเลิศกลุ่ม องค์กรชุมชนแกนหลักสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้าน ดีเด่น และรางวัลชนะเลิศแผนชุมชนดีเด่น

ทุกท่านจะได้เยี่ยมชม “โฮมสเตย์เกาะเกิด” แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2548 โดยอดีตผู้ใหญ่ลำพูน พรณไวย เป็นผู้ก่อตั้งโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชนแห่งนี้ทุกท่านจะได้สัมผัสกับวิถีชีวิตกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศึกษาพันธุ์พืชสมุนไพรที่นำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ร่วมกิจกรรมกับกลุ่มอาชีพเกาะเกิด โดยเปิดโอกาสให้ทุกท่านได้ชมการสาธิตและทดลองทำ “หมี่กรอบโบราณ” สูตรลับเฉพาะของชาวเกาะเกิด

18.30 น. ร่วมงาน “ปาร์ตี้เฮฮา...ริมฝั่งน้ำเจ้าพระยา...วิถีชีวิตไทย...ของเรา” รับประทานอาหารค่ำริมระเบียงโฮมสเตย์เกาะเกิดดื่มด่ำกับบรรยากาศริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยายามพระอาทิตย์อัสดง พร้อมรับชม “การแสดงอังกฤษ” โดยยุวทูตวัฒนธรรมชุมชนตำบลเกาะเกิด พร้อมประกาศผลชนะเลิศ “ตามล่าหาอาร์ซี...ภาพนี้อยู่ไหนหนอ”

21.30 น. พักผ่อนตามอัธยาศัย ณ โฮมสเตย์เกาะเกิด ที่ได้รับมาตรฐานโฮมสเตย์จากสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2552 บ้านพักรูปแบบโฮมสเตย์ริมแม่น้ำเจ้าพระยาที่ให้บรรยากาศแสนรื่นรมย์และอบอุ่น

วันที่ 2

06.30 น. อรุณสวัสดิ์ยามเช้า...ทัศนาศงอรุณรุ่งริมแม่น้ำเจ้าพระยา ตักบาตรเช้าเพื่อความเป็นสิริมงคลและสักการะ “หลวงพ่อดำ” พระพุทธรูปอายุประมาณ 400 ปี ณ วัดพญาญาติ ซึ่งเป็นวัดที่สร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา มีผู้รู้กล่าวไว้ว่า วัดพญาญาตินี้เป็นวัดที่วัดน้องกับวัดพระญาติการาม เพราะผู้สร้างวัดเป็นพี่น้องกัน และ

ต่างมียศเป็นพระยาในสมัยกรุงศรีอยุธยา ภายในบริเวณวัดมีวิหารหลวงพ่อดำและรอยพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5

08.00 น. รับประทานอาหารเช้าก่อนออกเดินทางด้วยรถโค้ชปรับอากาศสู่ “ศูนย์ท่องเที่ยวอยุธยา” ซึ่งเดิมเป็นศาลากลางจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้เป็นสถานที่สำหรับปฏิบัติราชการของข้าราชการในสมัยที่ท่านปรีดี พนมยงค์ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ด้านหน้าอาคารมีรูปปั้นกษัตริย์และวีรกษัตริย์สำคัญสมัยกรุงศรีอยุธยา 6 องค์คือ สมเด็จพระเจ้าอู่ทอง สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ สมเด็จพระสุริโยทัย สมเด็จพระนเรศวรมหาราช และสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

09.00 น. เดินทางมาถึงศูนย์ท่องเที่ยวอยุธยาเพื่อชม “นิทรรศการประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา” ที่จัดแสดงเรื่องราวประวัติความเป็นมาของจังหวัด ประเพณี วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนแนะนำแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญก่อนเยี่ยมชมสถานที่จริง

10.00 น. ออกเดินทางสู่ “วังช้างอยุธยา แล เพนียด” ริมถนนป่าไธเน่ ช้างคุ่มขุนแผน อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ที่เดิมชื่อว่า “ปางช้างอยุธยา แล เพนียด” และได้เปลี่ยนชื่อใหม่เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่เจ้าของและสถานที่ที่อยู่ในเขตอุทยานประวัติศาสตร์และพื้นที่มรดกโลก คำว่า แล หมายถึง แลมอง แลเห็น แลดู เป็นคำโบราณ เพนียด หมายถึง โบราณสถานเป็นที่จับช้างโบราณ ตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา ความหมายรวม คือ เป็นสถานที่ทำงานของช้าง และดูแลเพนียดคล้องช้าง สถานที่แห่งนี้ ตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 โดยได้รับการสนับสนุนจากกรมศิลปากร และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

10.30 น. เดินทางมาถึงวังช้างอยุธยา แล เพนียด เชิญทุกท่านรับประสบการณ์ “การนั่งช้าง” ชมโบราณสถานในเขตอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ได้แก่ ศาลหลักเมือง วัดเกศ คุ่มขุนแผน วัดพระราม วิหารพระมงคลบพิตร อนุสาวรีย์พระเจ้าอู่ทอง บึงพระราม (20 ไร่) หลังจากนั้นเชิญทุกท่านเลือกซื้อ “กระดาส้มช้างแปรรูป” ที่เป็นการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาผนวกกับกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพื่อแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ อาทิ สมุดบันทึก ที่คั่นหนังสือ สมุดสะสมภาพ และชมการแสดงช้างวาดรูปจำหน่ายเพื่อให้เลือกซื้อเป็นของฝากของที่ระลึก

11.45 น. ออกเดินทางสู่ “วัดท่าการ้อง” วัดพุทธศาสนาที่อยู่ท่ามกลางชุมชนมุสลิม 2 หมู่บ้าน คือ “บ้านท่า” กับ “บ้านการ้อง” ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่สมัยกรุงศรีอยุธยา วัดแห่งนี้มีพระศรีรัตนมหามงคล หรือที่เรียกกันว่า “หลวงพ่อยิ้ม” เป็นพระประธานประดิษฐานในพระอุโบสถ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปเก่าแก่ที่สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนต้น ขณะที่บ้านเมืองมีความ

เจริญรุ่งเรืองและสงบสุข ดังจะเห็นได้จากพระพุทธรูปลักษณะที่งดงามและพระพักตร์ที่มีความเมตตา ปัจจุบันวัดท่าการ้องได้ตกแต่งบริเวณวัดให้สวยงามด้วยไม้ดอกไม้ประดับเป็นระเบียบ รวมทั้งมีการตกแต่งห้องน้ำที่สวยงามจนได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวด “สุดยอดส้วมแห่งปีระดับประเทศ ปี 2549” ประเภทวัดและศาสนสถาน

12.15 น. เชิญทุกท่านรับประทานอาหารกลางวันตามอัธยาศัย ณ ตลาดน้ำวัดท่าการ้อง ที่ตั้งอยู่ ณ บริเวณด้านหน้าวัดริมแม่น้ำลพบุรี ตลาดน้ำแห่งนี้มีชาวบ้านนำสินค้าลงเรือมาขายให้ได้เลือกชมมากมาย อาทิ ก่วยเตี๋ยเรือ ข้าวราดแกง ขนมไทยโบราณ ชา กาแฟโบราณ

13.30 น. ออกเดินทางสู่ “วัดพุทไธสวรรย์” พระอารามหลวงที่ใหญ่โตและมีชื่อเสียงในสมัยกรุงศรีอยุธยา พระเจ้าอู่ทองทรงสร้างขึ้นในบริเวณที่เป็นพลับพลาที่ประทับเมื่อทรงอพยพมาตั้งอยู่ก่อนสถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เรียกว่า “ตำบลเวียงเล็กหรือเวียงเหล็ก” และเมื่อสถาปนากรุงศรีอยุธยาแล้ว จึงโปรดให้สร้างวัดนี้ขึ้นเป็นพระราชอนุสรณ์เมื่อครั้งเสียกรุงฯ ในปี พ.ศ. 2310 วัดพุทไธสวรรย์เป็นวัดหนึ่งที่มีได้ถูกพม่าทำลายเหมือนวัดอื่นๆ สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด คือ ปรางค์ประธานศิลปะแบบขอม พระวิหารหลวง พระวิหารพระพุทธไสยาสน์ พระวิหารโถง พระอุโบสถ ตำหนักสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ และเจดีย์ย่อมุม

14.30 น. ออกเดินทางสู่ “วัดพนัญเชิงวรวิหาร” พระอารามหลวงแบบมหานิกาย ตั้งอยู่บริเวณจุดบรรจบกันระหว่างแม่น้ำเจ้าพระยากับแม่น้ำป่าสัก วัดพนัญเชิงวรวิหารแห่งนี้เป็นวัดที่มีมาก่อนการสร้างกรุงศรีอยุธยา ตามพงศาวดารเหนือกล่าวว่า พระเจ้าสายน้ำผึ้งซึ่งครองเมืองอโยธยาเป็นผู้สร้างขึ้นเพื่อพระราชทานเพลิงศพพระนางสร้อยดอกหมาก และพระราชทานนามวัดว่า “วัดพระเจ้าพระนางเชิง” (หรือวัดพระนางเชิง) สมเด็จพระนเรศวรมหาราชและพระเจ้าแผ่นดินอีกหลายพระองค์ ได้ซ่อมแซมวัดแห่งนี้อีกหลายครั้ง เรียกกันว่า “วัดพระนางเชิง” หรือ “วัดพระเจ้านางเชิง” ภายในพระวิหารมีพระพุทธรูปขนาดใหญ่ประดิษฐานอยู่ มีชื่อว่า “พระพุทธรูปเจ้าพนัญเชิง” (พระเจ้า

พระนางเชิง) ในสมัยรัชกาลที่ 4 ได้มีการบูรณะปฏิสังขรณ์พระพุทธรูปองค์นี้และได้พระราชทานนามใหม่ว่า “พระพุทธรูปไตรรัตนนายก” ซึ่งเป็นพระพุทธรูปปูนปั้นศิลปะแบบอู๋ทองปางมารวิชัยลงรักปิดทอง มีขนาดหน้าตักกว้าง 14 เมตรและสูง 19.13 เมตร ชาวบ้านนิยมเรียกว่า “หลวงพ่โต” ชาวจีนนิยมเรียกว่า “ซำปอกง” แปลว่า ผู้คุ้มครองการเดินทางทางทะเล พระพุทธรูปองค์นี้เป็นที่นับถือทั้งชาวไทยและชาวจีน มีเรื่องราวปรากฏในพระราชพงศาวดารว่า เมื่อกรุงศรีอยุธยาจะเสียแก่พม่าครั้งที่สองนั้น พระพุทธรูปองค์นี้มีน้ำพระเนตรไหลออกมาทั้งสองข้าง นอกจากนี้ภายในวัดยังมี “ศาลเจ้าแม่สร้อยดอกหมาก” ตั้งอยู่ริมแม่น้ำป่าสัก มีลักษณะเป็นตึกจีน ประดิษฐานรูปปั้นเจ้าแม่สร้อยดอกหมากในเครื่องแต่งกายแบบจีน ชาวจีนเรียกว่า “จูแซเนี้ย”

15.30 น. แวะซื้อ “โรตีสายไหม” และ “หนังปลาทอดกรอบ” ของฝากประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ก่อนมุ่งหน้ากลับกรุงเทพฯ

18.00 น. เดินทางถึงกรุงเทพฯ โดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ กำหนดการเดินทางนี้ อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับน้ำ กระแสน้ำ การจราจรทางน้ำ และสภาพภูมิอากาศตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ซึ่งผู้จัดนำเที่ยวสามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า ทั้งนี้ถือเอาความปลอดภัยของผู้เดินทางเป็นสำคัญ

จ. แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ร่วมเดินทางทดสอบรายการนำเที่ยวแบบเข้าไปเย็นกลับ

แบบสอบถามนักท่องเที่ยว เรื่องศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงวัฒนธรรม
เส้นทางนนทบุรี ปทุมธานี และพระนครศรีอยุธยา
“ล่องลำน้ำเจ้าพระยา ๓ จังหวัด จากเมืองกรุง ... สู่มืองเก่า”

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย X ลงใน () หน้าข้อความที่เป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่านหรือท่านเห็นด้วยที่สุด

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ () ชาย () หญิง
2. อายุ _____ ปี
3. ระดับรายได้ต่อเดือน () ต่ำกว่า 15,000 บาท () 15,000 - 20,000 บาท () 20,001 - 25,000 บาท
() 25,001-30,000 บาท () 30,001 บาทขึ้นไป

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการท่องเที่ยว

1. ก่อนเดินทางในครั้งนี้ ท่านเคยเดินทางไปเยี่ยมชม/ท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในจังหวัดเหล่านี้หรือไม่

	ไม่เคย เดินทาง	เคย เดินทาง	หากเคยเดินทาง ได้พักค้างคืนในจังหวัด นั้นหรือไม่	
			ไม่เคยพัก	เคยพัก
จังหวัดนนทบุรี				
จังหวัดปทุมธานี				
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา				

2. ท่านเข้าใจว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหมายถึงอะไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() การชมโบราณสถาน	() การชิมอาหารท้องถิ่น
() การชมการแสดงเพลงน้อย	() การสักการะอนุสาวรีย์บุรพทิศ
() การเรียนรู้วิถีชีวิตชาวบ้านจากพิพิธภัณฑ์	() การร่วมงานประเพณี
() อื่นๆ ได้แก่ _____	

3. ท่านชอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหรือไม่ เพราะเหตุใด

4. ท่านคิดว่าราคาขายที่เหมาะสมสำหรับการเดินทาง (ค่าทัวร์) ในวันนี้คือ _____ บาท

ส่วนที่ 3 โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้ และทำเครื่องหมาย X บนตัวเลขที่สอดคล้องกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยหมายเลข 5 แทนค่าการเห็นด้วยกับข้อความอย่างยิ่ง และหมายเลข 1 แทนค่าการไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้นอย่างยิ่ง

ข้อความ	เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	เฉยๆ	ไม่ เห็น ด้วย	ไม่ เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
1. สถานที่นัดพบเพื่อลงเรือมีความเหมาะสม	5	4	3	2	1
2. กิจกรรมบนเรือมีความเหมาะสม	5	4	3	2	1
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม					
3. ตารางเวลาเดินทางมีความเหมาะสม	5	4	3	2	1
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม					
4. อาหารว่างบนเรือมีความเหมาะสม	5	4	3	2	1
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม					
5. เกาะเกร็ด					
5.1 เกาะเกร็ดเป็นสถานที่ที่น่าเดินทางมาท่องเที่ยว	5	4	3	2	1
5.2 กิจกรรมบนเกาะเกร็ดมีความเหมาะสม	5	4	3	2	1
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม					
6. ตลาดน้ำวัดศาลเจ้า					
6.1 ตลาดน้ำวัดศาลเจ้าเป็นสถานที่ที่น่าเดินทางมารับประทานอาหารกลางวัน	5	4	3	2	1
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม					
7. วัดโบสถ์					
7.1 วัดโบสถ์เป็นสถานที่ที่น่าเดินทางมาท่องเที่ยว	5	4	3	2	1
7.2 กิจกรรมในวัดโบสถ์มีความเหมาะสม	5	4	3	2	1
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม					
8. วัดนิเวศธรรมประวัติราชวรวิหาร					
8.1 วัดนิเวศฯ เป็นสถานที่ที่น่าเดินทางมาท่องเที่ยว	5	4	3	2	1
8.2 กิจกรรมในวัดนิเวศฯ มีความเหมาะสม	5	4	3	2	1
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม					

ข้อความ	เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง	เห็น ด้วย	เฉยๆ	ไม่ เห็น ด้วย	ไม่ เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง
9. ชุมชนตำบลเกาะเกิด					
9.1 ชุมชนตำบลเกาะเกิดเป็นสถานที่ที่น่าเดินทางมาท่องเที่ยว	5	4	3	2	1
9.2 กิจกรรมในชุมชนตำบลเกาะเกิดมีความเหมาะสม	5	4	3	2	1
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม					
10. อาหารเย็นมีความเหมาะสม	5	4	3	2	1
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม					
11. โดยภาพรวม ท่านมีความพึงพอใจกับการร่วมเดินทางในครั้งนี้	5	4	3	2	1
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม					

*** ขอขอบคุณในความร่วมมือ ***

ประวัติเจ้าของผลงาน

หัวหน้าโครงการ

1. ชื่อ (ภาษาไทย)
(ภาษาอังกฤษ)
2. ตำแหน่งปัจจุบัน
3. หน่วยงานและสถานที่ติดต่อได้
สะดวก
4. ประวัติการศึกษา
5. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ
6. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมยศ วัฒนากมลชัย
Asst. Prof. Dr. Somyot Wattanakamolchai
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และการจัดการการท่องเที่ยว
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
คณะมนุษยศาสตร์และการจัดการการท่องเที่ยว
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
ถนนพระรามสี่ คลองเตย กรุงเทพฯ 10110
โทรศัพท์ 0-2350-3500 ต่อ 1670
โทรสาร 0-2350-3662
e-mail: somyot.w@bu.ac.th
Ph.D. (Hospitality and Tourism Management)
Virginia Polytechnic Institute and State University,
U.S.A.
M.S. (Hospitality and Tourism Management)
Rochester Institute of Technology, U.S.A.
ศศ.บ. (ภาษาอังกฤษ) เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- การจัดการคุณภาพการบริการ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การจัดการการท่องเที่ยว
- 6.1 หัวหน้าโครงการวิจัย
-
- 6.2 งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว (บางส่วน)
1. บทความวิจัยเรื่อง “ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการฝึกงานของนักศึกษาสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพ” และได้นำเสนอผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยกรุงเทพ 20-21 พฤษภาคม 2553
 2. บทความวิจัยเรื่อง “Corporate Social Responsibility within the U.S. Lodging Industry: An Exploratory Study” ตีพิมพ์ในวารสาร Journal of Hospitality and Tourism Research, August 2009, Volume 33 No. 3
 3. บทความวิจัยเรื่อง “The Evaluation of Service Quality by Socially Responsible Customers” และได้นำเสนอผลงานวิจัยในการประชุม The 4th International Conference on Services Management May 8th – 9th, 2009 ณ เมือง Oxford สหราชอาณาจักร

ผู้ร่วมงานวิจัย

1. ชื่อ (ภาษาไทย)
(ภาษาอังกฤษ)
นางสาวแสงเดือน รตินธร
Miss Saengduen Ratinthorn
2. ตำแหน่งปัจจุบัน
หัวหน้าภาควิชาการจัดการการท่องเที่ยว
คณะมนุษยศาสตร์และการจัดการการท่องเที่ยว
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
3. หน่วยงานและสถานที่ติดต่อได้
สะดวก
ภาควิชาการจัดการการท่องเที่ยว
คณะมนุษยศาสตร์และการจัดการการท่องเที่ยว
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
ถนนพระราม 4 คลองเตย
กรุงเทพฯ 10110
โทรศัพท์ 0-2350-3500 ต่อ 1674 โทรสาร 0-2350-3662
โทรศัพท์มือถือ 08-1113-4774
e-mail: saengduen.r@bu.ac.th
4. ประวัติการศึกษา
บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (สาขาการจัดการโรงแรมและการ
ท่องเที่ยว) มหาวิทยาลัยศิลปากร
ศิลปศาสตรบัณฑิต (สาขาการท่องเที่ยวและการโรงแรม)
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
5. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ
การจัดการการท่องเที่ยว การตลาดเพื่อการท่องเที่ยว
6. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ
 - 6.1 หัวหน้าโครงการวิจัย
-
 - 6.2 งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว
 1. บทความวิจัยเรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวไทย” เผยแพร่ผลงานวิจัยในวารสาร BU Academic Review, Year IX, The 48th Anniversary of Bangkok University, 2010
 2. บทความวิจัยเรื่อง “ปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวชาวจีนในการตัดสินใจเลือกมาท่องเที่ยวในประเทศไทย” ได้รับรางวัลบทความวิจัยดีเด่นสาขาการท่องเที่ยวและการโรงแรมจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ประจำปี 2555 สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย 28 พฤษภาคม 2555 ห้องออติทอเรียม มหาวิทยาลัยศรีปทุม และเผยแพร่ผลงานวิจัยในวารสารวิชาการ สสอท. ฉบับเดือน พฤษภาคม 2555
 3. บทความวิจัยเรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่น” การประชุมวิชาการระดับชาติ ประจำปี 2555 สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย: APHEIT CONFERENCE (2012) 28 พฤษภาคม 2555

4. บทความวิจัยเรื่อง “ปัจจัยในการแบ่งส่วนตลาดนักท่องเที่ยวชาวอินเดียในประเทศไทย”
เผยแพร่ผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการระดับชาติ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชน
แห่งประเทศไทย (สสอท.) วันที่ 31 พฤษภาคม 2556